https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25

Документ 179-2021-п, чинний, поточна редакція — **Редакція** від **16.03.2021**, підстава - 202-2021-п

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА

від 3 березня 2021 р. № 179
Київ

Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року

{Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ
№ 202 від 10.03.2021}

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 20 Закону України "Про Кабінет Міністрів України" з метою забезпечення проведення державної економічної політики Кабінет Міністрів України п о с т а н о в л я є :

1. Затвердити Національну економічну стратегію на період до 2030 року (далі - Стратегія), що додається.

2. Установити, що:

- Стратегія є основою під час розроблення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади планів заходів, проектів програмних і стратегічних документів, проектів законів та інших актів законодавства;

- заходи щодо реалізації визначених Стратегією шляхів досягнення стратегічних цілей і відповідних завдань державної економічної політики включаються до планів діяльності Кабінету Міністрів України;

- програмні та стратегічні документи Кабінету Міністрів України, плани діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади приводяться у відповідність із Стратегією (у разі потреби) і виконуються з урахуванням пріоритетності досягнення визначених Стратегією стратегічних цілей;

- моніторинг стану виконання Стратегії проводиться на єдиному веб-порталі електронного урядування шляхом узагальнення інформації про хід її імплементації і аналізу ступеня досягнення визначених цільових індикаторів у звітному періоді. Результати моніторингу враховуються під час розроблення заходів щодо реалізації визначених Стратегією шляхів досягнення стратегічних цілей і відповідних завдань державної економічної політики на плановий період;

- результати моніторингу стану виконання Стратегії розглядаються щокварталу на засіданні Кабінету Міністрів України;

- перегляд Стратегії здійснюється у 2024 та 2027 роках з урахуванням результатів її виконання.

3. Секретаріату Кабінету Міністрів України забезпечити:

- організаційно-методичне супроводження та загальну координацію виконання, моніторингу стану виконання і перегляду Стратегії;

- організацію роботи (інформаційну кампанію) з висвітлення діяльності Кабінету Міністрів України щодо виконання Стратегії та доведення до всіх міністерств, інших центральних органів виконавчої влади відповідно до компетенції інформації про пріоритетність виконання Стратегії в процесі діяльності;

- висвітлення результатів моніторингу стану виконання Стратегії на єдиному веб-порталі органів виконавчої влади;

- включення інформації про результати виконання Стратегії до щорічних звітів про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України.

4. Міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади відповідно до компетенції:

- подати до 15 червня 2021 р. в установленому порядку пропозиції щодо приведення актів Кабінету Міністрів України у відповідність із Стратегією (у разі потреби);

- скоригувати до 15 липня 2021 р. плани діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади з метою приведення їх у відповідність із положеннями Стратегії (у разі потреби);

- забезпечити на постійній основі внесення інформації про стан виконання Стратегії та динаміку досягнення визначених цільових індикаторів до електронної системи моніторингу і контролю виконання Стратегії на єдиному веб-порталі електронного урядування.

5. Рекомендувати Національному банку, державним колегіальним органам керуватися цією Стратегією під час реалізації державної політики у законодавчо визначених сферах.

Прем'єр-міністр України Д.ШМИГАЛЬ

Інд. 80

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 3 березня 2021 р. № 179

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ
на період до 2030 року

{Національна економічна стратегія із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 202 від 10.03.2021}

Зміст

Розділ I. Загальні положення
Розділ II. Стратегічний курс економічної політики до 2030 року
Напрям 1. Макроекономічна політика
Напрям 2. Верховенство права

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 3 березня 2021 р. № 179

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ
на період до 2030 року

Розділ I. Загальні положення

Вступ

Україна має суттєві стратегічні переваги завдяки природним ресурсам, географічному положенню та якості людського капіталу, що загалом може стати основою для стрімкого економічного зростання держави. Натомість ряд перепон стоять на заваді реалізації власного потенціалу. Україна

повинна посилити свої позиції на світовій та регіональній арені, що сприятиме підвищенню рівня добробуту населення - головній меті державної політики.

Світ швидко змінюється і це потребує відповідного реагування з боку України. Зростання кількості населення, глобальні зміни клімату, стрімкий розвиток цифрової економіки, а також регіоналізація міжнародного виробництва створюють як виклики, так і нові можливості для України.

Саме тому важливо мати узгоджене бачення щодо стратегічного курсу економічної політики України, що враховуватиме глобальні тренди та внутрішні можливості держави. Для виконання зазначеної мети за ініціативою Президента України та Прем'єр-міністра України розроблено цю Стратегію.

Відправною точкою під час прийняття рішень щодо довгострокового розвитку держави та першим кроком у розробленні Стратегії стало проведення комплексного аудиту національної економіки. Результати аудиту дали змогу визначити рівень соціально-економічного розвитку України на сьогодні та можливості для зростання в майбутньому.

Україна є однією з найбільших за територією та кількістю населення держав Європи, але також однією з найбідніших. Попри те, що Україна посідає 56 місце у світі за розміром валового внутрішнього продукту (далі - ВВП) в абсолютному вимірі, за показником ВВП на душу населення Україна займає лише 119 позицію. За результатами аудиту Україні не вдалося реалізувати потенціал у природніх ресурсах, географічному положенні та якості людського капіталу.

Україна отримала значні стартові можливості та ресурси після розпаду СРСР і здобуття незалежності - розвинений промисловий сектор, енергетичну та транспортну інфраструктуру, що відповідали потребам національної економіки. Проте сьогодні через відсутність стимулів до модернізації та далекоглядної політики значна частина транспортної інфраструктури, енергетики, електричних та газових мереж перебувають у критичному стані, а експорт країни на 54 відсотки складається з товарів з низькою доданою вартістю.

В Україні не було створено привабливе для іноземних інвестицій та конкурентоспроможне на міжнародному ринку середовище. У 2019 році іноземні інвестиції були втричі менші, ніж в сусідній Польщі та у п'ять разів нижчі за приватні грошові перекази в Україну. Попри те, що Україна в

цілому є привабливою для іноземних інвесторів, за останні майже 30 років держава накопичила значно менше інвестицій, ніж інші країни, особливо зважаючи на обсяг економіки держави.

Результати аудиту дали змогу побачити глибокі трансформації секторів економіки. Україна відставала у 90-ті роки і продовжує відставати в розвитку з точки зору продуктивності праці, енергоефективності, доданої вартості в промисловості та в сільському господарстві. Причинами такої стагнації є відсутність інвестицій, поступова зношеність та відсутність модернізації обладнання, повільні темпи запозичення та розвитку передових технологій та інновацій у виробництві.

Недостатній економічний та соціальний розвиток України ведуть до підвищення рівня трудової міграції та втрати людського потенціалу. Переважна частина тих, хто залишає Україну, - це високоосвічені люди молодого віку. В результаті діяльності трудових мігрантів за кордоном країни отримують щонайменше 27 млрд. доларів США валової доданої вартості на рік. Основними причинами трудової міграції українців є низький рівень заробітної плати, невідповідність кваліфікації вимогам ринку праці, незадоволеність системою охорони здоров'я, а також станом безпеки. Демографічна криза в перспективі матиме негативний вплив на економічну сферу через зменшення обсягу внутрішнього ринку та чисельності робочої сили.

Причиною недостатньої реалізації зазначеного потенціалу є проведення непослідовної політики протягом багатьох років. Незавершення реформ не дало змоги Україні на відміну від інших постсоціалістичних країн перейти в ефективно функціонуючу ринкову економіку. В результаті в Україні середній темп приросту ВВП у період з 1996 до 2019 року становив лише 3,6 відсотка, тоді як в країнах Центральної Європи - 6,4 відсотка. Крім того, Україна зіштовхнулась із збройною агресією Російської Федерації, внаслідок якої тимчасово окуповано 7 відсотків території нашої держави, на якій станом на 2013 рік проживало 13 відсотків населення України та формувалося 13,7 відсотка ВВП.

Якщо зростання ВВП в Україні залишиться на нинішньому рівні, досягнення поточного показника ВВП на душу населення в Польщі займе 50 років, а в Німеччині - майже 100. Для того, щоб досягти європейського рівня добробуту, необхідно закласти такі засади розвитку економіки, які забезпечать принаймні півтора-два десятиліття прискореного зростання і дадуть змогу надолужити втрачене.

Проведення послідовної державної політики, спрямованої на європейський та євроатлантичний курс, побудова відносин з новими азійськими та близькосхідними центрами тяжіння, створення сприятливого бізнес-клімату, розвиток підприємництва та підтримка експорту, залучення інвестицій та розвиток ринків капіталу, розвиток внутрішнього споживання та інші механізми дадуть змогу посилити позицію країни як регіонального суб'єкта та стануть чинниками зростання економіки. Забезпечення інноваційного випереджального економічного зростання сприятиме людському розвитку через відповідну якість освіти, науки, медицини, культури та навколишнього природного середовища.

Ця Стратегія визначає довгострокову економічну візію, принципи і цінності, "червоні лінії" (неприпустимі напрями руху), ключові напрями (вектори) економічного розвитку та за кожним з 20 напрямів - стратегічні цілі, шляхи їх досягнення з урахуванням наявних і потенційних викликів і бар'єрів, а також основні завдання державної економічної політики та цільові індикатори на період до 2030 року.

Стратегія передбачає поетапне досягнення мети щодо підвищення рівня добробуту населення. Першочерговим етапом є формування конкурентоспроможних умов для бізнесу та інвестицій, а також відновлення довіри до державних інститутів. Це дасть змогу перемогти у конкуренції за капітал на світовому ринку та як результат залучити інвестиції для модернізації секторів економіки.

Трансформовані та високопродуктивні сектори економіки зможуть ефективно конкурувати на міжнародному ринку товарів і послуг з іноземними державами, що сприятиме зростанню податкових надходжень до бюджету та доходів населення.

Великий внутрішній споживчий ринок та зростання податкових надходжень сприятимуть розвитку сфери послуг та підвищенню якості життя громадян у розрізі освіти, охорони здоров'я, стану навколишнього природного середовища, національної безпеки, культури та соціального забезпечення. Це сприятиме розвитку людського потенціалу - головного і найважливішого потенціалу у XXI столітті, який Україна повинна системно розвивати.

Економічна візія

Україна - вільна країна, в якій проживають громадяни з високим рівнем добробуту, та ефективна сервісна цифрова держава, що є надійним

економічним партнером у світі та прикладом розвитку для всіх країн Східного партнерства.

Україна - найпривабливіша країна економічних можливостей для інвестицій, інновацій, ведення бізнесу; найкраще місце для реалізації творчого потенціалу, втілення ідей і власного розвитку.

Місія та мета Стратегії

В контексті досягнення економічної візії ***місією*** цієї Стратегії є створення можливості для реалізації наявного географічного, ресурсного та людського потенціалу країни для забезпечення належного рівня добробуту, самореалізації, безпеки, прав та свобод кожного громадянина України через інноваційне випереджальне економічне зростання з урахуванням Цілей сталого розвитку та необхідності досягнення кліматичної нейтральності не пізніше 2060 року.

Метою Стратегії є створення можливостей для українців як громадян, українців як підприємців та інвесторів.

Орієнтири, принципи і цінності

Стратегія визначає такі орієнтири, принципи та цінності в економічній політиці:

1) напрям руху (“ключові орієнтири”);

2) європейська та євроатлантична інтеграція (реалізація стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС та в Організації Північноатлантичного договору);

3) декарбонізація економіки (підвищення енергоефективності, розвиток відновлюваних джерел енергії, розвиток циркулярної економіки та синхронізація із ініціативою “Європейський зелений курс”);

4) ефективна цифрова сервісна держава та компактні державні інститути (розвиток цифрової економіки як одного із драйверів економічного зростання України);

5) реінтеграція тимчасово окупованих територій (пріоритетність розвитку територій Донецької та Луганської областей, на яких органи державної влади здійснюють свої повноваження в повному обсязі);

6) гендерна рівність (гарантування дотримання принципів гендерної рівності під час здійснення державної політики);

7) правова держава (“недоторканна приватна власність”);

8) верховенство права (дотримання верховенства права під час реалізації державної політики);

9) захищеність прав усіх суб’єктів права власності;

10) нетерпимість корупції (запобігання та протидія будь-яким проявам корупції);

11) економічна свобода (“підприємець основа економіки”);

12) вільна і чесна конкуренція, рівний доступ для бізнесу;

13) розвиток підприємництва, інновацій і талантів;

14) безбар’єрний рух капіталу на території України;

15) інституційна спроможність (“держава, що здатна забезпечити розвиток”);

16) прагматичність, суб’єктність у визначенні напрямів економічного розвитку;

17) інтегральний економічний підхід, спроможність ефективного єднання ліберальних та інституційних підходів;

18) національна безпека за рахунок партнерства та інвестицій.

Стратегія також визначає ряд тих неприпустимих кроків, заборонених напрямів руху, що є критичними перепонами для розвитку економіки (“червоні лінії”), а саме:

1) припинення структурних реформ;

2) **збільшення зарегульованості бізнесу**;

3) **зростання податкового навантаження**;

4) невиконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної

енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі - Угода про асоціацію між Україною та ЄС);

5) втрата незалежності Національного банку, Антимонопольного комітету, Рахункової палати, Національного антикорупційного бюро;

6) монополізація конкурентних ринків;

7) недобросовісне використання економічних стимулів;

8) відступ від реформування недорозвинутих ринків;

9) неправомірне використання бюджетних коштів;

10) втрата кредитоспроможності та зниження кредитних рейтингів держави;

11) критичний рівень боргового навантаження (відношення обсягу державного боргу та гарантованого державою боргу до ВВП становить більше ніж 80 відсотків);

12) зменшення прозорості управління державною власністю;

13) погіршення стану навколишнього середовища.

Очікувані результати

Очікуваним результатом виконання Стратегії є визначення та суспільна підтримка стратегічного курсу держави в економічній сфері, послідовна реалізація якого дасть змогу:

1) сформувати конкурентоспроможні умови для бізнесу та інвестицій і відновити довіру до держави;

2) стати конкуретоспроможною на міжнародному ринку;

3) стимулювати розвиток інновацій і модернізацію секторів економіки для забезпечення їх конкурентоспроможності на міжнародному ринку;

4) забезпечити розвиток людського потенціалу і виграти конкуренцію за таланти;

5) забезпечити рівні права та можливості жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства.

Цільові індикатори - 2030:

1) зростання реального ВВП не менше ніж у два рази;

2) зростання номінального ВВП на душу населення не менше ніж до 10 тис. доларів США;

3) зростання продуктивності праці не менше ніж в 1,7 раза;

4) збільшення чистого притоку прямих іноземних інвестицій не менше ніж до 15 млрд. доларів США на рік починаючи з 2025 року;

5) зростання обсягів експорту до 150 млрд. доларів США;

6) зниження рівня безробіття (за методологією МОП) до 6 відсотків;

7) зменшення показника гендерного розриву в оплаті праці до 10 відсотків.

Підхід до побудови розділів

Кожен тематичний розділ Стратегії побудований відповідно до уніфікованої структури, яка включає в себе:

1) візію та стратегічні цілі напряму;
2) аналіз поточного стану напряму - висновки та ключові аспекти;
3) виклики і бар'єри на шляху досягнення стратегічних цілей;
4) стратегічний курс політики - шляхи досягнення стратегічних цілей та відповідні завдання;
5) цільові індикатори, досягнення яких планується до 2030 року;
6) очікувані результати за напрямом.

Використання такої структури дає змогу окреслити чіткі цілі напряму, зрозуміти поточну ситуацію та існуючі проблеми, визначити завдання, які необхідно виконати, та встановити цільові індикатори, прогрес у досягненні яких доцільно відстежувати для проведення загального моніторингу стану виконання Стратегії.

Три напрями Стратегії ("Креативні індустрії та індустрія гостинності", "Сфера послуг" та "Якість життя") містять додаткову деталізацію шляхів досягнення цілей, відповідно опис викликів і бар'єрів та стратегічний курс політики структуровані з урахуванням додаткової деталізації.

Розрахунок економічного ефекту

Оцінка ефекту від запропонованих Стратегією ініціатив була здійснена з використанням макроекономічної моделі загальної рівноваги (computable general equilibrium).

Під час розрахунку ініціатив Стратегії були враховані такі критерії: генерування результатів на макроекономічному рівні, можливість швидкої побудови сценаріїв та вибору найкращого варіанта, врахування ініціатив щонайменше семи виробничих секторів, горизонт планування - 10 років,

використання таких інструментів, як приватні та державні інвестиції, ставки прямих і непрямих податків, підвищення продуктивності, зміни у технології виробництва тощо.

Імплементація та моніторинг

Імплементація Стратегії здійснюватиметься такими шляхами:

1) положення Стратегії необхідно брати за основу під час підготовки проектів програмних і стратегічних документів, проектів законів та інших актів законодавства, проектів планів заходів в економічній сфері;

2) заходи щодо реалізації визначених Стратегією шляхів досягнення стратегічних цілей і відповідних завдань державної економічної політики необхідно включати до планів діяльності Кабінету Міністрів України та відповідних планів міністерств;

3) чинні стратегічні документи Кабінету Міністрів України, плани діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади необхідно привести у відповідність із цією Стратегією (у разі наявності розбіжностей) і реалізувати з урахуванням пріоритетності досягнення визначених Стратегією стратегічних цілей.

Моніторинг стану виконання Стратегії проводитиметься на постійній основі на єдиному веб-порталі електронного урядування шляхом узагальнення інформації про хід її імплементації і аналізу ступеня досягнення визначених цільових індикаторів у звітному періоді.

Результати моніторингу враховуватимуться під час розроблення заходів щодо реалізації визначених Стратегією шляхів досягнення стратегічних цілей і відповідних завдань державної економічної політики на плановий період.

Розділ ІІ. Стратегічний курс економічної політики до 2030 року

Напрям 1

Макроекономічна політика

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму:

Україна - держава з ефективними публічними фінансами та розвинутим фінансовим сектором, що сприяють економічному зростанню в країні.

Стратегічні цілі за напрямом:

1) забезпечення стійкості публічних фінансів та покращення суверенних рейтингів;

2) збереження макроекономічної стабільності;

3) створення ефективного фінансового сектору.

Аналіз макроекономічної політики: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Податкова система України є надто дискреційною і зумовлює тінізацію та офшоризацію економіки.

Стосовно розмірів ставок податків в Україні в цілому вони перебувають в одному діапазоні з європейськими країнами. Разом з тим важливою проблемою залишається адміністрування податків.

За даними Світового банку, за наповненням бюджету та позабюджетних фондів найбільшу частку в Україні займають податки на товари та послуги (зокрема податок на додану вартість), тоді як податки на доходи (податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб) займають відносно меншу частку. Важливу роль відіграє також єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (єдиний внесок в Україні займає близько 20 відсотків доходів публічного сектору).

У контексті корпоративного податку в Україні діє податок на прибуток, що становить 18 відсотків та стягується з прибутку підприємства. Попри те, що ставка податку в цілому відповідає світовим практикам, сам податок має доволі дискреційний характер, що, по-перше, створює передумови для тиску податкових органів на бізнес під час визначення бази оподаткування і, по-друге, створює можливості для виведення коштів в юрисдикції з меншим оподаткуванням, спричиняючи недоотримання коштів у державний бюджет.

З точки зору податку на працю, незважаючи на те, що ставку податку на доходи фізичних осіб в Україні також можна порівняти із ставками податку в інших країнах, на навантаження на оплату праці також суттєво впливає єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне страхування (22 відсотки) та військовий збір (1,5 відсотка). У результаті загальне податкове навантаження становить більше ніж 40 відсотків, що призводить до тінізації економіки, зловживання спрощеною системою оподаткування та підвищення рівня безробіття.

Висновок 2. Частка інвестицій у державних витратах відповідає світовим практикам.

З точки зору економічного сенсу основна частина видатків бюджету України спрямовується на поточні видатки: оплату праці бюджетним працівникам, придбання державою товарів та послуг, соціальне забезпечення населення тощо.

Ефективність поточних видатків бюджету може бути суттєво покращена. Так, зокрема, незважаючи на функціонування в Україні солідарної пенсійної системи, близько 20 відсотків витрат на пенсії фінансуються з бюджету. Впровадження багаторівневої пенсійної системи, в напрямі якої рухається країна, дасть змогу поступово знизити бюджетні витрати на соціальне забезпечення. Також, наприклад, цифровізація та оптимізація державного сектору може знизити витрати бюджету на підтримку державних інституцій.

Капітальні видатки, тобто державні інвестиції, які мають високий мультиплікативний ефект та сприяють розвитку економіки (наприклад інвестиції в інфраструктуру), натомість займають 10-15 відсотків загальних витрат бюджету України.

Порівняно з міжнародними практиками такий рівень капітальних видатків характерний для більшості порівнюваних з Україною держав, зокрема для країн Центрально-Східної Європи. Для більш розвинутих держав (Франція, Німеччина) характерним є нижчий рівень державних інвестицій.

Попри те, що рівень державних інвестицій в Україні в цілому відповідає світовим практикам, враховуючи потребу країни в стимулюванні економічного зростання, для України може бути доцільно збільшити частку таких витрат.

Висновок 3. За останні роки покращилася ситуація з дефіцитом державного бюджету та державним боргом.

Державний бюджет України за останні 15 років завжди був дефіцитним. Проте з 2015 до 2019 року бюджет був відносно збалансований і розмір дефіциту не перевищував 3 відсотки ВВП, що відповідає Маастрихтським критеріям. Зростання доходів та видатків у гривневому еквіваленті за останні роки пов'язане насамперед із зростанням інфляції.

Криза, пов'язана з поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 (далі - COVID-19), призвела до суттєвого збільшення дефіциту державного бюджету 2020 року: з 2,1 відсотка до 5,3 відсотка ВВП, що є рекордом за останні роки. Державний бюджет на 2021 рік також має суттєвий дефіцит у розмірі 5,5 відсотка ВВП. Незважаючи на ризик боргового навантаження для державних фінансів країни, у більшості країн світу це є дієвим механізмом подолання післякризової рецесії та відновлення економічного зростання.

Відношення загального обсягу державного боргу та гарантованого державою боргу до ВВП у 2016 і 2017 роках становило близько 80 відсотків. Завдяки впровадженню бюджетних правил з 2018 року та здійсненню ефективної політики управління державним боргом цей показник скоротився до 50,3 відсотка на кінець 2019 року.

Як наслідок розширення дефіциту бюджету для подолання кризи, викликаної COVID-19, очікується, що рівень боргового навантаження на економіку України збільшиться. При цьому в середньостроковій перспективі важливо проводити ефективну політику управління державним боргом та знижувати боргове навантаження, що матиме позитивний вплив на кредитні рейтинги країни та дасть змогу, з одного боку, робити державні запозичення на вигідніших умовах, а з іншого, сприятиме збільшенню доступу бізнесу до фінансових ресурсів.

Висновок 4. Ефективна монетарна політика за останні роки дала можливість стабілізувати інфляцію та валютний курс.

Протягом декількох років після кризи 2014 року інфляція в Україні стабілізувалась та сьогодні є близькою до 5 відсотків. Однією з основних причин зниження інфляції є той факт, що з 2015 року Національний банк впроваджує монетарну політику інфляційного таргетування. Основною метою Національного банку за цією політикою є досягнення цінової стабільності та встановлених середньострокових інфляційних цілей. На сьогодні ціль з інфляції становить 5 відсотків (+/- 1 відсотковий пункт).

Протягом декількох років після кризи 2014 року інфляція в Україні знизилася та за підсумком 2020 року становить 5 відсотків, що повністю відповідає інфляційній цілі Національного банку. Однією з основних причин зниження інфляції є той факт, що з 2015 року Національний банк впроваджує гнучку монетарну політику, коли, з одного боку, головною метою є забезпечення цільового орієнтиру в режимі інфляційного таргетування, з іншого, за можливості максимальна підтримка економічного зростання. За умов, коли інфляція за рік не перевищує інфляційної цілі, облікова ставка, яка є головним інструментом монетарної політики за інфляційного таргетування, знизилася до найнижчого рівня за роки незалежності та становить 6 відсотків, що має стимулювати економічний розвиток.

Міжнародні резерви України поступово поповнюються за рахунок операцій Національного банку на міжбанківському валютному ринку та кредитів міжнародних фінансових інституцій і на кінець 2020 року становлять понад 29 млрд. доларів США. Суттєве зниження міжнародних резервів у період з 2010 до 2014 року пов’язано з витратами на підтримку фіксованого курсу гривні. Через накопичені за цей час ринкові дисбаланси та військові конфлікти відбулась девальвація гривні у 3,2 раза з 2013 по 2016 рік. В результаті запровадженого Національним банком режиму інфляційного таргетування і переходу до плаваючого курсу вдалось стабілізувати курс у довгостроковій перспективі з коливаннями відповідно до дії ринкових сил.

Висновок 5. Економіка України недокредитована через слабкий захист прав кредиторів та високий рівень непрацюючих боргів.

Очищення банківського сектору, яке почалося у 2014 і 2015 роках, призвело до зменшення кількості банків більше ніж удвічі (із 180 до 75 у 2019 році). Обсяг активів українських банків продовжує зростати, однак з урахуванням інфляції зростання за останні п’ять років є незначним.

Після завершення очищення робота банківського сектору стабілізувалась.

Хоча кредитування поступово відновлюється, його відношення до ВВП є нижчим, ніж у країн регіону Центральної та Східної Європи. Основними причинами недостатнього розвитку кредитування є високий рівень непрацюючих кредитів (NPL), особливо у державних банках, низький рівень захисту прав кредиторів.

Конкуренція на ринку банківських послуг обмежується великою часткою державного сектору. Після переходу АТ КБ "ПриватБанк" в державну власність частка банків з державним капіталом становила 54 відсотки у чистих активах сектору та 63 відсотки у депозитах фізичних осіб.

Рівень користування фінансовими послугами в Україні нижчий ніж у країнах Центральної та Східної Європи - майже 40 відсотків населення за останні два роки не користувались жодними фінансовими послугами або продуктами та лише близько 63 відсотки українців мають рахунок у банку. Частка безготівкових операцій з платіжними картками постійно зростає та на цей час становить 55 відсотків, але багато українців продовжують використовувати картки лише для зняття грошей, що свідчить про низький рівень фінансової грамотності населення. Часто бізнес сам не бажає проводити розрахунки з використанням банківських карток (з метою ухиляння від податків, небажання платити комісію за еквайринг).

Висновок 6. В Україні майже не розвинутий небанківський фінансовий сектор та ринок капіталу.

Ринок страхування в Україні є недостатньо розвинутим як за рівнем споживання страхових послуг, так і за обсягом активів страхових компаній. Показник проникнення страхових послуг в Україні, що обчислюється як співвідношення обсягу залучених страхових премій до ВВП, становить 1,4 відсотка, при тому, що показник у більшості інших країн регіону є вищим, а середній показник у державах - членах ЄС дорівнює 5 відсотків.

Солідарна пенсійна система з кожним роком стає все більшою проблемою для сталого розвитку України. Дефіцит Пенсійного фонду України становить 11,3 відсотка. В Україні відсутній другий рівень пенсійної системи - обов'язковий накопичувальний, а відношення активів пенсійних фондів до ВВП значно нижче, ніж у країнах Східної та Центральної Європи.

Український фондовий ринок та ринок капіталу перебувають на початковому етапі розвитку. Рівень капіталізації компаній України на біржі становить близько 3 відсотків. У 2015-2019 роках відбулось очищення

фондового ринку, що дало змогу сформувати більш об’єктивну оцінку його стану та розмірів.

На сьогодні ключовими перешкодами, що стримують розвиток фондового ринку в Україні, є загальний низький рівень захисту прав власності та відсутність верховенства права, нерозвинута ринкова інфраструктура, брак вільної ліквідності. Розвиток страхування та накопичувального пенсійного забезпечення (без додаткових витрат роботодавців) може дати поштовх для розвитку ринку капіталу, як це відбулося в інших країнах (зокрема в Польщі).

Виклики і бар’єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення стійкості публічних фінансів та покращення суверенних рейтингів”:

1) недосконала податкова система (дискреційність податків, високе податкове навантаження на оплату праці, можливості для оптимізації оподаткування);

2) демографічні проблеми (зростання частки осіб старшого віку в загальній структурі населення);

3) загроза зростання дефіциту державного бюджету (необхідність збільшення державних видатків, введення податкових стимулів, поєднана з потребою зниження дефіциту бюджету);

4) низькі кредитні рейтинги (суверенні кредитні рейтинги України нижчі, ніж рейтинги держав - членів ЄС);

5) складності фінансування дефіциту бюджету (необхідність поступового переходу від пільгового до ринкового фінансування).

За стратегічною ціллю 2 “Збереження макроекономічної стабільності”

1) волатильність валютного курсу (валютний курс є дуже чутливим до поточного рахунку платіжного балансу, а також до зовнішніх запозичень Кабінету Міністрів України).

За стратегічною ціллю 3 “Створення ефективного фінансового сектору”:

1) низький рівень кредитування (недокредитованість приватного сектору через високий рівень NPL, недостатній захист прав кредиторів, а також як наслідок - інфляційне таргетування);

2) слабка конкуренція на ринку банків (висока частка державного сектору на ринку банківських послуг);

3) низька фінансова грамотність населення (недостатній рівень забезпечення населення фінансовими послугами, велика частка готівкових транзакцій);

4) низький розвиток небанківського фінансового сектору (недостатнє проникнення страхування та накопичувального пенсійного забезпечення);

5) нерозвинутий ринок капіталу (недостатній обсяг ліквідних коштів через нерозвиненість небанківських фінансових установ, недосконалість законодавства, нерозвинута ринкова інфраструктура).

Стратегічний курс макроекономічної політики

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення стійкості публічних фінансів та покращення суверенних рейтингів”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Зменшення податкового навантаження на бізнес	проведення додаткового аналізу доцільності та потенційна заміна податку на прибуток підприємств на податок на виведений капітал; проведення додаткового аналізу та визначення можливості скорочення податкового навантаження на фонд оплати праці за оптимальною моделлю із встановленням компенсаторів для бюджету; проведення амністії капіталів; зниження рівня дискреційності податку на нерухоме майно та землю, підвищення рівня бюджетних надходжень від цих податків
2. Забезпечення помірної частки перерозподілу ВВП через бюджет та	підвищення ефективності управління державними видатками; повноцінний перехід на середньострокове бюджетне планування на загальнодержавному та місцевому рівнях;

ефективне використання бюджетних видатків для виконання функцій держави та надання публічних сервісів	розроблення механізму, що забезпечує включення ґендерного компоненту до процесу ухвалення державного бюджету, фінансового та економічного обґрунтування законопроектів
3. Збереження помірного дефіциту бюджету та ефективне управління державним боргом	зменшення ризиків державного боргу; впровадження трирівневої системи пенсійного забезпечення; впровадження другого рівня пенсійного забезпечення (загальнообов’язкове державне пенсійне страхування) за обраною концепцією; переведення всього населення, що не досягло пенсійного віку, на ефективну накопичувальну пенсійну систему

За стратегічною ціллю 2 “Збереження макроекономічної стабільності”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання

1. Збереження інституційної незалежності Національного банку для проведення ефективної монетарної політики	продовження ефективної політики інфляційного таргетування з урахуванням потреби забезпечення економічного розвитку країни; підвищення ефективності співпраці між Національним банком та Кабінетом Міністрів України щодо забезпечення макроекономічної стабільності та економічного розвитку; дотримання режиму плаваючого обмінного курсу

За стратегічною ціллю 3 “Створення ефективного фінансового сектору”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Забезпечення стабільності фінансової системи	забезпечення інституційної спроможності та координації зусиль регуляторів ринку і Фонду гарантування вкладів фізичних осіб очищення усіх сегментів фінансового ринку від проблемних установ, відновлення довіри до фінансового сектору підвищення прозорості фінансового сектору та публічного доступу до інформації запровадження системи державних гарантій на портфельній основі

2. Забезпечення розвитку усіх елементів фінансового сектору країни	забезпечення розвитку ринку страхових послуг створення віртуального фінансового центру створення сучасної інфраструктури ринку капіталів внесення змін до законодавства та здійснення заходів щодо підвищення якості регулювання фінансового сектору та удосконалення наглядових підходів забезпечення прозорості фінансового сектору через впровадження Плану протидії розмиванню бази оподатковування та виведенню прибутку з-під оподаткування (BEPS), приєднання до міжнародного стандарту з автоматичного обміну інформацією удосконалення інструментів для забезпечення стійкості фінансового сектору до викликів підвищення якості корпоративного управління та управління ризиками у фінансовому секторі розроблення та запровадження стратегії для державних банків здійснення ряду заходів, спрямованих на підтримку банківського кредитування економіки підвищення рівня захисту прав кредиторів та інвесторів стимулювання розвитку платіжної інфраструктури для здійснення безготівкових операцій (у тому числі небанківських цифрових платіжних систем), створення умов для розвитку віддалених каналів продажу фінансових послуг (у тому числі забезпечення

	доступу фінансових установ до державних реєстрів, нові моделі віддаленої ідентифікації та верифікації клієнта тощо) посилення регулювання в напрямі захисту прав споживачів фінансових послуг запровадження проведення інформаційно-освітніх заходів для різних цільових аудиторій з метою підвищення рівня фінансової грамотності населення створення в м. Києві міжнародного фінансового центру запровадження регулювання ринку криптовалют законодавче врегулювання питання щодо впровадження нових та розвитку наявних фінансових інструментів внесення змін до законодавства та забезпечення розвитку інституту кваліфікованого інвестора внесення змін до законодавства щодо розвитку відкритої архітектури фінансового ринку та оверсайта забезпечення відкритого доступу регуляторів та учасників фінансового ринку до публічних баз даних створення умов для залучення довгострокових фінансових ресурсів через інвестиційні фонди, венчурні фонди, страхові компанії та недержавні пенсійні фонди внесення змін до законодавства та запровадження стимулів для розвитку ринків небанківських фінансових послуг

	створення ліквідних ринків фінансових інструментів, а також механізмів та інструментів зниження ризиків здійснення фінансових операцій інтегрування фінансового ринку України у світовий фінансовий простір, зокрема через продовження валютної лібералізації та міжнародне співробітництво створення та впровадження в промислову експлуатацію інформаційної платформи для споживачів фінансових послуг розроблення та впровадження уніфікованих баз даних, правил захисту інформації, порядку обміну інформацією між базами даних інформації, зокрема через прикладний програмний інтерфейс (API) створення платформи для аналізу ризиків на базі операцій, які здійснюються через банківські системи Національного банку, та аналіз інформації в інформаційному просторі визначення можливостей та підготовка концепції випуску цифрової валюти Національного банку “е-гривня” впровадження використання новітніх інформаційних технологій (далі - ІТ) регуляторами фінансового сектору

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення стійкості публічних фінансів та покращення суверенних рейтингів”:

1) циклічно скорегований дефіцит державного бюджету на рівні 2-3 відсотків ВВП;

2) відношення державного боргу до ВВП на рівні 30-40 відсотків;

3) оптимальна структура державного боргу з точки зору відсоткових ставок, строків погашення та валют погашення;

4) кредитний рейтинг України BBB (S&P, Fitch, Moody’s).

За стратегічною ціллю 2 “Збереження макроекономічної стабільності”:

1) забезпечення рівня інфляції в межах, визначених Національним банком в рамках політики інфляційного таргетування;

2) дотримання режиму плаваючого обмінного курсу.

За стратегічною ціллю 3 “Створення ефективного фінансового сектору”:

1) прозорі структури власності для всіх суб’єктів фінансового сектору на рівні 100 відсотків;

2) зменшення частки державних банків в активах банківської системи до 25 відсотків;

3) обсяг небанківського кредитування економіки на рівні не менше ніж 5 відсотків ВВП;

4) відношення кредитування банківського сектору до ВВП на рівні 50 відсотків;

5) обсяг накопичень на одну особу збільшено до рівня 1 800-2 800 доларів США;

6) частка безготівкових операцій у загальній кількості транзакцій збільшена до 85 відсотків;

7) валові страхові премії на рівні 300 доларів США на одну особу;

8) активи накопичувального пенсійного забезпечення на рівні 5 000 доларів США на одного учасника накопичувальної системи;

9) капіталізація фондового ринку України на рівні 40-50 відсотків ВВП.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу створити необхідні передумови та забезпечити довгострокове економічне зростання завдяки:

1) залученню та стимулюванню інвестицій, підвищенню ефективності державних капіталовкладень;

2) збільшенню ефективності використання публічних фінансів;

3) стимулюванню експорту товарів та послуг;

4) покращенню купівельної спроможності населення через стимулювання економічного розвитку та покращення добробуту.

Напрям 2

Верховенство права

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: Україна - правова держава, яка забезпечує права і свободи людини, право власності, відстоює справедливість та інтереси суспільства.

Стратегічні цілі за напрямом:

1) удосконалення правової системи для забезпечення функціонування ефективної системи стримувань і противаг, захисту демократичного ладу, реалізації верховенства права та прав і свобод людини;

2) забезпечення справедливого правосуддя в Україні, що базується на верховенстві права, захисті прав і свобод людини, фізичних та юридичних осіб;

3) розбудова правоохоронних органів сучасного зразка, які захищають права і свободи людини, правопорядок і законність, інтереси суспільства і держави;

4) забезпечення ефективної роботи антикорупційної системи для запобігання, виявлення та покарання за корупцію.

Аналіз сфери забезпечення верховенства права: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Продовження реформування системи правосуддя є необхідним кроком для досягнення верховенства права.

Для реалізації верховенства права нагальними завданнями для України залишається досягнення незалежності системи правосуддя, доброчесності суддів та ефективне розв'язання спорів, захист права власності, дієва превенція і подолання корупції в державних органах, органах місцевого самоврядування та забезпечення невідворотності покарання за прояви корупції.

Завдяки реалізації орієнтованої на європейські стандарти реформи правосуддя та імплементації Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276, загальний показник України в Індексі верховенства права (Rule of Law Index) з 2011 до 2020 року збільшився на 16 відсотків. Однак Україна займає лише 72 місце із 128 країн, випереджаючи Туреччину (107 місце), але відстаючи від Болгарії (55 місце), Польщі (28 місце), Чехії (18 місце) та Естонії (10 місце).

Протягом останніх років у більшості країн світу спостерігалося зменшення Індексу верховенства права, що свідчить про стійку негативну тенденцію щодо ослаблення реалізації верховенства права у світі. Згідно з Індексом слабкими місцями України залишаються високий рівень політичного втручання, незабезпечення невідворотності покарання за правопорушення та корупцію. Регулюючі органи є неефективними та непрозорими (100 місце із 128), високий рівень корупції (110 місце із 128). Сильними сторонами країни є захист основних свобод та низький рівень насильницької злочинності (52 місце із 128). Ключовими проблемами забезпечення верховенства права, за даними Індексу, в Україні є наявність системної корупції, несправедливе судочинство та слабке правозастосування.

Станом на 2018 рік Україна має достатньо низький показник кількості суддів на 100 тис. осіб - близько 13 осіб, що майже у два рази менше, ніж у Польщі (26 осіб) та Німеччині (25 осіб). Судова система перевантажена справами через те, що понад 2 тис. посад суддів є незайнятими (станом на жовтень

2020 р.) по всій країні. В Україні близько 25 прокурорів на 100 тис. осіб, що більше на 40 відсотків, ніж у Польщі, та на 72 відсотки більше, ніж у Туреччині та Німеччині. При цьому кількість адвокатського складу менша відповідно на 22, 24 та 46 відсотків.

Україна також входить до ТОП-3 країн за кількістю звернень до Європейського суду з прав людини за 2019 рік та в ТОП-5 країн за кількістю винесених рішень Європейським судом з прав людини з виявленим порушенням Україною хоча б однієї статті Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод за увесь час існування. Системною є проблема невиконання судових рішень. За даними щорічного опитування іноземних інвесторів, організованого Європейською Бізнес Асоціацією (ЄБА), протягом 2016-2019 років недовіра до судової системи залишалася у ТОП-2 серед ключових перешкод іноземним інвестиціям в Україну, а в 2020 році - стала перешкодою номер один.

Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки завершила свою дію у 2020 році, у зв'язку з чим існує необхідність розроблення подальшого бачення реформи. На сьогодні заблокована робота єдиного органу із добору і кваліфікаційного оцінювання суддів - Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Довіра суспільства до судової системи згідно з національними соціологічними опитуваннями становить менше ніж 15 відсотків.

Висновок 2. З метою досягнення безпечного середовища необхідне реформування правоохоронної системи.

Україна має негативну динаміку показника "Безпека" в рейтингу Індекс процвітання (Legatum Prosperity Index) за останні 10 років, що є насамперед наслідком збройної агресії Російської Федерації проти України, тимчасової окупації частини територій Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя та появи понад 1,4 млн. внутрішньо переміщених осіб із ускладненим соціально-економічним становищем. За показником "Війна та конфлікти" Legatum Prosperity Index Україна знизилася на 57 позицій порівняно з 2009 роком, за показником "Тероризм" - на 104 позиції, за показником "Політичний терор та насилля" - на 26 позицій, за показником "Цивільні злочини" - на 11 позицій. Однак показник "Насильницькі злочини" покращився на 25 позицій порівняно із 2009 роком.

Стратегію розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України

від 15 листопада 2017 р. № 1023, а план заходів з її реалізації затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 693. На цей час строк дії Стратегії закінчився, а подальша довгострокова всеохоплююча стратегія реформування правоохоронних органів відсутня. Функція розслідування злочинів у сфері публічних фінансів розпорошена серед різних органів (ДФС, СБУ та Національна поліція), що знижує загальну ефективність державної політики щодо запобігання таким злочинам та збільшує ймовірність зловживань і корупційних ризиків, зокрема через нечітке розмежування підслідності різних правоохоронних органів. За даними п'ятого щорічного опитування іноземних інвесторів, організованого ЄБА, репресивні дії правоохоронних органів увійшли до ТОП-5 переліку суттєвих перешкод іноземним інвестиціям в Україну.

Малоефективна HR-система та застаріла організаційна культура правоохоронних органів призводять до низької клієнтоорієнтованості, низького рівня довіри населення та слабкої репутації в суспільстві, малоефективної горизонтальної взаємодії як між підрозділами правоохоронних органів, так і з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадянами. Більшість правоохоронних органів все ще потребує реформування відповідно до кращих європейських і світових практик та чіткого розмежування функцій і підслідності.

Висновок 3. Протидія корупції є шляхом до становлення верховенства права.

Завдяки послідовній законодавчій роботі, підтримці громадянського суспільства та міжнародних партнерів за останні сім років було сформовано антикорупційну архітектуру - Національне антикорупційне бюро, Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, Національне агентство з питань запобігання корупції, АРМА, утворено Вищий антикорупційний суд та ухвалено відповідну антикорупційну політику, збільшився рівень прозорості діяльності державних органів, збільшилася кількість адміністративних послуг, які можна отримувати в режимі реального часу.

Через незавершення реформи правосуддя і прокуратури, повноцінний запуск роботи Вищого антикорупційного суду лише з вересня 2019 р., закриття численних справ щодо незаконного збагачення та щодо недостовірного декларування внаслідок рішень Конституційного Суду України від 26 лютого 2019 р. № 1-р/2019 та від 27 жовтня 2020 р. № 13-р/2020 довіра суспільства до антикорупційних органів знизилася до менше ніж 20 відсотків. Рішенням Конституційного Суду України від 27 жовтня 2020 р. №

13-р/2020 було скасовано значну частину антикорупційної реформи. Верховна Рада України відновила кримінальну відповідальність за недостовірне декларування та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та посилила механізми захисту суддів та суддів Конституційного Суду України від незаконного впливу, тиску або втручання у їх діяльність з боку Національного агентства з питань запобігання корупції, ухваливши Закон України від 4 грудня 2020 р. № 1074-IX "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення відповідальності за декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування" та Закон України від 15 грудня 2020 р. № 1079-IX "Про внесення змін до Закону України "Про запобігання корупції" щодо відновлення інституційного механізму запобігання корупції".

За показниками Індексу сприйняття корупції Transparency International в Україні спостерігається незначне покращення показників протягом 2012-2018 років (зростання з 26 до 32 балів відповідно) та незначне падіння до 30 балів у 2019 році (126 місце із 198 країн). Це на 32 відсотки менше за Румунію (70 місце), на 47 відсотків менше за Чехію (44 місце), на 49 відсотків менше за Польщу (41 місце) та на 62,5 відсотка менше за Німеччину (9 місце). Сусідні країни за рейтингом - Киргизстан, Азербайджан та Джибуті (аналогічний показник), Болівія, Габон і Малаві (показник на 1 пункт вище). За даними Індексу 2020 року, Україна дещо покращила позицію у рейтингу, зайнявши 117 місце та набравши 33 бали. Водночас за результатами щорічного опитування іноземних інвесторів, організованого Європейською Бізнес Асоціацією, протягом 2016-2019 років поширення корупції було на першому місці серед ключових перешкод іноземним інвестиціям в Україну, а у 2020 році - на другому місці, поступившись недовірі до судової системи.

Виклики і бар'єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 "Удосконалення правового устрою для забезпечення ефективної системи стримувань і противаг, захисту демократичного ладу, реалізації верховенства права та прав і свобод людини":

1) недосконаліть окремих норм Конституції та законів України щодо забезпечення функціонування ефективної системи стримувань і противаг між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади;

2) недоукомплектованість складу Конституційного Суду України;

3) недосконаліть норм щодо конкурсного відбору на посаду судді Конституційного Суду України;

4) відсутність принципу повного циклу публічної політики у законодавчому процесі, що погіршує якість законодавства, довіру до законотворчого процесу та сприйняття ухвалених законодавчих змін суспільством і стейкхолдерами політики.

За стратегічною ціллю 2 "Забезпечення справедливого правосуддя в Україні, що базується на верховенстві права, захисті прав і свобод людини, фізичних та юридичних осіб":

1) низький рівень довіри суспільства до судової системи;

2) відсутність сформованої Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, що унеможливлює процес проведення конкурсів на зайняття вакантних посад суддів та кваліфікаційного оцінювання суддів;

3) недостатня кількість суддів у складі суддівського корпусу окремих судів та незаповнення відповідних вакантних посад, що спричиняє надмірне навантаження на суддів і затягування строків розгляду справ;

4) недосконаліть електронних сервісів у діяльності судів та лише часткове запровадження електронного судочинства;

5) слаборозвинута система альтернативного розв'язання спорів;

6) відсутність гарантій дотримання судами встановлених строків розгляду справ;

7) відсутність ефективної системи відповідальності суддів за порушення вимог законодавства;

8) невиконання або виконання протягом тривалого строку судових рішень та рішень інших органів, рішень міжнародних арбітражів, Європейського суду з прав людини;

9) низький рівень професійної підготовки правників;

10) відсутність усталеної судової практики;

11) відсутність єдиних підходів до ключових етапів здійснення правосуддя;

12) незадовільна матеріально-технічна база судів.

За стратегічною ціллю 3 “Розбудова правоохоронних органів сучасного зразка, які захищають права і свободи людини, правопорядок і законність, інтереси суспільства і держави”:

1) низький рівень довіри суспільства до правоохоронних органів;

2) наявність декількох органів, які здійснюють досудове розслідування економічних злочинів;

3) зловживання слідчими діями з питань вилучення матеріалів, що не є предметами злочину;

4) відсутність всеохоплюючої стратегії реформування та відсутність системності у проведенні реформи Національної поліції, інших правоохоронних органів;

5) відсутність клієнтоорієнтованості поліцейських послуг у щоденній діяльності та у прийнятті рішень;

6) системні труднощі із залученням, утриманням, мотивацією персоналу як наслідок недієвої HR-політики і вразливої репутації, низької довіри до правоохоронних органів;

7) недостатня горизонтальна взаємодія між різними підрозділами правоохоронних органів, між правоохоронними органами та іншими органами державної влади і органами місцевого самоврядування, громадами, інститутами громадянського суспільства;

8) відсутність реальної оцінки професійної підготовки поліцейських через формальний підхід до проведення переатестації;

9) відсутність стратегії реформи освіти для працівників органів правопорядку (правоохоронних органів), спрямованої на професіоналізм, дотримання прав людини та законність, інтеграцію ґендерних підходів у систему підготовки фахівців сектору безпеки та оборони;

10) відсутність чіткого розмежування повноважень і відповідальності органів прокуратури та слідчих органів під час слідства, наявність конфлікту інтересів під час виконання посадових обов'язків;

11) необґрунтований тиск на підприємців з боку правоохоронних органів;

12) відсутність ефективної системи громадського контролю щодо рішень і дій правоохоронних органів.

За стратегічною ціллю 4 "Забезпечення ефективної роботи антикорупційної системи для запобігання, виявлення та покарання за прояви корупції":

1) низький рівень довіри суспільства до антикорупційних органів;

2) конституційні провадження, які перебувають на розгляді Конституційного Суду України, стосовно відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень антикорупційного законодавства, що визначають правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції та спеціально уповноважених антикорупційних органів;

3) неналежне відслідковування чинників корупційних ризиків у нормативно-правових актах органів державної влади і органів місцевого самоврядування, державних підприємств;

4) зовнішній тиск на викривачів потенційних корупційних правопорушень та злочинів, відсутність дієвої системи захисту викривачів;

5) невизначеність бенефіціарних власників підприємств, що ускладнює розслідування та проведення процесуальних дій щодо потенційних корупційних злочинів;

6) недосконаліть механізмів щодо запобігання політичній корупції;

7) низька культура доброчесності та високий рівень тіньової економіки, що стимулює корупційні загрози і терпимість до корупції.

Стратегічний курс напряму “Верховенство права”

За стратегічною ціллю 1 “Удосконалення правової системи для забезпечення ефективної системи стримувань і противаг, захисту демократичного ладу, реалізації верховенства права та прав і свобод людини”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Удосконалення законодавства щодо нормативно-правових актів	розроблення законопроекту про нормативно-правові акти розроблення законопроекту щодо запровадження принципу повного циклу публічної політики у законодавчому процесі та уніфікування процедури створення нормативно-правових актів з урахуванням повного циклу публічної політики
2. Створення ефективної системи гарантій та захисту права власності, інших прав і свобод	розроблення комплексу законодавчих змін, механізмів і заходів щодо забезпечення та посилення захисту права власності, інших прав і свобод, у тому числі ґендерної рівності розроблення, ухвалення та імплементація плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2023 року

3. Удосконалення системи стримувань і противаг між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади	розроблення законопроектів щодо внесення змін до Конституції України та законів України стосовно вдосконалення системи стримувань і противаг між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади, удосконалення балансу гілок влади

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення справедливого правосуддя в Україні, що базується на верховенстві права, захисті прав і свобод людини, фізичних та юридичних осіб”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Усунення корупційних ризиків у судовій системі	розроблення в установленому порядку законопроектів щодо: - надання суддям доступу до державних реєстрів - встановлення чітких вимог щодо доброчесності до суддів - покращення ефективності механізму моніторингу способу життя суддів та реалізації обов’язку судді підтвердити законність джерела походження майна

	- запровадження змішаного суду для бізнесу в системі господарських судів із залученням делегованих підприємцями присяжних для розгляду господарських справ - впровадження випадкового розподілу справ між судами без урахування територіальної підсудності для розгляду справ засобами електронного судочинства - надання Громадській раді доброчесності повноважень перевіряти кандидатів до судів першої інстанції на доброчесність та професійну етику, можливість ініціювати дисциплінарні провадження щодо суддів - покращення матеріально-технічної бази судів
2. Запровадження електронних сервісів та електронного суду	розроблення в установленому порядку законопроектів щодо: - переведення в електронну форму процесів документообігу в судах - запровадження можливості розгляду окремих категорій справ он-лайн незалежно від місцеперебування сторін і суду - спрощення судових процедур у тій мірі, яка не погіршує гарантій судового захисту, прав і свобод людини - забезпечення повного функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи - оновлення Єдиного державного реєстру судових рішень на основі доопрацьованої архітектури

	- запровадження системи штучного інтелекту для сприяння самостійному врегулюванню правового спору сторонами, а також для підготовки проектів судових рішень - забезпечення значної кількості сервісів судів та судових послуг в електронному режимі
3. Удосконалення системи альтернативного розв'язання спорів	розроблення в установленому порядку законопроектів щодо: - реформування системи третейських судів - вдосконалення законодавства про міжнародний арбітраж та процесуальних кодексів з метою ширшої підтримки міжнародних судів, арбітражів і третейських судів з боку державних судів - медіації - установи бізнес-омбудсмена в Україні
4. Оптимізація строків розгляду судових справ	розроблення в установленому порядку законопроектів щодо: - встановлення наслідків за недотримання строків розгляду судових справ суддями - визначення максимального навантаження на одного суддю
5. Покращення якості судових рішень	розроблення в установленому порядку законопроектів щодо: - удосконалення стандартів судових рішень шляхом внесення змін до процесуальних кодексів

	- запровадження курсів юридичного письма для закладів вищої освіти та окремих короткострокових курсів для суддів - запровадження інституту преюдиційного запиту
6. Запровадження довгострокової стратегії реформування системи правосуддя	розроблення в установленому порядку проекту Стратегії сталого розвитку судової системи на 2021-2025 роки та проектів відповідних планів дій щодо реалізації Стратегії розроблення в установленому порядку проекту Стратегії сталого розвитку судової системи на 2026-2030 роки та проектів відповідних планів дій щодо реалізації Стратегії
7. Внесення змін до нормативно-правових актів щодо функціонування у м. Києві міжнародного фінансового центру	розроблення в установленому порядку проектів законодавчих актів щодо ефективної діяльності у м. Києві міжнародного фінансового центру з власним міжнародним арбітражем, який розглядатиме справи, стороною яких будуть учасники міжнародного фінансового центру
8. Покращення системи	розроблення в установленому порядку законопроектів щодо: - забезпечення розбудови ефективної системи виконання судових рішень та рішень інших органів

виконання судових рішень	- удосконалення законодавства щодо виконання рішень міжнародних арбітражів в Україні, рішень Європейського суду з прав людини
9. Забезпечення участі громадськості у судочинстві	розроблення в установленому порядку законопроектів щодо: - внесення змін до законодавства для ефективного функціонування суду присяжних - запровадження інституту мирових суддів
10. Реформування прокуратури	розроблення в установленому порядку проекту всеохоплюючої стратегії реформування прокуратури розроблення в установленому порядку законопроектів щодо: - приведення норм законодавства щодо діяльності прокуратури у відповідність з положеннями Конституції України, кращими європейськими стандартами і практиками - посилення гарантій незалежності конференції та Ради прокурорів, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів - створення умов для підвищення кваліфікації прокурорів та покращення якості представлення обвинувачення в суді

За стратегічною ціллю 3 “Розбудова правоохоронних органів сучасного зразка, які захищають права і свободи людини, правопорядок і законність, інтереси суспільства і держави”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Реформування системи розслідування економічних злочинів	здійснення в установленому законом порядку заходів щодо створення Бюро економічної безпеки - правоохоронного органу для запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття економічних злочинів, призначення на посади відповідних працівників Бюро економічної безпеки із застосуванням процедури відкритого конкурсу за участю представників Ради громадського контролю у складі конкурсних комісій розроблення законопроекту щодо позбавлення інших правоохоронних органів непритаманних функцій і повноважень, зокрема щодо економічних злочинів (підслідність новоствореного Бюро економічної безпеки) ліквідація податкової міліції
2. Реформування правоохоронних органів	розроблення законопроектів щодо: - детективних підрозділів в органах досудового розслідування - удосконалення підходів до оцінки та встановлення на рівні закону чітких вимог до процедури та складу атестаційних комісій за участю зовнішніх учасників - визначення та впровадження нової організаційної культури (щодо клієнтоорієнтованості, горизонтальної взаємодії) і трансформування системи

	управління персоналом, гендерно-орієнтованих підходів (у тому числі недопущення проявів сексизму та сексуальних домагань на робочому місці) - впровадження підходу community policing (зокрема для роботи Національної поліції) - удосконалення механізмів системної роботи із скаргами як працівників, так і громадян з метою виявлення і усунення першопричин - запровадження у роботу підходів стратегічного менеджменту та системи управління ризиками і реагування на загрози відповідно до кращих міжнародних стандартів і практик розроблення в інклюзивний спосіб із залученням міжнародних партнерів та організацій громадянського суспільства, ухвалення та імплементація всеохоплюючої стратегії реформування правоохоронних органів розроблення і впровадження стратегії діяльності правоохоронних органів, заснованої на аналітиці та великих даних (big data), залученні IT, запровадження сучасних систем та технологій в превенцію та розслідування злочинів
3. Забезпечення розмежування повноважень	розроблення законопроектів щодо: - приведення положень Кримінального процесуального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення у відповідність з Конституцією України в частині забезпечення права на особисту свободу та розмежування повноважень слідчих (детективів) і прокурорів

	- удосконалення положень законодавства щодо персональної відповідальності за бездіяльність та неефективне розслідування працівниками -правоохоронних органів - мінімізації повноважень правоохоронних органів у господарських справах
4. Посилення громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів	розроблення законопроекту щодо удосконалення механізмів громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів
5. Удосконалення регулювання інституту негласної діяльності та оперативно-розшукової діяльності	розроблення законопроектів щодо: 1) приведення інституту негласної діяльності правоохоронних органів у відповідність з кращими європейськими стандартами 2) - нової редакції Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність”
6. Удосконалення кримінального та кримінально-процесуального	розроблення законопроекту щодо наближення кримінального та кримінально-процесуального законодавства України до законодавства ЄС

законодавства України	

За стратегічною ціллю 4 “Забезпечення ефективної роботи антикорупційної системи для запобігання, виявлення та покарання за прояви корупції”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Удосконалення функціонування Національного антикорупційного бюро	розроблення в установленому порядку законопроектів щодо: 1) посилення незалежності та інституційної спроможності Національного антикорупційного бюро 2) забезпечення належного фінансування діяльності Національного антикорупційного бюро 3) посилення гарантій незалежності та невтручання у діяльність Національного антикорупційного бюро інших державних органів 4) створення законодавчої та регуляторної бази для проведення зовнішнього незалежного аудиту діяльності Національного антикорупційного бюро і проведення аудиту 5) - приведення законодавства про Національне антикорупційне бюро у відповідність з рішенням Конституційного Суду України від 16 вересня 2020 р. № 11-р/2020

2. Удосконалення функціонування Спеціалізованої антикорупційної прокуратури	розроблення в установленому порядку законопроектів щодо: 1) удосконалення законодавства для деполітизації добору керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та забезпечення прозорого, незалежного, політично неупередженого відбору кандидатур на посаду керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури 2) визначення чіткого і прозорого механізму формування кадрових і дисциплінарних комісій у межах Офісу Генерального прокурора 3) удосконалення порядку формування органу, що здійснює дисциплінарні провадження щодо прокурорів, прозорості його діяльності, дотримання принципів об'єктивності та неупередженості під час здійснення дисциплінарних проваджень щодо прокурорів 4) законодавчого закріплення мінімальної кількості прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури 5) - створення законодавчої та регуляторної бази для проведення зовнішнього незалежного аудиту діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури і проведення аудиту
3. Удосконалення функціонування Національного агентства з питань	розроблення в установленому порядку законопроекту щодо затвердження Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки розроблення в установленому порядку проекту Державної антикорупційної програми щодо реалізації Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки

запобігання корупції	створення (у разі потреби) при Національному агентстві з питань запобігання корупції Координаційної робочої групи з питань антикорупційної політики забезпечення координації реалізації зазначеної Антикорупційної стратегії та Державної антикорупційної програми, а також систематичного моніторингу та оцінки ефективності державної антикорупційної політики удосконалення антикорупційного законодавства з урахуванням пріоритетів, визначених в Антикорупційній стратегії на 2021-2025 роки розроблення законопроекту щодо визначення у Законі України “Про запобігання корупції” основних засад притягнення до дисциплінарної відповідальності суб’єктів, на яких поширюється його дія, відповідно до положень Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки розроблення законопроекту щодо удосконалення Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині встановлення відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень, пов’язаних з корупцією, а також процедури притягнення винних осіб до такої відповідальності у спосіб, визначений Антикорупційною стратегією на 2021-2025 роки забезпечення ефективного контролю за дотриманням антикорупційного законодавства з боку Національного агентства з питань запобігання корупції, а також належної якості збору доказів та складення протоколів про вчинення правопорушень, пов’язаних з корупцією, та правопорушень у сфері фінансування політичних партій та подання ними фінансової звітності

	забезпечення зручного повідомлення про корупцію та результативного розгляду таких повідомлень шляхом запровадження роботи Єдиного порталу повідомлень викривачів забезпечення функціонування електронної системи подання та оприлюднення звітності політичних партій запровадження автоматичного режиму проведення перевірок звітів політичних партій шляхом інтеграції з іншими інформаційно-телекомунікаційними і довідковими системами, реєстрами, базами даних запровадження ризик-орієнтованого підходу до здійснення контролю за діяльністю політичних партій розроблення законопроекту про затвердження Антикорупційної стратегії на 2026-2030 роки
4. Удосконалення функціонування АРМА	проведення відкритого, прозорого і справедливого конкурсу на посаду Голови АРМА з утворенням комісії з відбору Голови АРМА на засадах професійності, доброчесності та відкритості здійснення оцінки корупційних ризиків в АРМА для створення дієвої антикорупційної програми цього органу із залученням громадськості, ухвалення і належне виконання такої програми реалізація принципу відкритості та прозорості під час управління та реалізації активів, одержаних від корупційних та інших злочинів

	розроблення законопроектів щодо: - внесення змін до законодавства для усунення можливості безпідставного звільнення Голови АРМА - визначення статусу АРМА в кримінальному процесі як учасника кримінального та судового провадження.
5. Мінімізація у нормативно-правових актах положень, що призводять або можуть призвести до вчинення корупційних правопорушень	удосконалення механізмів проведення антикорупційної експертизи проектів та чинних нормативно-правових актів
6. Удосконалення законодавства щодо правового захисту викривачів	поширення поняття “викривач” на інші сфери, крім запобігання корупції: порушення прав людини, екологію, безпеку харчових продуктів та предметів побуту, суспільних інтересів, узгодивши з Директивою ЄС щодо правового захисту викривачів посилення державного захисту викривачів запровадження грошового стимулу для викривачів

7. Удосконалення законодавства щодо підвищення ефективності верифікації бенефіціарних власників, а також інших механізмів протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом	розроблення законопроектів щодо: - затвердження та реалізації ефективного механізму верифікації бенефіціарних власників - створення єдиного реєстру рахунків фізичних і юридичних осіб та індивідуальних банківських сейфів та надання доступу до нього окремим державним органам згідно з вимогами Директиви (ЄС) 2015/849 Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2015 р. (зі змінами, внесеними Директивою (ЄС) 2018/843 Європейського Парламенту та Ради від 30 травня 2018 р.)
8. Удосконалення законодавства щодо фінансування політичних партій	розроблення законопроектів щодо: - внесення змін до законодавства з питань регулювання політичної реклами та обмеження її обсягів - посилення відповідальності політичних партій за порушення виборчого законодавства та законодавства про звітування політичних партій

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Удосконалення правової системи для забезпечення ефективної системи стримувань і противаг, захисту демократичного ладу, реалізації верховенства права та прав і свобод людини”:

1) підвищення показника “Захист прав власності” в Індексі економічної свободи (Index of Economic Freedom) до 72,7;

2) зменшення кількості рішень Європейського суду з прав людини, в яких визнається порушення Україною хоча б однієї статті Європейської конвенції з прав людини;

3) входження України до ТОП-40 держав за Глобальним індексом ґендерного розриву (Global Gender Gap Index).

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення справедливого правосуддя в Україні, що базується на верховенстві права, захисті прав і свобод людини, фізичних та юридичних осіб”:

1) входження України до ТОП-30 держав за Індексом верховенства права, зростання загального індексу на щонайменше +0,15 загальних пунктів;

2) підвищення рівня довіри до судової системи до понад 50 відсотків згідно з національними соціологічними опитуваннями.

За стратегічною ціллю 3 “Розбудова правоохоронних органів сучасного зразка, які захищають права і свободи людини, правопорядок і законність, інтереси суспільства і держави”:

1) створення і повноцінний запуск роботи Бюро економічної безпеки як правоохоронного органу для запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття економічних злочинів;

2) підвищення рівня довіри суспільства до Національної поліції до понад 60 відсотків згідно з національними соціологічними опитуваннями.

За стратегічною ціллю 4 “Забезпечення ефективної роботи антикорупційної системи для запобігання, виявлення та покарання за корупцію”:

входження України до ТОП-40 держав за Індексом сприйняття корупції (Corruption Perception Index, Transparency International) покращення оцінки на щонайменше 30 балів;

підвищення рівня довіри суспільства до антикорупційних органів до понад 50 відсотків згідно з національними соціологічними опитуваннями.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу забезпечити верховенство права в країні завдяки:

1) стабільній і прогнозованій правовій системі з ефективною системою стримувань і противаг, ефективним захистом демократії, прав і свобод людини;

2) справедливому і ефективному правосуддю, що базується на верховенстві права, захисті прав і свобод людини, фізичних та юридичних осіб;

3) діяльності правоохоронних органів із сучасним управлінням, які захищають права і свободи людини, правопорядок і законність, інтереси суспільства і держави;

4) ефективній антикорупційній системі, яка забезпечує дієве запобігання, виявлення та покарання за корупцію та сприяє нульовій толерантності до корупції в суспільстві;

5) зростанню довіри суспільства та інвесторів до судової системи, правоохоронних органів, антикорупційних органів.

Напрям 3

Регуляторне середовище

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: Україна - найпривабливіша країна для ведення бізнесу.

Стратегічні цілі за напрямом:

1) забезпечення прозорого та ефективного регулювання діяльності суб'єктів господарювання;

2) забезпечення прозорого та ефективного регулювання ринкових відносин;

Аналіз регуляторного середовища: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Незважаючи на прогрес в останні роки, в Україні досі спостерігається високий рівень зарегульованості господарської діяльності.

Незважаючи на курс на дерегуляцію, для України все ще характерний високий рівень зарегульованості економіки, що залишилась з радянських часів. Чинна система перегляду нормативно-правових актів займає багато часу, передбачає велику кількість дій, що повторюються, та задіює органи, які заінтересовані в збереженні регулювання.

Найвідомішим світовим рейтингом є Індекс легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business). За цим показником Україна займає 64 місце у світі завдяки прогресу, досягнутому за останні роки (+32 позиції за п'ять років). Водночас Україна все ще поступається більшості постсоціалістичних країн за якістю бізнес-клімату.

Основними компонентами рейтингу, в яких Україна займає низькі місця, є "Підключення до електромереж" (128), "Вирішення неплатоспроможності" (146) та "Міжнародна торгівля" (74). Низьке місце за першим із згаданих компонентів пов'язане насамперед з тривалою процедурою підключення до електромереж - більше 260 днів; з точки зору міжнародної торгівлі проблемою є відносно тривалі та дорогі процедури заповнення митної документації. У контексті вирішення неплатоспроможності у 2018 році був прийнятий Кодекс України з процедур банкрутства, який сприятиме значному покращенню місця країни в рейтингу в наступні роки.

За міжнародним рейтингом, який оцінює, зокрема, якість регуляторного середовища, є Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom), що розглядає три релевантні компоненти. За показником "Свобода бізнесу" Україна поступається майже всім країнам, що порівнюються. Ще більше "просідання" спостерігається з компонентом "Свобода праці", що пов'язано із застарілим трудовим законодавством, яке не відповідає сучасним реаліям та сильно бюрократизує трудові відносини.

Висновок 2. Недостатня ефективність державного захисту та сприяння розвитку економічної конкуренції обмежує ефективність функціонування товарних ринків.

Вільна економічна конкуренція є однією з основ економічного розвитку країни, що стимулює суб'єктів господарювання до розвитку та веде до покращення добробуту населення.

В економіці України істотними проблемами залишаються недостатній рівень конкуренції на окремих потенційно-конкурентних товарних ринках, низька ефективність регулювання сфери природних монополій.

Однією з основних перешкод розвитку ефективної конкуренції, зменшенню рівня ринкової концентрації в Україні є наявність природних та невиправданих штучних бар'єрів вступу суб'єктів господарювання на товарні ринки та виходу з них.

Певною проблемою, що впливає на стан конкуренції на окремих ринках, є порушення принципу конкурентного нейтралітету, що створює переваги для державних та комунальних підприємств (наприклад, через занижену вартість оренди державного та комунального майна).

Органом, що здійснює контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції в Україні, є Антимонопольний комітет. Водночас на здатність Антимонопольного комітету ефективно виконувати зазначені завдання негативно позначаються недостатня фінансова незалежність, поєднання функцій органу захисту конкуренції та органу оскарження у сфері публічних закупівель.

Висновок 3. Недостатній рівень захисту прав інтелектуальної власності не дає змоги Україні реалізувати інноваційний потенціал.

Захист прав інтелектуальної власності є важливою передумовою для розвитку підприємництва, розвитку економіки України інноваційним шляхом та цифровізації суспільного життя.

У новому рейтингу "Глобальний інноваційний індекс 2020" Україна покращила свій минулорічний результат на дві позиції, посівши 45 місце. Україна демонструє загальне зростання в рейтингу інноваційного індексу та в субіндексах. Ми здобули "+ 20" позицій в освіті та "+10 в R&D". Україна також зберегла друге місце серед країн з доходом нижче середнього.

Водночас для України характерний недостатній рівень захисту інтелектуальної власності. За компонентом "Захист прав інтелектуальної власності" Global Competitiveness Index 2019 Україна отримала лише 3,4 із 7 балів, посівши 118 місце у світі, - набагато нижче, ніж інші постсоціалістичні країни.

Згідно з Міжнародним індексом прав власності (International Property Rights Index) 2019, незважаючи на відносно високий рівень захисту патентів (43 місце у світі), Україна сильно відстає за сприйняттям захисту інтелектуальної власності (105 місце), а також за показником піратства (93 місце).

Крім того, Україна фігурує в Спеціальному звіті 301 Торговельного представництва США щодо захисту інтелектуальної власності як одна з країн, яка не забезпечує захист прав інтелектуальної власності належним чином. У списку 2019 року Україну було віднесено до "пріоритетних спостерігачів", тобто до країн, що веде за собою економічні санкції з боку США.

За останні роки Україна досягла певного прогресу в реформуванні системи захисту інтелектуальної власності, зокрема прийнято закони щодо реформи патентного законодавства, вдосконалення правової охорони та захисту торговельних марок, географічних зазначень, промислових зразків, закон щодо створення національного органу інтелектуальної власності. Закони мають на меті наближення виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції в частині узгодження вимог законодавства України щодо охорони прав на зазначені об'єкти з законодавством ЄС.

Висновок 4. Законодавство у сфері захисту прав споживачів недосконале та не узгоджене із законодавством ЄС

Захист прав споживачів є важливою функцією держави, яка, з одного боку, повинна забезпечувати реалізацію інтересів споживачів товарів та послуг, а з іншого - не створювати надмірного тиску на бізнес.

Органом, відповідальним за захист прав споживачів, є Держпродспоживслужба, утворена у 2014 році. Разом з тим Держпродспоживслужба не може ефективно виконувати свої функції через брак інституційної спроможності, насамперед через недостатність ресурсного забезпечення (кадрового, фінансово-матеріального).

Здебільшого діючі вимоги у сфері захисту прав споживачів є занадто бюрократизованими, декларативними, такими, що не відповідають умовам сучасного споживання та внаслідок чого є малоефективними (вимоги до бізнесу не є гарантом високого рівня захисту прав споживачів та стають лише обтяжливим навантаженням).

Важливою проблемою залишається низький рівень обізнаності самих споживачів щодо своїх прав та механізмів захисту цих прав. Як наслідок, ефективна реалізація політики у сфері захисту прав споживачів має передбачати, зокрема, освітній (просвітній) компонент.

Підписавши Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, Україна взяла на себе зобов'язання забезпечити високий рівень захисту прав споживачів та досягти сумісності між системами захисту прав споживачів України та ЄС.

З 14 зобов'язань, які Україна взяла на себе в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у сфері захисту споживачів, з 2017 року було імплементовано лише три, щодо інших завдань ведеться робота з імплементації. Разом з тим Додаток XXXIX до Глави 20 Розділу V Угоди про асоціацію між Україною та ЄС потребує перегляду на актуальність.

Виклики і бар'єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 "Забезпечення прозорого та ефективного регулювання діяльності суб'єктів господарювання":

1) неефективна система реєстрацій, дозволів та ліцензій (надмірне бюрократичне навантаження на бізнес, відсутність цифровізації процедур);

2) обтяжливий державний нагляд (контроль) (тиск на бізнес з боку контролюючих органів);

3) частково неефективна взаємодія з податковими органами (складна процедура сплати деяких податків);

4) застаріле трудове законодавство (забюрократизованість трудових відносин та невідповідність норм сучасним умовам праці).

За стратегічною ціллю 2 "Забезпечення прозорого та ефективного регулювання ринкових відносин":

1) відсутність цілісної стратегії сприяння розвитку конкуренції з боку держави, недостатня ефективність її захисту та обмеження монополізму, державного регулювання сфери природних монополій:

2) недостатня фінансова незалежність Антимонопольного комітету, можливість втручатися в його правозастосовну діяльність через механізми контролю за надходженням і витрачанням бюджетних коштів;

3) випадки порушення принципу конкурентного нейтралітету під час надання державної підтримки суб'єктам господарювання, що призводить до спотворення та обмеження конкуренції на товарних ринках;

4) недостатній рівень захисту прав інтелектуальної власності:

5) насиченість українського ринку контрафактними товарами у різних сферах та неефективна боротьба з ними;

6) незавершена гармонізація законодавства України із законодавством ЄС (не завершено гармонізацію у сфері авторського права та суміжних прав);

7) низька культура населення у сфері інтелектуальної власності (брак розуміння важливості захисту інтелектуальної власності населенням призводить до поширення піратства та підробок);

8) вищий суд з питань інтелектуальної власності досі не розпочав роботу, а майбутнє цього органу залишається невизначеним;

9) недосконала система захисту прав споживачів;

10) брак інституційної спроможності Держпродспоживслужби;

11) застарілість законодавства (наявність норм закону, що створюють надлишковий тиск на бізнес та не сприяють захисту прав споживачів);

12) низький рівень споживчої грамотності населення (необізнаність населення щодо споживчих прав та можливостей їх захисту);

13) відсутність альтернативних механізмів розв'язання споживчих спорів;

14) незавершена гармонізація законодавства України із законодавством ЄС (процес імплементації триває).

Стратегічний курс політики щодо розбудови комфортного регуляторного середовища

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення прозорого та ефективного регулювання діяльності підприємств”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Покращення загального бізнес-клімату	впровадження ряду ініціатив, спрямованих на покращення позиції України в рейтингу Індексу легкості ведення бізнесу до ТОП-30 перегляд 100 відсотків нормативно-правових актів, що регулюють господарську діяльність
2. Спрощення системи реєстрації, отримання дозволів та ліцензій	спрощення та оптимізація засобів адміністративного регулювання бізнесу запровадження чітких та передбачуваних процедур доступу на ринки скорочення кількості дозволів поширення застосування декларативного принципу започаткування діяльності поширення застосування принципу мовчазної згоди впровадження нової єдиної інтегрованої дозвільної системи доступу до ринків

	забезпечення цифровізації функціонування ліцензування, дозвільних систем у сфері господарської діяльності та декларативного принципу
3. Затвердження ефективного технічного регулювання та ринкового нагляду	імплементація відповідних положень acquis ЄС до національного законодавства здійснення необхідних адміністративних та інституційних реформ, необхідних для виконання Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції запровадження ефективної та прозорої адміністративної системи, яка необхідна для імплементації Глави 3 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС забезпечення участі відповідних національних органів у європейських та міжнародних організаціях із стандартизації, законодавчої та фундаментальної метрології, оцінки відповідності поступове впровадження зводу європейських стандартів (EN) як національних стандартів приведення національного законодавства у відповідність з положеннями Регламенту ЄС 2019/1020 про ринковий нагляд та відповідність продукції забезпечення координації органів державного ринкового нагляду на постійній основі проведення оцінки системи державного ринкового нагляду та перегляд підходів щодо забезпечення її ефективності

	введення в промислову експлуатацію інформаційних систем державного ринкового нагляду наповнення інформаційних ресурсів державного ринкового нагляду укладення Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції за пріоритетними секторами
4. Оптимізація державного нагляду (контролю)	перегляд сфер державного нагляду (контролю) та функцій контролюючих органів оптимізація кількості сфер державного нагляду (контролю) завершення розроблення та прийняття критеріїв ризику запровадження аудиту як попереджувального функціоналу без застосування санкцій створення інституту громадських рад з питань державного нагляду (контролю) цифровізація сфери державного нагляду (контролю) впровадження практики навчальних заходів для суб’єктів господарювання щодо управління небезпеками (ризиками) посилення відповідальності за порушення посадовими особами органів державного нагляду (контролю) вимог законодавства та затягування процесу з видачі дозволів

	запровадження для суб’єктів господарювання з середнім та незначним ступенем ризику альтернативи плановим заходам державного нагляду (контролю) у вигляді страхування цивільно-правової відповідальності суб’єктів господарювання, за шкоду, яка може бути заподіяна їх діяльністю третім особам або їх майну
5. Саморегулювання	прийняття закону про саморегулювання налагодження міжвідомчих комунікацій з органами влади, бізнес-об’єднаннями, експертним середовищем щодо подальшої законотворчої роботи стосовно поширення застосування саморегулювання на різні сфери та види господарської діяльності надання експертної та методологічної допомоги органам влади, бізнес-об’єднанням щодо делегування функцій з контролю і регулювання підприємницької та професійної діяльності
6. Удосконалення та оптимізація трудового законодавства	1) визначення на законодавчому рівні поняття трудових відносин та ознаки їх наявності 2) зменшення кількості процедур у сфері трудових відносин та скасування обов’язкового ведення роботодавцями неактуальних розпорядчих документів щодо організації трудових відносин і робочого процесу 3) удосконалення законодавчого регулювання деяких нестандартних форм зайнятості

	4) введення нових способів позасудового розв'язання спорів (медіація) 5) приведення норм щодо державного контролю за дотриманням трудового законодавства у відповідність з європейськими нормами та конвенціями Міжнародної організації праці 6) врегулювання на рівні закону діяльності інспекції праці 7) осучаснення законодавства щодо діяльності професійних спілок 8) збільшення можливостей для поєднання сімейних обов'язків та професійної діяльності
7. Спрощення адміністрування податків	1) спрощення звітності за усіма податками 2) наближення податкового законодавства України до законодавства ЄС в частині податку на додану вартість та імплементація передбаченої Угодою про асоціацію між Україною та ЄС Директиви Ради 2006/112/ЄС 3) здійснення брутизації заробітної плати 4) удосконалення механізму сплати акцизного податку 5) удосконалення процесу адміністрування податку на додану вартість 6) запровадження поступового ризик-орієнтованого контролю господарської діяльності

	7) приєднання до автоматичного обміну інформацією відповідно до стандартів CRS (Єдиний стандарт звітності) та CbC (Країна за країною) 8) забезпечення ефективної цифрової взаємодії між платником податків та фіскальними органами 9) забезпечення інституційної спроможності ДПС

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення прозорого та ефективного регулювання ринкових відносин”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Створення цілісної системи сприяння розвитку конкуренції з боку держави, забезпечення її ефективного захисту, ефективного державного	1) створення цілісної системи сприяння розвитку конкуренції з боку держави шляхом покладення обов’язку вжиття проконкурентних заходів на органи державної влади, що формують і реалізують державну політику у відповідних сферах 2) законодавче закріплення механізмів установлення пріоритетів діяльності Антимонопольного комітету 3) вдосконалення механізмів звільнення від відповідальності для учасників антиконкурентних узгоджених дій (leniency) 4) запровадження інститутів врегулювання у справах (settlement)

регулювання сфери природних монополій	5) вдосконалення порядку відшкодування шкоди, завданої порушеннями законодавства у сфері захисту економічної конкуренції 6) запровадження механізмів запобігання ухиленню від відповідальності за порушення законодавства у сфері захисту економічної конкуренції 7) створення спеціалізованого суду з питань конкуренції та напрацювання судової практики вирішення конкуренційних спорів щодо відшкодування збитків, завданих порушеннями законодавства у сфері захисту конкуренції 8) вдосконалення нормативних та організаційних засад моніторингу та контролю державної допомоги суб'єктам господарювання відповідно до правил acquis ЄС та Угоди про асоціацію між Україною та ЄС 9) розроблення Концепції державної політики розвитку та захисту економічної конкуренції в Україні
2. Покращення якості захисту прав споживачів	1) запровадження принципу захисту прав споживачів відповідно до принципів ЄС, гармонізація законодавства про захист прав споживачів у всіх сферах, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС 2) підвищення ролі громадських об'єднань споживачів 3) залучення громадських об'єднань споживачів до вирішення споживчих спорів 4) запровадження механізму досудового вирішення споживчих спорів 5) усунення застарілих норм законодавства

	6) запровадження електронних гарантійних зобов’язань 7) перегляд сфер, до яких застосовується державне регулювання цін і тарифів 8) здійснення заходів щодо освіти/просвіти органами місцевого самоврядування, громадськими об’єднаннями споживачів з метою підвищення рівня обізнаності споживачів щодо своїх прав та механізмів захисту цих прав
3. Забезпечення охорони і захисту прав інтелектуальної власності	1) забезпечення повноцінного функціонування Національного органу інтелектуальної власності 2) завершення приведення законодавства у сфері захисту інтелектуальної власності до законодавства ЄС, впровадження кращої європейської практики 3) формування ринку роялті, розвиток системи розширеного та обов’язкового колективного управління авторськими та (або) суміжними правами 4) забезпечення збирання, розподілу та виплати винагороди правовласникам (у музичній, аудіовізуальній та інших сферах) на умовах ефективності, прозорості та підзвітності правовласникам 5) удосконалення адміністративних процедур захисту прав інтелектуальної власності 6) створення спеціалізованого підрозділу по боротьбі з порушеннями прав інтелектуальної власності 7) удосконалення електронної державної реєстрації прав інтелектуальної власності та цифровізація всіх процесів щодо охорони і захисту прав

	інтелектуальної власності, а також щодо можливості отримання інформації про охорону і захист прав інтелектуальної власності 8) удосконалення механізмів захисту прав інтелектуальної власності від порушень з використанням Інтернету 9) завершення формування Вищого суду з питань інтелектуальної власності, забезпечення його ефективного функціонування 10) підвищення обізнаності у сфері прав інтелектуальної власності серед населення (навчальна та просвітницька діяльність) 11) забезпечення сфери інтелектуальної власності кваліфікованими фахівцями, у тому числі за допомогою розвитку проекту “Національний навчальний центр інтелектуальної власності” за підтримки Всесвітньої організації інтелектуальної власності

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення прозорого та ефективного регулювання діяльності підприємств”:

1) входження України до ТОП-30 країн за Індексом легкості ведення бізнесу;

2) входження України до ТОП-30 країн за компонентом “Тягар державного регулювання” в Індексі глобальної конкурентоспроможності;

3) входження України до ТОП-30 країн за компонентом “Бізнес-регулювання” в Індексі економічної свободи.

4) За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення прозорого та ефективного регулювання ринкових відносин”:

5) входження України до ТОП-40 країн за компонентом “Рівень ринкового домінування” в Індексі глобальної конкурентоспроможності;

6) входження України до ТОП-60 країн за компонентом “Захист інтелектуальної власності” в Індексі глобальної конкурентоспроможності.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу покращити регуляторне середовище та вдосконалити умови ведення бізнесу шляхом:

1) перегляду нормативно-правових актів, що регулюють господарську діяльність;

2) адаптації законодавства України у сфері регулювання відповідно до законодавства ЄС;

3) підвищення захищеності права інтелектуальної власності;

4) забезпечення цифрової взаємодії з регулюючими органами;

5) покращення позицій України в міжнародних рейтингах, які оцінюють якість регуляторного середовища.

Напрям 4

Управління державною та комунальною власністю

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: У державній та комунальній власності функціонує незначна кількість стратегічно або соціально важливих суб'єктів господарювання, які прозоро та ефективно виконують свої функції, а держава та органи місцевого самоврядування виконують виключно сервісну функцію.

Стратегічні цілі за напрямом:

1) підвищення інституційної спроможності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, відповідальних за стратегічну реформу управління державною та комунальною власністю;

2) зменшення ролі держави та органів місцевого самоврядування як власників суб'єктів господарювання, заснованих на державній та комунальній власності;

3) підвищення ефективності управління суб'єктами господарювання, що залишилися в державній та комунальній власності.

Аналіз сфери управління державною та комунальною власністю: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Державні та комунальні підприємства України є менш ефективними, ніж українські приватні підприємства та державні підприємства в державах - членах ЄС

Середня прибутковість (RoE) суб'єктів господарювання, заснованих на державній власності (далі - державні підприємства), становила 5,8 відсотка та 0,3 відсотка без НАК "Нафтогаз" у 2019 році. Для комунальних підприємств медіанна прибутковість на рівні 0,5 відсотка. Натомість прибутковість приватного сектору становить 8 відсотків. Прибутковість (RoE) державних підприємств в окремих європейських державах: Литва - 2 відсотки (за останні два роки цей показник не був нижчим за 3 відсотки), Туреччина - 8 відсотків, Швеція - 12,7 відсотка. Чистий фінансовий результат

державних підприємств у 2019 р. - 52,1 млрд. гривень (з них НАК “Нафтогаз” 50,7 млрд. гривень). За перше півріччя 2020 року чистий збиток державних підприємств становив 55 млрд. гривень (у тому числі збиток НАК “Нафтогаз” 16,9 млрд. гривень). Загальна вартість активів суб’єктів господарювання державного сектору економіки становить 1 549 млрд. гривень станом на 2020 рік.

Більшість державних підприємств працюють за застарілою організаційною формою. Частка 10 найбільших державних підприємств за активами становить 79 відсотків, а НАК “Нафтогаз” - 33 відсотки. На найбільших державних підприємствах ініційовано процес корпоратизації. Затверджено політики власності восьми з 10 найбільших державних підприємств. Стосовно чотирьох підприємств розроблено індивідуальні плани корпоративного управління. Незалежні наглядові ради сформовано на семи державних підприємствах: НАК “Нафтогаз”, АТ “Укрзалізниця”, НЕК “Укренерго”, ПрАТ “Укргідроенерго”, державне підприємство “Адміністрація морських портів України”, державне підприємство “Міжнародний аеропорт “Бориспіль”, АТ “Укрпошта”. Для чотирьох державних підприємств затверджено ключові показники ефективності.

Показники прибутковості найбільших державних підприємств покращилися після реформування організаційної структури. Збиток НАК “Нафтогаз” у 2012 р. становив 10,3 млрд. гривень, у 2019 р. прибуток - 50,7 млрд. гривень. Прибуток АТ “Укрпошта” зріс до 496 млн. гривень у 2019 р. (з 40,5 млн. гривень у 2012 р.). Збиток НЕК “Укренерго” становив 1,2 млрд. гривень у 2014 році, а у 2019 р. прибуток - 1,9 млрд. гривень.

Незважаючи на покращення показників прибутковості великих державних підприємств після реформи управління, середня рентабельність активів усіх державних підприємств становила 3,4 відсотка (0,15 відсотка без НАК “Нафтогаз”) у 2019 році.

Висновок 2. Збитковість і неефективність великої кількості державних та комунальних підприємств створюють значне навантаження на державні та місцеві бюджети

Державні та комунальні підприємства мають значний вплив на державний та місцеві бюджети. Частина чистого прибутку, а також дивіденди, які ними сплачуються, відносять до статті неподаткових доходів бюджету. Покриття збитків та фінансування підприємств відносять до субсидій та поточних трансфертів, а також капітальних трансфертів.

За даними Фонду державного майна України, на сьогодні в Україні близько 3600 державних підприємств, з яких: більше 1360 підприємств не провадять фінансово-господарську діяльність; більше 500 державних підприємств знаходяться на тимчасово окупованій території України. З початку 2020 р. державні підприємства відраховують 80 відсотків прибутків до державного бюджету. У 2019 р. цей показник становив 90 відсотків.

З 2013 р. спостерігається позитивна зростаюча динаміка надходжень від державних підприємств. Проте така ж динаміка спостерігається і в частині видатків на фінансування державних підприємств. Так, у 2013 р. доходи від державних підприємств становили 2,3 млрд. гривень, водночас видатки - 27,3 млрд. гривень. Лише з 2017 року бюджетні надходження перевищують видатки на державні підприємства та у 2019 р. становлять 46 млрд. гривень.

Загальна кількість комунальних підприємств (за відсутності належного обліку та звітності) за оцінками налічує понад 14 тисяч. На відміну від розподілу прибутків державних підприємств, визначених законом, органи місцевого самоврядування самостійно визначають, яка частка від прибутків комунальних підприємств надходить до бюджету. Надходження від комунальних підприємств щороку не перевищують 200 млн. гривень. Натомість видатки зростають та в 2019 р. сягнули 111 млрд. гривень. До того ж, за даними Антимонопольного комітету комунальним підприємствам було надано державну допомогу на 3,4 млрд. гривень у 2019 році.

Висновок 3. Фонду державного майна України бракує інституційної спроможності для ефективного виконання своїх функцій

Одними з основних завдань Фонду державного майна України є проведення великої та малої приватизації, передача майна в оренду та концесію. Швидкість приватизації напряму залежить від ефективності роботи Фонду державного майна України.

Щороку визначається показник надходжень від приватизації державного майна. У різні роки план коливався в середньому від 6 до 17 млрд. гривень на рік. Проте показники надходжень від приватизації в середньому виконувалися менш ніж на третину. Невиконання у 2019 р. показника надходження від приватизації державного майна спричинило заміщення недонадходжень від приватизації державного майна державними запозиченнями на суму 16,4 млрд. гривень.

До проблемних аспектів діяльності можна віднести нестачу фінансових та кваліфікованих кадрових ресурсів, ризики, пов’язані з технічною

інфраструктурою (середній вік персонального комп'ютера та серверів - 12-25 років, застарілі системні та клієнтські програмні забезпечення, недостатній обсяг резервної технічної потужності), супротив керівництва державних підприємств процесу приватизації - ненадання необхідної інформації, затягування процесу шляхом зловживання процесуальними правами та ініціюванням судових спорів, ненадання необхідної інформації суб'єктами управління державного майна та супротив передачі державних підприємств на приватизацію, а також відсутність законодавчого механізму, що сприяє прискоренню процесу приватизації.

Висновок 4. Децентралізоване управління державних підприємств не сприяє підвищенню ефективності та прозорості діяльності державних підприємств

За даними Фонду державного майна України, в Україні налічується 96 суб'єктів управління державними підприємствами. Управління державними підприємствами в Україні здійснюється за децентралізованою моделлю. За такої структури управління ускладнюється секторальна координація, процес управління не є прозорим, а також гальмується процес підвищення ефективності.

Окрім чітко визначеної політики власності державних підприємств у розвинутих країнах спостерігається тенденція до централізації управління державними підприємствами, загальна кількість яких в державній власності не перевищує 50-100 підприємств. Прикладами держав з централізованим управлінням державними підприємствами є Швеція, Франція, Південна Корея, Словенія. Країни прагнуть централізувати або принаймні систематизувати управління державними підприємствами, адже централізація управління підвищує ефективність, координацію та прозорість діяльності державних підприємств.

Виклики і бар'єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 "Підвищення інституційної спроможності органів державної та органів місцевого самоврядування, відповідальних за стратегічну реформу управління державною та комунальною власністю":

1) управління державними підприємствами є децентралізованим (96 різних органів здійснюють управління 3600 державними підприємствами), конфлікт інтересів міністерств - органів управління

як суб’єктів формування політики та одночасно органів управління державними підприємствами;

2) відсутній належний аналіз, інвентаризація та оцінка активів державної та комунальної власності;

3) брак ресурсів Фонду державного майна України (недостатньо поточних фінансових і кадрових ресурсів);

4) наявний спротив процесу приватизації із сторони керівництва державних підприємств (перешкоджання процесу шляхом непередачі органами управління державних підприємств на приватизацію — конфлікт інтересів, ненадання повної інформації з боку державних підприємств, зловживання судовими процесами тощо);

За стратегічною ціллю 2 “Зменшення ролі держави та органів місцевого самоврядування як власників суб’єктів господарювання, заснованих на державній і комунальній власності

1) відсутнє бачення щодо ролі державних та комунальних підприємств (відсутня єдина стратегія управління державною та комунальною власністю);

2) загроза фіскальній стабільності (збиткові державні та комунальні підприємства фінансуються за рахунок державного та місцевого бюджетів);

3) відсутність законодавчо затвердженого переліку державних підприємств, заборонених до приватизації (закон щодо переліку об’єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, не прийнято);

4) наявність політизації та корупції (державні та комунальні підприємства є одними з головних осередків корупції; створення та підтримка діяльності комунальних та державних підприємств зазнає політичного впливу);

5) низький рівень підтримки населення (населення мало обізнане щодо процесу приватизації, а відсоток підтримки реформи є низьким);

6) незадоволеність населення якістю управління державними підприємствами та державними активами;

7) відсутній механізм контролю створення та ліквідації комунальних підприємств (відсутні законодавчо закріплені межі, що окреслюють дозволені види діяльності комунальних підприємств, а також відсутній механізм примусової ліквідації комунальних підприємств).

За стратегічною ціллю 3 "Підвищення ефективності управління суб'єктами господарювання, що залишилися в державній та комунальній власності":

1) відсутність політики власності державних та комунальних підприємств (відсутні загальні політики власності державних та комунальних підприємств, що окреслюють їх роль, місію та цілі);

2) неефективна організаційна форма (більшість державних підприємств та комунальних підприємств функціонують за застарілою організаційною формою);

3) наявність нефункціонуючих підприємств (близько 40 відсотків державних підприємств є функціонуючими лише на папері);

4) низька ефективність (прибутковість державних підприємств є значно нижчою за приватний сектор, а прибутковість комунальних підприємств ще нижчою, ніж державних підприємств);

5) відсутність прозорості (не всі державні підприємства звітують за результатами їх діяльності; відсутня уніфікована система звітності для комунальних підприємств - більшість комунальних підприємств є чорними скриньками);

6) проблеми моніторингу (відсутність регулярного аналізу та незалежного аудиту фінансово-господарської діяльності державних та комунальних підприємств);

7) низький рівень залучення державно-приватного партнерства (не використовується потенціал надання державним підприємствам та комунальним підприємствам у концесію; низький рівень залучення внутрішніх та іноземних інвесторів).

Стратегічний курс державної політики у сфері управління державною та комунальною власністю

За стратегічною ціллю 1 “Підвищення інституційної спроможності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, відповідальних за стратегічну реформу управління державною та комунальною власністю”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Формування стратегічної рамки	забезпечення впровадження загальної стратегії управління державною та комунальною власністю перегляд критеріїв віднесення об’єктів державної власності до тих, що не підлягають приватизації затвердження вичерпного переліку державних підприємств, що не підлягають приватизації, на основі визначених критеріїв
2. Підвищення інституційної спроможності Фонду державного майна України	забезпечення належного фінансування Фонду державного майна України для реалізації технічних, інфраструктурних, кадрових та інших потреб закріплення на законодавчому рівні централізованості управління регіональними філіями Фонду державного майна України

	розширення функцій Фонду державного майна України щодо процесу передачі державних підприємств у концесію (зокрема збільшення переліку потенційних об’єктів концесії) забезпечення впровадження прискореного процесу приватизації забезпечення впровадження плану проведення реформи укладення концесійних угод щодо визначеного переліку державних підприємств та проведення контролю за дотриманням умов угод
3. Впровадження політики власності державних підприємств	забезпечення впровадження політики власності державних підприємств, що базується на мінімальному втручанні держави у ринкові відносини та охоплює лише стратегічні сфери та природні монополії
4. Реформування сфери управління комунальних підприємств	формування та впровадження політики власності комунальних підприємств, що включає перелік дозволених видів діяльності комунальних підприємств створення і впровадження механізму комунікації з органами місцевого самоврядування (через координаційні центри) впровадження уніфікованої системи звітності комунальних підприємств та запуск порталу, що містить всю інформацію про результати діяльності комунальних підприємств

	забезпечення впровадження механізму, який дасть змогу у примусовому порядку розпочати процес обґрунтованої ліквідації, реорганізації або приватизації комунальних підприємств забезпечення впровадження чіткого плану виконання і контролю реформи визначення, які комунальні підприємства повинні залишитись у комунальній власності, бути передані в концесію, приватизовані або ж ліквідовані (“тріаж”) відповідно до впровадженої політики власності проведення інвентаризації та оцінки комунальних підприємств, що підпадають під процес реформи (велика та мала приватизація) забезпечення реалізації процесу реформи комунальних підприємств відповідно до проведеного тріажу та політики власності комунальних підприємств
5. Централізація управління державних підприємств	впровадження системи централізованого управління державних підприємств за рахунок створення інституції централізованого управління державними підприємствами
6. Координація з органами місцевого самоврядування	створення центрів координації при органах місцевого самоврядування, що відповідатимуть за координацію реформування комунальної власності та комунікацію з відповідальними державними органами

7. Створення та діяльність центру аналізу державних активів	формування аналітичного підрозділу при Кабінеті Міністрів України, відповідального за систематичний аналіз державних активів оцифрування вартості всіх об’єктів державної та комунальної власності
8. Забезпечення стратегічної комунікації реформи	підвищення рівня обізнаності населення щодо ролі та процесу приватизації, публічне представлення звітності про хід і результати проведення реформи проведення регулярних соціологічних досліджень щодо думки населення стосовно процесу приватизації

За стратегічною ціллю 2 “Зменшення ролі держави та органів місцевого самоврядування як власників суб’єктів господарювання, заснованих на державній та комунальній власності”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Велика приватизація державних підприємств	забезпечення впровадження механізму для запобігання блокуванню процесу великої приватизації із сторони державних підприємств та органів управління пришвидшення процесу великої приватизації шляхом законодавчих змін

	залучення більшої кількості потенційних покупців шляхом ефективнішої комунікації впровадження механізму стимулювання органів управління державними підприємствами, який гарантує певну винагороду (відсотки) за успішний кейс приватизації (ініціатива стосується великої і малої приватизації державних підприємств) подальше проведення конкурсів щодо відбору радників для підготовки до продажу об’єктів великої приватизації проведення великої приватизації із залученням максимальної кількості покупців завершення процесу великої приватизації державних підприємств.
2. Мала приватизація державних підприємств	збільшення кількості потенційних покупців шляхом надання повної інформації щодо державного підприємства - об’єкта приватизації та налагодження комунікації з потенційними інвесторами проведення інвентаризації та оцінки усіх державних підприємств малої приватизації формування переліків державних підприємств малої приватизації проведення малої приватизації через онлайн-аукціони завершення процесу малої приватизації державних підприємств

3. Ліквідація державних підприємств	розв’язання питань щодо накопичених боргів проблемними державними підприємствами, доступу до інформації (установчих, фінансових документів тощо) та посадових осіб державних підприємств ліквідація або реорганізація усіх нефункціонуючих державних підприємств
4. Концесія державних підприємств	формування вичерпного переліку державних підприємств, що мають бути передані в концесію сприяння залученню іноземних та внутрішніх інвесторів до угод концесії укладення концесійних угод з партнерами (у тому числі стратегічними інвесторами) впровадження механізму контролю за дотриманням умов концесійної угоди
5. Оренда державного та комунального майна	проведення детального аналізу використання державного майна, що перебуває у сфері управління уповноважених органів облік та інвентаризація всього державного майна передача в оренду державного майна, що не підлягає приватизації формування вичерпного переліку комунального майна, що передається в оренду облік усього комунального майна, проведення інвентаризації усього комунального майна з переліку для оренди

	впровадження ефективної та прозорої процедури передачі в оренду комунального майна через онлайн-аукціони з акцентом на залученні великої кількості потенційних орендарів передача в оренду комунального майна згідно з переліком

За стратегічною ціллю 3 “Підвищення ефективності управління суб’єктами господарювання, що залишилися в державній та комунальній власності”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Розвиток корпоративного управління державних підприємств	приведення системи управління державних підприємств у відповідність з Керівними принципами щодо корпоративного управління на підприємствах державної форми власності, затверджених Організацією економічного співробітництва та розвитку (далі - ОЕСР) формування політики власності для кожного державного підприємства
2. Впровадження наглядових рад на державних підприємствах	проведення прозорих конкурсів керівників та членів наглядових рад державних підприємств з метою відбору компетентних кандидатів із застосуванням гендерного підходу та гендерного балансу внесення змін до законодавства, що дасть змогу передати повноваження наглядовим радам щодо призначення та звільнення керівників державних підприємств, затвердження фінансових та стратегічних планів державної компанії тощо

	впровадження політики винагороди керівників та членів наглядових рад посилення вимог до кваліфікації членів наглядових рад, а також регламентація ключових питань, що має вирішувати наглядова рада
3. Підготовка та здійснення первинного розміщення (пропозиції) цінних паперів на біржі	проведення аналізу та формування переліку корпоратизованих державних підприємств, що є найперспективнішими для здійснення первинного розміщення (пропозиції) цінних паперів на біржі найближчим часом впровадження процесу підготовки окремих державних підприємств до виходу на міжнародні ринки (фінансова підготовка, залучення інвестиційних банків, пошук первинних інвесторів) проведення первинного розміщення акцій окремих державних підприємств на міжнародних фінансових ринках
4. Підвищення прозорості діяльності державних підприємств	забезпечення своєчасної, повної та достовірної інформації щодо результатів діяльності державних підприємств впровадження регулярного зовнішнього аудиту фінансово-господарської діяльності всіх державних підприємств з публічним представленням висновків посилення відповідальності керівників державних підприємств за нерозкриття інформації щодо результатів діяльності державних підприємств
5. Контроль діяльності та	забезпечення впровадження механізму контролю та притягнення до відповідальності за порушення в процесі управління державними підприємствами

відповідальність за порушення	

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Підвищення інституційної спроможності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, відповідальних за стратегічну реформу управління державною та комунальною власністю”:

1) затвердження політики власності державних підприємств;
2) створення інституції централізованого управління державними підприємствами, яка буде управляти 100 відсотками державних підприємств, що залишилися у державній власності;
3) надання актуальної оцінки вартості 100 відсотків об’єктів державної та комунальної власності в публічному доступі.

За стратегічною ціллю 2 “Зменшення ролі держави та органів місцевого самоврядування як власників суб’єктів господарювання, заснованих на державній та комунальній власності”:

1) ліквідація або реструктуризація 100 відсотків нефункціонуючих державних підприємств;
2) формування і затвердження вичерпного переліку державних підприємств, що не підлягають приватизації;
3) приватизація 100 відсотків державних підприємств, не включених до переліку заборонених до приватизації;
4) передача в концесію 90 відсотків підприємств, які заборонені для приватизації;
5) передача в оренду 100 відсотків нестратегічного або економічно необґрунтованого майна державної та комунальної власності.

За стратегічною ціллю 3 “Підвищення ефективності управління суб’єктами господарювання, що залишилися в державній та комунальній власності”:

1) досягнення публікації актуальної фінансової звітності для 100 відсотків державних підприємств;

2) проведення корпоратизації 100 відсотків державних підприємств;

3) впровадження наглядових рад на державних підприємствах;

4) забезпечення фінансової самодостатності 100 відсотків державних підприємств;

5) підвищення середньої рентабельності капіталу (RoE) державних підприємств до 10 відсотків;

6) здійснення первинного розміщення акцій на міжнародних фінансових ринках принаймні двох державних підприємств.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу змінити підходи до управління державною власністю та забезпечити максимально ефективне її використання шляхом:

1) реалізації ефективної державної політики власності та забезпечення спроможності органів місцевого самоврядування щодо проведення реформи;

2) централізації управління державних підприємств;

3) проведення ліквідації та реструктуризації збиткових та неперспективних державних підприємств, а також забезпечення умов для швидкого, чесного та прозорого процесу приватизації, розвитку державно-приватного партнерства та оренди;

4) забезпечення ефективного та прозорого процесу відбору радників та залученню стратегічних іноземних інвесторів до процесу приватизації та концесії;

5) впровадження прозорого процесу відбору та ефективного функціонування наглядових рад на державних підприємствах із застосуванням гендерного підходу та гендерного балансу;

6) забезпечення раціонального та соціально орієнтованого розподілу надходжень від користування природними ресурсами та доходів державних підприємств серед населення за економічним паспортом українця.

Напрям 5
Міжнародна економічна політика і торгівля

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: Україна - впливовий учасник міжнародних економічних відносин, надійний економічний партнер у світі.

Стратегічні цілі за напрямом:

забезпечення взаємовигідної торгівлі з країнами світу та досягнення розширеного доступу до зовнішніх ринків;

підвищення конкурентоспроможності українських товарів та послуг, створення позитивного іміджу країни та забезпечення присутності українських виробників на міжнародних ринках;

модернізація прикордонної інфраструктури та забезпечення ефективного митного регулювання;

впровадження збалансованої імпортної політики з комплексною оцінкою потенційного впливу, яка стимулюватиме переважно інвестиційний, а не споживчий імпорт.

Аналіз міжнародної економічної політики і торгівлі: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Україна поступається країнам регіону за показниками міжнародної торгівлі

Товарний експорт України в 2019 р. становив 50,1 млрд. доларів США. Основними категоріями експорту в 2019 р. стала продукція агропромислового комплексу (44,2 відсотка), продукція металургійного комплексу (20,5 відсотка), продукція машинобудування (11 відсотків) та мінеральні продукти (9,7 відсотка).

Європейський Союз є найбільшим торговельним партнером України з питомою вагою торгівлі товарами 41,3 відсотка від загального обсягу зовнішньої торгівлі України.

Продукції українських виробників майже не представлено на зростаючих ринках Латинської Америки та Африки. Частка вітчизняного експорту до цих регіонів становить лише 7 відсотків.

Висновок 2. Інфраструктура з підтримки експорту в Україні не забезпечена належним фінансуванням порівняно з державами Європи

Обсяги підтримки експортерів в Україні є нижчими, ніж у країнах, що порівнюються (Данія, Польща, Великобританія, Туреччина та Німеччина).

Зокрема, обсяг експортних кредитів та гарантій в Україні, які можуть бути профінансовані Експортно-кредитним агентством (далі - ЕКА), становив 7 млн. доларів США в 2019 р., що є найнижчим показником у регіоні. У Польщі видається 5,4 млрд. доларів США експортних кредитів та гарантій.

{Абзац восьмий підрозділу "Аналіз міжнародної економічної політики і торгівлі: висновки та ключові аспекти" напряму 5 розділу II виключено на підставі Постанови КМ № 202 від 10.03.2021}

Річний обсяг фінансування державної установи "Офіс з просування експорту" становить 0,5 млн. доларів США, що принаймні в 11 разів нижче, ніж у відповідних установах Польщі, та в 213 разів - Німеччини.

Висновок 3. В Україні виділяється недостатньо фінансування на Експортно-кредитне агентство

З метою стимулювання експансії українського експорту в 2018 р. було сформовано ЕКА. У зв'язку з наявністю ряду управлінських та законодавчих бар'єрів його потенціал не реалізований повною мірою.

ЕКА на цей час надає послуги лише із сторони постачальника (supplier's side) - провадить діяльність, за якої кредит, страхування або гарантія надаються вітчизняному експортеру. У зв'язку з недоліками у законодавчій базі ЕКА не має можливості страхувати всі товарні групи, а підприємства не можуть використовувати страховий поліс ЕКА для кредитного забезпечення.

На цей час фінансування ЕКА складає 200 млн. гривень та планується його підвищення на 1,8 млрд. гривень за рахунок випуску облігацій внутрішньодержавної позики. 2 млрд. гривень у розпорядженні ЕКА дасть змогу кредитувати до 27 млрд. гривень. Сприятимуть також надання страхових, кредитних та гарантійних послуг імпортерам, що максимально охопить потенційні сфери діяльності ЕКА (supplier's & buyer's side); надання можливості ЕКА фінансувати експортерів розширеного переліку товарних

груп; використання страхового полісу від ЕКА для забезпечення кредитів для комерційних банків (наприклад, за програмою “5-7-9”); забезпечення кворуму правління ЕКА для ефективного прийняття рішень та підвищення зарплати членів наглядових рад або розформування наглядової ради.

Висновок 4. Частка українського малого і середнього бізнесу в експорті є на рівні з державами - членами ЄС, незважаючи на складності з фінансуванням та знаннями

За показником Індексу глобальної конкурентоспроможності (GCI), порівняно з Польщею та Німеччиною, Україна має найнижче значення показника за складовими “Фінансування” (42/100) та “Розвиток бізнесу” (57/100), водночас за показником “Кваліфікація кадрів” Україна випереджає Польщу (77/100).

Малий та середній бізнес в Україні займає вагому частину економіки: генерує 49,2 відсотка від усієї доданої вартості, а рівень зайнятості населення віком 15-64 роки становить 62,9 відсотка порівняно з 67 відсотками зайнятості населення в Польщі та 54,4 відсотка генерації від усієї доданої вартості в Німеччині. У 2018 р. загальна сума експорту малого та середнього бізнесу становила 13,4 млрд. доларів США (сума мікро-, малих, середніх підприємств та фізичних осіб - підприємців), що в 6 разів нижче, ніж у Польщі та в 28 разів нижче, ніж у Німеччині.

За даними опитування Центру міжнародного приватного підприємництва, 34 відсотки, 40 відсотків та 56 відсотків опитуваних мікро-, малого та середнього бізнесів відповідно висловили необхідність залучення фінансових ресурсів з метою розвитку своєї діяльності.

Висновок 5. Неефективна митна інфраструктура ускладнює міжнародну торгівлю для України

Оцінка середнього часу документального оформлення експортних операцій в Україні складає 66 годин, водночас, у ЄС 63 відсотки митних декларацій оформлювалися менш ніж за 5 хвилин та 28 відсотків декларацій - від 5 хвилин до 1 години.

Існуюча архітектура функціонуючих митних систем є застарілою та містить концептуальні недоліки під час побудови архітектури цих систем з точки зору сучасних ІТ. На автомобільних пунктах пропуску не побудовано відповідну систему згідно із визначеною архітектурою (центральний та

територіальний рівні) та функціоналом реалізації інтелектуального відеоспостереження.

Функціонуюча на сьогодні структура не дає змогу швидко, вчасно та в повному обсязі реагувати на кіберінциденти - відсутня автоматизація процесів, системи управління ризиками, захисту інформації та протидії кіберзагрозам.

Виклики і бар'єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 "Забезпечення взаємовигідної торгівлі з країнами світу та досягнення розширеного доступу до зовнішніх ринків":

1) недостатнє залучення в регіональні проекти (відсутня стратегія залучення та ефективного розпорядження інвестиційними коштами в межах регіональних проектів (наприклад, Транс'європейської опорної транспортної мережі (TEN-T);

2) обмеженість доступу до зовнішніх ринків (асиметричність окремих укладених торговельних угод, а також застосування іншими країнами інструментів політики протекціонізму, у тому числі з порушеннями положень міжнародних договорів України).

За стратегічною ціллю 2 "Підвищення конкурентоспроможності українських товарів та послуг, створення позитивного іміджу країни та забезпечення присутності українських виробників на міжнародних ринках":

1) недосконаліть комплексної інституційної основи для стимулювання розвитку експорту та єдиної цілісної повнофункціональної мережі інституцій з підтримки торгівлі, яка повинна динамічно реагувати на потреби експортерів та надавати широкий спектр послуг і засобів підтримки;

2) відсутність дієвих інструментів стимулювання нарощування обсягів експорту, у тому числі фінансової підтримки для участі в експортних виставках, торгових місіях, проведення ринкових досліджень потенційних експортних можливостей, інших послуг з просування експорту;

3) відсутність єдиної політики щодо промоції українських підприємств, товарів, послуг на зовнішніх ринках, зокрема представлення України на всесвітніх та міжнародних виставках і ярмарках;

{Абзац восьмий підрозділу " Виклики і бар'єри на шляху досягнення стратегічних цілей" напряму 5 розділу II виключено на підставі Постанови КМ № 202 від 10.03.2021}

4) відсутність дієвих механізмів із надання послуг, пов'язаних з доступом до фінансових ресурсів (передусім з фінансуванням, страхуванням та гарантуванням експорту), а також високий рівень державного ризику України в рамках роботи Експертної групи по оцінки ризиків країн ОЕСР, що збільшує вартість фінансових операцій з українськими виробниками та постачальниками послуг і своєю чергою зменшує конкурентоспроможність українських товарів та послуг на світовому ринку;

5) недостатня обізнаність щодо українського національного бренду та продукції з доданою вартістю, що випускається під власною торговою маркою, зокрема, для сільськогосподарської продукції;

6) недостатній рівень інституційної спроможності для представлення торговельних інтересів України у рамках діяльності Світової організації торгівлі, єдиної глобальної міжнародної організації, що встановлює правила світової торгівлі.

За стратегічною ціллю 3 "Модернізація прикордонної інфраструктури та забезпечення ефективного митного регулювання":

1) нечітка структура (постійна зміна керівництва, що гальмує процес реформи та ускладнює спілкування бізнесу з представниками митниці);

2) неефективний процес митного оформлення (відсутність єдиних стандартів та вимог до встановлення, будівництва та модернізації об'єктів митної інфраструктури (зокрема пунктів пропуску); погіршення умов прикордонного контролю та збільшення тривалості прикордонних процедур; складні та відокремлені процедури оформлення у всій інфраструктурі митниці, що займають багато часу);

3) значний рівень контрабанди та корупції на кордонах (відсутність дієвих механізмів контролю та покарання за нелегальне переміщення товарів через митний кордон).

За стратегічною ціллю 4 “Запровадження збалансованої імпортної політики з комплексною оцінкою потенційного впливу, яка б стимулювала переважно інвестиційний, а не споживчий імпорт”:

1) недобросовісна конкуренція (ускладнення конкуренції на внутрішньому ринку, зростання проявів недобросовісного імпорту);

2) відсутність системної політики, спрямованої на імпортозаміщення (високі показники імпорту товарів з високою доданою вартістю свідчать про обмежені можливості українських виробників щодо задоволення потреб внутрішнього ринку).

Стратегічний курс міжнародної економічної політики та торгівлі

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення взаємовигідної торгівлі з країнами світу та досягнення розширеного доступу до зовнішніх ринків”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Поглиблення відносин з ЄС і НАТО	оновлення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (включаючи збільшення обсягу тарифних квот) поглиблення секторальної інтеграції з ЄС шляхом імплементації положень Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) Угоди про асоціацію між Україною та ЄС імплементація актів ЄС, визначених у Додатку XVII “Нормативно-правове наближення” до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, включаючи адекватну наглядову спроможність і систему наглядових механізмів отримання Україною режиму внутрішнього ринку ЄС у пріоритетних секторах торгівлі послугами відповідно до Додатка XVII до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС формування індивідуального підходу в застосуванні до України механізму коригування вуглецю на кордоні (Carbon Border Adjustment Measure, CBAM) як до

	держави, що взяла на себе зобов'язання стосовно політичної асоціації та економічної інтеграції з ЄС в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС узгодження з усіма стейкхолдерами параметрів перегляду Додатків XXX і XXXI до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (охорона довкілля і клімат) впровадження на ринках капіталу України рекомендацій Міжнародної асоціації свопів і деривативів, Директиви Європейського Парламенту та Ради 2014/65/ ЄС про ринки фінансових інструментів і Регламенту Європейського Парламенту та Ради 600/2014 про ринки фінансових інструментів сприяння розвитку взаємодії між промисловцями України та держав - членів ЄС у рамках діалогу високого рівня Україна - ЄС щодо горизонтальних питань та окремих секторів промисловості розширення присутності України на міжнародних ринках оборонно-промислового комплексу, особливо в бронетанкових та авіакластерах приєднання до системи електронного обігу фітосанітарних сертифікатів сприяння розширенню технічних можливостей акредитованих призначених органів з оцінки відповідності для здійснення випробувань продукції на відповідність вимогам технічних регламентів розвинення експортного потенціалу України у сфері військово-промислового комплексу та товарів подвійного призначення, особливо авіабудівного та бронетанкового кластеру

	імплементація актів ЄС, визначених у Додатку XXXII до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС досягнення Україною критеріїв на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору
2. Розширення участі у регіональних проектах	визначення на території України пілотних проектів розвитку перевезень за напрямком Шовкового шляху реалізація інфраструктурних проектів мережі TEN-T проведення будівництва багаторівневих розв'язок між з/д та автодорогами, 6 зон відпочинку та паркування вздовж доріг Київ - Чоп, Київ - Харків, Київ - Одеса впровадження електронної системи збору мита (E-Tolling), системи зважування автомобілів у русі (Weight-in-Motion), системи автоматичного контролю швидкості включення внутрішніх водних шляхів України (р. Дніпро та р. Південний Буг) до регіональної Транс'європейської транспортної мережі
3. Посилення торговельно-економічних зв'язків з країнами світу	застосування міжнародної практики використання наукових підходів щодо укладення та перегляду преференційних торговельних угод відповідно до їх положень та оцінки ефективності таких угод за допомогою здійснення досліджень економічних наслідків опрацювання нових угод про вільну торгівлю з країнами світу на основі проведених економічних досліджень, із залученням наукових установ та за результатами

	опитування асоціацій національних виробників, з урахуванням наслідків їх укладення для економіки України вибір стратегічних партнерів для України на підставі економічної доцільності запровадження ефективної політики просування української продукції на ринки країн Азії, Африки та Латинської Америки покращення транзитної інфраструктури задля виграшу в конкуренції з іншими коридорами (Білорусь, балтійський маршрут), у тому числі шляхом створення сприятливих умов для “свободи транзиту” територіями держав -членів ЄС відповідно до Генеральної угоди про тарифи та торгівлю імплементація торговельних положень Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії актуалізація чинних договорів України у сфері економічного, торговельного, фінансового та технічного співробітництва з метою посилення інституційної взаємодії з країнами-партнерами розширення структурованого міжурядового діалогу шляхом створення нових інструментів міжурядової взаємодії, поглиблення секторальної співпраці у рамках вже існуючих спільних міжурядових механізмів як важливого фактору розвитку двосторонніх відносин і просування економічних інтересів держави на зовнішніх ринках подальше удосконалення системи державного регулювання у сфері військово-технічного співробітництва та експортного контролю

	поширення практики укладання офсетних (компенсаційних) договорів
4. Захист національних виробників на зовнішніх ринках	використання механізмів Світової організації торгівлі та міжнародних договорів України з метою збереження доступу українських товарів на зовнішні ринки представлення позиції України у процедурах торговельного захисту, що проводяться іноземними державами щодо українського експорту усунення прогалин в законодавстві щодо захисту національних виробників на зовнішніх ринках та щодо вирішення спорів за міжнародними договорами України представлення позиції України в процедурах вирішення спорів у рамках Світової організації торгівлі та міжнародних договорів України.

За стратегічною ціллю 2 “Підвищення конкурентоспроможності українських товарів і послуг, створення позитивного іміджу країни та забезпечення присутності українських виробників на міжнародних ринках”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Розроблення та імплементація	проведення загального аналізу результатів імплементації Експортної стратегії України за 2017-2021 роки, підготовка висновків та рекомендацій, оновлення та подальша актуалізація Експортної стратегії на 2022-2027 роки

експортної стратегії	створення необхідної нормативно-правової бази з метою реалізації стратегічних ініціатив, секторальних програм, спрямованих на підтримку вітчизняного виробника на визначених ринках затвердження секторальних та крос-секторальних стратегій з розвитку перспективних секторів економіки
2. Покращення іміджу українських виробників	активне та ефективне просування торговельного бренду України, демонстрація потенціалу української економіки та експортних можливостей її секторів, покращення міжнародного іміджу України у світі через активну участь України у всесвітніх та міжнародних виставках і ярмарках, у тому числі належна підготовка та забезпечення участі України у Всесвітній виставці “Експо - 2020” (м. Дубай, ОАЕ), яка проходитиме у період з 1 жовтня 2021 року до 31 березня 2022 року регулярне проведення інформаційних та промоційних кампаній з просування українського бренду експортних товарів і послуг на зовнішні ринки в рамках публічної дипломатії формування іміджу надійного торговельно-економічного партнера шляхом участі в діяльності міжнародних економічних організацій (зокрема Світова організація торгівлі, ОЕСР, Чорноморського банку торгівлі та розвитку, Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН, Міжнародної ради по зерну) організація та спільне проведення тренінгів і стажувань для дипломатів, які відряджаються для роботи на економічному напрямку в закордонних дипломатичних установах України

3. Підвищення представництва інтересів України за кордоном	посилення економічної складової в роботі закордонних дипломатичних установ удосконалення механізму підготовки та підвищення кваліфікації кадрів дипломатичної служби, які відповідатимуть за економічні питання збільшення фінансування МЗС у частині надання комплексного пакета послуг експортерам за кордоном, зокрема щодо операційної логістики та просування експорту збільшення кількості посад дипломатів з економічних питань в Постійному представництві України при відділенні ООН та інших міжнародних організаціях в м. Женеві
4. Інформаційна підтримка експорту та розвиток ділових навичок експортерів	забезпечення функціонування експортного веб-порталу, що діятиме за принципом “єдиного вікна” та включатиме дані про зовнішні ринки з умовами та процедурами доступу до них товарів і послуг, інструменти для пошуку партерів, розвитку компетенцій, бізнес-можливостей тощо розроблення та реалізація пілотних проектів із створення бізнес-інкубаторів і бізнес-акселераторів для експорт орієнтованих підприємств в обласних центрах та поширення мережі на всі обласні центри у майбутньому підтримка участі українських експортерів у закордонних міжнародних виставково-ярмаркових заходах, з метою стимулювання торгівлі та інновацій для диверсифікації експорту та включення вітчизняних підприємств до глобальних ланцюгів доданої вартості

5. Просування українських виробників продукції з високою доданою вартістю	спрощення процедури отримання кредитних гарантій від ЕКА для наукомісткої продукції проведення окремих інформаційних кампаній на міжнародних виставках з метою популяризації української продукції з високою доданою вартістю
6. Розвиток експортно-кредитного агентства	збільшення статутного капіталу ЕКА на постійній основі із урахуванням обґрунтованих потреб для забезпечення максимально ефективної діяльності удосконалення необхідної законодавчої бази щодо використання інструменту публічних закупівель внесення змін до законодавства, що дасть змогу використовувати страховий поліс від ЕКА для забезпечення кредитів для комерційних банків внесення змін до законодавства, що дасть можливість ЕКА фінансувати експортерів розширеного переліку товарних груп розширення сфери діяльності ЕКА на надання страхових, кредитних та гарантійних послуг імпортерам

За стратегічною ціллю 3 “Модернізація прикордонної інфраструктури та забезпечення ефективного митного регулювання”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Модернізація прикордонних пунктів	реалізація у повному обсязі Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року з метою наближення технічних та технологічних стандартів розбудови та функціонування пунктів пропуску через державний кордон України до стандартів ЄС впровадження електронної системи бронювання черг у міжнародних пунктах пропуску впровадження системи попереднього повідомлення про виникнення надзвичайних ситуацій на державних кордонах цифровізація інфраструктури та ресурсного забезпечення автомобільних пунктів пропуску впровадження автоматизованого обліку та управління майновими і земельними ресурсами інфраструктури митних органів і потребами матеріально-технічного (ресурсного) забезпечення автомобільних пунктів пропуску розбудова інфраструктури пунктів пропуску забезпечення застосування спільного контролю та принципу “єдиної зупинки” встановлення політичних домовленостей та підписання необхідних угод з країнами-сусідами і Єврокомісією щодо спільної роботи прикордонних служб

2. Розвиток системи митного контролю та реєстру	встановлення процедур надання обов'язкової тарифної інформації спрощення митних формальностей для підприємств з високим ступенем довіри розробка веб-порталу з метою доступу до реєстру попередніх рішень щодо класифікації товарів розроблення і впровадження системи ефективної оцінки та стягнення митних платежів гармонізація митного законодавства із законодавством ЄС і впровадження Єдиного уніфікованого документа (SAD) впровадження обов'язкового 100-відсоткового електронного митного оформлення модернізація системи розрахунку митної вартості удосконалення процедур та методів роботи митних лабораторій запровадження Спільної транзитної системи (NCTS) забезпечення захисту прав інтелектуальної власності під час митного оформлення
3. Покращення механізму "Єдине вікно для міжнародної торгівлі"	впровадження функціоналу оновленого єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" у частині надання адміністративних послуг, обробки заяв, надання дозвільних документів для перетину митного кордону, подання загальної декларації прибуття, взаємодії декларантів, їх представників та інших зацікавлених осіб з митними органами, іншими державними органами

	розроблення правової бази, яка дасть змогу надавати всі дані про операції з імпорту, експорту та транзиту в електронному форматі різним органам влади та агентствам за допомогою механізму “Єдине вікно для міжнародної торгівлі”
4. Оновлення інноваційної інфраструктури	створення та впровадження оновленої Єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів, що включає оновлену автоматизовану систему митного оформлення, автоматизовану систему управління ризиками, інструментарій для забезпечення роботи авторизованих економічних операторів, інструментарій для роботи з митним реєстром об’єктів прав інтелектуальної власності, які охороняються законом, інструментарій для роботи з фінансовими гарантами та гарантіями, а також інформаційну систему митного аудиту та механізм отримання адміністративних послуг митних органів через Єдиний державний веб-портал електронних послуг “Портал Дія” впровадження електронної транзитної системи відмова від паперового документообігу та переведення всіх процесів митного оформлення в електронний формат
5. Розвиток телекомунікацій та інформаційно-технологічних систем	оновлення та розбудова телекомунікацій та телекомунікаційних сервісів, що включає заміну застарілого мережевого обладнання, розбудову системи уніфікованих комунікацій шляхом модернізації та об’єднання в єдину систему засобів відеоконференцзв’язку, впровадження системи централізованого управління, моніторингу та логування мережевого обладнання та супутніх сервісів, оновлення мережевої інфраструктури, організацію безперебійної роботи електронних сервісів в Інтернеті шляхом побудови власної автономної системи

	здійснення інституційних, організаційно-технічних змін у митних органах у частині функціонування інформаційно-технологічних систем, що включає створення цілодобової служби підтримки користувачів інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем, впровадження системи автоматизації прийому заявок на технічне обслуговування користувачів, впровадження системи моніторингу інформаційних систем та телекомунікаційного обладнання для раннього виявлення збоїв
6. Підвищення інформаційної безпеки	створення умов для протидії кіберзагрозам та формування єдиної політики безпеки в інформаційно-телекомунікаційному середовищі митних органів, що включає створення та впровадження єдиного домену Держмитслужби для ідентифікації користувачів, впровадження системи запобігання витоку інформації, впровадження системи криптографічного захисту інформації, проведення тестування на проникнення в системах, впровадження системи управління інформаційною безпекою (SIEM), створення операційного центру кібербезпеки та центру управління мережею (SOC/NOC), проведення первинних державних експертиз комплексних систем захисту інформації
7. Оптимізація організаційної та функціональної структури митниці	впровадження принципу відповідності нетарифним регуляторним заходам та покладення відповідальності за проходження певних видів контролю на декларанта

8. Приведення законодавства України у відповідність із законодавством ЄС у митній сфері	приведення стандартів функціонування митної служби України у відповідність із стандартами ЄС (у тому числі щодо визначення уповноваженого економічного оператора) прийняття конвенції щодо загального режиму транзиту та конвенції щодо спрощення формалізації торгівлі товарами запровадження інституту авторизованого економічного оператора, що передбачає надання суб'єктам господарювання спеціального статусу авторизованого економічного оператора для спрощеного проходження митних процедур та забезпечення дотримання законодавства у митній сфері розроблення та впровадження нормативно-правової бази для пост-митного контролю та митного аудиту відповідно до стандартів ЄС та Світової організації торгівлі розроблення проекту закону щодо криміналізації контрабанди товарів в Україні

За стратегічною ціллю 4 "Запровадження збалансованої імпортної політики з комплексною оцінкою потенційного впливу, яка стимулюватиме переважно інвестиційний, а не споживчий імпорт":

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Застосування інструментів	впровадження осучаснених підходів до проведення торговельних розслідувань з урахуванням національних інтересів України

торговельного захисту	забезпечення, збереження та відновлення рівних конкурентних умов на внутрішньому ринку шляхом використання інструментів торговельного захисту удосконалення законодавства України щодо застосування інструментів торговельного захисту та механізму використання інструментів торговельного захисту, розширення можливості українського бізнесу для захисту власних інтересів, оперативне реагування на прояви недобросовісної конкуренції та зростаючого імпорту підвищення кваліфікації співробітників центральних органів виконавчої влади, що займаються питаннями торговельного захисту
2. Оптимізація митних тарифних та нетарифних обмежень	впровадження зважених підходів до застосування заходів нетарифного регулювання з урахуванням прав та зобов'язань України, а також національних інтересів держави

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення взаємовигідної торгівлі з країнами світу та досягнення розширеного доступу до зовнішніх ринків”:

1) збільшення кількості посад дипломатів з економічних питань у закордонних дипломатичних установах України в країнах - стратегічних партнерах України та країнах з перспективними ринками збуту для української продукції (ЄС, США, країни Азії, Африки та Близького Сходу)

2) зменшення рівня кредитного ризику України (зростання показника OECD country risk classification до 5 та до 4 групи ризикованості у майбутньому).

За стратегічною ціллю 2 “Підвищення конкурентоспроможності українських товарів та послуг, створення позитивного іміджу країни та забезпечення присутності українського виробника на міжнародних ринках”:

1) досягнення загального обсягу експорту в розмірі не менш як 150 млрд. доларів США до 2030 року;

2) частка експорту товарів з використанням у виробництві технологій високого і середньовисокого рівня у загальному обсязі експорту товарів - 30 відсотків;

3) підвищення частки малого і середнього бізнесу в експорті до 40 відсотків.

За стратегічною ціллю 3 “Модернізація прикордонної інфраструктури та забезпечення ефективного митного регулювання”:

1) зменшення часу проходження митних процедур до показника, середнього по Європі за рейтингом Індексу легкості ведення бізнесу;

2) впровадження Європейських стандартів із метою максимальної синхронізації роботи митних органів.

За стратегічною ціллю 4 “Запровадження збалансованої імпортної політики з комплексною оцінкою потенційного впливу, яка стимулюватиме переважно інвестиційний, а не споживчий імпорт”:

1) входження України в ТОП-30 за компонентом “Міжнародна торгівля” рейтингу Індексу легкості ведення бізнесу;

2) підвищення частки інвестиційного імпорту не менш як до 30 відсотків.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу збільшити обсяги українського експорту та розширити його географічну структуру шляхом:

1) поглиблення торговельної співпраці з ЄС;

2) виходу на ключові ринки Азії, Африки та Латинської Америки;

3) підтримки та просування українського експорту у світі;

4) вирішення питання асиметричності торговельних угод;

5) спрощення проходження митних процедур на українському митному кордоні;

6) захисту виробничого та експортного потенціалу національних виробників;

7) збереження доступу українських товарів на зовнішні ринки.

Напрям 6

Репутація (розвиток репутації)

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: Україна - країна, яку знають і поважають у всьому світі.

Стратегічна ціль за напрямом: Підвищити довіру та повагу до України з боку заінтересованих сторін, таких як: громадяни України в Україні та за кордоном, міжнародні інвестори, потенційні туристи та міжнародні партнери України, шляхом налагодження партнерства у формуванні репутації України між органами державної влади та виробниками української продукції і послуг з високою доданою вартістю.

Аналіз розвитку репутації: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Нематеріальні активи, зокрема репутація, мають великий вплив на результати функціонування бізнесу та держав.

На цей час нематеріальні активи є більш значущими, ніж матеріальні, з останніми вони співвідносяться 4:1. Репутація є своєрідним нематеріальним активом, який приносить свої вигоди. Сильна репутація країни веде до зростання експорту, збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій, збільшення привабливості країни для туристів та залучення до країни талановитих спеціалістів тощо.

Дослідження показують, що рівень репутації конкретної країни напряму впливає на готовність іноземців взаємодіяти з цією країною. За останніми опитуваннями, ми живемо в репутаційній економіці, коли люди обдумують можливість купівлі/інвестування, виходячи із свого сприйняття країни, довіри, поваги та емоцій, які викликає у них та чи інша країна, її громадяни та інституції, що існують в ній.

Через це країна потребує чітко сформованої стратегії, яка дасть змогу керувати рівнем довіри до України та прискорити зростання національної економіки.

Висновок 2. Україні потрібно комплексно підходити до питання формування та підвищення своєї репутації.

Коплексний підхід до формування та підвищення репутації полягає у впливі на цільову аудиторію через відповідні канали комунікації для того, щоб сформувати їх позитивне сприйняття про державу, що стимулюватиме їх так чи інакше взаємодіяти з країною та в результаті дасть змогу досягти відповідних економічних результатів.

Елементи, з яких формується репутація держави:

1) розвинута економіка (високоякісні товари та послуги, високо-кваліфіковані людські ресурси, високий рівень розвитку технологій);

2) надійний торговельний та інвестиційний партнер, здатний забезпечити постачання високоякісних товарів та послуг на міжнародні ринки;

3) привабливе середовище (безпечна та красива країна, інклюзивне середовище, дружні та привітні люди);

4) ефективна влада (бізнес-клімат, інституції, міжнародна політика, безпека, ефективне використання державної власності, етичність).

Висновок 3. Проактивне управління репутацією передбачає зміну сприйняття завдяки наявним ресурсам та чітко поставленим цілям.

Для повноцінного, проактивного управління репутацією держави необхідно, щоб амбіції держави, реалії, в яких вона функціонує, та її сприйняття стейкхолдерами відповідали одне одному.

У контексті формування репутації варто зосередитися на важливості створення ефективних інструментів формування необхідного сприйняття України, використовуючи наявні можливості (реалії) на шляху до поставлених цілей (амбіцій).

Для того, щоб впливати на сприйняття України стейкхолдерами, потрібно розуміти те, як вони сприймають нас сьогодні та чого очікують від взаємодії з Україною в майбутньому.

Висновок 4. Репутація України серед міжнародної спільноти є суттєво нижчою, ніж взятих за зразок країн.

Україна сприймається міжнародною спільною гірше, ніж країни регіону (Польща, Туреччина) та має суттєво нижчий рівень репутації, ніж взяті за зразок країни (США, Німеччина, Канада), досягаючи лише низького рівня привабливості середовища (54,5), водночас як Польща досягнула 68,1, Туреччина 64,7, а Німеччина та Канада - 74,2 та 84,6 відповідно. Ключовим фактором, що негативно впливає на рівень репутації України є низький рівень ефективності влади та недовіра до неї.

Низький рівень сприйняття України автоматично знижує її інвестиційну привабливість та привабливість серед міжнародної громадськості порівняно країнами регіону.

Висновок 5. Україні потрібно інвестувати в подальше підвищення своєї репутації серед країн, що на цей час краще сприймають Україну.

Сприйняття України міжнародною спільнотою суттєво відрізняється залежно від країни. Якщо брати до уваги країни Великої сімки та Російської Федерації, то рівень репутації України коливається від 33 до 54, при середньому показнику у світі близько 47.

Найгірше сприймає Україну Російська Федерація, при цьому найкращі показники у Великобританії та Канади, з якими Україна встановлює чи вже має активні економічні відносини.

У процесі покращення репутації України в очах міжнародної спільноти потрібно робити акцент саме на тих країнах, які сприймають нас найкраще. Прибутковість інвестицій комунікації буде найвищою саме в цих країнах.

Виклики і бар'єри на шляху досягнення стратегічної цілі

За стратегічною ціллю "Підвищити довіру та повагу до України з боку заінтересованих сторін":

1) відсутнє спільне бачення та стратегія розвитку України;
2) ключові міністерства та підрозділи конкурують між собою;
3) низька інституційна спроможність влади;
4) високий рівень політизації публічних висловлювань;
5) низький рівень довіри та співпраці між бізнесом і владою;
6) відсутність репутаційних досліджень та ключових показників ефективності;
7) кожне з міністерств проводить свої дослідження, не узгоджуючи з аналітикою колег;
8) низька культура інвестицій у проведення аналітики із сторони бізнесу;
9) відсутні політика "єдиного голосу" та єдина комунікаційна стратегія країни;
10) ігноруються проекти в публічному медіа, що підвищують репутацію;
11) низька ефективність існуючих інформаційних кампаній;
12) неузгодженість комунікацій між гілками влади;
13) існуючі бази проектів не проаналізовані з точки зору репутаційного капіталу;
14) рівень репутації України - "задовільний".

Стратегічний курс розвитку репутації України

За стратегічною ціллю “Підвищити довіру та повагу до України в очах ключових груп заінтересованих сторін”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Розроблення дорожньої карти репутаційної стратегії України	визначення спільних цілей Уряду та бізнесу на 2021-2030 роки впровадження карти ключових заінтересованих сторін та економічний вплив, якого ми прагнемо досягти розроблення технічного завдання для проведення першого репутаційного аудиту України створення Репутаційної ради України
2. Репутаційний аудит України (дослідження внутрішнього та зовнішнього	забезпечення проведення широких кількісних та якісних репутаційних досліджень для розуміння поточної зовнішньої та внутрішньої репутації України у визначених країнах-партнерах забезпечення формування широкого партнерства з потенційними учасниками репутаційної стратегії України

сприйняття України)	
3. Розроблення плану дій для активації ключових стейкхолдерів	розроблення плану заходів, а також каналів комунікації, які мають бути визначені в основі створення нового профілю України як на внутрішньому, так і на міжнародних ринках забезпечення проведення тестування репутаційних ініціатив з підзвітністю, розміщених у моделі управління, під наглядом Репутаційної ради створення Репутаційної академії для навчання членів команди забезпечення реалізації проекту для залучення інвестицій та підтримки експорту - бізнес-амбасадорів України 2030 (b2b-мережа) впровадження системи національних та міжнародних заходів (B2B, G2B), спрямованих на закріплення іміджу України, як надійного торговельного та інвестиційного партнера на міжнародних ринках
4. Презентація репутаційної стратегії	презентація репутаційної стратегії України та плану ключових ініціатив і заходів посилення ключових репутаційних перемог за допомогою як внутрішньої, так і зовнішньої комунікації (EXPO 2020)
5. Впровадження репутаційної стратегії	запуск сфокусованих рекламних кампаній в Україні запуск цільових рекламних міжнародних кампаній, спрямованих на обмежену кількість вибраних країн

	забезпечення проведення моніторингу впливу та “рентабельності” ініціатив і заходів забезпечення проведення щорічного моніторингу та оцінювання імплементації репутаційної стратегії та її відповідного коригування

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю “Підвищити довіру та повагу до України з боку заінтересованих сторін”:

1) проведення першого комплексного репутаційного аудиту України, розроблення моделі репутації, створення комплексної системи управління репутацією;

2) розроблення та реалізація репутаційної стратегії України шляхом державно-приватного партнерства (співінвестування);

3) інтеграція індикаторів репутаційної стратегії України до плану пріоритетних дій Уряду;

4) забезпечення проведення не менш як 10 репутаційних міжнародних заходів щороку;

5) формування Репутаційної ради України, яка здійснює постійний моніторинг та координує реалізацію репутаційної стратегії;

6) створення навчальної програми для спеціалістів з управління репутаційними ризиками;

7) формування інституту бізнес-амбасадорів України в 10 країнах;

8) проведення мінімум п’яти комунікаційних кампаній у країнах - пріоритетних торговельних партнерах;

9) розроблення і впровадження механізму моніторингу та оцінювання репутаційних проектів;

10) досягнення Україною місця в ТОП-20 найпрестижніших країн світу за дослідженням “Найбільш поважаємі країни світу” (RepTrak Company та Forbes - The world most reputable countries);

11) досягнення Україною місця в ТОП-20 країн за економічною складовою дослідження “Глобальний звіт про гендерний розрив” (Global Gender Gap);

12) підвищення рівня внутрішньої репутації України серед українців на 30 відсотків (українці зараховують Україну до ТОП-10 найпривабливіших країн для життя);

13) внутрішня та зовнішні комунікаційні кампанії підвищили рівень обізнаності про Україну як успішного та надійного бізнес-партнера на 50 відсотків;

14) проведено дві - три події світового масштабу в Україні.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу створити необхідні передумови та забезпечити довгостроковий розвиток репутації шляхом:

1) розроблення **Репутаційної стратегії України на період до 2030 року**;

2) активної участі усіх ключових стейкхолдерів, від яких залежить репутація України, у важливих подіях на міжнародному та національному рівні, у тому числі через державно-приватне партнерство;

3) стимулювання покращення ділової репутації України через просування в світі успішних кейсів українських бізнесменів та винахідників;

4) розвитку культури амбасадорства (державного, бізнесового, культурного, публічного та молодіжного);

5) створення умов для навчання топ-політиків, дипломатів та бізнесменів управлінню репутацією країни.

Напрям 7

Інвестиційна привабливість

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: Україна - безпечне та конкурентне середовище з високодохідними, диверсифікованими та сталими інвестиційними можливостями.

Стратегічні цілі за напрямом:

створення сприятливих умов для залучення інвестицій;

створення привабливої екосистеми для накопичення та примноження вітчизняного капіталу;

забезпечення дохідного характеру державного інвестування.

Аналіз інвестиційної привабливості України: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Україна програє міжнародну конкуренцію за глобальні інвестиції

Пропозиція іноземного капіталу суттєво скоротиться протягом наступних кількох років внаслідок світової пандемії. Така ситуація посилить конкуренцію між країнами за прямі іноземні інвестиції. Згідно з даними Конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), обсяги глобальних прямих іноземних інвестицій у 2020 р. скоротилися на 40 відсотків порівняно з 2019 р. та очікується подальше падіння на 5-10 відсотків у 2021 році. Україна не стала винятком - вже за 10 місяців 2020 р. обсяги надходження прямих іноземних інвестицій були майже в 20 разів меншими за відповідний період попереднього року і сягнули 221 млн. доларів США. Негативні економічні показники протягом наступних років та повільне відновлення активності інвесторів здатне завдати більшої шкоди, ніж глобальна фінансова криза 2007-2008 років.

Частка України в світовому обсязі прямих іноземних інвестицій становить близько 0,1 відсотка, що у рази нижче за інші країни-регіони. Україна поступається іншим країнам регіону за якістю роботи судової системи, кредитним рейтингом, політичною та військовою стабільністю, компенсаторними стимулами та, як наслідок, є систематично недоінвестованою країною. Порівняно з країнами регіону Україна має вищий ризик, проте не компенсує його додатковими стимулами для інвестора. Україна не має єдиної стратегії розвитку секторів економіки, а також чіткої оцінки інвестиційних потреб.

У 2019 році Україна залучила прямі іноземні інвестиції у розмірі 5,8 млрд. доларів США, що майже втричі менше за прямі іноземні інвестиції сусідньої Польщі (16 млрд. доларів США) того ж року. Крім того, прямі іноземні інвестиції Туреччини у 2019 році становили 8,8 млрд. доларів США, Румунії - 6,9 млрд. доларів США, Словаччини - 2,3 млрд. доларів США. Крім того, прямі іноземні інвестиції України у 2019 році були майже втричі меншими за приватні грошові перекази в країну (15,7 млрд. доларів США).

Висновок 2. Рівень ризику інвестицій в Україну вищий за інші юрисдикції-конкуренти

Україна має кредитний рейтинг "B" за версією S&P, що відповідає кредитним рейтингам країн Центральної Африки та значно поступається у кредитних рейтингах країнам Центральної Європи (Польщі та Словаччині), з якими повинна конкурувати за інвестиції.

Порівнюючи рівень ризику України з окремими країнами-конкурентами за регіонами (Центральна та Східна Європа - Польща, країни СНД - Казахстан, Балканський півострів - Болгарія, Близький Схід - Об'єднані Арабські Емірати, Північна Африка - Єгипет), можна зробити висновок, що ризик інвестування в Україну є вищим. Серед зазначених країн міжнародний арбітраж наявний в Казахстані та Об'єднаних Арабських Еміратам, в Україні - відсутній. Кредитний рейтинг Польщі - A-, Казахстану - BBB-, Болгарії - BBB, Об'єднані Арабські Емірати - AA, Єгипту - B, України - B. Щодо усіх зазначених країн, крім Об'єднаних Арабських Еміратів та України, інвестори мають змогу отримати актуальні офіційні дані. Щодо політичної стабільності великий вплив на ризик відіграє збройний конфлікт на сході України, проте в усіх зазначених країнах присутні корупційні випадки. Премія країни за ризик в Україні є вищою порівняно із зазначеними країнами - 9,6 відсотка. Для Польщі цей показник становить 1,25 відсотка, для Казахстану - 3,2 відсотка, для Болгарії - 2,8 відсотка, для Об'єднаних Арабських Еміратів - 0,73 відсотка, а для Єгипту - 8,1 відсотка. Премія ризику власного капіталу в Україні теж значно вища ніж у порівнюваних країнах - 14,8 відсотка. Для Польщі цей показник становить 6,5 відсотка, для Казахстану - 8,5 відсотка, для Болгарії - 8 відсотків, для Об'єднаних Арабських Еміратів - 6 відсотків, а для Єгипту - 13,3 відсотка. Таким чином, ризик України для інвесторів є вищим за порівнювані країни.

Висновок 3. Україна не використовує ефективні інструменти компенсації ризику-дохідності

Незважаючи на потенційно низьке співвідношення-ризику дохідності, країни мають змогу його покращити шляхом введення різноманітних стимулів. До них можна віднести наявність координаційного органу, відшкодування CAPEX, наявність фонду фондів, податкові стимули, розмір корпоративного податку, наявність податкових канікул та індустріальних парків.

Майже в усіх конкурентів України за інвестиції є координаційні органи для інвесторів. Створення фонду фондів, що відсутній в Україні, проте наявний в багатьох країнах світу, може залучати прямі іноземні інвестиції та державні кошти, щоб розподіляти їх серед інвестиційних фондів. Наприклад, у Греції діяльність такого фонду спрямована на конкурентний розвиток фондів венчурного капіталу, орієнтованих на підтримку малого та середнього бізнесу. В Україні функціонування такого фонду дало б змогу з меншим ризиком для інвесторів вкладати кошти у розвиток підприємництва.

Відшкодування CAPEX відбувається у формі зменшення податків на частину суми інвестицій та є вагомим важелем зменшення ризиків для інвесторів. Ставка корпоративного податку в Україні близька до середньої по регіону, поступаючись найбільш лібералізованим податковим режимам (Угорщина - 9 відсотків, Болгарія - 10 відсотків). На відміну від деяких країн регіону (Польща, Чехія) в Україні відсутні спеціальні податкові режими для високотехнологічних (IT та R&D) індустрій.

Податкові канікули як інструмент податкових пільг в Україні існує, але не є ефективним. Він застосовується лише до нещодавно створених мікрокомпаній, тому ніяк не стимулює нарощування інвестицій у розвиток пріоритетних секторів та індустрій з високою доданою вартістю.

Індустріальні парки присутні в усіх проаналізованих країнах-конкурентах. Втім успішність та частка таких парків від усієї індустрії суттєво варіюється. Ефективними є галузеві (наприклад, в Угорщині орієнтовані на автомобільну промисловість) індустріальні (промислові) парки та такі, що розв’язують проблеми відсутності інфраструктури в певних зонах (як у Ізраїлі чи Марокко).

Висновок 4. Ключові сектори економіки потребують близько 300 млрд. доларів США зовнішніх та внутрішніх інвестицій

Український агропромисловий сектор потребує близько 50 млрд. доларів США до 2030 року загалом для досягнення належного стану землі, розвитку Agtech та стимулювання R&D. Українська промисловість потребує принаймні 20 млрд. доларів США до 2030 року з метою забезпечення модернізації виробничих потужностей та скорочення обсягів викидів шкідливих речовин.

Український видобувний сектор потребує близько 7 млрд. доларів США до 2030 року для проведення геолого-розвідувальних робіт для нарощування мінерально-сировинної бази. Енергетичний сектор потребує щонайменше 25

млрд. доларів США до 2030 року для забезпечення заміщення генеруючих потужностей, а також модернізації енергетичної інфраструктури.

Український IT-сектор потребує залучення 70 млрд. доларів США до 2030 року, що повинно становити 0,63-0,67 відсотка ВВП, для забезпечення активного зростання.

Український житловий фонд потребує залучення 120 млрд. доларів США до 2030 року для проведення 100 відсотків реновації всього фонду старого житла.

Висновок 5. Україна може скористатись інструментом амністії капіталу для виведення внутрішніх фінансових ресурсів з тіні та залучення їх в інвестиційній діяльності країни

Щорічна вартість капіталу, виведеного в офшорні зони, за оцінками, становить 11-12 млрд. доларів США. За оцінками, за роки незалежності було виведено 148 млрд. доларів США.

Амністія капіталу застосовується з метою швидкого наповнення бюджету, покращення майбутнього податкового комплаєнсу, зменшення відтоку капіталу тощо. Така практика часто застосовується країнами, що розвиваються, в результаті недоліків законодавчої бази. У міжнародній практиці були як успішні кейси амністії капіталу (Італія), так і ті, що не принесли бажаного результату (Іспанія). Ставки різняться від 2,5 відсотка (Італія) до 45 відсотків (Індія).

Для України амністія капіталу - це насамперед можливість активізувати капітал, що до цього не був задекларований або перебував у тіньовому секторі, та залучити його до інвестиційної діяльності.

Висновок 6. Україна недостатньо утримує капітал, що можна виправити створенням Міжнародного фінансового центру

В іноземних та внутрішніх інвесторів відсутня довіра до законодавства України, що стримує приплив капіталу. Україна посідає 58 (із 109) місце за привабливістю країн для прямих іноземних інвестицій, а Київ не належить до міжнародних фінансових центрів. У країні відсутні фінансові установи або єдиний координаційний орган, що керувалися б альтернативним правом - британським або ЄС, що найчастіше використовуються в міжнародному арбітражі.

Створення Міжнародного фінансового центру Київ (IFCK), що встановлює чіткі правила для компаній-емітентів та стає гарантом захисту інвестицій для інвесторів, є можливістю для України. IFCK здійснюватиме правовий захист за іноземним правом за вибором сторін спору. Одним із ключових завдань IFCK є врегулювання спорів між суб'єктами взаємовідносин щодо податкових питань, між емітентом та державою, питань непогашених облігацій між емітентом та інвестором, а також невиконання договорів між учасниками IFCK та контрагентами.

Висновок 7. Поточний податок на прибуток не стимулює інвестиційну діяльність суб'єктів господарювання України

Податок на прибуток платять лише 5-10 відсотків всіх компаній. 1 відсоток компаній забезпечують 85 відсотків суми надходжень до бюджету від податку на прибуток. 25 відсотків підприємств є збитковими. Накопичені збитки становлять 1,4 трлн. гривень станом на 2019 рік. 250-300 млрд. гривень щороку виводяться з України через офшорні юрисдикції та інші схеми оптимізації.

Можливості для України - заміна податку на прибуток на податок на виведений капітал. Завдяки податку на виведений капітал знизиться податковий тиск на бізнес, з'явиться стимул до ведення офіційної звітності та виходу компаній із тіні, що відкриє доступ до кредитних ресурсів. У перспективі на п'ять років компанії отримають 4-6 млрд. доларів США на рік додаткових оборотних коштів за рахунок скасування податку на прибуток, а річний обсяг детінізованого прибутку становитиме 1,7-6,4 млрд. доларів США. Ефект від податку на виведений капітал Введення податку на виведений капітал слугуватиме головним інвестиційним проектом України, адже дасть найбільш відчутний ефект для економіки з усіх запропонованих реформ.

Завдяки податку на виведений капітал можливе стабільне щорічне економічне зростання на 4-5 відсотків, а приплив лише внутрішніх інвестицій може становити 20-30 млрд. доларів США. Після введення податку на виведений капітал у компаній не буде необхідності оптимізувати витрати, виводити прибутки в офшори тощо. Частину вивільненого ресурсу буде спрямовано на інвестиції в модернізацію виробництва.

Додаткові інвестиції можуть становити 20-30 млрд. доларів США за п'ять років. Номінальний ВВП може зрости на 45-55 млрд. гривень, а додатковий

темп приросту реального ВВП - на 0,9-2,2 відсотка на рік. Розмір номінальної заробітної плати може мати 0,9-10,5 відсотка додаткового приросту на рік.

Висновок 8. Фондовий ринок України є мало розвиненим, а також відсутній ефективний механізм, що стимулює нарощування капіталу (пенсійна реформа, страхова медицина, Фонд фондів)

Український фондовий ринок та ринок капіталу перебувають на початковому етапі розвитку. У 2015-2019 роках відбулось очищення фондового ринку, що дало змогу сформувати більш об'єктивну оцінку його стану та розмірів. Капіталізація компаній України на біржі тримається на рівні близько 3 відсотків (4,5 млрд. доларів США) ВВП. Водночас в більш розвинутих країнах Центральної та Східної Європи цей показник значно більший (Польща - 27 відсотків, Угорщина - 20 відсотків, Румунія - 10 відсотків).

В Україні спостерігається відплив капіталу до ринків з належною інфраструктурою. Відсутність довіри до фондового ринку та його інструментів, а також до національної валюти та державних органів, які захищають інтереси інвесторів, знижують його привабливість. Ринок капіталу України є дещо ізольованим від світового ринку капіталу та фрагментованим - інформація про емітентів надається з різних систем. Відсутня консолідована інформація про ринок капіталу, а населенню не вистачає фінансової обізнаності.

Крім того, розвиток інституційних та роздрібних інвесторів в Україні є повільним. Чинна солідарна пенсійна система створює значне навантаження на бюджет та не дає стимулу для нарощування капіталу. Співвідношення активів недержавних пенсійних фондів до ВВП в Україні становить менше 0,1 відсотка, водночас як в США, Австралії, Великобританії та інших країнах світу цей показник перевищує 100 відсотків.

Страхові фонди також роблять значний внесок в інвестиційну діяльність країни. Варто виокремити діяльність медичних страхових компаній (страхування життя). У 2019 році страховиками було розміщено 223 млн. доларів США резервів із страхування життя у формі цінних паперів (акції, облігації та державні цінні папери), водночас як відповідний показник для польських компаній страхування життя становив 9,3 млрд. доларів США.

На відміну від інших країн, в Україні відсутні інституції, що використовують стратегію "fund of funds" (Фонд фондів), яка базується на утриманні портфеля інших інвестиційних фондів замість безпосереднього інвестування

в акції, облігації, інші цінні папери. Інвестування в розвиток та зростання підприємств і стартапів в Україні розвивається повільно, в тому числі через відсутність державних механізмів стимулу, таких як Фонд фондів. Натомість зазначений механізм активно використовується країнами світу.

Висновок 9. Відсутність Фонду національного багатства (ФНБ) призводить до неефективного розподілу дивідендів держави

Практика розподілу доходів від користування природними ресурсами серед населення або використання цих надходжень в інвестиційній діяльності та фіскальній стабілізації є в багатьох країнах світу. В Україні на сьогодні відсутня така практика. Крім того, в Україні функціонує децентралізоване управління 3600 державних підприємств 96 різними органами влади. Велика кількість державних підприємств ускладнює управління і секторальну координацію та робить сам процес управління непрозорим.

Суверенні інвестиційні фонди - розповсюджена світова практика. Уряди країн створюють фонди з метою використання прибутків для майбутньої фіскальної стабілізації, накопичення надходжень від природних ресурсів, витрат на соціальні заходи, примноження доходів від надлишків державного бюджету тощо.

Створення структури, що передбачає розподіл національного багатства та централізоване управління державними підприємствами під єдиною інституцією є можливістю раціонального та соціально орієнтованого використання доходів від користування природними багатствами та доходів державних підприємств.

Висновок 10. Україна виділяє лише 1,2 відсотка державного бюджету на капітальні видатки (інвестиції), що в рази менше розвинених країн

Загальний розмір соціальних видатків у 2019 році в Україні - 215 млрд. гривень і дорівнює 6,05 відсотка ВВП. Як порівняння, середнє значення для країн ОЕСР - 20,1 відсотка ВВП, мінімальне - 7,5 відсотка у Мексиці, максимальне - 31,2 відсотка у Франції, у Польщі - 21,1 відсотка.

Загальний розмір капітальних видатків (придбання основного капіталу та капітальні трансферти) - 1,2 відсотка ВПП або 43 млрд. гривень. Середній розмір капітальних видатків для країн ОЕСР - 3,8 відсотка або 9 відсотків ВВП.

Висновок 11. Процес відбору державних інвестиційних проектів не є однорідним, а відсутність середньострокової державної інвестиційної стратегії зменшує ефективність бюджетного планування

Мінекономіки щороку інформує всіх головних розпорядників бюджетних коштів про існуючу процедуру відбору державних інвестиційних проектів та можливість їх подання до Мінекономіки до 1 березня для участі у відборі на плановий та наступний за плановим два бюджетних періоди Міжвідомчою комісією з питань державних інвестиційних проектів.

Щороку на підставі показників державних інвестиційних проектів, поданих головними розпорядниками бюджетних коштів, Мінекономіки надає Мінфіну прогнозні загальні обсяги фінансування державних інвестиційних проектів на плановий та наступні за плановим два бюджетних періоди.

Відповідно до статті 33[1] Бюджетного кодексу України центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного і соціального розвитку, за участю Комітету Верховної Ради України з питань бюджету у тритижневий строк після схвалення Бюджетної декларації Кабінетом Міністрів України готує пропозиції щодо розподілу обсягу державних капітальних вкладень на розроблення та реалізацію державних інвестиційних проектів на середньостроковий період між головними розпорядниками бюджетних коштів за результатами відбору державних інвестиційних проектів.

Відбір державних інвестиційних проектів здійснюється Міжвідомчою комісією з питань державних інвестиційних проектів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, та на підставі поданих до Мінекономіки головними розпорядниками бюджетних коштів державних інвестиційних проектів.

Не менше 70 відсотків державних капітальних вкладень спрямовується на продовження (завершення) реалізації розпочатих державних інвестиційних проектів відповідно до планів їх реалізації та строків введення в експлуатацію основних засобів.

При цьому потребує вирішення на законодавчому рівні питання щодо заборони фінансування державних інвестиційних проектів без процедури та правил відбору (шляхом внесення відповідних змін до Бюджетного кодексу України).

На підставі даних звіту з ефективності управління державними фінансами від 20 листопада 2019 р. попередня оцінка у 2015 році із застосування державних видатків та фінансової підзвітності PEFA становила D+, поточна оцінка у 2019 році становила C+, що свідчить про покращення рейтингу управління державними інвестиціями.

Для покращення системи управління державними інвестиціями Мінекономіки за підтримки Світового банку планує реалізувати проект технічної допомоги, зокрема спрямований на запровадження автоматизації процесів управління державними інвестиціями та моніторингу середньострокового портфеля державних інвестицій на національному рівні, що сприятиме удосконаленню організаційних аспектів та підвищенню прозорості реалізації проектів.

Висновок 12. Інвестиційний сектор зазнав значних втрат внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України.

Тимчасова окупація Російською Федерацією частини території Донецької та Луганської областей, а також анексія території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя спричинила ряд значних структурних зрушень в національній економіці, зокрема відплив інвестицій, та справила чималий вплив на національну економіку загалом.

За даними Мін'юсту, сума прямих збитків у вигляді втрат активів, заподіяних тимчасовою окупацією, становила (в цінах за 2013 рік) 950 млрд. гривень. Ринкова вартість незаконно захопленою державою-агресором матеріально-сировинної бази в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі для України становила ще 126,8 млрд. гривень.

Імідж регіону як небезпечного на цей час не дає можливості для довгострокового планування та знижує готовність потенційних інвесторів інвестувати в розвиток бізнесу, що спричиняє масовий відплив працездатного населення та капіталу з територій, прилеглих до тимчасово окупованих, а також посилює міграційне навантаження інших регіонів внаслідок вимушеного внутрішнього переміщення населення.

Виклики і бар'єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 "Створити необхідні умови для залучення інвестицій":

1) Україна поступається країнам регіону за якістю роботи судової системи, кредитним рейтингом, політичною та військовою стабільністю;

2) Україна має високий ризик інвестування, який не компенсується додатковими стимулами;

3) низький рівень підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України.

За стратегічною ціллю 2 "Створити привабливу екосистему для накопичення та примноження вітчизняного капіталу":

1) відсутні довіра до законодавства і фінансових установ, які гарантують захист інвестицій;

2) податок на прибуток сплачують лише 5-10 відсотків підприємств, а 1 відсоток підприємств забезпечують 85 відсотків бюджетних надходжень від приватних підприємств;

3) відсутні умови для розвитку інституційної та роздрібної інвестиційної діяльності (зокрема, за рахунок недержавних пенсійних фондів та ринку страхування).

За стратегічною ціллю 3 "Забезпечити дохідний характер державного інвестування":

1) недостатнє обговорення та привернення громадської думки до інвестиційних проектів;

2) відсутнє середньо- або довгострокове державне інвестиційне планування;

3) ініціаторам процесу інвестиційних проектів недостатньо фінансових та кадрових ресурсів для розробки якісного проекту;

4) відсутність надійних стандартних даних для коректної та послідовної оцінки інвестиційних проектів;

5) закладений низький відсоток зміни витрат (зміна на 10 відсотків і більше), за якого оновлюється або переглядається проект;

6) конкурсний відбір проходить лише третина державних інвестиційних проектів.

Стратегічний курс державної політики щодо підвищення інвестиційної привабливості

За стратегічною ціллю 1 “Створити необхідні умови для залучення інвестицій”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Стимулювання зовнішніх інвестицій	забезпечення впровадження кампанії із просування інвестиційного потенціалу України та її сильних сторін забезпечення дотримання формальних критеріїв (інфляція, податкове навантаження тощо) суверенних кредитних рейтингів для підвищення в них позиції України
2. Створення ефективних інструментів залучення зовнішніх інвесторів	забезпечення впровадження механізмів податкових пільг інвесторам (податкові канікули, відшкодування частини капітальних інвестицій, спеціальні податкові режими) у більшості секторів економіки розширення та створення нових індустріальних парків, створення умов для ведення бізнесу в межах індустріального парку
3. Запровадження пілотного режиму стимулювання інвестиційної та	пілотне впровадження нових завдань та підходів, викладених у Стратегії, на територіях Донецької та Луганської областей, на яких органи державної влади здійснюють свої повноваження в повному обсязі

інноваційної діяльності на територіях Донецької та Луганської областей, на яких органи державної влади здійснюють свої повноваження в повному обсязі	створення трьох типів моделей територій, що передбачатимуть стимулюючі умови у сфері оподаткування, кредитування та митної політики для кожного окремого типу: у громадах, прилеглих до тимчасово окупованих територій; на всій території Донецької та Луганської областей; на території окремих виробничих та рекреаційних кластерів, зокрема інноваційних та індустріальних парків запровадження нових інструментів захисту інвестицій, зокрема відкриття філіалів міжнародних комерційних арбітражів з розповсюдженням їх юрисдикцій на території пріоритетного розвитку Донецької та Луганської областей створення системи страхування від військових та політичних ризиків сприяння закріпленню на законодавчому рівні незмінності умов оподаткування господарської діяльності інвесторів утворення Фонду консорціумного фінансування для інвестування проектів розбудови транспортної, енергетичної та комунальної інфраструктури

За стратегічною ціллю 2 “Створити привабливу екосистему для накопичення та примноження вітчизняного капіталу”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання

1. Ідентифікація капіталу	активізація тіньового капіталу в інвестиційній діяльності України шляхом введення нульової декларації
2. Утримання капіталу	забезпечення утримання капіталу в країні шляхом створення Міжнародного фінансового центру Київ (International Financial Center Kyiv) лібералізація транскордонних платежів для іноземних та локальних компаній, а також вибудування стосунків з європейськими банками з чітким регулюванням процедур запобігання відмивання доходів, вхідних та вихідних платежів
3. Підвищення ефективності використання капіталу	стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання України за рахунок введення податку на виведений капітал замість податку на прибуток надання фінансовим компаніям можливості залучати інвестиції не лише від професійних організацій та фондів, а і від приватних інвесторів розширення кількості можливих джерел фінансування для створення та розвитку компаній, а саме надання можливості формування уставного фонду компаній за рахунок залучених коштів
4. Нарощування капіталу	забезпечення впровадження накопичувальної пенсійної системи в Україні забезпечення впровадження страхової медицини в Україні

	забезпечення впровадження дворівневої платформи (малий та середній бізнес та великий бізнес) та механізму спрощеної процедури випуску акцій малого та середнього бізнесу консолідація та надання інформації про емітентів та гравців фондового ринку в єдиній системі забезпечення поширення інформації про фондовий ринок та підвищення фінансової обізнаності населення шляхом створення інформаційних платформ, надання публічних даних забезпечення розвитку ринку альтернативного кредитування - надання можливості альтернативним платформам щодо кредитування

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечити дохідний характер державного інвестування”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Покращення управління державними інвестиціями	впровадження Національної інвестиційної стратегії строком на п’ять років, що міститиме чіткі та вимірювані ключові показники ефективності впровадження інформаційної системи управління державним бюджетом, що включає фіскальні заходи з формування бюджету, виконання та подання звітності забезпечення конкурентного процесу відбору та обґрунтування видатків на

	державну інвестиційну діяльність - усі інвестиційні проекти повинні проходити конкурсний відбір
2. Покращення розроблення та економічного аналізу інвестиційних проектів	підвищення прозорості процесу ініціації державних інвестиційних проектів шляхом розкриття повної інформації та змісту відхилених концептуальних записок забезпечення більшого залучення громадської думки до обговорення інвестиційних проектів підвищення рівня відповідальності розпорядників бюджетних коштів за проведення державної експертизи
3. Оптимізація процедури відбору інвестиційних проектів	впровадження бальної системи оцінки (процес аналітичної ієрархії) проектів для незалежності вибору під час відбору підвищення інституційної спроможності Мінекономіки для удосконалення процесу управління державними інвестиційними проектами
4. Запровадження моніторингу інвестиційних проектів	впровадження централізованої системи моніторингу великомасштабних інвестиційних проектів для своєчасного виявлення проектів із високим ризиком виникнення проблем під час їх реалізації та своєчасного вжиття необхідних заходів
5. Запровадження нових	Створення державного Фонду фондів (державне співфінансування інвестиційних фондів, що вже отримали зобов’язання від обмеженого переліку першокласних іноземних інвесторів)

механізмів державного інвестування	

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Створити необхідні умови для залучення інвестицій”:

покращення позиції України у міжнародному рейтингу ризику країн Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD country risk classification) - до 5 (в найближчий рік), надалі - до 4 групи ризикованості;

покращення позиції України в міжнародних рейтингах S&P і Fitch: до BB до кінця 2022 року, до BB + до 2024 року, до B до 2030 року;

збільшення чистого притоку прямих іноземних інвестицій не менш як до 15 млрд. доларів США на рік, починаючи з 2025 року.

За стратегічною ціллю 2 “Створити привабливу екосистему для накопичення та примноження вітчизняного капіталу”:

збільшення капіталізації фондового ринку України до 40 відсотків ВВП;

збільшення обсягів активів накопичувального пенсійного забезпечення до 25 відсотків ВВП;

збільшення валового нагромадження основного капіталу до не менше як 20 відсотків ВВП.

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечити дохідний характер державного інвестування”:

збільшення обсягів публічних фінансів, вкладених у державні інвестиційні проекти з позитивною фінансовою та економічною віддачею;

збільшення частки проектів, виконаних у рамках державно-приватного партнерства, у загальному переліку проектів з управління державною власністю;

збільшення частки державних інвестиційних проектів, що проходять конкурсний процес відбору до 100 відсотків.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу створити необхідні передумови для залучення інвестицій та забезпечити довгострокове економічне зростання шляхом:

1) підвищення припливу інвестицій;

2) зменшення державних витрат через оптимізацію процесу відбору, реалізації та моніторингу державних інвестиційних проектів;

3) збільшення внутрішніх фінансових ресурсів через забезпечення розвитку фондового ринку, страхової медицини та накопичувальної пенсійної системи.

Напрям 8
Інформаційно-комунікаційні технології

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: Україна - найбільший виробник і постачальник інформаційно-комунікаційних продуктів у Європі та європейський центр із виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт.

Стратегічні цілі за напрямом:

1) створення привабливих умов для працевлаштування висококваліфікованих фахівців і стимулювання розвитку конкурентної та глобальної освіти у сфері інформаційних технологій;

2) забезпечення розвитку конкурентного ринку телекомунікацій, який надає високоякісні ІКТ-сервіси;

3) створення кращого в регіоні середовища для виробництва технологічних продуктів та реалізації стартапів;

4) сприяння розвитку іміджу України як найпотужнішого ІТ-центру в Європі.

Аналіз сфери інформаційно-комунікаційних технологій: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Кількість українських ІТ-фахівців зростає, однак попит на висококваліфікованих спеціалістів не задоволений повною мірою.

Сектор ІТ налічує понад 200 тис. спеціалістів - друге місце у регіоні Центрально-Східної Європи. При цьому за чотири роки кількість фахівців подвоїлась. Українська освіта щороку випускає близько 27 тис. ІТ-фахівців, що значно більше за показники Польщі (17 тис.), Румунії (8 тис.) чи Болгарії (4 тис.). Нішу ІТ-освіти заповнює неформальна освіта та підготовчі курси - їх щороку проходять понад 43 тис. українців. Навіть такі цифри не задовольняють внутрішній попит. Жінки становлять лише 25 відсотків усіх ІТ-спеціалістів, однак їх частка поступово зростає.

Щороку Україна втрачає 3-4 відсотки своїх ІТ-фахівців через трудову міграцію. Разом з тим кількість ІТ-фахівців, які приїжджають працювати в Україну, незначна.

Стрімке зростання кількості фахівців створило істотні дисбаланси у їх структурі: 38 відсотків з них мають мінімальний досвід, і лише 14 відсотків мають вагомий досвід у зазначеній сфері. У перспективних та наукоємних сферах ІТ кількість фахівців з достатніми компетенціями є незначною. Лише 4 відсотки українських ІТ-фахівців можуть працювати у сфері великих даних (далі - Big data), а 1,3 відсотка - з Інтернетом речей (далі - IoT). Відповідно до Індексу глобальної конкурентоспроможності, за показником "якість людського капіталу", Україна перебуває на достатньо високому рівні (39 місце) та порівнювана з іншими лідерами субрегіону (Польща - 35 місце). Втім, більшість програм, які готують ІТ-фахівців, не збалансовані та відірвані від потреб ринку.

Висновок 2. Низька швидкість та недостатнє покриття Інтернетом гальмує повноцінний розвиток сектору інформаційно-комунікаційних технологій.

В Україні достатньо високий рівень доступу до мобільного зв'язку. У 2018 році було зареєстровано 1,21 активних sim-карт на одного мешканця. Цей показник майже відповідає рівню Німеччини (1,3) та Польщі (1,33).

Водночас через пізній запуск технології 4G Україна досі залишається серед країн з найменшим покриттям швидкісним мобільним Інтернетом у регіоні. Мобільні оператори заявляють, що покриття 4G становить 83 відсотки, що на 13 відсотків менше порівняно із ЄС (96 відсотків). На даний момент змінено методику оцінки покриття, що призведе до зміни показників. За даними GFk Ukraine, рівень проникнення фіксованого широкосмугового доступу в Україні становить 56,5 відсотка домогосподарств, що значно нижче за середній рівень в ЄС (78 відсотків згідно з DESI 2020).

Україна має один з найдоступніших рівнів доступу до мобільного та фіксованого Інтернету у світі. Низька ціна трафіку створює сприятливі умови для розвитку електронної комерції та доступності державних онлайн-послуг. Україна має один з найгірших показників середньої швидкості мобільного інтернету (25,5 Мб/с). За цим показником Україна поступається Туреччині та Польщі, а порівняно з Угорщиною та Норвегією відставання становить 1,5 та 3 рази відповідно. Згідно з інформаційними матеріалами Opensignal, повільна швидкість є одним із ключових бар'єрів до розширення споживання онлайн-послуг. Середня швидкість фіксованого широкосмугового доступу в Україні складає 60,6 Мб/с, що повільніше, ніж у більшості країн Європи. Україна поступається цим показником Румунії більш як у 3 рази, а Польщі - майже в 2.

Висновок 3. Незважаючи на високі темпи зростання, український ІТ-сектор не використовує весь свій потенціал виробництва ІТ-продуктів.

У 2019 році сектор ІТ становив 5,8 млрд. доларів США, що дорівнює 4,5 відсотка ВВП. При цьому темпи зростання ІТ-сектору є одними з найвищих в економіці - 20-25 відсотків щороку. Українські ІТ-компанії за 2019 рік сплатили 16,7 млрд. гривень податків до бюджету, а обсяг надходжень податку на доходи фізичних осіб на одного зайнятого в ІТ був в 3-4 рази вище за середній показник в Україні.

Водночас близько 68 відсотків українських ІТ-фахівців працюють у компаніях, які орієнтовані на аутсорс-послуги, 17 відсотків - на дослідження та виготовлення продукту для однієї компанії і лише 15 відсотків створюють власний продукт. У сусідній Білорусі виробництвом готового продукту займаються 42 відсотки фахівців, а в Польщі цей показник перевищує 68 відсотків.

Крім того, незважаючи на те, що чотири компанії українського походження отримали статус "єдинорогів" (їх капіталізація перевищила 1 млрд.), вони зареєстровані в інших юрисдикціях, що зменшує рівень виробленої в Україні доданої вартості, податкових надходжень та негативно впливає на імідж України як ІТ-центру.

Виклики і бар’єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 “Створення привабливих умов для працевлаштування висококваліфікованих фахівців і стимулювання розвитку конкурентної та глобальної ІТ-освіти”:

1) слабка координація між ІТ-сектором та освітньою галуззю;
2) недостатня кількість українських висококваліфікованих розробників;
3) брак фахівців у перспективних сферах (Big data, IoT, штучний інтелект);
4) відсутність якісної освітньої програми у сфері ІТ (STEM-освіта) у закладах загальної середньої освіти, концентрація STEM-програм у Києві та містах - обласних центрах;
5) збереження гендерних стереотипів, що зумовлюють низьке залучення жінок до ІТ-сфери та STEM-освіти;
6) відплив висококваліфікованих фахівців в інші країни;
7) складна та зарегульована процедура наймання іноземних фахівців;
8) не адаптована до іноземців ДМС.

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення розвитку конкурентного ринку телекомунікацій, який надає високоякісні ІКТ-сервіси”:

1) ускладнені умови доступу до об’єктів інфраструктури та земельних ділянок;
2) спектральні коефіцієнти створюють нерівні умови та блокують інвестиції в нові спектральні активи;
3) відсутнє регулювання обов’язкових вимог до надання сервісу та дотримання мінімальної швидкості Інтернету;
4) занижені допустимі норми випромінювання для базових станцій;
5) стрімке і непрогнозоване зростання рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України;
6) висока плата за радіочастотний моніторинг;

7) рівень оподаткування телекомунікаційних послуг у 1,5 раза вище за середній в Європі;

8) ускладнена процедура розрахунків залишком мобільного рахунка;

9) наявність цифрового розриву між містом та селом;

10) відсутня національна платформа, що відображає якість телекомунікаційних сервісів окремих провайдерів, та карта доступності послуг широкосмугового доступу до Інтернету.

За стратегічною ціллю 3 "Створення кращого в регіоні середовища для виробництва технологічних продуктів та реалізації стартапів":

1) відсутність IT-екосистем для співпраці та обміну розробками, недостатньо розвинені державні програми підтримки стартапів;

2) низька частка виробництва готових продуктів в IT-секторі;

3) відсутність режиму спрощеного оподаткування для IT-сектору (IP box);

4) зловживання та незаконне втручання посадових осіб правоохоронних та контролюючих органів у діяльність IT- компаній;

5) недостатній рівень захисту прав інтелектуальної власності;

6) відсутність правового регулювання питання використання штучного інтелекту;

7) нестабільна податкова політика та регуляторне середовище;

8) обмежений функціонал платіжних систем (PayPal).

За стратегічною ціллю 4 "Сприяння розвитку іміджу України як найпотужнішого IT-центру в Європі":

1) недостатній маркетинг та слабке просування на міжнародному ринку IT-продуктів, особливо з високою доданою вартістю;

2) недостатні іноземні інвестиції в українські стартапи, особливо на початкових фазах розвитку (A/B);

3) слабкі регуляторні переваги порівняно з іншими юрисдикціями, що спеціалізуються на IT;

4) відсутність іміджу ІТ-центру Європи.

Стратегічний курс напряму “Інформаційно-комунікаційних технологій”

За стратегічною ціллю 1 “Створення привабливих умов для працевлаштування висококваліфікованих фахівців і стимулювання розвитку конкурентної та глобальної ІТ-освіти”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Підвищення кількості ІТ-фахівців	1) збільшення підготовки ІТ-фахівців у закладах фахової передвищої освіти, вищої освіти, включаючи державне (регіональне) замовлення 2) залучення ІТ-фахівців до викладання у закладах фахової передвищої освіти, вищої освіти 3) впровадження програм післядипломної освіти для здобуття нової професії розробника, тестувальника, керівника проекту, включаючи державне (регіональне) замовлення 4) започаткування освітніх програм з ІТ для здобувачів загальної середньої освіти 5) створення нових освітніх програм закладів фахової передвищої освіти, вищої освіти за перспективними напрямками (IoT, штучний інтелект, аналіз інформації тощо)

	6) масштабування програми із залучення жінок до STEM-освіти, реалізація інформаційних кампаній, спрямованих на зміну гендерних стереотипів щодо вибору професії
2. Підвищення якості ІТ-освіти	1) у системі державних закладів освіти: створення контенту для навчання цифровим та ІТ-навичкам, створення плану переліку необхідних навичок для всіх цільових груп 2) у системі неформальної освіти: спрощення ліцензування, розміщення замовлення через систему МОН, запровадження державно-приватного партнерства у частині використання приміщень, впровадження податкових стимулів 3) розроблення системи вимірювання, сертифікації і гармонізації цифрових та ІТ-навичок 4) розширення для безробітних програм перепідготовки та підвищення кваліфікації з ІТ-професій 5) розроблення і затвердження професійних стандартів з ІТ-професій 6) проведення заходів з популяризації ІТ-освіти та цифрових навичок 7) модернізація наявних та розроблення нових STEM-програм в освітніх програмах (в тому числі розроблення програми з розвитку ІТ-підприємництва) 8) створення (за участю суб'єктів підприємництва) освітніх фондів для розвитку професійних навичок у сфері ІТ

3. Налагодження співпраці суб’єктів підприємництва з закладами вищої освіти	створення стимулів для співпраці суб’єктів підприємництва з закладами вищої освіти, стимулювання програм корпоративної соціальної відповідальності на базах закладів вищої освіти через пільгові режими 1) стимулювання кластерних інвестицій для збільшення високотехнологічного виробництва в межах країни 2) комерціалізація наукових рішень Національної академії наук 3) створення офісів з працевлаштування в закладах вищої освіти
4. Спрощення процедури залучення іноземних фахівців	1) щорічне включення до квоти імміграції висококваліфікованих спеціалістів та робітників, гостра потреба в яких є відчутною для національної економіки, ІТ-фахівців 2) лібералізація міграційної політики щодо працевлаштування іноземців 3) створення єдиного веб-порталу з вичерпною інформацією про вимоги та квоти на імміграцію за кожним регіоном, а також гарячої лінії консультацій 4) запровадження можливості електронного подання документів та розширення переліку установ для подання заяв у паперовій формі 5) скорочення граничних строків розгляду та перевірки документів 6) скасування вимоги про отримання довгострокової візи для отримання посвідки на тимчасове проживання для іноземців, які перебувають на території України на законних підставах

	7) спрощення процедури отримання посвідки на тимчасове проживання (посвідки на постійне проживання) для іноземців, які є членами сім'ї фахівця впровадження е-резидентства, яке передбачає затвердження податкового резидентства України, допомогу у відкритті компанії тощо (у рамках спеціального правового режиму для ІТ-індустрії Дія Сіті)

За стратегічною ціллю 2 "Забезпечення розвитку конкурентного ринку телекомунікацій, який надає високоякісні ІКТ-сервіси":

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Покращення телекомунікаційної інфраструктури	спрощення процедури оренди державного та комунального майна, спрощення отримання доступу до державної та комунальної інфраструктури розроблення рекомендацій та критеріїв для проведення процедур закупівель робіт і послуг з побудови нової інфраструктури (зокрема, враховуючи параметри швидкості Інтернету та мережевий ефект) сприяння запровадженню нових технологій у галузі телекомунікацій підтримка побудови телекомунаційної інфраструктури в комерційно невигідних регіонах

	подолання цифрового розриву між містом і селом шляхом підключення об’єктів соціальної інфраструктури до фіксованого швидкісного Інтернету
2. Оптимізація тарифів та ренти за радіочастотний ресурс	створення інформаційно-аналітичної системи для цифрової взаємодії регулятора і постачальників телекомунікаційних послуг збільшення допустимих норм випромінювання для базових станцій спрощення процедури отримання ліцензій на користування радіочастотним ресурсом створення єдиного порядку збору інформації і регулярна публікація наборів даних щодо радіочастотного ресурсу на базі НКРЗІ скасування спектральних коефіцієнтів, які викривляють конкуренцію та блокують інвестиції в нові спектральні активи запровадження Фонду універсальної послуги з відрахуваннями на рівні європейських бенчмарків розширення діапазону радіочастотного ресурсу для впровадження новітніх радіотехнологій - 4G, 5G тощо, у тому числі шляхом вивільнення (конверсії) відповідних діапазонів частот створення онлайн-платформи з інформацією про використання радіочастотного ресурсу

3. Покращення законодавства та регулювання сектору	затвердження оновленого переліку показників якості та їх граничних нормованих рівнів для мереж рухомого (мобільного) зв'язку стандартів UMTS, LTE, 5G та їх подальших релізів запровадження обов'язкових вимог щодо надання сервісу доступу до Інтернету (наявність сертифікованої білінгової системи, телефонна сервісна підтримки 24/7, перерахунок абонплати у разі прострочення відновлення роботи сервісу)

За стратегічною ціллю 3 "Створення кращого в регіоні середовища для виробництва технологічних продуктів та реалізації стартапів":

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Підвищення доступу ІТ-компаній до інвестицій	розширення варіантів фінансування від Українського фонду стартапів та збільшення його бюджету до 20 млн. доларів США звільнення від оподаткування грантів на створення технологічних продуктів врегулювання діяльності "бізнес-ангелів" і "краудфандингу" удосконалення правових передумов для реального функціонального ринку цінних паперів

	створення умов для функціонування онлайн-платформи на “блокчейн” із смартконтрактами створення державної грантової програми дофінансування проектів, які успішно залучають кошти на внутрішньому і зовнішньому ринку
2. Забезпечення розвитку IT-екосистеми	створення спеціального правового режиму “Дія Сіті”, який передбачатиме особливості правового регулювання діяльності суб’єктів індустрії інформаційних технологій - резидентів Дія Сіті, зокрема особливостей оподаткування, лібералізації трудових відносин з працівниками, особливості вчинення окремих правочинів, проведення процесуальних дій в рамках кримінального процесуального законодавства щодо суб’єктів - резидентів Дія Сіті
3. Створення сприятливого податкового режиму	перехід до наступного порядку оподаткування: податок на виведений капітал (ставка 10 відсотків), податок на доходи фізичних осіб (5 відсотків) + єдиний соціальний внесок + військовий збір запровадження перехідного періоду до нового режиму оподаткування для детінізації IT-сектору встановлення мораторію до 2035 року на перегляд податків і на будь-яке погіршення умов оподаткування IT-бізнесу (виняток - перехідний період) коригування податкового режиму для IT-сектору з урахуванням конкурентних юрисдикцій

4. Оптимізація законодавства	врегулювання питань укладення публічних ліцензій на комп'ютерні програми виконання міжнародних зобов'язань України у сфері захисту персональних даних щодо імплементації правових норм та стандартів, зокрема законодавства ЄС врегулювання віртуальних активів та банківських послуг для їх постачальників

За стратегічною ціллю 4 "Сприяння розвитку іміджу України як найпотужнішого ІТ-центру в Європі":

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Регулювання інноваційних технологій	1) врегулювання питань використання штучного інтелекту, зокрема вимог до якості інформації, яка використовується під час "навчання" штучного інтелекту, інформування громадян про їх взаємодію з штучним інтелектом, контрольованість та можливості реагувати на помилки штучного інтелекту тощо 2) врегулювання технічних стандартів, конфіденційності даних, ліцензування провайдерів у сфері Інтернету речей 3) усунення регуляторних та інших обмежень для функціонування основних платіжних систем (у тому числі PayPal)

2. Просування українських продуктів на зовнішніх ринках	1) створення платформи SandBox для технологічних сфер таких галузей, як медицина, фінанси, сільське господарство (MedTech, FinTech, AgroTech), у рамках спеціального правового режиму для ІТ-індустрії Дія Сіті 2) просування ІТ-продуктів через закордонні дипломатичні установи України 3) використання наявних офіційних та неофіційних державних каналів для просування міжнародного іміджу України як ІТ-держави 4) відкриття в Україні філій кращих світових університетів та дослідницьких центрів, які приваблюватимуть студентів з усієї Європи 5) виконання спільних науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт в ІТ-сфері, зокрема сферах AgroTech, FinTech, Big data) 6) забезпечення сприятливих умов для побудови великих центрів обробки даних: як для хмарних сервісів, так і корпоративних

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Створення привабливих умов для працевлаштування висококваліфікованих фахівців і стимулювання розвитку конкурентної та глобальної ІТ-освіти”:

1) 700 тис. фахівців зайняті в ІКТ-сфері;

2) зростання частки жінок серед спеціалістів ІТ-сектору до 40 відсотків;

3) 5 тис. ІКТ-фахівців з інших країн щороку приїжджають працювати в Україну;

4) 400-450 тис. висококваліфікованих фахівців (рівня senior) зайняті в ІКТ-сфері;

5) понад 30 відсотків ІКТ-фахівців мають навички у сфері штучного інтелекту, Інтернету речей чи великих даних.

За стратегічною ціллю 2 “Сприяння розвитку конкурентного ринку телекомунікацій, який надає високоякісні ІКТ-сервіси”:

1) 99 відсотків закладів соціальної інфраструктури та органів місцевого самоврядування підключені до фіксованого широкосмугового доступу із швидкістю не менш як 1 Гбіт/с;

2) 99 відсотків населення України забезпечено технічною можливістю підключення до фіксованого широкосмугового доступу із швидкістю 1 Гбіт/с;

3) 75 відсотків домогосподарств користуються фіксованим широкосмуговим доступом до Інтернету із швидкістю не менш як 100 Мбіт/с;

4) наявність мобільного широкосмугового доступу із швидкістю не менш як 50 Мбіт/с, забезпечена для 95 відсотків населення України.

За стратегічною ціллю 3 “Створення кращого в регіоні середовища для виробництва технологічних продуктів та реалізації стартапів”:

1) 50 відсотків працівників ІТ-сектору зайняті у компаніях - виробниках готового продукту;

2) 20 компаній отримали статус “єдинорогів”;

3) обсяг доданої вартості, що створюється в ІТ-секторі, становить 28 млрд. доларів США.

За стратегічною ціллю 4 “Сприяння розвитку іміджу України як найпотужнішого ІТ-центру в Європі”:

1) обсяг експорту ІТ-послуг становить 15,5 млрд. доларів США;

2) обсяг іноземних інвестицій в ІТ-сектор становить не менше 5 млрд. доларів США на рік;

3) 20 міжнародних компаній-розробників сегменту високої якості функціонують в Україні.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу Україні зайняти лідерські позиції на європейському ринку ІТ-послуг шляхом:

1) збільшення обсягів виробництва та експорту ІТ-послуг;

2) зростання продуктивності праці всередині ІТ-сектору і зростання частки створеного готового продукту;

3) перенесення міжнародних та повернення українських стартапів до української юрисдикції.

Напрям 9

Агропромисловий сектор та харчова промисловість

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: Україна - один з глобальних центрів продовольчої безпеки, світовий лідер з постачання продуктів харчування з високою доданою вартістю та технологічно інтенсивних сервісів для агропромислового сектору.

Стратегічні цілі за напрямом:

1) забезпечення проведення стимулюючої та дорадчої аграрної політики;

2) забезпечення гравців ринку якісною інфраструктурою (земля, зрошувальні системи, фінанси, освіта та наука, транспорт, потужності зберігання);

3) створення умов для виробників щодо можливості забезпечення доступними матеріально-технічними ресурсами;

4) збалансування виробництва високо- та низькомаржинальних продуктів для збільшення прибутковості сектору;

5) сприяння розвитку та повноцінному забезпеченню ринку для функціонування переробки;

6) оптимізація збуту продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках;

7) забезпечення виробництва та експорту безпечної та здорової сільськогосподарської та харчової продукції.

Аналіз агропромислового сектору: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Ефективна державна політика є важливою передумовою розвитку агропромислового сектору

До вересня 2019 р. за формування та реалізацію державної політики в агропромисловому секторі відповідало Мінагрополітики. Після ліквідації Мінагрополітики функції формування та реалізації державної політики у сільському господарстві покладено на Мінекономіки. Це рішення викликало багато дискусій серед представників бізнесу та експертів ринку.

Наприкінці 2020 року прийняте рішення щодо відновлення Мінагрополітики. Цей крок допоможе побудувати більш ефективну стимулюючу та дорадчу аграрну політику.

Для розвитку аграрного сектору України та розв’язання галузевих проблем необхідно запроваджувати системність, прогнозованість, обґрунтованість та ефективність у формуванні та реалізації державної політики у сфері сільського господарства та розвитку села, забезпечити довіру та взаємодію держави, бізнесу та суспільства, посилити інституційну спроможність системи державного управління, покращити принципи та засоби моніторингу і оцінювання державної політики.

Іншим важливим напрямом державної політики є регулювання відносин стосовно найважливішого ресурсу для агропромислового сектору - землі, на який довгий час було накладено мораторій на продаж. Обіг землі в Україні буде офіційно запущений з 1 липня 2021 року.

Відповідний закон передбачає ряд серйозних обмежень, таких як обмеження площ придбання землі в одні руки, заборона на продаж землі іноземцям, що безпосередньо вплине на справедливу вартість землі.

За прийнятою Урядом моделлю ринку землі ціна за 1 гектар, за оцінкою, зросте до 2354 доларів США на 10 рік після впровадження реформи. Загальний економічний ефект становитиме 14 млрд. доларів США додаткового ВВП за 10 років. Проте це значення не є максимально можливим. Економічний ефект може сягнути 85 млрд. доларів США за умови відповідної державної підтримки розвитку ринку землі.

Держгеокадастр - центральний орган виконавчої влади, де вже відбуваються позитивні зміни на фоні впровадження земельної реформи: проведений технічний аудит (встановлено, що 5 млн. гектарів земель було незаконно виведено), виявлені неефективні процеси на 54 підприємствах у структурі та готується нова структура, створений онлайн-реєстр геопросторових даних, ведеться облік усіх земель, передача понад 2 млн. гектарів земель державної власності в комунальну.

Висновок 2. Поточний стан елеваторної, транспортної та зрошувальної інфраструктури створює бар'єри для розвитку сектору

Для розвитку агропромислового сектору, крім вільного обігу землі, необхідно також підтримувати її родючість на високому рівні. Україна володіє 28 відсотками світового чорнозему, який займає понад 40 відсотків української території. Крім того, орна площа в Україні найбільша в Європі. За цим показником Україна перевищує інші країни щонайменше в 1,8 раза.

Проте за останні роки земля стає менш родючою через зміну природних умов та недбале ставлення аграріїв до землі. Україна увійшла в період температурних аномалій - земля стає більш висушеною, а врожай гине. Розв'язанням цієї проблеми є розвиток системи зрошення та комплексний підхід до скорочення викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату.

В Україні обліковується 5,5 млн. гектарів меліорованих земель, з них 2,2 млн. гектарів зрошуваних і 3,3 млн. гектарів осушуваних. Але реальна площа земель, що зрошується, становить 400-500 тис. гектарів. Система

зрошення та дренажу є нерозвинутою: Україна використовує приблизно 20 відсотків потенціалу із зрошення та приблизно 10 відсотків з дренажу. Як наслідок, Україна втрачає близько 1,5 млрд. доларів США доходів щороку, за даними Європейського банку реконструкції та розвитку, а сільськогосподарська земля на кожному шостому гектарі є деградованою.

Причинами низького використання є недосконале законодавство, що впливає на інвестиційну привабливість, нерозвинута система управління водними ресурсами та меліорацією земель, застарілий технічний стан інженерної інфраструктури.

У 2019 році прийнято Стратегію зрошення та дренажу в Україні.

З іншого боку, через діяльність людини, а саме принципи ведення землеробства, в Україні вже налічується близько 6,5 млн. гектарів орнонепридатних земель, які виникли через виснажливе використання ґрунтів, надмірну сільськогосподарську освоєність.

Водночас поточний стан транспортної інфраструктури створює бар'єри стрімкого розвитку агропромислового сектору.

Висновок 3. Підвищення доступу до фінансових та освітніх ресурсів сприятиме розвитку сільськогосподарської діяльності

Обсяг кредитування сільських, лісових та рибних господарств за сім місяців 2020 року вже перевищив минулорічний показник на 4,7 відсотка. Частка сільського господарства в обсязі кредитного портфеля банків знаходиться в діапазоні 6-9 відсотків. Обсяг кредитування рибних господарств залишається на низькому рівні та майже не змінюється з року в рік через занепад галузі.

Кредитування комерційними банками є однією з нечисленних можливостей залучення коштів для малого бізнесу. Оскільки земля не є активом через довготривалу дію мораторію, а коефіцієнт покриття становить близько 5 відсотків, то кредитування є дорогим для позичальників. Водночас значна тінізація виробництва та високий рівень вимог фінансових інституцій до позичальників негативно впливають на обсяги кредитування малих підприємців. Надання можливості залучати кошти від міжнародних фінансових установ є шляхом розширення можливостей залучення коштів для малих виробників з урахуванням виконання умов міжнародних кредиторів.

У той самий час на ринку спостерігається брак кваліфікованої робочої сили, незважаючи на підвищення заробітної плати протягом останніх років. Причиною слугує соціальний чинник - низька популярність аграрних спеціальностей серед молоді, збільшення кількості працівників, які йдуть на пенсію, та міграція. Стимулювання розвитку дуальної освіти є шляхом для покращення стану аграрної освіти.

Загальна кількість студентів агропромислових спеціальностей має тенденцію до зниження та становила менш як 6 відсотків загальної кількості студентів у 2019 році. Аграрні напрями не є привабливими для молоді.

Основною причиною, що впливає на ринок кадрів агропромислового сектору, є еміграція фахівців за кордон (приклади фахівців: механізатори, робітники елеваторів). За останні 15 років близько 6,3 млн. українців залишили країну, не повернувшись. Незважаючи на те, що серед мігрантів приблизно однакова кількість вихідців із сіл та міст, для сільської місцевості міграція є більш характерною, оскільки в селах живе лише третина українців.

Висновок 4. Недовикористання матеріально-технологічних ресурсів призводить до низького потенціалу агропромислового сектору

Родючість та якість землі є основними складовими, що впливають на подальшу якість та обсяги продукції, в той самий час на ринку добрив України переважає використання низьковартісних хімічних добрив, на ринку сформувалась монополія.

Середня ціна на добрива українських виробників є значно вищою (в 1,5-2,1 раза) порівняно з імпортованими переважно через присутню монополію виробництва на ринку. Через волатильність курсу та торговельні бар’єри імпортовані добрива є доступними лише малому загалу виробників. В Україну переважно імпортуються азотні та комплексні добрива (41 та 52 відсотки відповідно).

Більшість господарств не використовують корми у вирощуванні великої рогатої худоби переважно через низький рівень кваліфікації та обмежені можливості закупівлі якісних кормів.

Попит на імпортоване насіння від транснаціональних компаній значно перевищує обсяги постачання насіння вітчизняних селекційних організацій різних форм власності через їх недостатню маркетингову активність на внутрішньому ринку та недостатній розвиток і фінансування інноваційних проектів в селекції та насінництві.

Висновок 5. Підвищення технологічності виробництва дасть змогу збільшити продуктивність агропромислового сектору

У торговельному балансі сільськогосподарського машинобудування переважає імпорт технологічного обладнання, а експортною товарною групою є устаткування з низькою доданою вартістю. Причиною споживання дороговартісної імпортованої продукції є низькі виробничі потужності вітчизняних виробників, низький рівень кваліфікації та модернізації процесу створення сільськогосподарської техніки в Україні.

Зважаючи на низьку спроможність фермерів залучати додаткові фінансові ресурси для придбання імпортованої техніки та обладнання, існує потенціал для розвитку вітчизняного виробництва. Підвищення використання якісного обладнання та залучення технологій у процес виробництва та переробки є шляхом для підвищення ефективності агропромислового сектору. Технологія, що використовується під час обробки землі, прямо впливає на продуктивність оброблюваної площі та зменшує пошкодження родючого шару землі.

Для українського агропромислового сектору характерним є використання технологій переважно великими агрохолдингами за рахунок наявних коштів та стимулів для підвищення ефективності через попит на експортну продукцію. Через низький рівень можливості залучення коштів, брак обізнаності про переваги використання технологій та відсутність нагальної потреби малі та середні виробники застосовують менший спектр технологій у процесі виробництва.

Технології другого етапу спрямовані на підвищення продуктивності в секторі: аналіз ґрунту дає змогу підвищити ефективність агропромислового бізнесу на 10-30 відсотків шляхом визначення “правильних добрив” в необхідній кількості; застосування метеомоніторингу в середньому підвищує ефективність на 10-20 відсотків за рахунок використання точних, фактичних даних з прогнозуванням очікуваних погодних умов.

Висновок 6. Поточна структура агропромислового сектору України є незбалансованою та спричиняє низьку продуктивність

У виробництві України рослинництво займає 79 відсотків, а тваринництво - 21 відсоток. Структура ж інших країн є більш збалансованою, де розподіл становить орієнтовно 50 на 50 відсотків, наприклад, у переважній більшості країн ЄС, де рослинництво - 57 відсотків, тваринництво - 43 відсотки, та у Польщі, де рослинництво - 48 відсотків, тваринництво - 52 відсотки.

Наступною більш важливою відмінністю, що призводить до нижчої продуктивності напряму рослинництва, є переважання низькомаржинальних культур (зернові - 46 відсотків та промислові - 32 відсотки) в Україні та переважання високомаржинальних культур у Польщі (овочі та фрукти - 49 відсотків, виноград - 11 відсотків) чи Німеччині (овочі та фрукти - 38 відсотків, виноград - 4 відсотки). Важливо зазначити, що саме високомаржинальні культури є більш прибутковими, хоча і мають довший період окупності. Найвищу маржинальність у галузі рослинництва має напрям насінництва через значно вищу додану вартість у насінні порівняно з вартістю базових категорій сільськогосподарської продукції.

Важливою відмінністю напряму тваринництва є якість молока і молочної продукції в Україні та надання переваги виробництву птиці (52 відсотки в Україні порівняно з 8-23 відсотками у країнах Європейського Союзу). Причиною подібної ситуації на ринку молока є висока капіталомісткість виробництва та тривалий час окупності. Це призводить до низького рівня автоматизації, переважання людської праці та малої кількості придатних приміщень для подальшої переробки. У результаті виробництво низькоякісної та низьковартісної продукції переважає.

Порівняно з вирощуванням свиней та великої рогатої худоби процес вирощування птиці є дещо простішим, займає меншу кількість часу, має сильний експортний потенціал та менший ступінь ризику зараження хворобами, що пояснює переважання цього напряму в Україні.

Висновок 7. У структурі рослинництва переважають культури з низькою доданою вартістю

На даний момент у структурі рослинництва переважають посіви низькомаржинальних культур (89 відсотків за площею посівів), що призводить до отримання меншого прибутку порівняно з можливим отриманим від збуту високомаржинальних культур.

Для порівняння, розвинуті країни в основному вирощують високомаржинальні культури (80 відсотків у структурі рослинництва в Іспанії, Італії та Нідерландах).

Україна займає високі позиції у виробництві зернових і технічних культур, у той самий час вагома частка зернових культур спрямовується на експорт: 85 відсотків кукурудзи, 72 відсотки пшениці, 57 відсотків ячменю. Для пшениці, наприклад, непродовольча частка становить 35 відсотків, тобто

значний обсяг продовольчої продукції експортується у вигляді сировини першої стадії.

Валовий збір врожаю зернових та олійних культур щороку підвищується, проте сукупні потужності сертифікованих зерносховищ у 42 млн. тонн не дають змоги справлятися із зростаючими обсягами зерна.

Важливим чинником, що впливає на якість продукції, є нерегульований тіньовий ринок обігу продукції рослинництва (в середньому від 25 до 40 відсотків). Відсутність ефективної системи контролю обсягів виробництва та обігу продукції, низька вмотивованість сплачувати податки та реєструвати власну діяльність є причинами тінізації ринку.

Протягом 2008-2018 років плоди та ягоди вирізнялися стрімким сукупним середньорічним темпом зростання виробництва на рівні 6,9 відсотка через стрімке зростання попиту на іноземних ринках.

На ринку виробництва винограду існує значне переважання пропозиції над попитом, що, з одного боку, стимулює за рахунок природної конкуренції підвищення якості сировини, але, з іншої, через лімітовані можливості збуту виноробної продукції, призводить до знищення площі виноградників.

Висновок 8. Структура тваринництва слабко диверсифікована з переважанням птахівництва

Тваринництво займає 21 відсоток у структурі агропромислового сектору. Протягом останніх п’яти років спостерігається спадаюча тенденція - зменшується поголів’я великої рогатої худоби та свиней, а поголів’я птиці збільшується.

Причинами зменшення поголів’я великої рогатої худоби є збитковість. За 2019 рік рівень рентабельності виробництва м’яса великої рогатої худоби становив 27,1 відсотка. Оскільки 65 відсотків тварин вирощуються приватними господарствами, а сам ланцюг створення готового продукту є довшим, ніж у птиці, то існує більший попит на оборотний капітал.

Поголів’я птиці на промислових підприємствах збільшилось на 7,5 відсотка та зменшилось у господарствах населення на 0,1 відсотка. Основними драйверами збільшення є зростання внутрішнього ринку та розширення експорту через низьку ціну на кінцевий продукт, дієтичність продукції птахівництва.

У 2019 році виробництво молока становило 9,7 млн. тонн, що є історичним мінімумом для України. Це призводить до зростання цін на молочну сировину на внутрішньому ринку. На ринку простежується фальсифікація молочних продуктів, сірий імпорт, відсутність законної альтернативи обов'язкового будівництва локальних очисних споруд для стічних вод молокопереробних підприємств.

Розвиток вітчизняного свинарства протягом останніх п'яти років є негативною. Поголів'я свиней у країні стабільно скорочується. Основі причини: вплив африканської чуми свиней на внутрішній ринок, конкуренція з продукцією птахівництва, недостатня державна підтримка.

Добування водних біоресурсів активно зменшується з кінця 90-х років. У 2014 році сталось істотне скорочення на 60 відсотків, а темпи відновлення добування несуттєві. Україна суттєво залежить від імпорту рибних продуктів, що становлять приблизно 70 відсотків обсягу ринку. Маючи великий потенціал до добування, через проблеми із застарілою системою організації рибальства та відсутність ефективної взаємодії центральних органів виконавчої влади в Україні сформувався великий тіньовий ринок, який оцінюється, на думку експертів, до 2 млрд. доларів США.

Висновок 9. Продовження ланцюга доданої вартості забезпечить більшу прибутковість сектору

Для України характерним є збут сировинної продукції рослинництва та тваринництва на світовий ринок, в той самий час ланка переробки займає найнижчу частку в агропромисловому секторі. Така частка необробленої продукції, що йде на експорт, є найбільшою у структурі загальної пропозиції: ячмінь - 46 відсотків, кукурудза - 84 відсотки, пшениця - 54 відсотки.

Варто зазначити, що ціни реалізації сировини набагато нижчі, ніж ціни реалізації перероблених продуктів. Зважаючи на те, що перероблена продукція має вищу додану вартість під час дотримання стандартів якості, український сектор переробки має значний потенціал для розвитку, оскільки з переходом на кожний наступний етап переробки додана вартість збільшується.

Продуктивність агропромислового комплексу України є значно нижчою за країни-конкуренти через нижчі потужності та нижчий ступінь технологічності перероблені продукції. Частка продукції, що йде на

подальшу переробку, є низькою: ячмінь - 13 відсотків, кукурудза - 3 відсотки, пшениця - 19 відсотків.

Обсяги переробки молока в Україні мають тенденцію до падіння: за останні п’ять років вони зменшилися на 17 відсотків.

Продовження ланцюга створення доданої вартості за рахунок створення кінцевого продукту як і з низькомаржинальних культур (пшениця, кукурудза, ячмінь), так з високомаржинальних культур (ягоди, овочі та баштанні) є суттєвим мультиплікатором не тільки для вартості продукції, а і для розвитку сектору загалом.

Зважаючи на значний потенціал у кооперації великих майданчиків як споживачів продукції та малих і середніх виробників як постачальників, є найперспективнішою.

Прикладом успішного продовження ланцюга доданої вартості є збільшення Україною частки переробки насіння соняшнику. Зміна умов експортування соняшнику як сировини сприяло збільшенню переробки та дало змогу країні стати одним із лідерів з експорту соняшникової олії. В той самий час для інших олійних культур (зокрема, сої) за останні 30 років характерним було падіння обсягів переробки.

Висновок 10. Збільшення доходів від продажу агропромислової продукції стане можливим за умови переорієнтації на продукцію з високою доданою вартістю

Лідерські позиції України в постачанні сировинної сільськогосподарської продукції на світовому ринку є визнаними, водночас поточною перешкодою для збільшення експорту є якість сировини та зміна природно-кліматичних умов.

Основними причинами зниження якості є недоліки, що простежуються вздовж усього ланцюга створення продукції: якість та використання хімічних добрив, рівень автоматизації та технологічності виробництва продукції, пошкодження продукції під час транспортування через низьку якість транспортних засобів. Простежуваність продукції (крок назад та крок вперед) дасть змогу вирішити це питання.

Відповідно до виявленої конкурентної переваги більшість продукції є сільськогосподарського походження, хоча з низьким ступенем переробки та переважно сировинною.

Зважаючи на структуру та динаміку експорту сільськогосподарської продукції, протягом останніх років саме сировина та первинна переробка мали стрімке зростання, в тому числі за рахунок збільшення укладених торговельних угод та адаптації положень і вимог до існуючої системи України.

Поступова інтеграція України в світові системи регулювання обігу насіння (приєднання до насіннєвих схем ОЕСР, ISTA та визнання еквівалентності сертифікаційних процедур ЄС) відкриває значний потенціал для подальшого розширення географії постачання насіння вітчизняного виробництва. Вартість продукції насінництва може переважати ціни на товарну сільськогосподарську продукцію у понад 1000 відсотків.

У той самий час частка тіньового сектору створює перешкоди для розвитку агропромислового сектору в цілому. Відповідно до оцінки експертів виробництво зерна та оренда землі є основними сферами тіньового сектору економіки.

Наявність нерегульованого тіньового сектору насамперед впливає на якість продукції. Оскільки якість експортованої продукції переважно контролюється замовником, то переважна більшість продукції тіньового сектору сільськогосподарської продукції збувається за допомогою тіньових каналів збуту.

Висновок 11. Ефективна державна політика у сфері санітарних та фітосанітарних заходів є важливою передумовою виробництва здорової та безпечної сільськогосподарської та харчової продукції

Застосування санітарних і фітосанітарних заходів з метою забезпечення належного рівня санітарного чи фітосанітарного захисту передбачене Угодою про заснування Світової організації торгівлі та додатком 1 А до неї. Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (стаття 64), Україна взяла на себе зобов'язання наблизити національне законодавство до законодавства ЄС (понад 250), що регулюють сферу санітарних та фітосанітарних заходів. Станом на січень 2021 р. Україна виконала 55 відсотків своїх зобов'язань.

Ефективна державна політика у сфері санітарних та фітосанітарних заходів повинна базуватися на безпечності харчових продуктів, здоров'ї рослин, здоров'ї тварин та передбачає здійснення державного контролю за дотриманням законодавства у зазначеній сфері на принципах передбачуваності, прозорості та підзвітності.

Висновок 12. Впровадження міжнародної та європейської практики у сфері захисту рослин є необхідною для забезпечення фітосанітарної безпеки України

Ґрунтово-кліматичні умови України дають змогу одержувати високі врожаї основних сільськогосподарських культур. Для ефективного запобігання втратам продукції від шкідливих організмів, які за науковими даними, можуть становити понад 30 відсотків валового збору, необхідне проведення комплексу заходів, включаючи застосування засобів захисту рослин.

Україна займає лідируючі позиції на ринку продукції рослинного походження, що виводить на передові позиції питання якості такої продукції та фітосанітарної безпеки її території. Запобігання проникненню, розповсюдженню регульованих шкідливих організмів, їх локалізація і ліквідація, організація захисту рослин під час вирощування сільськогосподарських культур та застосування з цією метою засобів захисту рослин є важливими елементами успішного забезпечення фітосанітарної безпеки України.

Законодавство є фрагментованим і застарілим, діюче регулювання обігу та застосування засобів захисту рослин є недостатнім, відсутні норми, які б запобігали неконтрольованому їх застосуванню та фальсифікації засобів захисту рослин. Існує нагальна потреба у системному та комплексному вдосконаленні законодавства у сфері захисту рослин. Україна в рамках виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС не повною мірою імплементувала акти права ЄС щодо здоров'я рослин. Зокрема, існує невідповідність національного та європейського законодавства щодо: запобігання проникненню і поширенню шкідливих організмів; поводження із засобами захисту рослин; запровадження простежуваності (за принципом "крок вперед - крок назад") під час переміщення рослин, продуктів рослинного походження, а також засобів захисту рослин; діджиталізації сфери захисту рослин.

Висновок 13. Законодавство у сфері здоров'я та забезпечення благополуччя тварин, ветеринарної практики, виробництва, обігу та застосування ветеринарних препаратів потребує системного та комплексного перегляду.

Ускладнення епізоотичної ситуації в Україні та сусідніх країнах, зокрема поширення африканської чуми свиней, грипу птиці та інших інфекційних хвороб тварин, вимагає створення адекватної нормативно-правової бази для

ефективної профілактики та боротьби з такими хворобами. Зокрема, необхідні чіткі критерії віднесення хвороб тварин до таких, що підлягають повідомленню, здійснення моніторингу таких хвороб.

Іншою гострою проблемою є поширення антибіотикорезистентності серед тварин, що тягне за собою через харчовий ланцюг поширення антибіотикорезистентності серед людей і ставить їх життя під загрозу.

Складна епізоотична ситуація, відсутність вимог до використання протимікробних препаратів, низький рівень дотримання вимог до благополуччя тварин обмежують можливості експорту тварин, репродуктивного матеріалу та продуктів тваринного походження для вітчизняного бізнесу.

Крім того, на сьогодні в Україні питання благополуччя сільськогосподарських тварин не є предметом вивчення з боку держави в рамках заходів державного нагляду (контролю), отже, ситуація щодо забезпечення благополуччя тварин невідома.

Висновок 14. Контроль за дотриманням гігієнічних та санітарних вимог необхідний для виробництва безпечних харчових продуктів

Формування державної політики у сфері безпечності харчових продуктів, здоров'я та благополуччя покладено на Мінекономіки. Створено єдиний контролюючий орган - Держпродспоживслужбу, що об'єднала в собі функції семи контролюючих органів та здійснює функції щодо реалізації державної політики у сфері безпечності харчових продуктів, здоров'я та благополуччя тварин.

Прийнято базові закони у сфері безпечності харчових продуктів та кормів, а саме: Закони України "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів", "Про безпечність і гігієну кормів", "Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин" та "Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів".

Спалахи гострих кишкових інфекцій реєструвалися майже на всіх адміністративно-територіальних одиницях України. За результатами проведених епідеміологічних розслідувань найчастіше виявляються порушення, пов'язані, зокрема, з недотриманням гігієнічних та санітарних вимог під час виробництва та обігу харчових продуктів.

Виклики і бар’єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення стимулюючої та дорадчої аграрної політики”:

1) недостатня інституційна спроможність (проблема недостатньої інституційної спроможності через відсутність системності, належного обґрунтування та індикативних принципів у формуванні державної політики у сфері сільського господарства та розвитку села);

2) низька ефективність рішень (прийняття рішень у державній політиці у сфері сільського господарства та розвитку села не базується на об’єктивних даних, існує проблема у системі інформаційно-аналітичного забезпечення);

3) неефективна модель ринку землі (поточна модель відкриття ринку землі обмежує повноцінний розвиток сектору);

4) недосконалий механізм державного нагляду (відсутність довгострокового планування здійснення заходів державного контролю, недостатня прозорість їх здійснення створює надмірне регулювання для бізнесу за відсутності механізму запобігання вчиненню порушень);

5) неефективні програми державної підтримки (низький рівень ефективності державних програм субсидування агропромислового сектору, що викликано проблемою забезпечення прозорості, адресності, доступності та ефективності державної підтримки, спричиняє нераціональне використання державних видатків та гальмує розвиток сільського господарства).

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення гравців ринку якісною інфраструктурою”:

1) висока частка перевезення продукції у витратах виробників (логістичні витрати займають суттєву частку в кінцевій вартості продукції);

2) погіршення якості земельних ресурсів (нерозвинута інфраструктура зрошення та дренажу, що потребує значних інвестицій, спричиняє нижчу якість земель);

3) нестача кваліфікованих кадрів (виявлений дефіцит робочої сили в агропромисловому секторі через застарілу освітню базу та еміграцію кваліфікованої робочої сили зменшує пропозицію кадрів на ринку);

4) обмежений доступ до фінансів (сільськогосподарські виробники особливо потерпають від проблем фінансової стійкості та доступу до фінансових ресурсів і послуг; діючі умови та інструменти залучення позикового капіталу в Україні недостатньо враховують особливості малих та мікросуб'єктів господарювання, особливості оборотності капіталу та соціального значення окремих підсекторів сільського господарства);

5) недовикористаний технологічний потенціал (обмеження у можливостях реалізації потенціалу новітніх технологій та повільне впровадження інновацій через низький доступ до фінансів зменшує продуктивність у секторі та гальмує удосконалення наукового забезпечення).

За стратегічною ціллю 3 "Створення умов для виробників щодо можливості забезпечення доступними матеріально-технічними ресурсами":

1) висока вартість хімічних добрив (висока вартість та обмежений доступ до імпортованих добрив призводять до використання низькоякісних хімічних добрив);

2) недостатня забезпеченість обладнанням та сільськогосподарською технікою (невідповідність темпів оновлення технічного обладнання темпам розвитку виробництва);

3) обмежена пропозиція доступного за ціною високоякісного насіння вітчизняного виробництва створює ефект імпортозалежності від іншого насіння;

4) неефективність використання кормових культур (нерозвинута культура використання кормів призводить до зниженої якості продукції тваринництва).

За стратегічною ціллю 4 "Збалансування виробництва високо- та низькомаржинальних продуктів для збільшення прибутковості сектору":

1) неефективна виробнича структура агропромислового сектору (фокус на виробництві низькомаржинальних культур призводить до сильної залежності від експорту продукції);

2) неоднорідна продуктивність виробництва в агропромисловому секторі (значний розрив у продуктивності виробництва між малими та великими виробниками спричиняє утворення олігополій на ринку);

3) функціонування тіньового ринку (наявність тіньового ринку блокує розвиток сектору);

4) стримування розвитку органічного сектору (відсутність реалізації належної підтримки зменшує потенційні обсяги прибутку);

5) скорочення поголів'я худоби (продовження скорочення поголів'я худоби може призвести до дефіциту молока та яловичини та збільшити імпортозалежність).

За стратегічною ціллю 5 "Сприяння розвитку та повноцінному забезпеченню ринку для функціонування переробки":

1) низька взаємодія виробників, особливо економічно та фінансово вразливих малих виробників (відсутність кооперації між малими виробниками та недостатні фінансові можливості для капітальних інвестицій призводять до того, що малі виробники не мають можливостей ефективно інтегруватись до ланцюгів створення доданої вартості);

2) відсутність належних інструментів підвищення конкурентоспроможності, структурної перебудови та економічної стійкості малих виробників сільськогосподарської продукції, включаючи фізичних осіб та сімейні фермерські господарства;

3) недостатня кількість завершених циклів переробки (повний цикл переробки існує лише у напрямі птиці через коротший період окупності порівняно з великою рогатою худобою);

4) функціонування тіньового ринку (продукти тіньової переробки тваринництва та рослинництва загрожують здоров'ю споживачів та шкодять здоровому розвитку ринку);

5) низькі освітня та технологічна бази (поточний стан розвитку малих виробників суттєво зменшує потенційні обсяги прибутку).

За стратегічною ціллю 6 "Оптимізація системи збуту продукції на внутрішньому та зовнішньому ринку":

1) сировинна орієнтація (переважання сировини в експорті створює сильну залежність від трендів на зовнішньому ринку збуту);

2) обмеження у міжнародній торгівлі, що впливають на обсяги збуту (поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та ЄС передбачає один і той самий обсяг квот на експорт зернових та перероблених продуктів, що не дає змогу повноцінно розкрити потенціал збуту останніх);

3) обмеження експорту продуктів тваринництва (зовнішня торгівля продукцією скотарства у живій вазі обмежує можливості збуту та зменшує обсяг потенційно можливого прибутку);

4) високі транспортні витрати (низький логістичний розвиток ланцюгів збуту зменшує якість продукції, що отримує кінцевий споживач, та скорочує обсяг експортованої продукції).

За стратегічною ціллю 7 "Забезпечення виробництва та експорту безпечної та здорової сільськогосподарської та харчової продукції":

1) неефективність реалізації державної політики (недосконале законодавство унеможливлює ефективну реалізацію державної політики у сфері санітарних та фітосанітарних заходів);

2) неефективність взаємодії між державними органами (відсутність на законодавчому рівні чіткого розмежування функцій формування та реалізації політики, неефективний розподіл функцій контролю між державними органами, зокрема щодо контролю на кордоні під час ввезення об'єктів регулювання);

3) неефективна система реєстрацій, дозволів та обтяжливе державне регулювання (надмірне бюрократичне навантаження на бізнес створює додаткові фінансові та часові витрати для бізнесу та несе корупційний ризик);

4) відсутність інституційної спроможності (недосконала система державного управління, нестача кваліфікованих кадрів та відсутність сучасного матеріально-технічного забезпечення унеможливлює ефективне виконання функцій держави);

5) застарілість та тривалість надання послуг (відсутність сучасних ІТ-систем та технологій призводить до створення забюрократизованих, обтяжливих та довготриваючих процесів отримання послуг, а

відсутність сучасних платформ та інтерфейсів взаємодії між державою та бізнесом ускладнює провадження їх господарської діяльності);

6) неефективний контроль на кордоні під час ввезення товарів, що охоплюються санітарними та фітосанітарними заходами;

7) недосконалий механізм державного контролю (відсутність довгострокового планування здійснення заходів державного контролю, недостатня прозорість їх здійснення створює надмірне регулювання для бізнесу за відсутності механізму запобігання вчиненню порушень).

Стратегічний курс політики у сфері розвитку агропромислового сектору

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення стимулюючої та дорадчої аграрної політики”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Забезпечення розвитку сільськогосподар-ських кластерів	включення питання розвитку аграрних кластерів до загальної концепції створення кластерів в Україні формування ефективної організаційної моделі кластерного розвитку розроблення нормативно-правової бази, що забезпечуватиме функціонування аграрних кластерів
2. Регулювання ринку землі	створення системи моніторингу земельних відносин, дерегулювання сфери землеустрою, цифровізація дозвільних процедур та адміністративних послуг у галузі земельних відносин проведення земельної децентралізації та передача державних земель за межами населених пунктів у комунальну власність створення Фонду часткового гарантування кредитів для здешевлення доступу до фінансування для дрібних сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств розроблення і прийняття законопроекту про консолідацію земель сільськогосподарського призначення, що перебувають у власності та на

	правах оренди (включаючи примусову консолідацію) створення інструментів реалізації переважного права розроблення та запровадження системи заохочення детінізації земельних відносин, в тому числі шляхом використання компенсаторного механізму та проведення податкової лібералізації забезпечення розбудови національної інфраструктури геопросторових даних, передача повноважень державних органів у галузі регулювання земельних відносин до органів місцевого самоврядування
3. Стимулювання розвитку сільськогосподар-ської кооперації та інших форм об’єднань малих виробників	внесення змін до нормативно-правових актів та розроблення окремого Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки сільськогосподарських кооперативів закладення у державному бюджеті щороку цільових коштів для фінансової підтримки сільськогосподарських кооперативів створення правових, податкових та фінансово-кредитних умов для активного розвитку сільськогосподарської кооперації та інших форм об’єднань малих виробників створення умов для щорічного збільшення кількості малих виробників сільськогосподарської продукції, об’єднаних у сільськогосподарські кооперативи
4. Підтримка фермерських господарств та	запровадження інструментів та механізму розвитку фермерських господарств, що спрямовані на забезпечення належних

стимулювання фізичних осіб, які виробляють сільськогосподар-ську продукцію, до організованого аграрного ринку	передумов для масового їх розвитку та залучення молоді в агропромисловий сектор запровадження інструментів та механізму стимулювання сімейного фермерства та стійкого розвитку мікро- та малих виробників сільськогосподарської продукції спрощення процедури провадження господарської діяльності для суб'єктів господарювання, що здійснюють виробництво крафтових харчових продуктів для їх реалізації на локальних аграрних ринках
5. Підтримка органічного виробництва	виконання програм з підтримки виробників органічної продукції здійснення заходів, спрямованих на підвищення рівня обізнаності виробників стосовно переваг ведення органічного виробництва
6. Гармонізація законодавства	гармонізація законодавства у питаннях надання субсидії та заробітної плати сезонних виробників консолідація поточної інформації в єдиний реєстр та розширення її обсягу спрощення умов трансформації дрібних приватних землевласників (землекористувачів) у сімейні фермерські господарства, в тому числі без статусу юридичної особи удосконалення законодавчого забезпечення інституту фермерства з метою охоплення ним фізичних осіб, які провадять сільськогосподарську діяльність розроблення економічних, фінансових та організаційних стимулів для заохочення виробників сільськогосподарської продукції до

	формалізації їх господарської діяльності та реєстрації в Державному аграрному реєстрі оптимізація діяльності Українського державного фонду підтримки фермерських господарств забезпечення повноцінного функціонування Державного аграрного реєстру як системи обліку і моніторингу всіх сільських господарств, в тому числі спрощення їх доступу до програм державної підтримки
7. Детінізація агропромислового сектору	запровадження системи простежуваності у ланцюгах постачання ресурсів на виробництво та збут аграрної продукції запровадження вирівнювання податкового навантаження для фермерських господарств, які працюють в легальному правовому полі впровадження змін до законодавства для забезпечення ефективної боротьби з “сірим” ринком зерна
8. Покращення систематизації даних	апробація європейської практики у сфері адміністрування суб’єктів виробництва сільськогосподарської продукції та у сфері ефективного електронного моніторингу обліку суб’єктів виробництва запровадження електронних сервісів подання та отримання документів під час проходження відповідних процедур (таких як видача фітосанітарних та ветеринарних документів) забезпечення автоматизації процедур обліку суб’єктів виробництва сільськогосподарської продукції
9. Покращення ефективності	удосконалення інституційної спроможності та принципів формування державної політики у

формування та реалізації політики	сфері сільського господарства та розвитку села, її оцінювання та залучення громадськості до процесу формування політики удосконалення системи інформаційно-аналітичного забезпечення державної політики у сфері сільського господарства та розвитку села, покращення спроможності ефективно збирати, систематизувати, опрацьовувати статистичні та адміністративні дані з метою прийняття рішень, що базуються на об'єктивних доказах та даних впровадження в Україні сучасних, обґрунтованих та апробованих у міжнародній практиці принципів та механізму державної підтримки виробників, які посилюватимуть взаємну екологічну, соціальну та виробничу відповідальність усіх учасників відносин в агропромисловому комплексі збільшення кількості посад дипломатів з економічних питань в закордонних дипломатичних установах України формування критеріїв якості та публічної оцінки ефективності аграрного консультування на ринку надання послуг з метою подальшого удосконалення та розширення мережі сільськогосподарських дорадчих служб приєднання до міжнародної системи електронного обігу фітосанітраних сертифікатів діджиталізація інформації та державних послуг в зерновій галузі ініціювання створення системи світової продовольчої безпеки, де Україна буде займати ключову роль
10. Державна політика в	наближення національного законодавства, стандартів та практик до загальноєвропейських

агропромисловом у секторі щодо захисту довкілля та управління природними ресурсами у сільському господарстві	принципів ведення політики сталого сільського господарства та належних сільськогосподарських практик, поступове узгодження державної аграрної політики із Зеленим курсом ЄС (EU Green Deal) у сільському господарстві розроблення та моніторинг індикаторів впливу сільськогосподарської діяльності на стан екосистем розроблення, сприяння впровадженню та запровадження моніторингу дотримання мінімальних екологічних стандартів запровадження національного звіту про рівень викидів парникових газів під час виробництва та обігу сільськогосподарських культур запровадження економічного стимулювання заходів щодо використання та охорони земель і підвищення родючості ґрунтів, зменшення рівня забруднення вод та інших компонентів довкілля з сільськогосподарських джерел, вдосконалення структури земель та угідь країни, відновлення антропогенно змінених екосистем, впровадження сталого землекористування та досягнення нейтрального рівня деградації земель
11. Підтримка та розвиток сільських територій	підтримка сільського розвитку та збереження традиційного способу життя у сільській місцевості, підвищення добробуту сільського населення, саморозвитку та самореалізації сільського населення диверсифікація сільської економіки, створення умов для розвитку бізнесу, розвитку сільського зеленого туризму сприяння забезпеченню сільських мешканців соціальними, культурно-освітніми, побутовими

	послугами та об’єктами соціальної інфраструктури створення Фонду розвитку сільських територій
12. Рибне господарство	ухвалення Кодексу ведення рибного господарства та розроблення і прийняття передбачених ним підзаконних актів імплементація принципів Загальної рибогосподарської політики ЄС

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення гравців ринку якісною інфраструктурою”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Створення кредитної лінії для аграрних кооперативів	розширення переліку фінансового механізму та інструментів державної підтримки сільськогосподарських кооперативів спрощення умов доступу виробників сільськогосподарської продукції до програм державної підтримки
2. Вироблення механізму для кредитування під заставу землі та речових прав на землю	прирівнювання міжнародних фінансових інституцій до комерційних банків у праві надавати позики під заставу землі та прав на землю чітке передбачення можливості та процедури обігу (відчуження) прав оренди та емфітевзису в законодавстві, включно з можливістю використання права оренди та емфітевзису як предмета застави удосконалення регулювання на законодавчому рівні процедури обігу переважного права орендаря на придбання земельної ділянки

	передбачення у законодавстві переважного права власника емфітевзису на придбання земельної ділянки, можливості та процедури обігу такого права чітке передбачення права використання земельної ділянки як предмета забезпечення в рамках відносин довірчої власності
3. Зміцнення фінансової стійкості сільськогоспо-дарських виробників	встановлення ефективного і раціонального механізму стимулювання з боку держави відповідних напрямів агропромислового виробництва шляхом належного фінансового забезпечення підтримки страхування розроблення програм страхування та гарантування безпеки доходів виробників сільськогосподарської продукції зменшення витрат агропромислових виробників на оплату страхових платежів (премій) під час страхування сільськогосподарської продукції підвищення базового рівня захищеності агропромислових виробників від впливу незалежних від них чинників виробництва (насамперед природних) підвищення рівня страхової грамотності серед аграріїв
4. Забезпечення розвитку аграрної освіти і науки	запровадження змін в програми навчання в аграрних закладах вищої освіти (дуальна освіта, кооперація з бізнесом) реформування системи державних науково-дослідних установ та їх державного фінансування, підвищення якості та ефективності наукового забезпечення агропромислового комплексу, розширення проведення актуальних для сільськогосподарських виробників наукових

	досліджень, зміцнення інноваційного потенціалу, поглиблення інтегрування вітчизняних наукових закладів до міжнародного науково-дослідницького співтовариства
5. Забезпечення розвитку інфраструктури зрошення	створення законодавчих та організаційних підстав для виникнення організацій водокористувачів передача частини об’єктів державної власності у концесію впровадження прозорої та соціально прийнятної системи формування тарифів інвентаризація існуючої інфраструктури, збільшення державних інвестицій в зрошувальну інфраструктуру запровадження програм підтримки суб’єктів, які використовують зрошення здійснення інституційної реформи управління меліорацією земель з передбаченням відокремлення сфери надання державою послуг із зрошення та дренажу від державного управління водними ресурсами, зокрема шляхом утворення національної акціонерної компанії з надання послуг із зрошення та дренажу, реалізація цільових інфраструктурних проектів запровадження новітніх методів в зрошенні залучення міжнародних кредиторів передача більшості об’єктів у приватну власність, залучення іноземних партнерів
6. Збільшення технологічності щодо спостереження за якістю	проведення систематичного спостереження за показниками родючості ґрунтів та їх якістю, запровадження супутникового моніторингу реформування системи державних науково-дослідних установ, підвищення якості та

земельних ресурсів	ефективності наукового забезпечення агропромислового комплексу, розширення проведення актуальних для сільськогосподарських виробників наукових досліджень, зміцнення інноваційного потенціалу, поглиблення інтегрування вітчизняних наукових закладів до міжнародного науково-дослідницького співтовариства забезпечення коригування технологій вирощування культур з урахуванням результатів навігацій з системою глобального позиціонування та агропромислової техніки

За стратегічною ціллю 3 “Створення умов для виробників щодо можливості забезпечення доступними матеріально-технічними ресурсами”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Забезпечення розвитку виробництва насіння	стимулювання вітчизняних та іноземних селекціонерів щодо виведення та популяризації нових сортів рослин в Україні, зокрема за рахунок розвитку програм державно-приватного партнерства фінансування грантів за перспективними інноваційними проектами створення системи простежуваності в галузі насінництва та контролю обігу насіння впровадження системи моніторингу за ліцензійним використанням насіння
2. Збільшення рівня технологічності	розроблення програми та інструментів впровадження технологій в агропромисловий

аграрного сектору	сектор за допомогою державної підтримки з акцентом на вітчизняного виробника розроблення програмного забезпечення для кооперативів (взаємодія між учасниками, стандартизація процесів, облік та планування, навчання, користування базами знань) створення мережі метеостанцій із щільним покриттям та прийнятною для моделювання точністю даних за рахунок долучення існуючих метеостанцій приватного сектору створення програм розвитку та залучення компаній щодо відкриття науково-дослідницьких центрів впровадження блокчейну, ланцюжка транзакцій, що включає смарт-контракти на торгових майданчиках, форвардні та ф'ючерсні договори для зчитування капіталу, токенізація продукції розроблення алгоритмів Computer Vision (технологія створення машин, які можуть проводити виявлення, стеження та визначення об'єктів), тренування нейронних мереж, створення тренувальних датасетів забезпечення розвитку лабораторій клонування, мікробіології та біотехнології для внутрішньої селекції насіння та добрив

За стратегічною ціллю 4 "Збалансування виробництва високо- та низькомаржинальних продуктів для збільшення прибутковості сектору":

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання

1. Забезпечення розвитку виробництва високомар-жинальних культур	забезпечення часткового відшкодування інвестиційних витрат, пов’язаних з переходом на вирощування високомаржинальних культур забезпечення податкового стимулювання виробників високомаржинальних культур імплементація цифрових систем простежуваності виробленої продукції спрямування податкових надходжень від продажу високомаржинальних культур на розвиток цього напряму підвищення обізнаності виробників щодо перспектив вирощування високомаржинальних культур затвердження обсягу державної підтримки садівництва та виноградарства компенсація витрат, пов’язаних з фокусом виробництва на нішевих зернових культурах
2. Збільшення виробництва органічної продукції	розроблення програм фінансової та дорадчої підтримки виробників органічної продукції залучення більшої кількості виробників до ведення органічного виробництва шляхом удосконалення державного регулювання в зазначеній сфері
3. Стимулювання розвитку тваринництва	посилення контролю за протиепізоотичною ситуацією, зокрема з африканською чумою свиней, та системи простежування вздовж ланцюга виробництва свинини припинення скорочення чисельності поголів’я великої рогатої худоби та свиней і відновлення їх зростання

	зміна структури виробництва продукції тваринництва (збільшення частки сільськогосподарських підприємств) за рахунок збільшення поголів'я худоби та птиці в організованому секторі покращення якісного складу поголів'я шляхом здешевлення (до 50-80 відсотків вартості) придбання племінних (генетичних) ресурсів стимулювання збільшення продуктивності корів залучення інвестицій шляхом відшкодування до 30- 50 відсотків вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів проведення ідентифікації тварин за рахунок державних коштів (у промисловому виробництві і в господарствах) сприяння сталому та ефективному виробництву свинини в Україні забезпечення збільшення частки виробництва та переробки продукції тваринництва (в тому числі молока) організованим сектором
4. Покращення якості продукції тваринного походження	збільшення частки надходження на переробку молока ґатунку "екстра" розроблення та здійснення заходів щодо запобігання фальсифікації молочних продуктів в Україні, посилення контролю (нагляду) з боку компетентного органу за дотриманням регламентів та показників безпечності в сировині молочної продукції узгодження стандартів українських протоколів лікування та інструкцій з європейськими, особливо щодо використання антибіотиків, живих та аутогенних вакцин

	запровадження ефективної системи фармакологічного контролю в Україні щодо ветеринарних лікарських засобів розроблення та впровадження електронної системи, яка передбачатиме можливість реєстрації ветеринарних лікарських засобів, видачі електронних рецептів, контролю застосування ліків у тваринництві посилення механізму здійснення контролю за обігом та застосуванням ветеринарних лікарських засобів
5. Покращення регулювання та організації діяльності бджільництва	удосконалення правового регулювання в галузі бджільництва забезпечення захисту прав пасічників та впровадження алгоритму щодо їх дотримання сприяння недопущенню порушення законодавства у галузі бджільництва особами, які застосовують засоби захисту рослин для обробки медоносних рослин у період медозбору врегулювання простежуваності виробництва українського меду
6. Розроблення та впровадження заходів щодо відновлення розвитку аквакультури в Україні	запровадження системи простежуваності реформування ставових господарств, спрощення умов провадження діяльності зменшення обсягів тіньового вилову за рахунок прийняття заборони промислового рибного вилову адаптація до європейських стандартів норм відбору біологічного матеріалу для проведення досліджень створення кластерів малих та середніх виробників аквакультури, в тому числі фермерських

	господарств, для зменшення бар’єрів щодо виходу до рітейл-мереж відцифрування водних ресурсів, організація моніторингу та обліку біологічних активів, розроблення платформи з інформацією про наявні водні об’єкти, які можуть бути використані для виробництва аквакультури встановлення прозорого процесу оренди та приватизації водних ресурсів і гідротехнічних споруд
7. Покращення якості виробленої продукції	створення програми кооперації з міжнародними виробниками для обміну досвідом адаптація міжнародних стандартів якості до вітчизняного виробництва удосконалення державного регулювання щодо окремих показників якості харчових продуктів удосконалення державного регулювання щодо географічних зазначень для сільськогосподарської продукції (сільськогосподарських товарів), харчових продуктів, вин, ароматизованих винних продуктів, спиртних напоїв та інших схем якості, включаючи гарантовані традиційні особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів імплементація європейських стандартів торгівлі рослинами, насінням рослин, продуктами, отриманими з рослин, фруктами та овочами
8. Забезпечення розвитку сталого виробництва	заохочення сталого сільськогосподарського виробництва, захисту навколишнього природного середовища і тварин, поширення застосування методів органічного виробництва і використання біотехнологій, “кліматично розумного” сільського та лісового господарства із скороченням викидів парникових газів та адаптацією до зміни клімату,

	сталого управління природними ресурсами та збереження і примноження біорізноманіття

За стратегічною ціллю 5 “Сприяння розвитку та повноцінному забезпеченню ринку для функціонування переробки”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Організація співпраці малих та середніх виробників сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку	стимулювання об’єднання малих та середніх виробників сільськогосподарської продукції, у тому числі фермерських господарств, у сільськогосподарські кооперативи з метою нарощування потужностей виробництва та переробки власно вирощеної продукції за рахунок часткового відшкодування витрат на обладнання переробки підтримка конкурентоспроможності малих виробників сільськогосподарської продукції та залучення їх до ланцюгів доданої вартості налагодження системи поінформованості виробників сільськогосподарської продукції про переваги створення ефекту масштабу, в тому числі через участь в аграрних кластерах
2. Впровадження системи простежуваності продукції	впровадження простежуваності харчових продуктів або кормів на всіх стадіях виробництва, переробки та обігу
3. Створення стимулюючих програм з переробки продукції	створення окремої програми підтримки для виробництва культур з високою доданою вартістю стимулювання створення переробних підприємств для річкової риби, що допоможе скласти конкуренцію імпортним аналогам

За стратегічною ціллю 6 “Оптимізація системи збуту продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках ”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Популяризація української продукції	забезпечення просування бренду українського продукту на зовнішніх ринках забезпечення державної підтримки щодо участі виробників у міжнародних організаціях, ярмарках, виставках просування споживання риби в Україні шляхом запуску маркетингових кампаній та інформування населення про важливість риби в раціоні
2. Забезпечення розвитку системи збуту	налагодження торговельних зв’язків з ключовими країнами на цільових ринках збуту призначення державної підтримки сільськогосподарським кооперативам та сільськогосподарським кооперативним об’єднанням, які провадять експортну діяльність (податкові, митні пільги, пряма фінансова підтримка) компенсація логістичних витрат малим виробникам, кооперативам та кластерам, що перебувають на ранній стадії збуту продукції на зовнішні ринки запровадження регулювання алкогольної галузі (переведення ліцензії на право оптової та роздрібної торгівлі алкогольними напоями в електронний формат, запровадження правил торгівлі через Інтернет, переведення формату звітності на основі практик ЄС)

	налагодження шляхів збуту продукції малими виробниками, кооперативами та кластерами через стимулювання довготривалих контрактів та/або прямих угод з кінцевими споживачами
3. Просування української продукції на експортних ринках	усунення розбіжностей між національними та міжнародними стандартами і процедурами сертифікації харчових продуктів для полегшення доступу до міжнародних ринків через розроблення жорсткіших стандартів для роздрібної торгівлі та послуг харчування в Україні вдосконалення нормативно-правової бази для забезпечення експортної діяльності сільськогосподарських кооперативів та сільськогосподарських кооперативних об'єднань *{Абзац третій пункту 3 підрозділу "Стратегічний курс політики у сфері розвитку агропромислового сектору" напряму 9 розділу II виключено на підставі Постанови КМ № 202 від 10.03.2021}* стимулювання експорту технологічно інтенсивних сервісів зменшення частки логістики в експортній ціні та скорочення часу на логістику
4. Створення умов для виробництва та обігу безпечних харчових продуктів	забезпечення спроможності на національному рівні для підвищення якості продукції та активізації науково-дослідної діяльності на рівні підприємств та інституцій

За стратегічною ціллю 7 "Забезпечення виробництва та експорту безпечної та здорової сільськогосподарської та харчової продукції":

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Забезпечення належного рівня фітосанітарної безпеки	запровадження системи простежуваності рослин та продуктів рослинного походження для здійснення контролю за їх переміщенням та швидкого реагування у разі виявлення регульованих шкідливих організмів діджиталізація фітосанітарних документів та інтеграція до міжнародної системи обміну такими документами приведення фітосанітарних заходів (процедур) к відповідність з вимогами міжнародних стандартів встановлення механізму та процедур щодо сприяння міжнародній торгівлі товарами, що охоплюються фітосанітарними заходами, та зменшення нетарифних бар'єрів розроблення національного плану дій щодо безпечного та сталого поводження із засобами захисту рослин запровадження електронної системи завчасного сповіщення про застосування засобів захисту рослин запровадження системи навчання щодо безпечного поводження із засобами захисту рослин створення інформаційно-телекомунікаційної системи, призначеної для управління, обробки та автоматизованого обміну даними щодо державного контролю у сфері захисту рослин запровадження ризик-орієнтованого підходу до заходів державного контролю

	запровадження ефективної системи державного контролю на кордоні під час ввезення рослин, продуктів рослинного походження та засобів захисту рослин, у тому числі шляхом створення відповідних прикордонних інспекційних постів
2. Забезпечення належного здоров’я та благополуччя тварин	визначення механізму формування планів профілактики та боротьби з інфекційними хворобами тварин, у тому числі щодо моніторингу зоонозів та протимікробної резистентності запровадження протоколів лікування хвороб тварин з метою уникнення необґрунтованого застосування антибіотиків запровадження процедур обігу протимікробних препаратів, у тому числі запровадження електронної системи оформлення рецептів та обмеження використання таких препаратів з профілактичною метою запровадження вимог до благополуччя тварин під час їх утримання, транспортування та забою удосконалення системи державного контролю у сфері здоров’я та благополуччя тварин
3. Виробництво та обіг безпечних харчових продуктів	зниження ризиків негативного впливу на здоров’я споживачів внаслідок використання матеріалів і предметів, що контактують з харчовими продуктами удосконалення вимог щодо забезпечення операторами ринку простежуваності харчових продуктів удосконалення вимог щодо реєстрації об’єктів санітарних заходів боротьба з фальсифікацією харчових продуктів та харчовим шахрайством

	запровадження рейтингу дотримання загальних гігієнічних вимог під час поводження з харчовими продуктами на потужностях, які здійснюють роздрібну торгівлю харчовими продуктами, та в закладах громадського харчування посилення відповідальності суб'єктів господарювання за порушення вимог харчового законодавства спрощення ведення господарської діяльності для суб'єктів господарювання, що здійснюють виробництво ремісничих харчових продуктів впровадження електронної системи оповіщення щодо харчових продуктів та кормів

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення стимулюючої та дорадчої аграрної політики”:

залучення прямих іноземних інвестицій у розмірі 25 млрд. доларів США за десять років;

{Абзац третій підрозділу “Цільові індикатори - 2030” розділу II виключено на підставі Постанови КМ № 202 від 10.03.2021}

працевлаштування 1000 аграрних радників у громадах.

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення гравців ринку якісною інфраструктурою”:

забезпечення ведення кадастрового обліку не менш як 90 відсотків сільськогосподарських земель та водних ресурсів;

збільшення площі земель з органічним статусом до не менш як 3 відсотки загальної площі сільськогосподарських угідь.

За стратегічною ціллю 3 “Створення умов для виробників щодо можливості забезпечення доступними матеріально-технічними ресурсами”:

створення умов для відкриття не менш як 10 науково-дослідних центрів;

залучення не менш як 100 млн. доларів США в агропромислові стартапи;

збільшення частки насіння вітчизняного виробництва до 70 відсотків пропозиції на ринку;

збільшення обсягу виробництва вітчизняної сільськогосподарської техніки, що задовольняє 30 відсотків пропозиції;

досягнення 30 відсотків зростання врожайності на гектар;

досягнення імплементації технологій розумного фермерства (інтегратор технологій у рослинництві) на 30 відсотках площ.

За стратегічною ціллю 4 “Збалансування виробництва високо- та низькомаржинальних продуктів для збільшення прибутковості сектору”:

збільшення продуктивності сільського господарства в два рази, досягнувши показника 10 тис. доларів США на одного зайнятого;

збільшення показника виробництва м’яса на 15 відсотків.

За стратегічною ціллю 5 “Сприяння розвитку та повноцінному забезпеченню ринку для функціонування переробки”:

збільшення частки перероблені продукції в агропромисловому секторі до 50 відсотків;

збільшення кількості нових аграрних кластерів до 12;

збільшення кількості вертикально інтегрованих кооперативних кластерів до 60.

За стратегічною ціллю 6 “Оптимізація екосистеми збуту продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках”:

збільшення обсягів експорту агропродукції до 40 млрд. доларів США до 2030 року;

досягнення показника експортної виручки, що становить 1500 доларів на гектар;

збільшення експорту органічної продукції до 1 млрд. доларів США до 2030 року;

збільшення експорту технологічно інтенсивних сервісів до 1 млрд. доларів США;

скорочення часу на логістику в два рази до 2025 року.

За стратегічною ціллю 7 “Забезпечення виробництва та експорту безпечної та здорової сільськогосподарської та харчової продукції ”:

зменшення кількості випадків харчових отруєнь і випадків токсикоінфекцій до 30 на 1 млн. населення;

зменшення кількості випадків спалахів інфекційних хвороб тварин на 30 відсотків;

зменшення площ, уражених карантинними шкідливими організмами рослин, на 40 відсотків;

зменшення обсягів фальсифікованих засобів захисту рослин на 50 відсотків.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу забезпечити розвиток агропромислового сектору та харчової промисловості шляхом:

залучення та стимулювання інвестицій;

стимулювання експорту товарів та послуг;

покращення сільського розвитку та якості життя в сільській місцевості;

збереження якості та кількості сільськогосподарських земель;

збільшення обсягу виробництва продукції з доданою вартістю;

збільшення врожайності;

стимулюючої та дорадчої аграрної політики.

Напрям 10. Промисловість

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: Промисловість - каталізатор економічного зростання та опора сталого розвитку України.

Стратегічні цілі за напрямом:

створення стійкого внутрішнього попиту на вітчизняну промислову продукцію;

забезпечення інтеграції українського промислового сектору до глобальних ланцюгів вартості, створення умов для розширення експорту промислової продукції;

посилення конкурентоспроможності виробленої в Україні промислової продукції, впровадження ресурсо- та енергоефективних технологій;

створення нових виробничих потужностей шляхом стимулювання інноваційної діяльності підприємств у всіх регіонах країни з використання конкурентних переваг кожного з них.

Аналіз промисловості: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Галузь металургії є імпортозалежною за сировиною та має ризики втрати конкурентоспроможності на глобальному ринку

Внаслідок тимчасової окупації частини території Донецької та Луганської областей, на якій розміщується значна частка покладів коксівного вугілля, видобувна промисловість забезпечує лише третину потреб внутрішнього ринку в ньому, що є основою для доменного коксу та основним видом палива для виплавки металів (кокс становить близько 50 відсотків собівартості готової металевої продукції). Зменшення видобутку коксівного вугілля в Україні протягом 2013-2018 років на 77 відсотків супроводжувалося зростанням його імпорту в 1,5 раза переважно за рахунок збільшення поставок з Російської Федерації.

Протягом останніх п’яти років підприємства в секторі виробництва сталі в Україні, який є показовим для всієї металургії, здійснили в 1,7 раза менше капітальних інвестицій, ніж у середньому у світі. Застаріле обладнання та ризики невідповідності екологічним нормативам ЄС, які планують зменшення викидів CO_2 вдвічі до 2030 року, зменшує конкурентоспроможність української продукції на глобальному ринку та ставить під загрозу експорт на один з основних ринків збуту - ЄС. Очікуване збільшення податкових платежів при імпорті продукції з ЄС на основі викидів CO_2 у виробництві створить додатковий фіскальний тиск на виробників сталі обсягом у 10-13 відсотків.

Висока волатильність цін на світових ринках формує ризики для експортноорієнтованого сектору гірничо-металургійного комплексу. З 2019 року відбувалося зниження світових цін на металопродукцію, що супроводжувалось посиленням протекціоністських заходів на ключових ринках та відповідно зменшення обсягу виручки від реалізації товарів металургії на 22 відсотки протягом останніх двох років. За той самий період експорт зменшився на 29 відсотків, а реалізація на внутрішньому ринку - на 18 відсотків внаслідок падіння обсягів виробництва продукції машинобудування.

Висновок 2. Розрив виробничих ланцюгів та втрата частини ринків збуту призвели до падіння обсягів виробництва товарів машинобудування

Протягом останніх десяти років обсяги виробництва в машинобудуванні скоротилися на 33 відсотки, що вдвічі більше, ніж у переробній промисловості загалом. Основними причинами різкого падіння в 2013-2015 роках були збройна агресія Російської Федерації на Сході України та як наслідок - тимчасова окупація частини територій Донецької та Луганської областей, а також території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя.

Це призвело до руйнування виробничих потужностей, транспортної інфраструктури та розриву виробничих міжрегіональних зв'язків.

Протягом 2010-2018 років експорт товарів машинобудування в Україні зменшився на 6,2 відсотка внаслідок зменшення експорту до Російської Федерації з 6,9 млрд. доларів США (52 відсотки від сукупного експорту товарів машинобудування) в 2012 році до 963 млн. доларів США в 2018 році.

У 2014 році частка транспортних засобів, крім автомобільних, зменшилася з 46 відсотків до 34 відсотків, переважно внаслідок зменшення залізничного машинобудування. Протягом наступних років ця частка поступово зменшувалася до 28 відсотків, що спричинено падінням обсягів поставок до Російської Федерації, що складали 52 відсотки загального обсягу експорту продукції машинобудування, та скороченням внутрішнього споживання продукції машинобудування.

Частка готової продукції в експорті товарів машинобудування протягом 2010-2018 років зменшилася в 1,8 раза з 58 відсотків до 33 відсотків. За 2010-2018 роки доходи від реалізації готової продукції машинобудування на зовнішніх ринках скоротилися на 65 відсотків (до 1,8 млрд. доларів США в 2018 році), а товарів проміжного споживання - на 6 відсотків (до 3,6 млрд. доларів США).

Висновок 3. Недостатні обсяги інвестицій у розвиток хімічної галузі призвели до зниження продуктивності праці та скорочення обсягів експорту

Споживання вітчизняної хімічної продукції на внутрішньому ринку відновлюється повільніше за споживання імпортної продукції. Після спаду в 2015 році ринок хімічної продукції поступово відновлюється до докризового рівня 2013 року. Крім того, приріст вітчизняної продукції в споживанні на 8 відсотків вищий, ніж приріст імпорту за 2016-2019 роки (35 відсотків порівняно з 27 відсотками). Однак, незважаючи на позитивну тенденцію в структурі споживання протягом останніх років, частка вітчизняних товарів на внутрішньому ринку становить 26 відсотків, що на 11 відсотків нижче, ніж у 2012 році.

Частка сировини у формуванні ціни кінцевої продукції хімічної промисловості становить від 50 до 90 відсотків, що знижує конкурентоспроможність українських виробників та збільшує їх залежність від коливань світових цін на сировинні матеріали.

Продуктивність праці в хімічній промисловості України нижча за продуктивність праці у розвинутих країнах та становить 38 тис. доларів США на одного працівника. Продуктивність праці у промислово розвинених країнах Європи та Східної Азії коливається від 350 до 1100 тис. доларів США на робітника, а середній показник у світі становить 74 тис. доларів США

Українська хімічна галузь спрямована на виробництво та експорт продукції з низькою доданою вартістю, повільно росте частка високотехнологічної та кінцевої продукції. Переважну частку виробництва становлять добрива та вироби із пластмас, що формують низьку додану вартість. В експорті частка продукції низького та середнього технологічного перероблення становить близько 70 відсотків.

Недостатній рівень інвестицій в секторі, насамперед у виробництві основної хімії, призвів до того, що 60 відсотків основних засобів експлуатуються більше 15 років, що вдвічі більше, ніж норматив у світі.

Висновок 4. Падіння обсягів капітальних інвестицій у будівництво спричинило скорочення виробництва будівельних матеріалів, проте будівництво доріг та здійснення заходів з підвищення енергоефективності сприяли збільшенню попиту на окрему будівельну продукцію

Падіння обсягів капітальних інвестицій у будівництво призвело до скорочення виробництва будівельних матеріалів. Виробництво блоків з цементу, штучного каменю чи бетону, елементів збірних конструкцій та цегли протягом кількох років демонструє тенденцію до зниження.

Попит на будівництво відновлюється та має потенціал до зростання. Після спаду в 2014 році, що був зумовлений відкладеним попитом на нерухомість внаслідок кризових подій 2013-2014 років, обсяги будівництва почали зростати з 2016 року в основному за рахунок комерційної нерухомості. Частка будівництва у ВВП становить 2,7 відсотка, що є значно нижче, ніж у країнах сусідах (Німеччина - 5,3 відсотка, Польща - 7,9 відсотка) та свідчить про потенціал розвитку виробництва будівельних матеріалів.

Виконання програми дорожнього будівництва та здійснення заходів з підвищення енергоефективності будівель сприяли формуванню попиту на окремі види будівельних матеріалів. Порівняно з 2013 роком зросло виробництво бетону (на 22,6 відсотка) та сухих будівельних сумішей (на 56 відсотків). Зростання обсягів виробництва будівельних матеріалів для

забезпечення термомодернізації будівель дало змогу збільшити обсяг виробництва мінеральної вати на 52 відсотки.

Внаслідок значних коливань курсів іноземних валют, що позначилося на цінах імпортованої продукції, відбувся значний спад імпорту. Крім того, на це вплинули значні витрати на логістику. Проте з 2017 року імпорт почав знову зростати. На сьогодні Україна імпортує керамічну плитку, а також вапно, вироби з азбестоцементу та іншу продукцію, виробництво якої скоротилося через зменшення видобутку сировини, родовища якої розташовані на тимчасово окупованих територіях України.

Висновок 5. Легка промисловість характеризується імпортозалежністю за сировиною, низькою продуктивністю праці та переважанням експорту товарів проміжного споживання, а не кінцевої продукції

Більшість виробників одягу та взуття імпортують тканини та сировину первинної обробки для свого виробництва, лише 32 відсотки потреб на ці матеріали задовольняє вітчизняне виробництво.

Протягом кризи 2014-2015 років імпорт матеріалів для подальшої обробки зменшився на 29 відсотків, в той час як імпорт готової продукції зріс на 62 відсотки. Ураховуючи те, що вартість тканин, полотен та фурнітури може досягати 80 відсотків собівартості готової продукції, відсутність вітчизняного виробництва сировини первинної переробки є ризиком для всієї галузі.

Продуктивність праці у виробництві одягу та взуття становить 60 відсотків цього показника в Індії, Пакистані, Бангладеші та Китаї. Основною причиною є неефективність організації виробничих процесів.

Значна частина виробників є представниками мікробізнесу. За даними Держстату, частка підприємств з кількістю зайнятих працівників до дев’яти осіб включно у 2018 році становила 81,7 відсотка, у 2019 році - 82,1 відсотка.

Протягом двох років кризи експорт одягу та взуття зменшився вдвічі з 2,9 до 1,4 млрд. доларів США. Основною проблемою українських виробників є складність отримання сертифіката EUR-1 для безмитного експорту продукції в країни ЄС. Значна частина виробників перебувають у тіні та не можуть надати звітність, що вимагається для отримання такого сертифіката. Оскільки українські підприємства переорієнтувалися на виробництво товарів, які не потребують сертифікації, експорт товарів проміжного

споживання відновився протягом наступних трьох років після кризи та є рекордним за останні десять років.

Висновок 6. Вітчизняні виробники змогли переорієнтуватися на нові ринки та забезпечити зростання деревообробної промисловості

Україна щороку заготовляє близько 20 млн. куб. метрів деревини і має потенціал до збільшення такого показника, оскільки протягом 2015-2019 років обсяги заготівель деревини становили менше 60 відсотків щорічного приросту деревини в українських лісах. Незважаючи на те, що частина пиломатеріалів імпортується, загалом вони доступні на внутрішньому ринку і протягом 2011-2018 років обсяги їх виробництва зростали. У 2019 році відбувся незначний спад порівняно з попереднім роком (на 5 відсотків).

Більше половини обсягу деревообробного виробництва України припадає на меблеву промисловість. Попри певну стагнацію ринку у 2014-2016 роках, починаючи з 2017 року вітчизняний ринок меблів за більшістю позицій поступово демонструє позитивну динаміку та наближається до показників 2013 року. Меблевий ринок на сьогодні налічує близько 3 тис. виробників, до яких належать невеликі меблеві майстерні та великі підприємства з іноземними інвестиціями.

До 2011 року Україна була чистим імпортером як деревини, так і меблевої продукції. У 2012 році тенденції почали змінюватися (частково внаслідок девальвації гривні), що призвело до зменшення імпорту та зростання експорту. Імпорт та експорт зазнали падіння після тимчасової окупації Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, однак починаючи з 2017 року показники почали відновлюватися.

Внаслідок втрати російського ринку українські виробники переорієнтувалися на ринки ЄС та Азії. Продукція експортується в основному до Польщі, Туреччини, Німеччини, Угорщини. Основні імпортні поставки відбуваються з Білорусі, Туреччини, Румунії та Німеччини та переважно представлені продукцією з високою доданою вартістю.

Висновок 7. Вітчизняні виробники фармацевтичної галузі орієнтуються на виробництво доступних лікарських засобів, що сприяло зростанню аптечного ринку протягом останніх трьох років

Український ринок лікарських засобів повністю не відновився після кризи 2014-2015 років. При цьому структура ринку змінилася на користь

вітчизняних виробників. Десять років тому лідерами в Україні були іноземні компанії на чолі з німецькою Berlin-Chemie, але девальвація гривні в 2014 році зміцнила позиції українських виробників. Аптечний ринок зростав на 11 відсотків на рік протягом останніх трьох років. Зростанню сприяло збільшення обсягу виробництва доступніших українських аналогів імпортним лікам, які дорожчі в 4-16 разів.

У натуральному вираженні на ринку переважають українські лікарські засоби, але у грошовому виразі дорожчі іноземні товари мають більшу частку. Асортимент ліків українських виробників складається в основному з більш доступних категорій лікарських засобів.

Аптечний сектор становить основу ринку лікарських засобів в Україні. Спостерігається зменшення у натуральному виразі та збільшення у грошовому внаслідок зростання частки іноземних виробників. Ринок аптечних продажів висококонкурентний, частка ТОП-20 компаній становить 47 відсотків, вона майже порівну розподілена між національними та іноземними виробниками.

За кількістю придбаних ліків у розрахунку на одну особу Україна посідає одну з найнижчих позицій серед країн світу. Низька купівельна спроможність українців, обмежений перелік ліків, за якими пацієнти отримують компенсації витрат на лікарські засоби, та відсутність розвитку медичного страхування стримують обсяги споживання ліків.

Висновок 8. Українська промисловість є ресурсонеефективною (внаслідок низького рівня утилізації відходів), з високим рівнем вуглемісткості та енергоємності

Кількість відходів переробної промисловості скорочується внаслідок падіння обсягів промислового виробництва. У 2019 році Україна виробила 442 млн. тонн відходів, з яких відходи переробної промисловості становлять 30,7 млн. тонн (7 відсотків). Кількість відходів, що створює переробна промисловість, зменшується в абсолютних та відсоткових показниках з 2014 року, що спричинене погіршенням економічної ситуації, зменшенням виробництва через збройну агресію Російської Федерації проти України та тимчасову окупацію частини території Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя.

Частка відходів переробної промисловості від загальної сукупності відходів в Україні є меншою, ніж у Польщі (16 відсотків) чи Чехії (18 відсотків), проте

відсоток утилізації відходів в Україні - лише 24 відсотки всього їх об'єму, в той час як у країнах ЄС - 49 відсотків.

Кількість викидів CO_2 від стаціонарних джерел в Україні відносно невелика - 124 млн. тонн у 2017 році, що менше, ніж у сусідній Польщі (301 млн. тонн CO_2) або Німеччині (670 млн тонн). Крім того, в Україні спостерігається щорічне зменшення кількості викидів CO_2. Проте вуглемісткість промислового виробництва набагато вища, ніж у країнах ЄС. За створеним ВВП на одиницю енергетичних викидів Україна має значно нижчі показники, ніж більшість країн ЄС. На 1 кілограм викидів CO_2 в Україні припадає 2,64 долара США, в Польщі цей показник сягає 3,61 долара США.

Висока енергоємність та низька продуктивність призводять до зниження конкурентоспроможності української переробної промисловості. У 2017 році в Україні обсяг виробленого ВВП на одиницю загального постачання первинної енергії сягав 5 054 доларів США, що є близьким за значенням до країн Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії. Хоча для України характерне щорічне зростання створеного ВВП на одиницю загального постачання первинної енергії (в середньому на 100-200 доларів США). Польща створює 10 620 доларів США (вдвічі більше) на 1 тис. тонн нафтового еквіваленту, а в країнах ЄС середній показник у 2,53 раза вищий (12 802 доларів США), ніж в Україні.

Висновок 9. Технологічність вітчизняного виробництва є низькою

Експорт України на 54 відсотки складається із товарів з низькою доданою вартістю незважаючи на наявний потенціал вироблення високотехнологічних товарів. Аналіз рівня технологічної складності товарів свідчить, що потенціал тих секторів економіки України, які здатні генерувати найбільшу частку доданої вартості, реалізований не у повному обсязі порівняно з більш розвиненими країнами. Крім того, ключові галузі (металургія, мінеральні продукти, агропромисловість) переважно виготовляють продукцію із низьким ступенем переробки, що також свідчить про частковий рівень реалізації їх потенціалу. Водночас Україна має необхідні природні, технічні та людські ресурси для того, щоб підвищити технологічність вітчизняного виробництва.

Виклики і бар’єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 “Створення стійкого внутрішнього попиту на вітчизняну промислову продукцію”:

падіння попиту на внутрішньому ринку (падіння доходів громадян негативно вплинуло на обсяги споживання промислової продукції);

втрата частини підприємств на Сході України (згортання розвитку підприємництва внаслідок відсутності стратегічного підходу щодо підтримки та розвитку бізнесу на територіях, що постраждали від збройної агресії Російської Федерації проти України);

імпортозалежність (високий рівень імпорту готової продукції промислового виробництва).

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення інтеграції українського промислового сектору до глобальних ланцюгів вартості, створення умови для розширення експорту промислової продукції”:

обмежений доступ до міжнародних ринків (експортна діяльність українських підприємств обмежена недостатнім рівнем обізнаності з умовами виходу на міжнародні ринки у поєднанні з низьким визнанням українських брендів);

відсутність фінансових інструментів підтримки експорту (робота Експортно-кредитного агентства на даний час орієнтована на страхування, а не на фінансування експорту);

відсутність взаємного визнання результатів роботи з оцінки відповідності промислової продукції між Україною та ЄС ускладнює доступ українським виробникам на ринок ЄС;

посилення митно-тарифних бар’єрів (активна протекціоністська політика значної частини країн обмежує канали збуту для українських виробників шляхом запровадження екологічних податків);

складність дотримання регуляторних вимог (високі витрати на дотримання регуляторних вимог під час імпорту складових та експорту кінцевої продукції);

втрата основних ринків збуту (втрата значного ринку збуту, в тому числі експорту продукції машинобудування до Російської Федерації, та необхідність переорієнтації на нові ринки).

За стратегічною ціллю 3 “Посилення конкурентоспроможності виробленої в Україні промислової продукції, впровадження ресурсо- та енергоефективних технологій”:

висока вартість кредитування та страхування (відсутність доступу до дешевого капіталу на внутрішньому ринку стримує розвиток підприємств);

дефіцит інвестиційних ресурсів (реалізація екологічних проектів потребує значного збільшення інвестицій, оскільки останні десять років галузь діяла в умовах дефіциту інвестиційних ресурсів);

поглиблення розриву в технологічному та інноваційному розвитку (інвестиції в модернізацію виробництв в Україні є нижчими, ніж в інших країнах, що зменшує конкурентоспроможність вітчизняних виробників);

низький рівень автоматизації виробництва (вища собівартість продукції порівняно з іншими країнами внаслідок низького рівня модернізації);

економічно необґрунтовані тарифи на залізничні перевезення та передачу електроенергії, завищені портові збори (нечіткий та непрозорий механізм тарифоутворення без прив’язки до собівартості перевезень; портові збори виконують фіскальну функцію, ризик зростання тарифу на передачу електроенергії через кризу на ринку електроенергії);

коливання цін на світових ринках (коливання цін на глобальних сировинних ринках формує ризики для стабільності економічної системи);

нестабільність видобутку та постачання окремих видів сировини (ймовірність нерегулярного постачання енергоресурсів формує ризики для сталої роботи промислових виробництв).

За стратегічною ціллю 4 “Створення нових виробничих потужностей через стимулювання інноваційної діяльності підприємств у всіх регіонах країни з використання конкурентних переваг кожного з них”:

висока вартість та довготривалість підключення виробничих потужностей до енергомережі (вартість підключення до електромережі в Україні в декілька разів вища за вартість у країнах ЄС);

низький рівень фінансування науково-дослідницьких робіт (інвестування у низькотехнологічне виробництво та низькі витрати на науково-дослідні роботи);

відсутність тісної співпраці наукових установ та промислових підприємств (відірваність української науки від реальних потреб промисловості та відсутність ефективної співпраці між наукою та промисловістю);

зростаючі темпи трудової міграції (більш вигідні умови працевлаштування, зокрема для висококваліфікованих працівників, за межами України утворили дефіцит кадрів на внутрішньому ринку праці);

несприятливі умови для розміщення виробництва (недосконала регуляторна база, відсутність якісних майданчиків для розгортання виробництв та високі витрати на приєднання до електромережі);

відсутність смарт-спеціалізації (незавершений процес становлення об'єднуючих для всієї області точок зростання та пріоритетних напрямів у форматі смарт-спеціалізації);

неефективність індустріальних парків (території, які визначені як індустріальні парки, у деяких регіонах не мають інженерно-транспортної інфраструктури, відсутній аналіз впливу від приходу інвестора для громади).

Стратегічний курс розвитку промисловості

За стратегічною ціллю 1 "Створення стійкого внутрішнього попиту на вітчизняну промислову продукцію":

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Формування внутрішнього попиту	забезпечення пожвавлення житлового будівництва - впровадження програми "Доступне житло" забезпечення оновлення фондів житлово-комунального господарства
2. Залучення інвестицій	підвищення рівня інформування потенційних інвесторів

	розроблення пакета проектів та ініціатив, спрямованих на залучення інвестицій у виробництво покращення системи державно-приватного партнерства у сфері промисловості
3. Зростання житлового будівництва через дерегуляцію галузі	завершення ліквідації Державної архітектурно-будівельної інспекції дерегуляція дозвільних процедур, передача функцій приватним особам під наглядом держави з обов'язковим страхуванням їх діяльності відмова від процедури видачі дозволу на будівництво зміна порядку розроблення проектної документації (орієнтація на моделювання всього життєвого циклу об'єкта та його оцінку) забезпечення виконання державних програм і заходів у сфері житлово-комунального господарства, які передбачають збільшення частки самоврядування в житловому фонді
4. Фінансування модернізації транспортної інфраструктури	забезпечення фінансування оновлення основних активів у портах шляхом зниження норми відрахування дивідендів Адміністрації морських портів до державного бюджету до 30 відсотків створення залізничного фонду (наповнення шляхом спрямування 2 відсотків акцизу від дизельного пального, передбачення спрямування коштів фонду на інвестиційні проекти, в тому числі інфраструктурні) забезпечення фінансування модернізації інфраструктури за рахунок державного бюджету через концесії, механізм державно-приватного партнерства

	забезпечення модернізації державної транспортної інфраструктури

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення інтеграції українського промислового сектору до глобальних ланцюгів вартості, створення умов для розширення експорту промислової продукції”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Гармонізація норм у сфері стандартизації та сертифікації	гармонізація національного законодавства у сфері обігу хімічних речовин до міжнародного та законодавства ЄС, зокрема правовідносин у сфері регламентів REACH (реєстрація, оцінка, авторизація хімічних речовин) та CLP (класифікація, маркування, упакування) адаптація промислового виробництва до екологічних вимог усунення дублювання у сфері державного нагляду за відповідністю продукції цифровізація процесу отримання документів дозвільного характеру гармонізація національних стандартів з міжнародними та європейськими
2. Проведення географічної диверсифікації партнерств	розширення можливостей преференційного експорту товарів на перспективні зовнішні ринки та використання потенціалу участі України в реалізації Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження
3. Усунення торгових	спрощення процедури відкриття філіалів за кордоном з метою супроводження експортних

бар’єрів та спрощення процедур	контрактів, здійснення сервісного обслуговування товарів з високою доданою вартістю, організації маркетингової діяльності, участі у тендерах оптимізація функціонування митних органів забезпечення узгодження процесів, процедур, потоків інформації на основі електронного оформлення уніфікація законодавства у сфері торгівлі
4. Посилення експортної підтримки	розширення функцій Експортно-кредитного агентства збільшення державного фінансування для страхування та кредитування експортних контрактів щодо виробництва товарів з високою доданою вартістю забезпечення державної підтримки участі у промислових виставках активізація роботи закордонних дипломатичних установ України із стимулювання експорту товарів і послуг та підтримки інтересів українських підприємств на зовнішньому ринку впровадження ефективної системи державного гарантування операцій зовнішньоекономічної діяльності вдосконалення системи експортного контролю (зокрема для продукції військового призначення) забезпечення розвитку військово-технічного співробітництва розгляд створення спеціальних експортних зон забезпечення брендингу національного виробництва

	зважене застосування протекціоністських заходів, які можуть призвести до зростання собівартості продукції інших українських виробників або стати приводом для впровадження симетричних/асиметричних заходів проти продукції України
5. Посилення підготовки професійних кадрів	реалізація концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти сприяння розвитку альтернативних форм навчання на робочому місці, у навчальних центрах при промислових підприємствах забезпечення надання грантів на освіту, проведення тренінгів забезпечення необхідного державного замовлення фахівців відповідно до потреб ринку праці розроблення професійних стандартів за професіями промислового сектору удосконалення системи перепідготовки фахівців

За стратегічною ціллю 3 “Посилення конкурентоспроможності виробленої в Україні промислової продукції, впровадження ресурсо- та енергоефективних технологій”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Стимулювання модернізації основних засобів	забезпечення пролонгації механізму розстрочення/повернення податку на додану вартість на імпорт обладнання для модернізації секторів промисловості, орієнтованих на виробництво товарів з високою доданою вартістю

	надання тимчасових пільг для виробництва частини обладнання на території України посилення адміністрування політики безпеки промислового виробництва забезпечення прозорого та ефективного механізму державних гарантій для модернізації виробництва під час отримання кредитів/позик впровадження використання новітніх ІТ регуляторами фінансового сектору
2. Підвищення ефективності роботи промислових підприємств	стимулювання підприємств до заходів системного підвищення ефективності роботи сприяння створенню максимально повного циклу виробництва перегляд існуючих дозвільних процедур у сфері промисловості
3. Встановлення економічної обґрунтованості тарифів та зборів природних монополій	удосконалення механізмів цінового регулювання суб'єктів природних монополій удосконалення регулювання ринку електроенергії шляхом удосконалення механізмів підтримки населення та вдосконалення механізмів підтримки відновлюваних джерел енергії з метою уникнення фінансової кризи на ринку електроенергії та забезпечення конкурентоспроможної ціни на електроенергію для промислових виробників
4. Стимулювання розвитку циркулярної економіки	створення прозорих і конкурентних ринків вторинної сировини шляхом удосконалення та гармонізації законодавства України з відповідним законодавством та нормами і правилами ЄС

	стимулювання скорочення обсягів утворення відходів спрощення порядку здійснення операцій з металобрухтом формування політики циркулярної економіки запровадження системи розширеної відповідальності виробника впровадження комплексу заходів щодо комерційного освоєння промислових відвалів
5. Підвищення ресурсоефективності	підвищення рівня поінформованості про впровадження ресурсоефективних технологій впровадження ефективного регулювання у сфері ресурсозбереження та використання відновлюваних джерел енергії залучення грантів і кредитів для ресурсозберігаючих та енергозберігаючих технологій забезпечення доступу до високоякісних енергетичних аудитів забезпечення впровадження систем енергетичного менеджменту розвиток сталих публічних закупівель шляхом підвищення рівня поінформованості учасників ринку та методологічної підтримки щодо застосування критеріїв сталості впровадження системи податкових стимулів для екомодернізації впровадження системи торгівлі квотами на викиди парникових газів та іншими інструментами встановлення ціни на викиди парникових газів

	запровадження найкращих доступних технологій та методів управління
6. Забезпечення справедливої державної протекціоністської політики	відміна імпортних мит на сировину та матеріали, що не виробляються в Україні зважене застосування протекціоністських заходів, які можуть призвести до зростання собівартості інших українських товарів або стати приводом для впровадження симетричних/асиметричних заходів проти продукції України

За стратегічною ціллю 4 “Створення нових виробничих потужностей через стимулювання інноваційної діяльності підприємств у всіх регіонах країни із використання конкурентних переваг кожного з них”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Стимулювання залучення інвестицій	підвищення рівня інформування потенційних інвесторів покращення системи державно-приватного партнерства у сфері промисловості виконання програми державно-приватного партнерства у промисловості (пріоритет - розширення експорту/імпортозаміщення), де держава сприяє доступу до енергетичної та/або транспортної інфраструктури
2. Покращення доступу до фінансів	створення банку розвитку для підтримки новостворених бізнесів використання коштів регіонального фонду на налагодження виробничої інфраструктури - запуск нових виробництв

	розширення повноважень і збільшення фінансових обсягів Фонду розвитку інновацій збільшення обсягів фінансування інновацій у промисловості, зокрема за рахунок ресурсів фінансово-кредитних установ, інвестиційних фондів
3. Впровадження Індустрії 4.0	популяризація концепції “Індустрія 4.0” та її окремих елементів як обов’язкового фактору підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств на міжнародних ринках інституціоналізація Індустрії 4.0 - синхронізація стратегії залучення промислових компаній до запровадження концепції “Індустрія 4.0” за рахунок коштів фондів ЄС, зокрема, за рамковою програмою Європейського Союзу з досліджень та інновацій “Горизонт Європа” (2021-2027) (“Horizon Europe”) сприяння проведенню просвітницьких заходів щодо перенесення передового досвіду з сектору IT до промислових секторів забезпечення інтеграції інновацій у сфері Індустрії 4.0 в стратегії оборонного комплексу та безпеки країни формування нових компетенцій персоналу в промисловості з метою впровадження цифрових технологій повномасштабна діджиталізація ключових секторів промисловості забезпечення кластеризації у сфері Індустрії 4.0 - на національному та регіональному рівні

4. Сприяння регіональному розвитку	забезпечення використання та реалізації підходу смарт-спеціалізації кожного регіону згідно з методикою ЄС створення пілотних проектів для розвитку взаємопідтримки між регіонами створення передумов для конкуренції між місцевими громадами за залучення інвестора приєднання України до Європейської Платформи смарт-спеціалізації (S3 Platform)
5. Розвиток індустріальних парків	забезпечення умов для створення та розвитку індустріальних парків як інвестиційних майданчиків з наявною інженерно-транспортною інфраструктурою забезпечення стимулів для резидентів індустріальних парків забезпечення пріоритетності розвитку мережі індустріальних парків у регіональних стратегіях розвитку і включення до планів їх реалізації відповідних конкретних заходів забезпечення електрифікації територій, де створюються індустріальні парки, та приєднання їх до електричних мереж забезпечення державної підтримки індустріальних парків, включених до Реєстру індустріальних (промислових) парків, шляхом фінансування заходів, спрямованих на покращення екологічних, енергетичних та економічних показників їх функціонування (з метою запровадження моделі екоіндустріальних парків)

6. Впровадження інноваційних технологій	створення майданчика для обміну досвідом із впровадження інноваційних технологій удосконалення механізму комерціалізації науково-технічних розробок, науково-дослідних робіт зменшення ризику реалізації інноваційних проектів через інструменти страхування таких проектів створення сприятливих умов для розвитку кластерів формування взаємовідносин та посилення співробітництва між закладами вищої освіти, науковими центрами та промисловістю інтеграція промислових кластерів України з Європейською платформою співпраці кластерів створення науково-технічних кластерів за участю базових підприємств впровадження кращих доступних технологій відповідно до EU Best Available Techniques reference documents (Європейські довідкові документи)
7. Розвиток українського машинобудування (транспортне та залізничне, виробництво сільськогосподарської техніки, суднобудування), хімічної, агро- та харчової промисловості	розширення фінансових можливостей секторів та їх спроможності залучати інвесторів розгляд та адаптація політик та практик встановлення тарифів до потреб сектору в частині здійснення імпорту усунення надмірної зарегульованості галузей підтримка інновації та популяризація кращих практик в секторах впровадження стимулюючих та компенсаційних механізмів на державному,

	регіональному та місцевому рівні для підтримки пріоритетних підсекторів машинобудування, хімічної, агро- та харчової промисловості, придатних для експорту забезпечення державної підтримки суднобудівної галузі залучення молоді до участі в освітніх програмах, пов'язаних із машинобудуванням, агро- та хімічною промисловістю, та створення можливостей для талановитих українців, що виїжджають за кордон
8. Розвиток оборонно-промислового комплексу	забезпечення фінансової стабільності підприємств оборонно-промислового комплексу забезпечення довгострокового планування та інвестицій держави в інновації забезпечення державної підтримки оборонних науково-технічних досліджень стимулювання впровадження сучасних технологій в оборонно-промисловому комплексі надання грантів на застосування технологій оборонно-промислового комплексу в інших галузях забезпечення інтеграції оборонно-промислового комплексу з класичними секторами економіки забезпечення інтеграції оборонно-промислового комплексу із сферами освіти та науки

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Створення стійкого внутрішнього попиту на вітчизняну промислову продукцію”:

обсяг прямих іноземних інвестицій у промисловий сектор - не менше 2,5 млрд. доларів США на рік;

зростання житлового будівництва та оновлення фондів житлово-комунального господарства (кількість введених в експлуатацію кв. метрів) до 100 відсотків.

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення інтеграції українського промислового сектору до глобальних ланцюгів вартості, створення умов для розширення експорту промислової продукції”:

частка експорту товарів з використанням у виробництві технологій високого і середньовисокого рівня у загальному обсязі експорту товарів - 30 відсотків;

забезпечення зростання промислового експорту до ЄС на 30 відсотків, у тому числі забезпечення збереження досягнутого рівня експорту за окремими категоріям;

підвищення місця України у міжнародному рейтингу Рейтингу логістичної ефективності (Logistics Performance Index) до 3,6;

обсяги промислового експорту становлять 20 млрд. доларів США за рахунок укладення нових/перегляду існуючих угод про зону вільної торгівлі.

За стратегічною ціллю 3 “Посилення конкурентоспроможності виробленої в Україні промислової продукції, впровадження ресурсо- та енергоефективних технологій”:

досягнення здешевлення фінансових ресурсів до середнього показника у східноєвропейських країнах;

підвищення рівня утилізації промислових відходів до 60 відсотків;

забезпечення модернізації 30 відсотків основних виробничих фондів;

скорочення питомих показників енергоємності та вуглеємності на одиницю продукції.

За стратегічною ціллю 4 “Створення нових виробничих потужностей через стимулювання інноваційної діяльності підприємств у всіх регіонах країни із використання конкурентних переваг кожного з них”:

створення 3 млн. нових робочих місць в переробній промисловості;

збільшення частки прямих іноземних інвестицій у високотехнологічну та середньотехнологічну промисловість від сукупних прямих іноземних інвестицій до 25 відсотків;

залучення 8 млрд. доларів США інвестицій через механізм індустріальних парків;

забезпечення економічного розвитку регіонів - підвищення валового регіонального продукту на душу населення 75 відсотків регіонів з найнижчими показниками на рівень топ-25 відсотків.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дозволить забезпечити відновлення та сприяти розвитку промисловості завдяки:

створенню стійкого внутрішнього попиту на вітчизняну продукцію;

забезпеченню інтеграції українського промислового сектору до глобальних ланцюгів вартості, створенню умов для розширення експорту промислової продукції;

посиленню конкурентоспроможності виробленої в Україні промислової продукції, впровадженню ресурсо- та енергоефективних технологій;

створенню нових виробничих потужностей через стимулювання інноваційної діяльності підприємств у всіх регіонах країни з використання конкурентних переваг кожного з них;

декарбонізації промисловості.

Напрям 11. Енергетика

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: Україна - економічно ефективний та екологічно визнаний європейський партнер з високим рівнем енергетичної безпеки.

Стратегічні цілі за напрямом:

забезпечення високого рівня енергетичної безпеки та інтеграція України в європейський енергетичний ринок;

забезпечення функціонування розумної, модернізованої та надійної енергосистеми, яка повністю задовольняє вимоги та потреби кінцевих споживачів;

забезпечення функціонування вільних, ефективних та конкурентних ринків;

підвищення енергоефективності економіки та забезпечення екологічності енергетичного сектору.

Аналіз енергетики: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Викривлені ринкові механізми та систематичне недофінансування електроенергетичної галузі призвели до кризового стану сьогодні

Відсутність механізму коригування ставок “зеленого” тарифу у відповідь на скорочення вартості технологій генерації з використанням відновлюваних джерел енергії призвела до стрімкого зростання “зеленої” генерації (за останні три роки обсяг потужностей відновлюваних джерел енергії в Україні зріс у чотири рази). Потужності відновлюваних джерел енергії характеризуються низькою маневреністю генерації та високою залежністю від погодних умов, що ускладнює процес прогнозування попиту та пропозиції на ринку електроенергії. Додатковий ефект на вже недостатньо маневрену систему генерації призвів до появи технологічних викликів балансування системи в певні періоди, а також до обмеження відновлюваних джерел енергії у виробництві електроенергії, що призводить до формування надлишку енергії та унеможливлює подальше підключення потужностей відновлюваних джерел енергії за поточних умов. Розглядається можливість трансформації залишку енергії у водень для подальшого експорту до ЄС.

На атомну енергетику в Україні припадає близько 50 відсотків генерації електричної енергії. За кількістю ядерних реакторів Україна посідає дев’яте місце у світі та п’яте в Європі. Зокрема, Запорізька АЕС з шістьма енергоблоками загальною потужністю 6000 МВт є найпотужнішою в Європі. Проте більшість енергоблоків повинні бути виведені з експлуатації у зв’язку з закінченням строку експлуатації, починаючи з 2025 року.

Значна кількість теплоелектростанцій/теплоелектроцентралей відпрацювала більше 50 років та виводитиметься з експлуатації починаючи

з 2021 року (під час невиконання природоохоронних заходів згідно з Національним планом скорочення викидів від великих спалювальних установок), що формує ризики балансування енергосистеми та виклики для міст, в яких теплова генерація була ключовим роботодавцем та формувала значні надходження до бюджету.

Поточна фінансова криза на ринку електроенергії стримує подальший розвиток галузі. Викривлені ринкові механізми та неефективна підтримка незахищених верств населення сформували ланцюжок заборгованостей між учасниками ринку, що досяг 40 млрд. гривень до кінця 2020 року.

Високий рівень зносу енергомереж призводить до значних втрат енергії та перерв у постачанні енергії. Внаслідок відсутності фінансування рівень зносу електромереж перевищує 70 відсотків. Така ситуація спричиняє значні перерви в електропостачанні України. На даний час такі перерви є найвищими в Європі і становлять 696 хвилин у 2018 році. Також вона спричиняє великі втрати при розподілі електроенергії, що сягають 10 відсотків.

Споживання електроенергії в Україні скоротилося на 19 відсотків з 2010 року в основному за рахунок зниження на 26 відсотків споживання об'єктами промисловості (їх частка у споживанні скоротилася з 49 відсотків у 2010 році до 42 відсотків у 2019 році) та внаслідок тимчасової окупації частини території Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя.

Висновок 2. Падіння обсягів транзиту газу та високий рівень імпортозалежності формують високі ризики для економіки країни

Україна має значний потенціал власного видобутку газу, проте внаслідок ряду причин (високий рівень виснаженості родовищ, зношеність основних засобів та відсутність стимулів для дослідження нових родовищ) не забезпечує власні потреби та вимушена імпортувати газ. У 2019 році імпортований газ становив більше 30 відсотків сукупного надходження природного газу в Україні.

Диверсифікація імпорту дала змогу знизити ризики переривання постачання газу. До 2011 року включно Україна імпортувала газ виключно з Російської Федерації. З 2016 року Україна повністю позбулася імпортозалежності за газом від Російської Федерації у результаті вжиття заходів з диверсифікації імпорту. На даний час Україна повністю імпортує газ з трьох країн ЄС (Угорщина, Словаччина, Польща).

Високий рівень розвитку газової інфраструктури дає змогу забезпечувати енергетичну безпеку України та ЄС. На сьогодні Україна є транзитною країною, а транзит газу є значною складовою надходжень до державного бюджету (більше 1 млрд. доларів США у 2018 році). Водночас існує ризик суттєвого зменшення транзиту після введення в експлуатацію трубопроводу Північний потік-2. За умовами підписаного контракту у 2019 році, ПАТ "Газпром" зменшить обсяги газу, що транспортується через Україну в 2020 році, з 90 до 65 куб. метрів з подальшим скороченням до 40 млрд. куб. метрів в середньому протягом 2021-2024 років. Виконання планів формування водневої економіки ЄС дає можливості для використання української газотранспортної системи для транспортування водню до ЄС.

Загальна ємність всіх підземних сховищ газу становить близько 31 млрд. куб. метрів, що становить понад чверть загальноєвропейських обсягів. ПАТ "Укртрансгаз" є оператором найбільшого в Європі комплексу з 12 підземних газосховищ. Введення Україною послуги із зберігання газу в режимі "митного складу", збільшило заінтересованість європейських трейдерів у сезонному зберіганні газу в українських газосховищах.

Споживання газу в Україні в період з 2000 року до 2019 року скоротилося більш ніж у два рази (з 70 млрд. куб. метрів до 30 куб. метрів). Ключовими причинами скорочення споживання є падіння промислового виробництва, перехід теплоелектростанцій/теплоелектроцентралей на використання вугілля як палива, втрата контролю над частиною території та запровадження заходів з підвищення енергоефективності (опалення).

Висновок 3. Виробництво нафтопродуктів за 28 років зменшилося у більш як 12 разів, призвівши до 70 відсотків імпортозалежності

Падіння обсягів видобутку нафти призвело до високого рівня імпортозалежності України за нафтою. Україна має значний потенціал видобутку нафти, проте внаслідок виснаженості родовищ та відсутності інвестицій у розробку нових видобуток нафти скоротився майже у два рази за період незалежності.

Зупинка нафтопереробних заводів призвела до імпортозалежності за нафтопродуктами. У 1991 році діяло шість нафтопереробних заводів та один газопереробний завод сумарною потужністю понад 50 млн. тонн, що в чотири рази перевищує річний обсяг споживання Україною нафтопродуктів. Найбільше падіння переробки відбулося з 2009 до 2012 року (закриття найбільших нафтопереробних заводів), коли обсяг переробки нафти

(включаючи газовий конденсат) скоротився з 11,4 млн. тонн до 5,1 млн. тонн. У 2019 році частка поставок нафтопродуктів, які мають походження з Російської Федерації у балансі українського ринку нафтопродуктів, становила більше 40 відсотків.

Український нафтопровід має високу залежність від постачання нафти з Російської Федерації, а ринкова та політична нестабільність негативно впливають на завантаженість українського нафтопроводу, що призводить до значних недоотримань бюджету. АТ "Укртранснафта" та ПАТ "Транснефть" продовжили дію контракту на транзит нафти на десять років - з 1 січня 2020 р. до 1 січня 2030 р. (деталей про обсяги прокачування українська компанія не розкриває).

У структурі споживання переважає імпортований дизель. У структурі споживання нафтопродуктів дизельне паливо становить 65 відсотків, за яким Україна є імпортозалежною на 75 відсотків. Упродовж останніх десяти років через різницю у вартості дизельного пального та бензинів на ринку України спостерігається тенденція поступового переходу споживачів із бензинів на дизельне паливо та зріджені вуглеводні гази.

Нелегальна торгівля нафтопродуктами призводить до недоотримання 10 млрд. гривень до бюджету щороку. Незважаючи на значне скорочення обсягів тіньового ринку нафтопродуктами з 2013 року (майже у вісім разів) за рахунок закриття більше ніж 800 точок збуту, обсяг нелегального збуту залишається значним.

Висновок 4. Відсутність стимулів до модернізації виробництв призвела до одного з найнижчих у світі рівнів енергоефективності економіки

За даними Держстату, енергоємність ВВП за 2019 рік становила 0,165 тонни нафтового еквіваленту/тис. міжнародних доларів за паритетом купівельної спроможності 2017 року.

Енергоємність українського ВВП суттєво перевищує середньосвітовий показник. Наприклад, на кожні 1000 доларів ВВП в Україні витрачається приблизно в два рази більше енергії, ніж у Польщі.

Ключовими причинами високої енергоємності є застарілість обладнання та технологічних процесів, висока частка енергоємних виробництв у ВВП країни, недостатньо розвинені сфери IT та послуг, висока частка тіньового сектору економіки, що спотворює показник енергоефективності.

Високий рівень зносу енергосистеми призводить до значних втрат енергії, саме 44 відсотки енергії втрачається при перетворенні та транспортуванні до кінцевого споживача (в той час, як у ЄС середній показник становить 32 відсотки) - з 92 млн. тонн нафтового еквіваленту постачання первинної енергії кінцеве споживання становить 52 млн. тонн нафтового еквіваленту.

Застарілість систем постачання газу, електроенергії та централізованого опалення призводить до значних втрат енергії. Розрахункові втрати під час транспортування енергії значно вищі, ніж у більшості країн Європи та варіюються від 3,99 відсотка до 14,3 відсотка. Основними причинами такої ситуації є критичний стан інфраструктури для виробництва та транспортування енергії в Україні, а також невідповідність поточним економічним потребам, що на сьогодні є значно нижчими, ніж за часів Радянського Союзу.

Потенціал скорочення витрат енергії при споживанні може досягати 60 відсотків. Тільки за оцінкою трьох секторів - житлового, бюджетного та постачання енергії (разом близько 63 відсотків енергетичного балансу України), потенціал енергоефективності дорівнює заощадженню близько 19 млн. тонн нафтового еквіваленту або 8 млрд. євро щороку. За розрахунками Міжнародного енергетичного агентства, кожен долар США, витрачений на енергоефективність, заощаджує 2 долари США інвестицій в енергопостачання.

Висновок 5. Комунальна сфера перебуває в зношеному стані та потребує реформування

Значна частина бюджету домогосподарств припадає на комунальні послуги. Витрати на комунальні послуги у 2019 році становлять більше 13 відсотків загального обсягу витрат домогосподарства, що є однією із значних складових бюджету домогосподарства.

Перехресне субсидування є неефективним механізмом підтримки населення, що призводить до додаткового навантаження на учасників ринку. На відміну від європейських країн, де запроваджуються адресні субсидії, підтримка населення через встановлення пільгової ціни призводить до збільшення навантаження на учасників ринку та стримує розвиток виробничих потужностей.

Економічно необґрунтовані тарифи та відсутність засобів індивідуального обліку призводять до зношення енергосистеми та стримують підвищення енергоефективності. Більше 1 млн. споживачів газу не мають індивідуальних

засобів обліку, що унеможливлює моніторинг споживання газу та не формує стимулів до його ощадливого споживання.

Високий рівень боргів у комунальній сфері стримує розвиток комунальної сфери. Борги в комунальній сфері між учасниками ринку, що сформувалися внаслідок недосконалої нормативно-правової бази та збитковості теплокомуненерго сягають близько 100 млрд. гривень та обмежують можливості ефективної приватизації та модернізації об'єктів комунальної інфраструктури.

Рівень зношеності інфраструктури є критичним: 40 відсотків теплових пунктів перебувають в аварійному стані (призводить до постійних перебоїв), 40,1 відсотка загальної протяжності теплових мереж (у двотрубному обчисленні) є ветхими та аварійними, зношеність електромереж оцінюють у 70 відсотків, з 309 тис. кілометрів газорозподільних мереж, строк експлуатації закінчився для 18,5 тис. кілометрів, ще щонайменше 15 тис. кілометрів мереж перебувають в аварійному стані.

Виклики і перешкоди на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 "Забезпечення високого рівня енергетичної безпеки та інтеграція України в європейський енергетичний ринок":

імпортозалежність за ядерним паливом (внаслідок виснаження діючих родовищ урану та високої собівартості видобутку Україна забезпечує лише третину урану власним видобутком);

висока імпортозалежність за газом (у 2019 році імпортований газ становив більше 40 відсотків валового споживання природного газу в Україні);

високий рівень виснаження свердловин з видобутку вуглеводнів (значна частка свердловин виснажені на 80 відсотків, що формує ризик падіння обсягів видобутку та зростання імпортозалежності за енергоносіями);

висока імпортна залежність за нафтопродуктами (більше 70 відсотків імпортозалежності за нафтопродуктами та низький рівень диверсифікації формують високий ризик можливих перебоїв у постачанні енергоресурсів для потреб економіки);

відсутність сформованих мінімальних запасів нафти та нафтопродуктів формує ризик перебоїв у постачанні;

зупинка нафтопереробних заводів (зупинка діючих нафтопереробних заводів та зменшення обсягів переробки нафти формує ризики зростання енергетичної залежності);

незавершена інтеграція ринків (інтеграція газового та електроенергетичного ринку в енергетичний простір ЄС не відбулася повноцінно);

закриття шахт та трансформація вугільних регіонів сприяє формуванню ризиків для роботи теплової генерації та ставить під загрозу існування населених пунктів, що мають високу залежність від вугільних шахт та теплоелектростанцій);

виклики зміни клімату та глобальні цілі досягнення кліматичної нейтральності не пізніше 2060 року.

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення функціонування розумної, модернізованої та надійної енергосистеми, яка повністю задовольняє вимоги та потреби кінцевих споживачів”:

низька гнучкість та маневреність енергосистеми (стрімке зростання відновлюваних джерел енергії та високий рівень зносу теплової генерації - станції відпрацювали в середньому 50 років, що призводить до скорочення великої кількості енергоблоків ТЕС;

низький рівень інформатизації оператора систем розподілу (відсутність базових інструментів дистанційного відслідковування стану ліній електропередачі);

низький рівень завантаженості нафтопроводів, що призводить до значних потенційних недоотримань бюджету;

низький рівень технологічного оснащення нафтопереробних заводів, що збільшує їх неконкурентоспроможність на внутрішньому ринку;

зношена комунальна інфраструктура (значна частина інфраструктури теплокомуненерго, газотранспортних та газорозподільних мереж переважно вичерпала свій ресурс і перебуває в аварійному стані).

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечення функціонування вільних, ефективних та конкурентних ринків”:

неефективний механізм підтримки незахищених верств населення (крос-субсидування ринку електроенергії покладає навантаження на учасників ринку та формує нерівні ціни для різних категорій споживачів);

незавершена реформа ринку електроенергії (від початку реформи не були запроваджені "зелені" аукціони для відновлюваних джерел енергії та не було передбачено формування балансувальних потужностей);

боргова криза на ринку електроенергії (викривлений ринок та дефіцит коштів для виробників електроенергії призвів до кризи неплатежів на ринку електроенергії);

накопичена заборгованість на ринку природного газу (заборгованість між учасниками ринку сягає 100 млрд. гривень);

нелегальна реалізація нафтопродуктів (станом на 2019 рік налічується більше 1500 об'єктів роздрібного продажу нафтопродуктів, які нелегально або напівлегально реалізують паливо для споживачів).

За стратегічною ціллю 4 "Підвищення енергоефективності економіки та забезпечення екологічності енергетичного сектору":

високі втрати при перетворенні енергії (втрати від перетворення енергії в Україні досягають 38 471 тис. тонн нафтового еквіваленту, що становить 41 відсоток загального постачання енергії);

втрати при транспортуванні та розподілі електроенергії: оператор системи розподілу - 10,35 відсотка, що пов'язано з критичним станом інфраструктури для транспортування та розподілу, а також її технологічної структури, що розрахована на значно більший об'єм споживання;

відсутність комерційного обліку більше 1 млн. споживачів (відсутність засобів індивідуального обліку стримує запровадження заходів енергоефективності);

відсутність стимулів до енергозбереження (нестача інформації, знань та заінтересованості споживачів в енергоощадному використанні ресурсів та запровадженні енергозберігаючих технологій);

низькі стандарти енергоефективності житлових будівель (70 відсотків багатоквартирних житлових будівель збудовані у 1946-1990 роках із застосуванням низьких стандартів енергоефективності, що призводить до

надмірного питомого споживання енергії (у два - три рази більше, ніж у Європейських країнах);

проблема неефективного енергоспоживання (рівень енергоспоживання підприємств України у три рази вище, ніж в ЄС та в два рази вище за світовий).

Стратегічний курс розвитку енергетики

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення високого рівня енергетичної безпеки та інтеграція України в європейський енергетичний ринок”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Стабільні безперебійні імпортні постачання енергоресурсів	прийняття законодавчої бази відповідно до зобов’язань перед Європейським енергетичним співтовариством щодо формування запасів та забезпечення формування мінімальних запасів нафти та нафтопродуктів забезпечення гарантованої відповідності генеруючих потужностей обсягам та режимам споживання електроенергії в об’єднаній енергетичній системі України, зокрема в частині наявності регулюючих потужностей забезпечення розвитку інфраструктури для формування запасів енергоресурсів забезпечення диференціації поставок енергоресурсів на рівні не більше 30 відсотків від одного постачальника
2. Посилення мережевої інтеграції	забезпечення повноцінної імплементації положень директив і регламентів ЄС відповідно до зобов’язань України в рамках Договору про приєднання до Енергетичного Співтовариства

	забезпечення виконання технічних заходів щодо інтеграції енергосистем України та Європи розроблення та прийняття необхідної нормативної бази для можливого переходу на опалення за рахунок електричних котлів за умови економічної доцільності та за умови стабільності мережі та достатності постачання врегулювання ринкових, регуляторних та технічних можливостей виробництва та експортної передачі водню з відновлюваних джерел енергії та атомних електростанцій з гарантованою ціною в євро та довгостроковими контрактами забезпечення інтеграції української енергосистеми із зоною континентальної Європи ENTSO-E (Європейська мережа системних операторів передачі електроенергії) в режимі експлуатації забезпечення проведення повної технічної, інституційної та законодавчої інтеграції до європейських мереж транспортування газу, співробітництво з країнами Північно-Західної, Південної Європи та інших регіонів стосовно спільної реалізації проектів диверсифікації постачання газу до Центрально-Східної Європи розширення пропускної здатності енергетичних зв’язків з ENTSO (Європейська мережа системних операторів передачі) забезпечення розділення тарифу на розподіл на дві складові: за приєднану потужність та за електроенергію

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення функціонування розумної, модернізованої та надійної енергосистеми, яка повністю задовольняє вимоги та потреби кінцевих споживачів”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Модернізація та оптимізація роботи потужностей	перегляд Енергетичної стратегії України на період до 2035 року “Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність”, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605, з врахуванням заміщення вибуваючих потужностей генерації новими, відповідно до прогнозу загального первинного постачання енергії із суміжним нарощенням обсягів накопичувальних потужностей забезпечення компенсації за обмеження виробітку для відновлюваних джерел енергії (компенсація за обмеження виробітку для вітрових і сонячних електростанцій: затвердження НКРЕКП схеми компенсацій обмежень, визначення квот підтримки через проведення аукціонів згідно із Законом України “Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних вимог виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії” забезпечення операційної діяльності атомних і теплових електростанцій обіговими коштами визначення доцільності консервації потужностей теплових електростанцій з урахуванням динаміки розвитку ринку електроенергії врегулювання роботи агрегаторів розподіленої генерації та постачальників послуг балансування визначення плану дій щодо заміщення потужностей атомних електростанцій, які виводитимуться з експлуатації після 2030 року

	формування сприятливої політики для технічного переоснащення та модернізації нафтопереробних заводів та газопереробних заводів з використанням сучасних технологій глибокої переробки забезпечення поступового скорочення обсягів потужностей теплової генерації в енергосистемі забезпечення нарощення обсягів накопичувальних потужностей energy storage - акумуляторної системи накопичення електричної енергії розгляд можливості виробництва водню з використанням надлишкової електроенергії в системі з метою подальшого експорту водню до ЄС урегулювання роботи локалізованої генерації з відновлюваних джерел енергії, що приєднується безпосередньо до мереж споживача, без плати за розподіл та передачу електричної енергії модернізація діючого технологічного обладнання та встановлення систем очистки визначення заходів щодо поліпшення безпеки та гігієни праці на гірничих підприємствах визначення плану дій щодо заміщення потужностей атомних електростанцій, які виводитимуться з експлуатації після 2030 року
2. Сприяння розвитку інфраструктури	підтримка реконструкції та розбудови розподільних мереж відповідно до розвитку розподіленої генерації електроенергії формування та виконання економічно доцільних проектів для оптимізації та модернізації газорозподільних мереж відповідно до потреб економіки, виконання реконструкції необхідних

	застарілих мереж та підготовка газорозподільних мереж до транспортування водню запровадження стимулюючого тарифоутворення на ринку газу забезпечення функцій нафтотранспортної системи України в належному технічному стані шляхом передбаченого нормативними документами обслуговування, обстеження, ремонту, реконструкції, технічного переоснащення обладнання, систем і об’єктів нафтотранспортної системи вивільнення замкнених потужностей у результаті виконання програми розбудови електромереж та реалізації проектів, спрямованих на зняття внутрішніх обмежень надання чіткого визначення призначенню та межам використання малої системи розподілу забезпечення встановлення лічильників для обліку газу та встановлення системи дистанційного обліку та автоматизації балансування природного газу оптимізація потужностей та технологічних параметрів функціонування газотранспортної системи України відповідно до очікуваних сценаріїв завантаження створення хабу на базі українських сховищ газу із збільшенням пропускних спроможностей залучення нових обсягів для транспортування нафти на вітчизняні нафтопереробні заводи розгляд питання формування інфраструктури для забезпечення інтеграції України до водневої економіки

	здійснення розділення тарифу на розподіл на дві складові: за приєднану потужність та за електроенергію підтримка реконструкції та розбудови розподільних мереж відповідно до розвитку розподіленої генерації електроенергії
3. Розвиток системи управління	запровадження системи стратегічного управління, в тому числі шляхом сценарного моделювання ринків забезпечення підготовки персоналу до роботи за новими моделями функціонування енергетичних ринків, кадрів та сучасного науково-технічного забезпечення запровадження системи державно-приватного партнерства в резервуванні енергетичних ресурсів та системи стратегічних запасів енергоресурсів

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечення функціонування вільних, ефективних та конкурентних ринків”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Створення конкурентних ринків	створення конкурентних ринків газу, електроенергії, теплової енергії, вугілля, нафти та нафтопродуктів забезпечення конкурентоспроможних умов транспортування територією України запровадження прозорого і недискримінаційного механізму формування тарифу і виділення пропускних потужностей для транскордонної торгівлі, забезпечення спрощення процедур

	організації транзиту за принципом свободи доступу до транзитних потужностей запуск повноцінного функціонування всіх сегментів ринку: ринок двосторонніх договорів ринок “на добу наперед” внутрішньо-добовий ринок балансуючий ринок ринок допоміжних послуг створення Datahub (централізована платформа обміну інформацією з єдиною базою даних точок комерційного обліку та історією електроспоживання) для забезпечення вільної зміни постачальника послуги забезпечення виконання зобов’язань “гарантованого покупця” перед виробниками з відновлюваних джерел енергії запровадження економічно обґрунтованої методики розрахунку тарифу на послугу постачання електроенергії
2. Збільшення державного стимулювання	підвищення ефективності та економічності роботи розподільних електричних мереж шляхом переведення на більш високий клас напруги сприяння розвитку місцевих енергетичних ініціатив, зокрема малого та середнього підприємництва в енергетичній сфері та енергетичних кооперативів, генерації та постачання електричної і теплової енергії з урахуванням регіональних особливостей, розвитку розподіленої генерації

За стратегічною ціллю 4 “Підвищення енергоефективності економіки та забезпечити екологічність енергетичного сектору”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання

1. Досягнення свідомої енергоефективності	запровадження та забезпечення постійного вдосконалення системи енергетичного менеджменту на державному, муніципальному рівні, а також на підприємствах, зокрема відповідно до вимог стандартів та міжнародних угод стимулювання енергоефективності на рівні споживачів, формування енергоефективної поведінки у громадян оцінка потенціалу оптимізації системи центрального опалення шляхом переходу на індивідуальне опалення у регіонах та на об'єктах, де це є економічно доцільним і можливим скорочення витрат енергії у системах транспортування та розподілу електричної і теплової енергії шляхом технічної, технологічної модернізації та концептуального перегляду схем енергозабезпечення з урахуванням досягнень у сфері децентралізованого енергопостачання, зокрема за рахунок використання відновлюваних джерел енергії та управління енергоспоживанням створення необхідної енергетичної інфраструктури для подальшого сталого розвитку країни на конкурентних засадах забезпечення застосування договорів енергосервісу (ЕСКО) у бюджетній сфері та житлово-комунальному секторі забезпечення проведення приладного обліку споживання енергоресурсів та формування інституту власності (управління) багатоквартирними житловими будинками, що дозволить суттєво підвищити ефективність використання енергоресурсів населенням,

	забезпечити стабільні механізми державної підтримки термомодернізації житлових будівель, зокрема забезпечити сталість підтримки співвласників багатоквартирних будинків Фондом енергоефективності та власників приватних (садибних) житлових будівель “Теплими кредитами” на принципах співфінансування забезпечення ринкового балансування потужностей гідроелектростанцій
2. Досягнення чистої генерації енергії	виконання Національного плану скорочення викидів від великих спалювальних установок, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 796, з визначенням джерел фінансування екологічної модернізації запровадження системи екологічного менеджменту та аудиту (EMAS) забезпечення впровадження новітніх технологій та обмін інформацією щодо утилізації відходів паливно-енергетичного комплексу забезпечення застосування кращих практик з охорони навколишнього природного середовища та впровадження висновків найкращих доступних технологій та методів управління в енергетичному секторі встановлення та забезпечення виконання вимог до якості енергопостачання, зокрема щодо безперервності (надійності) енергопостачання комерційної якості послуг та енергії, безпеки їх надання впровадження ініціатив щодо декарбонізації економіки (підвищення енергоефективності, розвиток відновлюваних джерел енергії,

	розвиток циркулярної економіки та синхронізація з ініціативою “Європейський зелений курс”)
3. Забезпечення сталого розвитку	стимулювання наукових організацій на дослідження у сфері енергоефективності та водневих технологій урегулювання ринкових, регуляторних та технічних можливостей виробництва та експортної передачі водню з відновлюваних джерел енергії та атомних електростанцій з гарантованою ціною в євро та довгостроковими контрактами

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення високого рівня енергетичної безпеки та інтеграція України в європейський енергетичний ринок”:

формування і забезпечення збереження запасів сирої нафти і нафтопродуктів в обсязі щонайменше 90 діб середньодобового споживання в Україні;

зниження рівня імпортозалежності (брутто-імпорт енергоресурсів у загальному первинному постачанні енергії, відсотки) до 33 відсотків;

підвищення інтеграції ринків електроенергії та газу України і ЄС;

зменшення частки одного постачальника на ринку ядерного палива до 60 відсотків;

інтеграція з континентальною частиною європейської енергосистеми ENTSO-E;

імплементація 3-го та 4-го енергопакетів ЄС.

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення функціонування розумної, модернізованої та надійної енергосистеми, яка повністю задовольняє вимоги та потреби кінцевих споживачів”:

забезпечення формування обсягу маневрених потужностей, достатнього для забезпечення економічно ефективної роботи всіх генерацій;

зменшення технологічних витрат та втрат енергії у процесі її виробництва та постачання до 8 відсотків;

запровадження “розумних” енергетичних мереж (smart grids);

зменшення рівня перерв у електропостачанні за показником SAIDI (середня тривалість відключення для кожного клієнта) до <175 хвилин.

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечення функціонування вільних, ефективних та конкурентних ринків”:

формування вільної ціни на енергоносії для всіх категорій споживачів із передбаченням ефективних механізмів підтримки незахищених верств населення;

залучення 32 млрд. доларів США інвестицій в розвиток енергетичної системи (генерація 15 млрд. доларів США, передача та розподіл 17 млрд. доларів США);

забезпечення відсутності боргового навантаження на суб’єктів енергетичного ринку.

За стратегічною ціллю 4 “Підвищення енергоефективності економіки та забезпечення екологічності енергетичного сектору”:

зменшення вуглецевого сліду паливно-енергетичного комплексу;

залучення 10 млрд. доларів США інвестицій у відновлювану енергетику;

скорочення частки вугільної генерації;

формування частки генерації з відновлювальних джерел енергії в загальному виробництві електроенергії на рівні 25 відсотків;

збільшення утилізації відходів паливно-енергетичного комплексу.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу забезпечити розвиток енергетичного сектору та сприяти досягненню енергетичної незалежності завдяки:

забезпеченню незалежності сектору та його інтеграції в європейський енергетичний простір;

забезпеченню функціонування розумної, модернізованої та надійної енергосистеми, яка повністю задовольняє вимоги та потреби кінцевих споживачів;

забезпеченню функціонування вільних, ефективних та конкурентних ринків;

підвищенню енергоефективності економіки та забезпеченню екологічності енергетичного сектору.

Напрям 12. Видобувна промисловість

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: Мінеральні ресурси України - фундамент доданої вартості для зростаючої економіки України.

Стратегічні цілі за напрямом:

забезпечення прозорості та доступності галузі для надходження зовнішніх та внутрішніх інвестицій;

забезпечення ефективного функціонування галузі за рахунок розвитку інноваційних підходів та високих технологій;

забезпечення задоволення потреб української економіки шляхом створення надійного базису для виробництва продукції з високою доданою вартістю;

забезпечення гармонізації галузі з навколишнім природним середовищем.

Аналіз видобувної промисловості: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Поточний рівень розвідки та видобутку паливно-енергетичних корисних копалин не забезпечує енергонезалежність України

Ступінь забезпеченості України запасами паливно-енергетичних корисних копалин є нерівномірним: для кам’яного вугілля - 1089 років, для вуглеводнів: 51 рік - для нафти, 48 років - для природного газу. Крім того, ступінь видобутку запасів є неоднаковим, отже, це не створює необхідний рівень енергетичної безпеки держави.

Балансові запаси всіх горючих корисних копалин зменшилися порівняно з 2013 роком, що свідчить про недостатній рівень пошуково-розвідувальних робіт та їх низькі темпи приросту, що є особливо критичним для вуглеводнів.

Крім того, більшість балансових запасів природного газу та нафти і газового конденсату (86 відсотків та 84 відсотків відповідно) вже розробляються.

Видобуток практично всіх паливно-енергетичних корисних копалин зменшився у період з 2013 по 2019 роки. Обсяги виробництва кам'яного вугілля скоротилися на 60 відсотків, тому що значна кількість шахт залишилася на тимчасово окупованих частинах території Донецької та Луганської областей (лише 33 з 102 шахт контролюються Україною).

Виробництво нафти та природного газу порівняно з 2013 роком зменшилося на 0,5 млн. тонн (23 відсотки) та 0,8 млрд. куб. метрів (4 відсотки) відповідно. Причини зниження видобутку є комплексними: як технологічні бар'єри - відпрацьованість нафтових та газових родовищ (85 відсотків та 77 відсотків відповідно) та важкість добування запасів через глибину знаходження покладів (75 відсотків обсягів запасів), регуляторні - відсутність контролю за "сплячими спеціальними дозволами на користування надрами", високі рентні ставки, та економічні - зменшення попиту на нафту.

Для України характерна висока імпортна залежність за всіма основними видами горючих корисних копалин. З падінням обсягів видобування у 2017 році зріс загальний обсяг імпорту кам'яного вугілля (антрацитне вугілля), більшу половину якого імпортовано з Російської Федерації. Імпорт газу становить 45 відсотків загального об'єму його споживання та зберігання, значними є обсяги імпорту нафти та урану, зокрема частка сировини з Російської Федерації (45 відсотків та 60,7 відсотка відповідно).

Серед паливно-енергетичних корисних копалин Україна експортувала в основному кам'яне вугілля, проте експорт скоротився з 2014 року з 7 млн. тонн до 10 тис. тонн та є тепер несуттєвим порівнюючи з імпортом.

Висновок 2. Україна є топ-експортером залізних і титанових руд та має потенціал нарощення видобутку металів майбутнього

Серед запасів рудних корисних копалин в Україні найбільшими є запаси руд чорних металів: залізних та марганцевих (відповідно 4 відсотки і 17 відсотків запасів світу), на основі яких розвивається чорна металургія. У разі збереження поточних обсягів видобування запасів руд заліза вистачить на 122 роки.

З 2013 по 2018 рік кількість балансових запасів рудних корисних копалин та їх розробка зросли лише для руд кольорових металів (у 1,6 раза), для руд чорних та інших металів запаси зменшилися (на 10 відсотків та 4 відсотки

відповідно), що свідчить про відсутність достатнього обсягу розвідувальних робіт. Особливо необхідні дорозвідка та вивчення перспективних рудопроявів корисних копалин, які містять “метали майбутнього” та критичні матеріали (літій, титан, нікель, кобальт, хром, тантал, ніобій, берилій, цирконій, скандій, молібден, золото, вуглеводні, уран, коксівне та антрацитове кам’яне вугілля, руди алюмінію, вольфраму, міді, свинцю, цинку, магнію, платиноїдів) та переоцінка запасів срібла та золота.

У лідерах видобутку серед усіх руд залізні, проте з 2013 року їх видобування зменшується в середньому на 2,8 відсотка на рік. В Україні видобувають 3–4 млн. тонн марганцевих руд щороку (Україна входить в ТОП-20 країн за видобутком у світі). Зростає видобуток титанових руд; обсяг виробництва концентрату титану становить 325 923,6 тис. тонн, що становить більше 5 відсотків світового. З огляду на значні запаси Україна має потенціал нарощення видобутку та задоволення зростаючого у світі попиту на зазначену руду.

Низька якість окремих корисних копалин (руди марганцю, залізисті боксити, цинкові руди) та складні умови їх залягання не дають змогу українській сировині бути конкурентоспроможною, отже її видобуток є економічно недоцільним. Необхідними є інвестиції в розвиток технологій для ефективного видобутку та первинної переробки таких видів сировини.

Україна є чистим експортером руд заліза, руд та концентратів титану (включно через обмежений внутрішній ринок), що робить її помітним гравцем на світовому ринку. Експорт руди заліза щороку становить 99 відсотків експорту всіх руд та близько 5 відсотків вартості всього експорту країни.

Проте Україна залишається чистим імпортером за рудами марганцю, а також імпортозалежною за значною кількістю інших металічних мінералів: нікелевих руд, руд алюмінію, що свідчить про необхідність нарощення їх внутрішнього видобутку.

Висновок 3. Дорозвідка запасів індустріальних мінералів дасть змогу зменшити імпортозалежність за окремими видами сировини

Індустріальні мінерали є найбільш поширеними в Україні як за кількістю видів, так і за кількістю відкритих та освоєних родовищ (4,5 тис. родовищ з 8,7 тис.). Ураховуючи, що на території країни розміщується 5 відсотків покладів усіх індустріальних мінералів світу, Україна має значний потенціал для нарощення їх видобутку та експорту.

З 2013 року балансові запаси індустріальних мінералів не зросли за жодною з груп внаслідок відсутності розвідувальних робіт (навіть для окремих сортів копалин, що є особливо важливими для виробництва продукції гірничодобувних підприємств, як лужна сировина для виробництва залізорудних окатишів).

Україна є світовим лідером за видобутком окремих індустріальних мінералів. З трьох видів цих корисних копалин Україна входить у ТОП-10 країн за видобутком в світі: коаліну (шосте місце), графіту (восьме місце) та цирконію (десяте місце); Україна виробляє значні обсяги солі (близько 1 відсотка світового виробництва).

Хоча за період з 2013 по 2019 рік збільшився видобуток окремих індустріальних мінералів (каоліну на 56 відсотків та піску на 13 відсотків), для більшості видобуток зазнав суттєвого зменшення. Видобуток солі, вапняку/флюсового вапняку/вапнякового каменю, крейди скоротився, зокрема через те, що велика кількість родовищ та запасів зосереджена на тимчасово окупованих частинах території Донецької та Луганської областей.

Зростання імпорту протягом 2017-2019 років свідчить про те, що внутрішнє виробництво все менше здатне забезпечувати потреби основних споживачів індустріальних мінералів (будівництво, агросектор, хімічна промисловість). Крім дуже дефіцитних видів сировини як зернисті фосфорити також імпортуються корисні копалини, родовища та запаси яких є в Україні.

Видобуток інших індустріальних мінералів (натрієва сіль, сірка) дає змогу забезпечувати потреби національної економіки та підтримувати експорт. Водночас сировина, що експортується, є значно дешевшою, ніж імпортна: середня вартість тонни імпортованої сировини у 2019 році була на 45 відсотків вищою вартості експортованої.

Висновок 4. Україна має достатньо прогнозних запасів підземних вод для забезпечення потреб, проте використовує їх потенціал лише на 4,3 відсотка.

За результатами регіональної оцінки, що була проведена ще у 1975-1980 роках, прогнозні ресурси підземних вод України є досить значними та становлять 61 689,2 тис. куб. метрів на добу, їх є достатньо аби забезпечувати зростаючі потреби населення та промисловості.

Проте рівень розвідки прогнозних ресурсів підземних вод у цілому по Україні є незначним - лише 26 відсотків. Розвідка відбувається в недостатніх

обсягах - з 2013 по 2018 рік кількість балансових запасів зросла лише для підземних мінеральних вод.

За 2013-2019 роки загальний видобуток підземних вод зменшився майже у два рази (на 2 430 куб. метрів на добу). Тенденція до скорочення видобутку підземних вод зумовлена економічними причинами, зменшенням кількості водоспоживачів та частки використання підземних вод у загальному балансі водоспоживання в Україні, а також тимчасової окупації частини території Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя.

Обсяг невикористаних прогнозних ресурсів підземних вод в Україні є досить значним та становить 95,7 відсотка, що свідчить про значні потенційні можливості розширення їх використання практично у всіх регіонах України, особливо для невеликих водоспоживачів з потребами у питній воді до 30-50 тис. куб. метрів на добу.

Із загальної кількості підземних вод, що видобуто в 2017 році, переважна частина була використана на господарсько-питне водопостачання (63 відсотки). Також підземні води використовувалися на виробничо-технічні потреби (10,3 відсотка), сільськогосподарські потреби (10,2 відсотка).

Виклики і бар’єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення прозорості та доступності галузі для надходження зовнішніх та внутрішніх інвестицій”:

відсутність точних даних (відсутня геологічна інформація щодо запасів корисних копалин та єдина база оцифрованої геологічної інформації з вільним доступом);

застаріла оцінка запасів корисних копалин (невідповідність міжнародним системам оцінки та не проведена нова оцінка балансових запасів);

відсутність масштабних пошуково-розвідувальних робіт (пошуково-розвідувальні роботи востаннє проводилися 30 років тому);

складність процесів отримання доступу до надр (відсутність дієвого механізму придбання інформації, складність оформлення прав на землю, значна тривалість процесу отримання дозволів, складність малого надрокористування, значне фіскальне навантаження, неможливість продажу дозволів);

низька інвестиційна привабливість (відсутність готових пропозицій інвестиційно привабливих проектів та гарантій у інвестора).

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення ефективного функціонування галузі за рахунок розвитку інноваційних підходів та високих технологій”:

слабкий науково-освітній супровід галузі (дефіцит наукових розробок в галузі, відсутність нових технологій);

дефіцит професійних кадрів в галузі (значний відтік кадрів, низький рівень підготовки кадрів у закладах вищої освіти);

застаріла виробничо-технічна база (більша частина основних засобів є зношеними, що призводить до зниження ефективності видобутку та високої аварійності; митні пільги на ввезення імпортного обладнання відсутні);

застарілі технології (відсутні інноваційні підходи та технології для більш ефективного видобутку та розвідки корисних копалин).

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечення задоволення потреб національної економіки шляхом створення надійного базису для виробництва продукції з високою доданою вартістю”:

відсутність національних пріоритетів у видобутку (відсутній затверджений перелік стратегічно важливих корисних копалин та критичної мінеральної сировини);

зменшення об’ємів видобутку корисних копалин (зменшення територій для видобутку внаслідок тимчасової окупації частини території Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, вичерпання найзручніших запасів);

відсутні потужності для первинної переробки та збагачення корисних копалин (через відсутність потужностей переробки виробники змушені експортувати продукцію з нижчою доданою вартістю);

обмежені ринки збуту (висока залежність збуту продукту видобутку від внутрішнього ринку та ринків, що були втрачені);

значне податкове навантаження (податки у галузі є одними з найвищих у світі та не сприяють конкурентоспроможності українського продукту).

За стратегічною ціллю 4 “Забезпечення гармонізації галузі з навколишнім середовищем”:

забруднення підземних вод внаслідок невпорядкованого складування промислових відходів, інфільтрації токсичних речовин у підземні води з атмосферними опадами;

екологічні проблеми, що пов’язані із закриттям шахт (невиконання стандартів закриття шахт, відсутність норм закриття шахт);

екологічні проблеми, що пов’язані з видобутком корисних копалин (накопичення великої кількості залишкових продуктів, значні викиди шкідливих речовин в атмосферу);

соціальні проблеми, що пов’язані із закриттям шахт (значна залежність населення вугледобувних регіонів від функціонування шахт);

висока енергоємність видобутку (видобувна промисловість є одним з найбільших споживачів паливно-енергетичних ресурсів України).

Стратегічний курс розвитку видобувної промисловості

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення прозорості та доступності галузі для надходження зовнішніх та внутрішніх інвестицій”

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Проведення оцінки запасів корисних копалин і ведення балансу	перехід до оцінки запасів корисних копалин за міжнародними стандартами адаптація всіх регуляторних процедур у сфері надрокористування до міжнародних стандартів оцінки запасів корисних копалин розроблення програми оціночних та аналітичних робіт Держгеонадрами за участю Державної комісії України по запасах корисних копалин забезпечення фінансування оціночних та аналітичних робіт розроблення системи управління запасами і ресурсами корисних копалин національного рівня

	проведення аналізу стану та ревізії родовищ, що обліковуються в державному балансі проведення порівняльної оцінки показників запасів корисних копалин для виявлення їх промислової цінності запровадження комплексної системи моніторингу балансів проведення переоцінки прогнозних і перспективних ресурсів питних підземних вод
2. Покращення доступу до геологічної інформації	запровадження автоматичного підрахунку вартості геологічної інформації впровадження сучасних цифрових технологій зберігання і використання даних, передбачивши вільний доступ до інформації для інвесторів забезпечення автоматичного обліку обсягів видобутку підземних вод створення національного банку геологічної інформації для її збереження як державного надбання і багатоцільового використання оцифрування всієї геологічної інформації в Україні та внесення її в єдину базу оцифрованої геологічної інформації
3. Покращення пошуково-розвідувальних робіт	завершення регіонального геологічного вивчення територій, картування територій масштабу 1:200000 за рахунок держави забезпечення захищеного і постійного державного фінансування геологорозвідувальних робіт та забезпечення контролю за виконанням геологорозвідувальних робіт проведення пошуково-розвідувальних робіт, проведення переоцінки перспективних об’єктів

4. Підвищення рівня інформування потенційних інвесторів	розроблення плану виставлення ділянок на аукціони та регулярне їх проведення забезпечення широкого висвітлення та заінтересованості потенційних інвесторів у видобувну промисловість, зокрема на міжнародному рівні
5. Проведення дерегуляції та спрощення доступу до надр	спрощення процедури оформлення прав на земельні ділянки в межах ліцензійної площі надання можливості зміни земель без наявності законодавчих обмежень перегляд дозвільних систем для усуненням всіх адміністративних бар'єрів, встановлення чітких строків та усунення дискреції під час здійснення процедур надання, продовження, переоформлення та внесення змін визначення видів користування надрами: геологічне вивчення, зокрема дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин, з подальшим видобуванням корисних копалин (промислова розробка родовищ), видобування корисних копалин, виконання робіт (провадження діяльності), передбачених угодою про розподіл продукції, будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва, скидання стічних вод, створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади тощо)

	скасування необхідності отримання акта про надання гірничого відводу надання можливості подачі документів за звітності в електронному кабінеті лібералізація обігу спеціальних дозволів спрощення правил для малого надрокористування забезпечення фіскальних стимулів для отримання спеціальних дозволів спрощення процедури видобутку супутніх корисних копалин розроблення методики підготовки документів для оцінки впливу на довкілля для видобувної галузі
6. Збільшення державної підтримки георозвідки на період 2021-2030 років	розроблення проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року” та проекту Закону України “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення розвитку мінерально-сировинної бази України” з метою створення Державного фонду розвитку мінерально-сировинної бази України

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення ефективного функціонування галузі за рахунок розвитку інноваційних підходів та високих технологій”

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання

1. Підвищення якості науково-освітнього супроводу геологічної галузі	збільшення підготовки фахівців з геології у закладах фахової передвищої, вищої освіти, включаючи державне (регіональне) замовлення створення грантових програм з навчання за кордоном для розвитку спеціалістів з геології створення умов для залучення іноземних фахівців до проектів з геології в Україні стимулювання розвитку неформальної освіти (можливість стажування за кордоном для переймання досвіду), а також проведення семінарів і тренінгів забезпечення проведення наукових досліджень, спрямованих на нарощення мінерально-сировинної бази удосконалення методики геологорозвідувальних робіт на всі види корисних копалин збільшення державного фінансування в наукові розробки та дослідження у геології запровадження стимулів державно-приватного партнерства для розвитку інноваційних технологій розвідки та видобутку
2. Покращення виробничо-технічної бази	впровадження державної програми підтримки/фінансування оновлення обладнання та інфраструктурних об’єктів проведення докорінної високої організаційно-технологічної модернізації виробництва вугілля, де це виправдано забезпечення фіскальних стимулів для оновлення обладнання

3. Вдосконалення технологій видобутку	створення програм стимулювання нових технологій видобутку та науково-практичних розробок у сфері видобутку спрощення процедур купівлі інноваційних технологій стимулювання впровадження процесів автоматизації видобутку забезпечення інноваційних підходів та впровадження новітніх технологій та устаткування на нових та діючих родовищах природного газу забезпечення послідовного впровадження науково обґрунтованих вуглевидобувних процесів, нагромадження і залучення інвестиційних ресурсів удосконалення технологій буріння та інтенсифікації видобутку корисних копалин створення державних та приватних центрів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт для розвитку видобутку залучення міжнародних грантів для фінансування центрів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт стимулювання надрокористувачів до повного, а не вибіркового відпрацювання родовищ

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечення задоволення потреб національної економіки, створюючи надійний базис для виробництва продукції з високою доданою вартістю”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання

1. Визначення пріоритетів держави	визначення національних потреб у мінеральній сировині в перспективі наступних 20 років визначення чіткого переліку стратегічно важливих корисних копалин і критичної мінеральної сировини для розвідки та видобутку розробка та реалізація програм стимуляції розвідки та видобутку стратегічно важливих корисних копалин та критичної сировини
2. Стимулювання видобутку	забезпечення стимулювання інтересу органів місцевого самоврядування в надрокористуванні створення умов для зменшення кількості “сплячих спеціальних дозволів на користування надрами” перегляд та оптимізація оподаткування галузі розроблення стимулів для малого та середнього бізнесу забезпечення пільгової амортизації удосконалення механізмів виконання угод про розподіл продукції прийняття нормативних актів щодо правил відновлення роботи законсервованих та ліквідованих свердловин встановлення стимулюючої рентної ставки на видобування вуглеводнів (нафта, конденсат) протягом п’яти років з дня початку буріння нової свердловини приведення ставки оподаткування рентної плати за видобування нафти і газу до середньоєвропейських показників

	запровадження прогресивної шкали оподаткування, визначивши групи надрокористувачів за різними критеріями і з різними пільгами запровадження пільг для прибутку, реінвестованого у виробництво проведення промоції українських конкурсів на укладення угод про розподіл продукції у світі та залучення нових інвесторів запровадження стимулюючого режиму оподаткування для підприємств, що експлуатують нові та відновлені свердловини запровадження пільгового режиму для стимулювання видобутку важковидобувних та нетрадиційних покладів вуглеводнів
3. Ефективне управління	реструктуризація вугледобувної галузі підготовка перспективних державних шахт до приватизації, а збиткових - до ліквідації створення повноцінних ринкових умов для підвищення фінансової стабільності підприємств оптимізація управління НАК “Нафтогаз України” та всіх державних підприємств у сфері нафти та газу завершення приватизації та ліквідації державних шахт

4. Вдосконалення первинної обробки	впровадження у законодавство поняття “Інтегрований об’єкт надрокористування” та встановлення безаукціонного доступу до надр для власників таких об’єктів надання пільгових податкових умов для надрокористувачів, що будують підприємства з первинної переробки (зокрема для створення в подальшому повного циклу виробництва продукції з титану, графіту тощо) залучення коштів у будівництво підприємств з первинної переробки на умовах державно-приватного партнерства
5. Розширення ринків збуту	стимулювання переорієнтації на нові ринки збуту (використання) індустріальних мінералів та інших корисних копалин переорієнтація вугільної промисловості на нові ринки збуту (хімічна промисловість)

За стратегічною ціллю 4 “Забезпечення гармонізації галузі з навколишнім середовищем”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Раціональне використання надр	забезпечення проведення моніторингу видобування підземних вод створення системи державного моніторингу раціонального використання надр, що відповідає сучасним потребам
2. Попередження екологічних проблем, що	впровадження системного екологічного контролю за якістю довкілля

пов’язані з видобутком	адаптація законодавства до правових норм Європейського Союзу у сфері управління відходами видобувної промисловості забезпечення наявності законодавчо визначених засад ефективного видобування нафти та газу розроблення прогнозів щодо виникнення надзвичайних ситуацій та потенційно небезпечних об’єктів нафтогазового комплексу і розроблення відповідних заходів для їх попередження створення облікової системи всіх техногенних об’єктів нафтогазового комплексу здійснення моніторингу небезпечних екзогенних процесів, геохімічного стану ландшафтів та забезпечення проведення еколого-геологічних досліджень
3. Попередження екологічних проблем, що пов’язані з закриттям шахт, завершенням видобутку надр	забезпечення проведення рекультивації земель та екологічного відновлення територій вугледобування затвердження норм та стандартів закриття шахт створення спеціального фонду для забезпечення проведення рекультивації земель після завершення робіт на ділянках надр
4. Справедлива трансформація вугільних регіонів	реалізація проектів і програм підтримки та розвитку окремих типів територій (зокрема сільських територій у несприятливих умовах, вугільних регіонів тощо) розроблення та впровадження програми соціального захисту, зокрема з урахуванням гендерної складової забезпечення перепідготовки працівників шахт, що будуть закриті

	сприяння диверсифікації економіки регіонів, які найбільш залежні від вугільної промисловості
5. Підвищення енергоефективності	запровадження обов'язкових програм енергоефективності усіх видобувних компаній проведення оцінки енергоефективності об'єктів підприємств нафтогазового комплексу України впровадження системи енергетичного менеджменту відповідно до вимог міжнародного стандарту стимулювання впровадження нових технологій видобування та підготовки нафти, що забезпечують енергоефективність (зокрема на державних підприємствах) стимулювання впровадження нових технологій видобування вугілля, що забезпечують енергоефективність (зокрема на державних підприємствах)

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 "Забезпечення прозорості та доступності галузі для надходження зовнішніх та внутрішніх інвестицій":

зменшення тривалості та спрощення процедури отримання доступу до прав на розвідку та видобуток з можливих 180 днів до 45 днів;

залучення 2 млрд. доларів США внутрішніх і зовнішніх інвестицій у розвідку та освоєння родовищ щороку;

забезпечення розвідки 100 відсотків родовищ корисних копалин, визначених пріоритетними для забезпечення України до 2030 року.

За стратегічною ціллю 2 "Забезпечення ефективного функціонування галузі за рахунок розвитку інноваційних підходів та високих технологій":

залучення іноземних та приватних інвестицій в науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи в обсязі 100 млн. доларів США до 2030 року;

створення державного фонду розвитку науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт у видобувній промисловості (надання грантів та створення замовлень);

забезпечення підготовки 100 відсотків необхідної кількості фахівців для розвитку промисловості;

залучення 100 відсотків необхідної кількості спеціалістів в проекти науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт у видобувній промисловості.

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечення задоволення потреб національної економіки, створюючи надійний базис для виробництва продукції з високою доданою вартістю”:

збільшення обсягів видобутку стратегічно важливих корисних копалин та критичної сировини з урахуванням забезпечення 100 відсотків потреб України до 2030 року;

забезпечення 100 відсотків потреб населення України у природному газі за рахунок власного видобутку.

За стратегічною ціллю 4 “Забезпечення гармонізації галузі з навколишнім середовищем”:

забезпечення функціонування видобувної промисловості відповідно до екологічних стандартів;

зниження енергоємності видобувної промисловості на 30 відсотків;

збільшення на 50 відсотків перероблених та повторно використаних відходів, отриманих під час видобутку корисних копалин;

забезпечення реабілітації 100 відсотків територій, де відбувався видобуток.

Очікувані результати за напрямом “Видобувна промисловість”

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу максимально використати потенціал видобувної промисловості шляхом забезпечення:

прозорості та доступності галузі для надходження зовнішніх та внутрішніх інвестицій;

ефективного функціонування галузі за рахунок розвитку інноваційних підходів та високих технологій;

задоволення потреб національної економіки, створюючи надійний базис для виробництва продукції з високою доданою вартістю;

гармонізації галузі з навколишнім середовищем.

Напрям 13. Транспорт та інфраструктура

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: Україна - це логістичний та виробничий хаб, що забезпечує потреби економіки та дає змогу реалізувати експортний і транзитний потенціал.

Стратегічні цілі за напрямом:

забезпечення потреби національної економіки за рахунок розвиненого та модернізованого транспорту;

забезпечення ефективного управління та адміністрування в галузі транспорту;

забезпечення ефективного та справедливого регулювання цінової політики в галузі транспорту;

реалізація транспортного потенціалу України;

декарбонізація галузі з метою досягнення цілей кліматичної нейтральності не пізніше 2060 року.

Аналіз напряму “транспорт та інфраструктура”: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Через неефективне фінансове управління відбувається системне недовиконання планів капітальних інвестицій, відповідно більшість активів Акціонерного товариства “Українська залізниця” (далі - АТ “Укрзалізниця”) є критично зношеними.

Основу доходу АТ “Укрзалізниця” формують вантажні перевезення (88 відсотків у 2019 році). З 2013 року дохід від вантажних перевезень зріс майже вдвічі, незважаючи на поступове зниження обсягів, що було спричинено зростанням вартості перевезень та економічною кризою.

Структура вантажних перевезень змінюється: обсяг перевезеного кам’яного вугілля зменшився у 2 рази з 2013 року, в той час як обсяг перевезеного

зерна і продуктів перемолу зріс у 1,5 раза. Такі зміни обумовлені насамперед військовими діями на сході України та зростанням врожайності зернових культур.

Проте прибутки від вантажних перевезень витрачаються на покриття збитків у пасажирському сегменті, що є нетиповим для більшості країн. У 2019 році збитки від пасажирських перевезень склали 12,8 млрд. гривень, які були компенсовані за рахунок прибутків від вантажних перевезень.

Фінансовий ресурс АТ "Укрзалізниця" додатково обмежений через нецільові витрати та неефективне використання потенціалу. АТ "Укрзалізниця" сплачує податок на землю під залізничною інфраструктурою, що суперечить європейській практиці (4,2 млрд. гривень у 2019 році). Також АТ "Укрзалізниця" не використовує наявні ресурси для збільшення доходу (здача в оренду/продаж непрофільних активів, продаж металобрухту).

Наслідком фінансових дисбалансів є системне недовиконання планів капітальних інвестицій: у 2019 році план капітальних інвестицій був виконаний лише на 51 відсоток.

У результаті більшість активів залізниці є критично зношеними. Це негативно впливає на вартість, якість, швидкість та безпечність перевезень. Станом на кінець першого півріччя 2020 року із 26,7 тис. кілометрів колії 6,4 тис. кілометрів вимагають капітального ремонту, ще 2,7 тис. кілометрів - реконструкції.

Критичною є і проблема зношеності рухомого складу (90+ відсотків), яку приватні підприємства намагаються вирішити за рахунок власних коштів: частка приватних вантажних вагонів становила 58 відсотків у 2019 році. Приватні вагони перебувають у значно кращому стані: 41 відсоток з них було придбано у 2017-2019 роках.

Висновок 2. Якість дорожньої та мостової інфраструктури є низькою: близько 90 відсотків доріг перебувають у зношеному стані, що стримує розвиток сфери автомобільного транспорту

Кількість пасажирів, перевезених автомобільним транспортом, зменшилася майже вдвічі з 2013 року. Значною проблемою є тінізація пасажирських перевезень. Згідно з оцінкою Українського інституту майбутнього, близько 40 відсотків міжміських і міжобласних перевезень є нелегальними.

Кращою є ситуація у сфері вантажних перевезень: обсяг вантажоперевезень автотранспортом зріс на 22 відсотки з 2015 року. Зокрема, такий ріст спричинений поступовим переходом вантажопотоку із залізничного на автомобільний транспорт.

Розвиток автомобільного транспорту стримується незадовільним станом дорожньої інфраструктури: близько 90 відсотків доріг перебувають у зношеному стані за розрахунками Офісу ефективного регулювання (BRDO). Зокрема, частка основних автомобільних доріг (включають у себе міжнародні, національні та регіональні дороги), що потребують поточного чи капітального ремонту, становить 55 відсотків у 2016 році, відповідно до методології Міжнародного індексу рівності дорожнього покриття.

Видатки з державного бюджету на ремонт та будівництво доріг зросли більш ніж вдвічі з 2013 по 2019 роки. У 2020 році на будівництво доріг було виділено майже 130 млрд. гривень. При цьому якість дорожньої інфраструктури залишається низькою: за цим показником Україна зайняла 119 місце в Індексі дорожньої інфраструктури серед 141 країни, де нашими сусідами стали Ефіопія та Киргизстан.

Не тільки дорожня, але й мостова інфраструктура потребує модернізації: у справному стані перебувають 2 відсотки з 5631 мосту, які були досліджені Укравтодором (досліджено 35 відсотків від сукупної кількості мостів, здебільшого державні); кількість непрацездатних мостів зросла вдвічі з 2015 року та склала 2,7 відсотка; 64 відсотки мостів не відповідають сучасним стандартам щодо габаритів та вантажопідйомності.

Висновок 3. Авіаційна сфера зросла майже вдвічі за останні п’ять років, водночас потенціал внутрішніх та транзитних перевезень в Україні залишився нереалізованим

В авіаційній галузі спостерігалася тенденція зростання обсягів повітряного руху з 2000 року з тимчасовими падіннями у 2009-2010 та 2014-2016 роках через економічну кризу та збройну агресію Російської Федерації проти України. Зокрема, міжнародні авіаперевезення в Україні розвивалися рекордними темпами у 2016-2019 роках (обсяг пасажиропотоку зріс на 94 відсотки).

Однак при цьому нереалізованим залишається потенціал внутрішнього авіасполучення: частка внутрішніх рейсів становила 9,2 відсотка сукупної кількості польотів та 10,6 відсотка сукупної кількості пасажирів у 2019 році.

Пасажиропотік українських аеропортів зріс майже вдвічі за останні 5 років (без врахування аеропортів “Донецьк” і “Сімферополь”). Однак пандемія COVID-19 негативно вплинула на відновлення авіаційного транспорту: за 9 місяців 2020 р. українські аеропорти прийняли на 62,9 відсотка пасажирів менше порівняно з відповідним періодом 2019 року.

Більшість польотів у повітряному просторі України були транзитними, станом на 2013 рік їх частка склала 66 відсотків. Транзитні перевезення забезпечували фінансування модернізації та експлуатації аеронавігаційної системи України, зокрема до 50 відсотків доходів Державного підприємства обслуговування повітряного руху України надходили за рахунок транзитних перевезень.

Початок збройної агресії Російської Федерації проти України призвів до значного падіння транзитних рейсів у 2014-2016 роках: тимчасова окупація частини територій Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, заборона транзитних польотів для російських авіакомпаній та авіасполучення з Російською Федерацією призвели до падіння транзиту на три чверті за 2014-2016 роки; обсяг транзитних рейсів у 2019 році становив 40 відсотків докризового рівня.

Розвиток внутрішніх та транзитних авіаперевезень стримують зношеність та застарілість авіаційної інфраструктури в аеропортах. Аеродромна інфраструктура перебуває в критичному стані: згідно з експертною оцінкою ступінь зносу аеродромної інфраструктури становить 95 відсотків для 17 аеропортів.

Якість авіаційної інфраструктури є низькою порівняно з іншими країнами. У 2019 році Україна зайняла 103 місце в рейтингу за Індексом авіаційної інфраструктури серед 141 країни світу.

Висновок 4. Неефективне регулювання та управління портовою сферою стримує розвиток морського транспорту

Обсяги вантажів, перевезених морським транспортом, скоротилися на 38 відсотки за 2013-2019 роки. Обсяг перевалки в морських портах України скоротився на 10 відсотків за 2013-2018 роки (зокрема через збройну агресію Російської Федерації проти України), однак досягнув рекордних за останні 10 років 160 млн. тонн у 2019 році.

Значно погіршилася ситуація з пасажирськими перевезеннями, які практично припинилися після тимчасової окупації Автономної Республіки

Крим та м. Севастополя Російською Федерацією: у 2019 році кількість пасажирів становила 79,4 тис. осіб, тоді як у 2013 році вона перевищувала 6,6 млн. осіб.

Для морської галузі характерне неефективне управління портовою інфраструктурою: протягом 2015-2019 років державне підприємство "Адміністрація морських портів України" мало високі показники дохідності та прибутковості - чистий прибуток становить 1,5-3,9 млрд. гривень. Замість інвестицій в інфраструктуру більша частина доходів державного підприємства направлялася державі у вигляді зборів, податків та дивідендів. За останні 5 років середньорічні виплати на користь держави перевищували розмір капітальних інвестицій у 3,5 раза.

Наслідком значних відрахувань до державного бюджету є систематичне недовиконання планів капітальних інвестицій морських портів (50 відсотків у 2019 році), а відтак - невідповідність їх технічного рівня сучасним вимогам надання послуг.

Формування портових зборів в Україні є неефективним та непрозорим. Послуги українських портів є серед найдорожчих у регіоні Чорного моря та порівняно із світовими аналогами.

У результаті керівники компаній оцінюють українську портову інфраструктуру як посередню. За якістю портової інфраструктури Україна має 3,9 бала з семи можливих; середній показник в ЄС - 4,8 бала. Бали повністю безпосередніх конкурентів України у цьому рейтингу є значно вищими.

Висновок 5. Відновлення річкових перевезень сповільнюється зношеною інфраструктурою та недостатнім фінансуванням

Потенціал річкових вантажоперевезень в Україні є нереалізованим. За даними Держстату, обсяг транспортування вантажів річками України сягав понад 60 млн. тонн у 1991 році. В останні роки спостерігається поступове відновлення річкових перевезень.

Незважаючи на весняні карантинні заходи та обмеження, пов'язані із пандемією COVID-19, на ринку внутрішніх перевезень річковими водними шляхами спостерігалася доволі позитивна ситуація. Так, наприкінці 2020 року вантажні перевезення р. Дніпро становили 11,229 млн. тонн, що всього на 4,81 відсотка менше показника докризового 2019 року, який був

рекордний за останні роки - вантажні перевезення річкою становили 11,796 млн. тонн.

Обсяги перевезень у 2020 році р. Дніпро згідно з номенклатурою основних вантажів:

металопродукція - 1,83 млн. тонн (+ 6,97 відсотка);

зернові - 3,53 млн. тонн (- 27,3 відсотка);

нафтопродукти - 43,6 тис. тонн (+ 16,36 відсотка);

будматеріали та інше - 5,84 млн. тонн (+ 12,42 відсотка).

Падіння обсягів транспортування зернових є наслідком, зокрема, нетипових погодних умов та падіння обсягів зібраних аграріями в 2020 році зернових культур. Натомість зростання транспортування нафтопродуктів, металопродукції, будматеріалів дає підстави сподіватись на стабільну позитивну тенденцію перевезень р. Дніпро таких видів продукції в наступні роки.

Невисокою також є активність пасажирських перевезень річковим транспортом. Внутрішніми водними шляхами було перевезено майже 19,1 млн. пасажирів у 1990 році. Натомість річковим транспортом скористалися менше 600 тис. осіб у 2019 році. На даний час такі перевезення обирають, щоб дістатися до дачних ділянок (“дачна навігація”).

Річкова інфраструктура є застарілою та потребує поточного і капітального ремонту, модернізації або заміни. Зокрема, технічний стан дніпровських шлюзів наближається до критичного, адже тривалий час не проводився капітальний ремонт.

Кошти на капітальний ремонт шлюзів, які держава почала виділяти з 2017 року, освоюються не повною мірою. Наприклад, у 2019 році робіт було виконано лише на 22,7 млн. гривень із 124,3 млн. гривень, які були виділені (81,7 відсотка коштів не було використано). Більшість ремонтних робіт не виконується вчасно через отримання основного бюджетного фінансування наприкінці року (III-IV квартал) та, як наслідок, через нестачу часу на проведення тендерних процедур.

Висновок 6. Інтеграція транспортно-логістичної системи України до світової транспортної мережі забезпечить реалізацію транспортного потенціалу України

Розташування України створює великий транзитний потенціал, який так і не вдалося реалізувати повною мірою за останні 30 років. За оцінками Міжнародної торгової палати, на сьогодні використовується лише 25-30 відсотків транзитного потенціалу країни.

В останні роки спостерігається падіння як транзитних вантажоперевезень залізницею (мінус 12,9 відсотка за 2020 рік), так і падіння перевалки транзитних вантажів у портах (мінус 8,4 відсотка за 2020 рік).

Сьогодні в умовах глобалізації міжнародної торгівлі і взаємної інтеграції транспортних систем Україна повинна стати безбар'єрним простором для трансконтинентальних логістичних ланцюгів поставок товарів, постачальником надійних та високоякісних транспортних послуг для будь-яких обсягів міжнародної торгівлі.

Транспортна система України має потужний ресурс і передумови для надання великого обсягу транспортних послуг і забезпечення зручної транспортної логістики. Україна включена до індикативних карт проекту Транс'європейської транспортної мережі. Україна прагне включення до Транс'європейської транспортної мережі і головних судноплавних шляхів: першочергово - річок Дніпро та Південний Буг, другим етапом - української ділянки р. Дунай.

Формування високоефективних логістичних рішень та участь в міжнародних транспортно-логістичних проектах сприятиме залученню додаткових транзитних потоків територією України, що прямують в сполученні як між країнами Європи та Азії, зокрема за транспортними маршрутами Нового шовкового шляху, так і за напрямком Балтійське море - Чорне море - Каспійське море.

Залучення таких вантажопотоків до України вимагає побудови високоефективної системи мультимодальних/контейнерних перевезень, яка дасть змогу швидко, дешево та ефективно переміщувати ці вантажопотоки та забезпечить належний рівень транспортного сервісу та супутніх послуг.

Формування "безшовної мультимодальної мобільності" є одним із завдань транспортної галузі країни, його вирішення стає все більш нагальним для підтримки міжнародної конкурентоспроможності не тільки окремих підприємств, а й груп країн на міжнародному ринку.

Контейнеризація перевезень займає провідне місце в діяльності транспорту провідних країн світу. У 2020 році територією України залізничним

транспортом перевезено 425 066 контейнерів у двадцятифутовому еквіваленті, що на 11 відсотків більше від обсягів перевезень контейнерів за 2019 рік. На постійній основі курсували 50 контейнерних поїздів, з них 11 - міжнародних.

Також наявна низька завантаженість авіаперевезень. Лише 2-3 відсотки експорту та імпорту здійснюється авіаційним транспортом. Стимулом для розвитку міжнародного авіаційного сполучення, насамперед з державами - членами ЄС стане підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і його державами - членами про Спільний авіаційний простір, що передбачено статтею 137 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Виклики і бар'єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 "Забезпечення потреби національної економіки за рахунок розвиненого та модернізованого транспорту":

високий рівень зносу залізничної інфраструктури та рухомого складу (майже чверть від сукупної протяжності експлуатаційних залізничних шляхів потребує капітального ремонту, а рівень зносу рухомого складу становить понад 90 відсотків);

високий ступінь зносу дорожньої інфраструктури (близько 90 відсотків доріг перебувають у зношеному стані; Україна посіла 119 місце за рівнем якості дорожньої інфраструктури);

низька якість мостової інфраструктури (у справному стані перебувають 2 відсотки з 5631 мосту, які були досліджені Укравтодором; 64 відсотки мостів не відповідають сучасним стандартам щодо габаритів та вантажопідйомності);

посередній стан інфраструктури в українських портах (згідно з CGI, якість портової інфраструктури в Україні становила 3,9 із 7 балів у 2019 році, порівняно із 4,8 бала - середнім значенням для країн ЄС);

застаріла та зношена річкова інфраструктура (технічний стан дніпровських шлюзів наближається до критичного; скорочення протяжності внутрішніх водних шляхів);

значне податкове навантаження (застосування податку на додану вартість на всіх етапах надання авіапослуг, податок на землю під залізничною інфраструктурою, високі ввізні мита на обладнання, що не дають змогу інвестувати в модернізацію інфраструктури).

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення ефективного управління та адміністрування в галузі транспорту”:

відсутність незалежного регулятора (конкуренція на ринках перевезення пасажирів та вантажів, які залежать від користування послугами природних монополій є відсутньою/обмеженою);

економічно необґрунтовані тарифи на залізничні перевезення та портові збори (нечіткий та непрозорий механізм тарифоутворення без прив’язки до собівартості перевезень; цілі портових зборів не встановлені законодавчими актами);

система встановлення аеропортових зборів в Україні відрізняється від світової та європейської практики, що обмежує можливості регіональних аеропортів щодо застосування гнучких цін, викликає певні проблеми в процесі залучення нових авіакомпаній для виконання рейсів з/в Україну, проведення консультацій з авіакомпаніями, таким чином зменшуючи надходження до аеропортів та негативно впливаючи на розвиток авіаперевезень через регіональні аеропорти України;

недосконала система обліку пільгових перевезень, що стає причиною високої заборгованості органів місцевого самоврядування за авто- та залізничні перевезення;

застаріла структура організації перевезень (відсутня практика “місцевих” перевезень, що заважає розвиватися транспортній системі);

складність дипломування та ліцензування (необґрунтовані бюрократичні обмеження та складні процедури отримання дозволів та ліцензій).

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечення ефективного та справедливого регулювання цінової політики в галузі транспорту”:

неефективна організація ринку залізничних перевезень (існування державної монополії на ринку залізничних перевезень, що обмежує ефективність функціонування залізничного транспорту та залучення інвестицій);

неефективне управління ДП “АМПУ” (необґрунтована кількість персоналу, відсутність повноважень для проведення узгодженої політики розвитку портів, низький рівень виконання планів капітальних інвестицій);

потреби в інвестиціях значно перевищують обсяги фінансування (навіть при зростанні рівня капітальних інвестицій у наземному та трубопровідному

транспорті у 7 разів протягом 2013-2018 років рівень зносу основних засобів становить 63 відсотки у 2018 році).

За стратегічною ціллю 4 “Реалізація транспортного потенціалу України”:

зниження обсягів транзитних вантажів в Україні (обсяг транзитних вантажів значно скоротився за останні 7 років (з 35 млн. тонн у 2012 році до 11 млн. тонн у 2019 році в морських портах та з 32 млн. тонн у 2012 році до 14 млн. тонн у 2019 році на залізниці);

складність проходження контрольних процедур (складні, переобтяжені великою кількістю формальностей митні процедури);

низький рівень контейнеризації (рівень контейнеризації в Україні залізничного транспорту становив близько 2,1 відсотка, морського транспорту - близько 8 відсотків);

низький рівень розвитку мультимодальних перевезень (відсутність розвиненої інфраструктури для здійснення такого типу перевезень, відсутність стратегічного бачення та плану розвитку мультимодальних перевезень);

невикористаний потенціал участі України в реалізації міжнародних транспортних проектів.

Стратегічний курс розвитку транспорту
та транспортної інфраструктури

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення потреби української економіки за рахунок розвиненого та модернізованого транспорту”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Розвиток річкового транспорту	вирішення питання щодо системного фінансування державних підприємств/установ річкової галузі в обсязі, необхідному для нормальної та повноцінної роботи

	створення Державного фонду внутрішніх водних шляхів та визначення джерел його наповнення створення передумов для використання державно-приватного партнерства для інвестицій у річкові причали забезпечення будівництва транспортно-логістичних комплексів на річці із залученням органів місцевого самоврядування підтримання безпечних для судноплавства габаритів суднового ходу на судноплавних внутрішніх водних шляхах забезпечення розширення пропускної спроможності судноплавних шлюзів Дніпровського каскаду
2. Розвиток морського транспорту	забезпечення виконання планів капітальних інвестицій морських портів усунення вузьких місць припортової залізничної інфраструктури здійснення комплексних заходів із забезпечення безпечного мореплавства в територіальному морі та акваторіях морських портів забезпечення приєднання та імплементації в Україні 15 міжнародних договорів у сфері торговельного мореплавства визначення меж морських портів підвищення рівня безпеки судноплавства забезпечення екологічної безпеки на морському транспорті

3. Розвиток залізничного транспорту	розроблення проекту Закону України “Про залізничний транспорт України”, а також підзаконних нормативно-правових актів для його реалізації утворення конкурентного ринку залізничних перевезень оновлення та модернізація залізничного рухомого складу забезпечення створення залізничного фонду (передбачити спрямування коштів фонду на інвестиційні проекти в частині інфраструктури та оновлення тягового рухомого складу АТ “Укрзалізниця”) проведення капітального ремонту залізничних колій та інших елементів залізничної інфраструктури забезпечення покращення якості пасажирських залізничних перевезень, запровадження системи управління якістю пасажирських перевезень вирішення проблеми розукомплектування рухомого складу та крадіжок вантажів підвищення рівня безпеки залізничних перевезень забезпечення електрифікації залізничної колії на ділянках, де це є економічно обґрунтованим створення умов для будівництва високошвидкісної залізниці забезпечення покращення якості (доступності) залізничних пасажирських перевезень осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення

4. Розвиток автомобільного транспорту	розширення та забезпечення виконання програм дорожнього будівництва забезпечення прийняття, фінансування та розширення національної програми щодо відновлення мостів проведення повного аудиту стану мостової інфраструктури врегулювання умов та критеріїв якості виконання дорожніх робіт забезпечення рівних умов та справедливого контролю якості доріг залучення міжнародного технічного нагляду та моніторингу забезпечення переходу від пострадянських нормативів з моніторингу та технічного нагляду до міжнародних стандартів забезпечення уніфікації даних та формування паспортів доріг зменшення податкового навантаження забезпечення європейських правил допуску та роботи на ринку врегулювання взаємовідносин органів державної влади з перевізниками та автостанціями забезпечення потреб міжнародних вантажних перевізників дозволами для здійснення перевезення збільшення пропускної здатності міжнародних автомобільних вантажних пунктів пропуску через державний кордон та створення нових пунктів пропуску

	забезпечення ефективного габаритно-вагового контролю через масштабування досвіду WiM (автоматичні системи контролю навантаження в русі) на всю мережу автомобільних доріг створення систем підтвердження професійної кваліфікації створення рівних умов роботи на ринку автомобільних перевезень забезпечення детінізації ринку пасажирських перевезень підвищення рівня безпеки дорожнього руху забезпечення екологічної безпеки на автотранспорті забезпечення будівництва цементобетонних доріг з використанням цементно-шлакової продукції запуск та масштабування довгострокових контрактів на експлуатацію доріг реалізація програми “розумні дороги” розвиток мережі електрозарядних станцій для електромобілів
5. Розвиток авіаційного транспорту	забезпечення повноцінної і справедливої реалізації Державної цільової програми розвитку аеропортів до 2023 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 126, та забезпечення фінансування тих аеропортів, що вже пройшли необхідні процедури для участі в програмі

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення ефективного управління та адміністрування в галузі транспорту”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Створення Національної комісії, що здійснює державне регулювання в сфері транспорту	утворення постійно діючого державного колегіального органу - Національної комісії, що здійснює державне регулювання в сфері транспорту, метою діяльності якого є ефективне державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання, що діють на суміжних ринках у сфері транспорту, та забезпечення, зокрема: формування та реалізація державної цінової і тарифної політики діяльності суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання, що діють на суміжних ринках, у сферах користування залізничними коліями, диспетчерськими службами, вокзалами та іншими об'єктами інфраструктури, що забезпечують рух залізничного транспорту загального користування; управління повітряним рухом; спеціалізованих послуг у річкових, морських портах, морських рибних портах та аеропортах відповідно до переліку, визначеного Кабінетом Міністрів України; внутрішніх та міжнародних перевезень пасажирів та вантажів повітряним, залізничним, річковим та морським транспортом державного регулювання, нагляду (контролю) та моніторингу за діяльністю суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання, що діють на суміжних ринках, у сфері транспорту досягнення паритету інтересів споживачів, суб'єктів господарювання, що діють на суміжних ринках у сфері транспорту, і держави з метою

	збільшення обсягів послуг та підвищення їх якості з урахуванням інтересів національної безпеки прозорості і відкритості діяльності на ринку послуг, що надаються суб'єктами природних монополій та суб'єктами господарювання, що діють на суміжних ринках у сфері транспорту створення умов, які забезпечуються за рахунок виникнення та розвитку конкуренції, виведення товарного ринку із стану природної монополії, що дасть можливість ефективніше задовольняти попит, а також сприяння розвитку конкуренції на суміжних ринках створення сприятливих умов для залучення інвестицій у розвиток ринків у сфері транспорту
2. Розвиток суспільно важливих перевезень	забезпечення вибору перевізників шляхом тендерної процедури врегулювання механізму визначення та підтримки соціально важливих авіаперевезень та визначення пасажирських, вантажних, медичних повітряних ліній для здійснення таких перевезень проведення верифікації щодо надання пільг на проїзд окремим категоріям населення, нормативно-правове забезпечення адресності надання пільг відновлення джерела бюджетного стимулювання розвитку громадського транспорту - направлення з державного в місцеві бюджети частини акцизів на пальне на цілі розвитку громадського транспорту
3. Вдосконалення дипломування та ліцензування	усунення необґрунтованих бюрократичних обмежень при отриманні дозволів на виконання польотів із використанням безпілотних літальних апаратів

	спрощення процедур дипломування моряків

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечення ефективного та справедливого регулювання цінової політики в галузі транспорту”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Проведення реструктуризації АТ “Укрзалізниця”	забезпечення фінансового оздоровлення АТ “Укрзалізниця” шляхом реалізації стабілізаційних програм, зокрема, ефективної реалізації металобрухту АТ “Укрзалізниця”, забезпечення реалізації непрофільних активів, звільнення від оподаткування земель під залізничною інфраструктурою тощо проведення фінансового та організаційного розділення АТ “Укрзалізниця” на окремі сегменти за видами діяльності підготовка АТ “Укрзалізниця” до функціонування в умовах конкурентного ринку залізничних перевезень зменшення збитковості пасажирських перевезень шляхом запровадження контрактного замовлення суспільно важливих пасажирських перевезень
2. Проведення реструктуризації ДП “АМПУ”	впровадження корпоративного управління ДП “АМПУ” оптимізація кадрового складу ДП “АМПУ” розроблення механізму участі органів місцевого самоврядування у процесах планування розвитку морських портів України з можливістю входження до рад морських портів

	оптимізація витрат ДП “АМПУ”, розгляд можливості зниження норм відрахування дивідендів ДП “АМПУ” до бюджету створення законодавчих умов для розвитку морських портів України із застосуванням моделі управління “порт-лендлорд”, відповідно до якої адміністрація морського порту має право надавати інвесторам об’єкти портової інфраструктури та земельні ділянки для будівництва, а інвестори мають право оперувати збудованими терміналами протягом певного часу, після закінчення якого можуть або продовжити дію договору, або повернути земельну ділянку разом із терміналом у процесі інвестування в модернізацію та розвиток інфраструктури портової галузі
3. Вдосконалення управління аеропортами	проведення корпоратизації аеропортів, які перебувають в державній власності впровадження нових процесів планування та структури управління в аеропортах розроблення та затвердження майстер-плану розвитку аеропортів на 20-30 років
4. Використання механізму державно-приватного партнерства	затвердження рішенням Кабінету Міністрів України переліку проектів державно-приватного партнерства, концесій, які будуть реалізовані на період до 2030 року дозвіл на довгострокове бюджетне планування шляхом внесення змін до Бюджетного кодексу України, що зробить можливим використання державно-приватного партнерства, концесій покращення механізму вилучення землі

	закріплення на законодавчому рівні гарантій інвесторів, які готові вкладати кошти в транспорту інфраструктуру збільшення фінансування Агенції ДПП та створення спецфонду для підготовки проектів забезпечення спрощеного механізму використання донорських коштів
5. Міський/ регіональний транспорт	забезпечення інтеграційних планів розвитку транспорту до планів стратегічного планування на міському та регіональному рівнях розроблення стратегії транспортного розвитку для всіх міст України надання підтримки органам місцевого самоврядування щодо децентралізації управління інфраструктури місцевого транспорту забезпечення регіоналізації операторів перевезень та управління перевезеннями забезпечення оновлення рухомого складу громадського транспорту із збільшенням кількості електричного громадського транспорту забезпечення підвищення міської мобільності (мережа паркувальних зон, пасажирські термінали з пересадки з індивідуального транспорту на міський транспорт, велосипедні маршрути) забезпечення побудови заміської велосипедної мережі забезпечення стимулювання трансформації громадського транспорту та інфраструктури в частині переходу на низьковуглецеві види

	палива, просування “зелених” видів громадського транспорту

За стратегічною ціллю 4 “Реалізація транспортного потенціалу України”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Розвиток мультимодальних перевезень	вдосконалення нормативно-правової бази, визначення правових та організаційних засад мультимодальних перевезень стимулювання розвитку мультимодальних перевезень на законодавчому рівні, надання державної підтримки забезпечення системного програмного розвитку мультимодальних/контейнерних перевезень з урахуванням світових тенденцій та потреб економіки держави розбудова сучасної транспортно-логістичної мережі мультимодальних терміналів/кластерів інтеграція транспортної системи України в світову мережу мультимодальних перевезень, участь в транспортно-логістичних проектах збільшення частки контейнерних перевезень та започаткування нових маршрутів регулярних контейнерних поїздів, зокрема і в міжнародному сполученні забезпечення єдиної технологічної сумісності на основних напрямах перевезень на стиках між видами транспорту

	забезпечення принципів інтероперабельності транспортних систем у складі ланцюгів міжнародних перевезень прискорення та підвищення прозорості контрольних процедур під час перетину державного кордону, забезпечення безпаперового супроводу мультимодальних перевезень
2. Інтеграція до міжнародних транспортних коридорів	досягнення угоди про розвиток перевезень за напрямком Балтійське море - Чорне море - Каспійське море з іншими учасниками підписання Угоди для приєднання України до міжнародного морського “Блакитного поясу” навколо Європи лібералізація міжнародних транзитних вантажних автомобільних перевезень включення до Транс’європейської транспортної мережі внутрішніх водних шляхів України проведення переговорів з Китаєм для входження до “формату 17+1”, зокрема з метою залучення інвестицій розбудова сучасної транспортної інфраструктури, зокрема за напрямами Транс’європейської транспортної мережі

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення потреби національної економіки за рахунок розвиненого та модернізованого транспорту”:

нове будівництво, реконструкція, капітальний та поточний ремонт автомобільних доріг з відповідною дорожньою інфраструктурою та введення в експлуатацію понад 20 000 кілометрів автомобільних доріг загального користування державного значення до 2030 року;

утворення конкурентного ринку залізничних перевезень (не менш як три перевізники отримали доступ до ринку);

зменшення кількості магістральних колій з простроченими строками капітальних ремонтів;

підвищення мінімального рівня ефективності в портах до 70 відсотків, збільшення переробки в портах до 192 млн. тонн на рік;

збільшення обсягу вантажних перевезень річкою до 15 млн. тонн до 2025 року;

забезпечення збільшення кількості глибоководних (від 19 метрів) морських причалів в Україні до не менш як 5;

збільшення сукупного обсягу пасажиропотоку українських аеропортів до 71,2 млн. пасажирів на рік;

скорочення обсягу викидів парникових газів.

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення ефективного управління та адміністрування в галузі транспорту”:

створення незалежного регулятора транспорту;

забезпечення фінансування суспільно важливих перевезень за рахунок державного та місцевих бюджетів;

забезпечення переходу на адресну модель надання пільг на проїзд.

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечення ефективного та справедливого регулювання цінової політики в галузі транспорту”:

забезпечення виконання планів капітальних інвестицій в розвиток портової інфраструктури на 100 відсотків.

збільшення обсягу залучених інвестицій у сферу транспорту та інфраструктури до 30 млрд. доларів США;

забезпечення переходу на адресну модель надання пільг на проїзд.

За стратегічною ціллю 4 “Реалізація транспортного потенціалу України”:

розбудова сучасної транспортної мережі для безбар’єрного виконання мультимодальних перевезень;

участь в міжнародних транспортних проектах за напрямками Балтійське море - Чорне море - Каспійське море, Європа - Середня Азія - Китай;

збільшення частки контейнерних перевезень до 20 відсотків в загальному обсязі вантажних перевезень;

забезпечення входження внутрішніх водних шляхів України до Транс'європейської транспортної мережі;

підписання Угоди про Спільний авіаційний простір між Україною та ЄС.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу забезпечити ефективність сектору та сприятиме збільшенню обсягів перевезень завдяки:

забезпеченню потреб національної економіки за рахунок розвиненого та модернізованого транспорту та інфраструктури;

забезпеченню ефективного та справедливого регулювання;

забезпеченню ефективного управління та адміністрування;

реалізації експортного та транзитного потенціалу України.

Напрям 14. Креативні індустрії та індустрія гостинності

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: Розвинена креативна економіка та реалізований туристичний потенціал країни.

Стратегічні цілі за напрямом:

забезпечення розвитку туризму як одного з драйверів соціокультурного та економічного розвитку регіонів;

створення конкурентоспроможної креативної економіки для збалансованого розвитку України.

Аналіз сектору: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Сторона пропозиції індустрії гостинності відображає низький рівень розвитку сектору порівняно з європейськими стандартами

З 2017 року Україна піднялась у міжнародному рейтингу конкурентоспроможності туризму на 10 позицій і займає 78 місце у світі. Разом з тим, попри швидке зростання рейтингу, сьогодні Україна все ще поступається за основними розділами середньому значенню країн ЄС.

Найсильнішими сторонами українського туризму згідно з рейтингом є цінова конкурентоспроможність, оздоровчих послуг, а також людські ресурси та ринок праці.

Найпроблемнішими сферами, згідно з рейтингом, є забезпечення безпеки та захисту, екологічна стійкість, захист природних ресурсів, застаріла та нерозвинена транспортна інфраструктура.

Україна має малу кількість ліжок для розміщення туристів відносно площі країни. За цим показником ми поступаємось європейським країнам - середньоєвропейський показник 9,2 ліжка/ кв. метр проти 1,6 ліжка/ кв. метр в Україні.

Висновок 2. Попит на індустрію гостинності в цілому відповідає світовим практикам

В Україні, як і в інших країнах, існує проблема розподілу відвідувачів на туристів (відвідувачів, які мали ночівлю у місці відвідування) та одноденних відвідувачів. Для її вирішення необхідне удосконалення обліку перетинів державного кордону для відображення такої інформації в адміністративній звітності Держприкордонслужби, а також запровадження статистичного спостереження щодо подорожей домогосподарств.

Україна має цінову перевагу у формуванні середнього чеку по готелях, при цьому готелі забезпечують 40 відсотків операційної прибутковості. Це відкриває потенціал для сегмента готелів категорії “три зірки” і “чотири зірки”.

Офіційна статистика не відрізняє туристів, які залишилися на ніч, від туристів, що прибули та вибули в один і той самий день, що спричиняє додаткові проблеми під час тлумачення статистики.

Згідно з даними про прибуття в аеропорти, сьогодні основними містами для прибуття іноземних туристів є м. Київ, Одеса та Львів.

Згідно з даними Міжнародного торговельного центру (ITC TradeMap), більшу частину припливу валюти в країну приносять персональні туристичні послуги.

Висновок 3. Сектор креативних індустрій демонструє поступове відродження за останні декілька років

Сектор креативних індустрій демонструє позитивну динаміку зростання з 2015 року. Децентралізація створила можливість пожвавити культурний сектор на всій території країни, зокрема зміцнити його інфраструктуру та моделі управління, наблизити процеси прийняття рішень до громадян.

Згідно із складовою Індексу глобальної конкурентоспроможності Creative Outputs (результати креативної діяльності) три найбільш конкурентоспроможні показники для України охоплюють реєстрацію торгових марок; реєстрацію промислових зразків і створення мобільних додатків. Україна зарекомендувала себе як достойний гравець ринку IT: цей сектор генерує близько 44 відсотків доданої вартості від усієї доданої вартості, створеної креативними індустріями (за даними Держстату).

Міжнародна маркетингова кампанія Уряду України Ukraine Now дала поштовх для індустрії та стимулювала виробників використовувати українську корпоративну ідентичність на міжнародному рівні.

Україна має багато регіональних особливостей для вироблення унікального продукту з чітко встановленим регіональним походженням товарів та виробів. Наприклад, наприкінці жовтня 2020 року статус географічних зазначень отримали петриківський розпис та кролевецькі рушники.

Висновок 4. Розвиток сектору стримується низькими витратами населення на культуру та низьким рівнем фінансування

В Україні відзначаються низькі витрати населення на культуру, що становлять близько 2 відсотків споживчих витрат. Серед іншого, на зниження культурної активності вплинули кризові події 2013-2014 років.

Сьогодні в Україні існує тенденція створення креативних хабів, які об’єднують креативні та ділові спільноти. Це насамперед цифрові платформи та віртуальні мережі, коворкінги, бізнес-інкубатори або акселератори, майстерні (fab lab) та міські лабораторії.

Багато з новостворених хабів фокусують свою діяльність навколо сфери ІКТ: креативні індустрії також є частиною таких екосистем. Менша частка таких хабів орієнтована на мистецтво або інвестує в проекти, які спрямовані на соціальне підприємництво.

Культурні установи вимагають нових управлінських та бізнес-моделей, щоб виступати як ефективні координаційні центри для культурних проектів.

Незважаючи на позитивне сальдо в зовнішній торгівлі в креативних товарах та послугах, під час просування експорту та фінансування креативних індустрій інвестори стикаються з рядом проблем: невеликі розміри більшості креативних організацій, переважно нематеріальні активи, джерела їх доходів, залежність від прав інтелектуальної власності як фактору зростання, слабкі управлінські навички, відсутність знань і контактів у ділових колах.

Виклики і бар'єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 "Забезпечення розвитку туризму як одного з драйверів соціокультурного та економічного розвитку регіонів":

Організація:

низька представленість (недостатня обізнаність про туристичні продукти та відсутність доступної інформації про туристичні локації, зокрема, іноземною мовою);

невизначена стратегія просування галузі (відсутня маркетингова стратегія туризму та бюджет для її реалізації для покращення сприйняття України як конкурентної туристичної дестинації);

обмеженість даних (статистика туризму потребує запровадження нових спостережень, зокрема щодо туристів та одноденних відвідувачів на пунктах пропуску через державний кордон (для в'їзного туризму) та щодо подорожей домогосподарств (для внутрішнього та виїзного туризму), перегляд підходів до складання показників адміністративних даних, пошук альтернативних джерел інформації);

відсутній реєстр гравців ринку (відсутність єдиного реєстру сертифікованих гравців ринку та класифікованих за категоріями закладів розміщення);

неефективна система державного фінансування та загалом економічний ефект від індустрії гостинності.

Розміщення та обслуговування:

тіньовий ринок (нерівномірний податковий тягар призводить до зростання тіньової економіки, збільшення кількості випадків ухилення від сплати податків, а також зменшення податкових надходжень);

проблеми з отриманням дозволів (застарілі норми проектування та вимоги до ведення діяльності стримують розвиток сектору);

низька якість інфраструктури, застаріла база для санаторно-курортного відпочинку;

низькі базові стандарти гостинності дестинацій (відсутність санітарних зон, навігації, безпеки туристів тощо).

Дозвілля:

занедбаний стан туристичних об'єктів (відсутність належного фінансування для збереження, реставрації (консервації) пам'яток культурної спадщини та відновлення природних ресурсів);

відсутній реєстр туристичних об'єктів (невизначена комерційна цінність більшості об'єктів, відсутність реєстру туристичних дестинацій);

неефективна співпраця між дестинаціями (відсутність розгалуженої мережі менеджменту дестинацій робить зусилля учасників ринку менш ефективними, інвестиції в бізнес менш привабливими).

Враження:

непрацюючий механізм роботи із скаргами туристів (немає єдиного сервісу для допомоги туристу, який не отримав свою послугу чи отримав послугу невідповідної якості);

неефективна система класифікації (відсутність класифікації суб'єктів туристичної діяльності та невідповідність заявленого рівня сервісу реальному порушує права споживачів);

неефективна комунікація на внутрішньому та зовнішньому ринку (пасивна позиція в українському та світовому просторах щодо стимулювання поширення споживачами позитивних відгуків після подорожей Україною);

короткий строк перебування туристів (більшість іноземних туристів приїжджають в Україну на короткий проміжок часу);

низька активність на міжнародній арені (пасивна позиція у світовому просторі та відсутні методи прискорення поширення вражень та активізації "сарафанного радіо").

За стратегічною ціллю 2 “Створення конкурентоспроможної креативної економіки для збалансованого розвитку України”:

Створення:

низький рівень освітніх можливостей (застарілі методології та матеріали для навчання креативним професіям, низький рівень інтеграції креативних підходів і поєднання навчання та практики);

нерозвинені платформи для реалізації (мала кількість платформ для реалізації та демонстрування таланту, відсутні соціальні ліфти);

низька залученість діячів (низький показник поширення участі професіоналів у галузі культури у формулюванні та впровадженні культурної політики, заходів та програм, які їх стосуються);

низькі стимули до реєстрації діяльності (велика кількість митців продовжують працювати в тіні та не реєструють свою економічну діяльність).

Виробництво:

проблеми з початковим капіталом (обмежений доступ до дешевого орендного обладнання та фінансових ресурсів для реалізації ідей);

бар’єри для фінансування (відсутність законодавства про спонсорство та меценатство, яке б забезпечувало пільгові умови для бізнесу, що підтримує культурні проекти);

бар’єри для міжнародної співпраці (недостатньо ефективне регулювання спільних міжнародних проектів у кіноіндустрії та музиці, неуніфіковане законодавство, непривабливі умови та механізми заохочення до міжнародної співпраці).

Дистрибуція:

низька забезпеченість інфраструктурними об’єктами (проведення концертів, заходів та фестивалів залежить від багатьох чинників, на які важко впливати або нівелювати);

неефективне регулювання (недосконалий механізм контролю виконання законів про захист інтелектуальної власності та нематеріальних активів, відсутній механізм захисту продукту від плагіату та незаконного поширення, брак законодавства щодо сертифікації національної продукції).

Споживання та участь:

низькі культурні витрати населення (частка доходу, яка може бути використана на дозвілля, мала порівняно з розвиненими країнами);

низька активність споживача (низький рівень споживання культурної продукції та участі в культурі демонструє розрив між попитом та пропозицією на ринку креативної економіки);

піратство (легкий доступ до безкоштовного нелегального контенту робить піратство основним методом споживання контенту);

наявність стереотипів (упереджене ставлення до українського продукту та наявність стереотипів про низьку якість вітчизняного контенту).

Стратегічний курс напряму “Креативні індустрії та індустрія гостинності”

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення розвитку туризму як одного з драйверів соціокультурного та економічного розвитку регіонів”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Сталий розвиток ринкової екосистеми та державно-приватного партнерства 2. Покращення менеджменту туристичних територій (дестинацій)	впровадження кластеризації ринку через грантову підтримку і державно-приватне партнерство забезпечення розвитку інституційної спроможності дестинацій, зокрема за підтримки держави запуск пілотних проектів дестинацій забезпечення умов для створення і розвитку ринкових організацій з менеджменту і маркетингу дестинацій на національному, регіональному і локальному рівнях сприяння розвитку мережі регіональних і локальних організацій з маркетингу дестинацій

	забезпечення функціонування представницького органу (наглядова рада чи правління) при організації з маркетингу дестинацій національного рівня
3. Впровадження саморегуляції галузі	розроблення спільно з ринком прозорих критеріїв відповідності організацій вимогам саморегулювання, методології створення, регламентам діяльності та шаблонам документів розроблення галузевих угод (industry deal) та передача функцій ринкового контролю саморегулівним організаціям, які відповідають встановленим критеріям, забезпечення державного нагляду за їх виконанням
4. Покращення системи фінансування	створення механізму для цільового спрямування туристичного збору забезпечення фінансування державою інституційного розвитку створення механізму та умов для проактивного залучення інвестицій створення механізму для забезпечення сталої фінансової підтримки туристичної галузі (зокрема Національний туристичний фонд, місцеві туристичні фонди, інвестиційні хаби, акселератори, державно-приватне партнерство тощо)
5. Забезпечення промоцією туристичного продукту	передача функції маркетингу туристичних дестинацій на організації з маркетингу дестинацій, головною функцією яких є розвиток та промоція туристичних дестинацій і проектів на локальному, регіональному і національному рівнях підготовка технічних завдань для створення маркетингової стратегії України, національного

	туристичного інтернет-ресурсу та промокампаній всередині країни та на цільових ринках на засадах прозорості та із залученням стейкхолдерів галузі забезпечення здійснення організацій з маркетингу дестинацій комплексних аналітичних досліджень для формування портрета туриста (споживача) для всіх рівнів і типів туристичного продукту на кожному цільовому ринку
6. Впровадження інновацій та цифровізації	залучення всіх стейкхолдерів до розроблення цифрових інструментів у галузі створення Єдиного туристичного реєстру зі щомісячним оновленням даних запровадження складання сателітного рахунку туризму створення комунікаційної платформи створення системи моніторингу стану реалізації галузевих стратегій розроблення та впровадження механізму державної підтримки інноваційних проектів з цифровізації в галузі гостинності та туризму впровадження автоматизації даних та інноваційних технологічних рішень для підвищення конкурентоспроможності туристичних продуктів і дестинацій
7. Вдосконалення системи управління якістю	розроблення та впровадження комплексної системи управління якістю, системи класифікації, національних стандартів і рейтингів, що відповідають міжнародним практикам, із залученням усіх стейкхолдерів забезпечення державної підтримки створення прозорої системи рейтингів та стимулювання

	присутності українського бізнесу галузі гостинності та туризму в основних міжнародних рейтингах проведення оцінки та вдосконалення системи управління якістю в галузі
8. Підвищення кваліфікації	створення умов для легалізації працевлаштування у галузі розроблення і впровадження системи підготовки спеціалістів галузі на усіх рівнях освіти запровадження професійних стандартів і рамок кваліфікації в галузі формування механізмів навчання, обміну досвідом та підвищення кваліфікації менеджменту дестинацій стимулювання бізнесу до участі у дуальній освіті та практичній підготовці спеціалістів проведення оцінки та вдосконалення системи підготовки фахівців (lifelong learning) у галузі
9. Створення умов для розвитку конкуренто-спроможних туристичних продуктів 10. Підтримка туристичних територій (дестинацій) та проектів на світовому рівні	розроблення і впровадження державної цільової програми, що передбачає підтримку проектів світового рівня (комплекс інфраструктури, контенту та комунікацій) на конкурсній основі забезпечення розвитку і промоції туристичних дестинацій і продуктів у рамках п’яти пріоритетних напрямків (MICE / Business, астро / Gastro, Культурно-пізнавальний / Culture, Медичний і рекреаційний туризм / Health, Сільський зелений туризм/ Rustic Green)
11. Підтримка туристичних	розроблення і впровадження державної цільової програми, що передбачає підтримку проектів

територій (дестинацій) та проектів на регіональному рівні	регіонального рівня (комплекс інфраструктури, контенту та комунікацій) на конкурсній основі забезпечення розвитку і промоції туристичних дестинацій і продуктів у рамках пріоритетних напрямів (круїзи Дніпром, круїзи Чорним морем, Українська Бессарабія, заповідники, сільський зелений туризм, Харків та агломерація, Одеса та агломерація, Львів та агломерація, Київ та агломерація, Карпати (лижний відпочинок), Чорнобиль, Закарпаття, Полтава та агломерація, Херсон та агломерація, святині (Умань та інші)
12. Підтримка туристичних територій (дестинацій) та проектів на місцевому рівні	розроблення і впровадження державної цільової програми, що передбачає підтримку проектів місцевого рівня (комплекс інфраструктури, контенту та комунікацій) на конкурсній основі забезпечення розвитку і промоції туристичних дестинацій і продуктів у рамках пріоритетних напрямів (спортивний, активний, дитячий, культурно-пізнавальний, сільський, екологічний, освітній)
13. Ефективне державне управління 14. Вдосконалення нормативно-правової бази	проведення аудиту нормативно-правового забезпечення галузі, аналіз його актуальності, відповідності міжнародним зобов’язанням та рекомендаціям розроблення плану дій з внесення змін до законодавства та забезпечення його виконання закріплення на законодавчому рівні механізмів сталого фінансування та підтримки галузі; забезпечення формування та постійної актуалізації з урахуванням потреб ринку нормативно-правової бази на засадах прозорості та із залученням усіх стейкхолдерів *{Абзац третій пункту 14 підрозділу “Стратегічний курс напряму “Креативні*

	індустрії та індустрія гостинності" напряму 14 виключено на підставі Постанови КМ № 202 від 10.03.2021}
15. Розроблення стратегії розвитку галузі	розроблення та схвалення Стратегії розвитку туризму до 2030 року та формування за участю стейкхолдерів щорічних планів дій з її реалізації з визначенням конкретних показників ефективності проведення моніторингу (зокрема інтерактивного) виконання Стратегії розвитку туризму до 2030 року та забезпечення узгодження механізмів її реалізації на національному, регіональному та локальному рівнях розроблення та схвалення проекту державної цільової програми "Мандруй Україною" запровадження проведення щорічної звітної конференції з питань виконання розвитку туризму до 2030 року
16. Вдосконалення взаємодії з державними інституціями	створення механізму для ефективної взаємодії органів влади в галузі між собою та ринком передача функцій з маркетингу та частини функцій з менеджменту туристичних територій (дестинацій) в організації з маркетингу дестинацій передача частини функцій з регулювання саморегулівним організаціям
17. Розширення міжнародної діяльності	забезпечення взаємодії з дипломатичними представництвами та установами на цільових ринках проведення аналізу та формування мережі міжнародних представництв на засадах

	державно-приватного партнерства для промоції туристичних продуктів здійснення візової лібералізації з цільовими країнами формування мережі міжнародних представництв на засадах державно-приватного партнерства для промоції туристичних продуктів забезпечення ефективної взаємодії з дипломатичними представництвами, діаспорами та бізнес-представництвами на цільових ринках розширення переліку цільових країн і впровадження візової лібералізації з ними

За стратегічною ціллю 2 “Створити конкурентоспроможну креативну економіку для збалансованого розвитку України”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Спроможність підприємств 2. Покращення фінансової спроможності	сприяння формуванню інституту фінансових посередників у сфері креативних індустрій (синдикати “бізнес-янголів”, консультаційні центри, фонди тощо) адаптація можливостей та умов програми “Доступні кредити 5-7-9” до особливостей діяльності суб’єктів господарювання у сфері креативних індустрій
3. Підвищення компетенційної спроможності	формування засад для створення креативних хабів з метою підтримки креативного бізнесу та створення конкурентоспроможного локального продукту через проведення програм інкубації та акселерації, надання менторських послуг

	створення умов для запуску навчальних можливостей підвищення рівня підприємницьких навичок митців та вдосконалення компетентностей професіоналів у сфері креативних індустрій (у форматі тренінгів, навчальних курсів тощо)
4. Український креативний продукт	розширення грантових можливостей, що надаються державними інституціями у сфері креативних індустрій, у напрямі підвищення конкурентоспроможності, інклюзивності, інноваційності, доданої вартості креативного продукту, зокрема регіонального, який створюється в результаті грантового державного фінансування врахування сучасних тенденцій креативних індустрій та їх інтегрування до навчального процесу
5. Стимулювання розвитку галузі	розроблення секторальних політик для перспективних секторів креативних індустрій в Україні: народних художніх промислів: оновлення економічної моделі народних художніх промислів як сектору креативних індустрій, що допоможе розкрити їхній експортний, туристичний, регіональний потенціал, зокрема створення умов для брендування виробів народного художнього промислу через механізм географічних зазначень і маркування дизайну: створення умов для промоції українського дизайну на зовнішньому ринку та зміцнення спроможності

	українських виробників креативного продукту на внутрішньому ринку концертної та музичної індустрій: вдосконалення законодавства в частині врегулювання основних засад державної політики, а також діяльності в концертній та музичній сферах

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення розвитку туризму як одного з драйверів соціокультурного та економічного розвитку регіонів”:

45 місце за Індексом конкурентоспроможності в сферах подорожей та туризму (The Travel & Tourism Competitiveness Index);

збільшення частки галузі у ВВП до середньосвітового рівня 10 відсотків;

стале зростання кількості, якості та конкурентоспроможні туристичних продуктів на національному, регіональному і локальному рівнях;

збільшення річного обсягу туристичних потоків до 30 млн. іноземних і 60 млн. внутрішніх туристів.

За стратегічною ціллю 2 “Створення конкурентоспроможної креативної економіки для збалансованого розвитку України”:

збільшення частки креативних індустрій у доданій вартості країни з 3,95 відсотка до 5 відсотків;

збільшення кількості зайнятих з 3,9 відсотка до 4,5 відсотка загальної кількості працевлаштованих;

підвищення позиції України у Глобальному індексі інновацій у категорії Creative Outputs з 44 до 37 позиції.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу сприяти розвитку туризму та креативних індустрій завдяки:

забезпеченню ефективного державного регулювання секторів;

стимулюванню інвестицій у проекти, пов’язані з покращенням стану туристичних територій (дестинацій), та покращенню доступу представників креативних індустрій до фінансових ресурсів;

розвитку компетентностей представників креативних індустрії та індустрії гостинності;

створенню та розвитку ринкової екосистеми та інституційної інфраструктури.

Напрям 15. Сфера послуг

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: Україна - великий споживчий ринок з високоякісними послугами.

Стратегічні цілі за напрямом:

врегулювання та забезпечення прозорості будівельної галузі та ринку нерухомості;

забезпечення розвитку інноваційних торгових відносин, що гарантують високу якість товарів споживачам;

забезпечення високоякісних та конкурентних поштових послуг для громадян та бізнесу;

створення легалізованого та детінізованого ринку якісних персональних послуг, а також конкурентоздатного сектору професійних послуг.

Аналіз сектору: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Сектор будівництва демонстрував високі показники росту в останні декілька років на фоні значного зростання попиту

Сектор будівництва демонстрував стрімкі темпи зростання в період з 2016 до 2019 року, які були викликані відкладеним попитом на нерухомість у результаті кризових подій 2013-2014 років. Зміни в легкості ведення бізнесу на ринку також вплинули на суттєве збільшення пропозиції на ринку новобудов.

Основними змінами було спрощення загальної схеми отримання дозволів на будівництво та зменшення етапів з 55 до 5, скорочення строків отримання таких дозволів до 60 днів та загальне реформування системи ДАБІ.

Стійкий інвестиційний попит сприяв високим темпам зростання обсягів будівельних робіт в усіх сегментах. Високі показники зростання будівництва інженерних споруд та нежитлових будівель зумовлені активним фінансуванням за рахунок державного та місцевих бюджетів, коштів міжнародних донорів і власних коштів підприємств.

Значна пропозиція новозбудованого житла в попередні періоди та низький платоспроможний попит населення сприяли поступовому зниженню обсягів виконання будівельних робіт.

В умовах нестабільної економічної ситуації та коливань курсу валют інвестори активніше вкладають свої кошти в квартири економ-класу.

Найбільшим попитом користуються квартири невеликої площі, оскільки кількість квадратних метрів впливає на загальну вартість покупки. В результаті середня площа квартири в українських новобудовах зменшилась з понад 120 кв. метрів до майже 80 кв. метрів за 8 років.

Висновок 2. Ринок поштових послуг характеризується високою конкуренцією та високими темпами зростання

Поштова та кур'єрська діяльність демонструє високі показники зростання. Обсяги розвитку скоротились лише в 2014 році. Основною рушійною силою став ринок посилок, що було зумовлено зростанням інформатизації суспільства.

Як наслідок підвищеної інформатизації суспільства, зростають замовлення через Інтернет та збільшується попит на поштові відправлення, що посилює конкурентну боротьбу на ринку, яка в свою чергу сприяє розширенню асортименту та підвищенню інноваційності послуг.

За останні 5 років обсяг автомобільних перевезень поштових відправлень збільшився майже вдвічі. Основною рушійною силою зростання були відправлення посилок та бандеролей, обсяги яких зросли майже втричі, в той час як показники традиційних поштових відправлень залишились майже без змін.

Активно зростає сегмент міжнародних відправлень, що є наслідком посилення глобалізаційних процесів та активного зростання ринку

міжнародної електронної комерції за рахунок залучення нових онлайн-покупців.

Висновок 3. Національний поштовий оператор відіграє вагому роль на ринку та демонструє в цілому високі темпи зростання

Загальні доходи національного поштового оператора продемонстрували суттєве зростання майже вдвічі за останні 5 років, незважаючи на загальне зменшення обсягів наданих послуг. Частка посилок у структурі загальних доходів національного поштового оператора збільшилась з 7 відсотків до 10 відсотків.

Тотальна інформатизація суспільства та повсюдне проникнення Інтернету сприяло появі нових тенденцій у діяльності національного поштового оператора. Головним наслідком цього є поступове зменшення обсягів наданих традиційних поштових та фінансових послуг (таких як періодичні видання, відправка листів, приймання платежів та переказів), які відмирають як наслідок цифровізації, та агресивне нарощування посилочного бізнесу, що є важливою складовою розвитку електронної комерції. Так, частка посилок у загальній структурі наданих послуг за останні 5 років збільшилась більш як удвічі - з 2 відсотків до 5 відсотків.

Висновок 4. Товарообіг України має тенденцію до зростання з поступовим нарощуванням частки імпортної продукції на внутрішньому ринку

Динаміка товарообігу в Україні має тенденцію до зростання. В номінальних величинах обсяг товарообігу зріс майже удвічі в 2013-2019 роках, що пов’язано зі значними темпами інфляції у кризовий період.

У динаміці торгівлі непродовольчими товарами спостерігається значне переважання імпортної продукції, що свідчить про низьку конкурентоспроможність українських виробників. Більше того, з 2010 року частка українських непродовольчих товарів знизилась майже на 20 відсотків.

Дещо кращою є ситуація в торгівлі продовольчими товарами, де частка українських продуктів становить близько 80 відсотків (разом з тим за останні 9 років спостерігалось падіння на 8 відсотків і в цьому сегменті).

Загалом вітчизняні товари представлені в основному в категоріях товарів з низькою доданою вартістю у продовольчому сегменті, тоді як непродовольчий сегмент займає приблизно 60 відсотків від загального товарообігу.

Через низький технологічний розвиток Україна значно поступається ЄС за продуктивністю праці в секторі внутрішньої торгівлі. В Україні середня додана вартість становить приблизно 3,2 тис. доларів США на працівника, в той час як у ЄС - понад 40 тис. доларів США.

Висновок 5. Електронна комерція, не дивлячись на своє бурхливе зростання, все ще залишається недоступною для великої частки населення

Попри пандемію спостерігається стабільна тенденція до зростання частки електронної комерції та очікується, що станом на кінець 2021 року вона досягне 17,5 відсотка загального обсягу роздрібної торгівлі у світі.

Річне збільшення обсягів торгівлі з 2018 до 2019 року становить близько 30 відсотків, що в поєднанні із збільшеним використанням банківських карт свідчить про потенціал розвитку електронної комерції.

У 2018 році українці придбали он-лайн товарів та послуг на 65 млрд. гривень. Дохід від реклами в соціальних мережах, на торговельних майданчиках та онлайн-ресурсах становив 9,5 млрд. гривень, 2,6 млрд. гривень заробили поштові оператори на доставці, а 0,8 млрд. гривень - дохід, отриманий за рахунок проведення онлайн-оплати.

Через відсутність вільного доступу до Інтернету в сільській місцевості електронна комерція втрачає ринок розміром у понад 13 млн. осіб; це ж стосується міст із населенням менше ніж 100 тис. осіб.

За даними основних гравців електронної комерції, середній чек інтернет-покупки становить 763 гривні. У період 2018-2019 років середній чек збільшився на 5 відсотків.

За даними Держстату, на початку 2020 року мали доступ до Інтернету 70 відсотків українців, тоді як для розвинених європейських країн цей показник наближається до 100 відсотків.

Висновок 6. Сектор персональних послуг залишається слабко розвинутим через високу тінізацію ринку

Обсяг персональних послуг демонстрував зростаючу динаміку включно до I кварталу 2020 року. Введені карантинні заходи негативно позначилися на індустрії, адже фактично зупинили діяльність усіх осіб, зайнятих у секторі.

Структурна динаміка показує поступове збільшення частки підприємств як основного джерела попиту для галузі.

У загальній структурі персональних послуг переважають інші індивідуальні послуги (салони краси, хімчистки тощо), характерним для яких є велика частка наданих послуг для населення (близько 50 відсотків).

Для інших категорій (ремонт комп'ютерів та обладнання, ремонт побутових виробів і предметів особистого вжитку) характерними є набагато менші обсяги обороту та переважання послуг, наданих підприємствам.

Висновок 7. Україна є привабливою дестинацією для надавачів професійних послуг у сфері консалтингу та загальних центрів обслуговування

Тенденції останніх трьох років демонструють певну сезонність в обсягах наданих професійних послуг, що відображається в зниженні рівня активності на початку року з поступовим пожвавленням до IV кварталу.

Консалтингові та інші професійні послуги відіграють все більшу роль у загальному обсязі професійних послуг. Карантинні обмеження, введені на початку 2020 року, негативно позначилися на діловій активності в секторі, що стало результатом найбільшого падіння за останні три роки - майже на 30 відсотків.

Зовнішня торгівля професійними послугами демонструє стабільне зростання протягом останніх п'ять років.

Україна є одним із лідерів у залученні іноземних компаній у сфері загальних центрів обслуговування, що зумовлює суттєве перевищення експорту професійних послуг над імпортом.

Попри високий потенціал професійних послуг в Україні на сьогодні набагато більші обсяги експорту спостерігаються в IT-секторі, де Україна займає 4 місце за кількістю сертифікованих IT-фахівців у світі.

Виклики і бар'єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 "Врегулювання та забезпечення прозорості будівельної галузі та ринку нерухомості":

підготовка до будівництва

наявність корупційної складової (непрозорий та корумпований процес отримання дозвільних документів на будівництво);

некодифікованість містобудівного законодавства (застарілість документації з просторового планування, неузгодженість його норм);

застарілість нормативної бази (відсутність уніфікованих вимог щодо обов’язкового використання ГІС-технологій у просторовому плануванні);

відсутність страхування відповідальності (законодавча неврегульованість відповідальності забудовника перед інвестором);

непрозорість інвестиційної складової (неможливість для інвесторів оцінити інвестиційну привабливість об’єкта);

будівельні роботи

масове недотримання умов контрактів забудовниками (перевищення строків будівництва та затримка із здачею житла в експлуатацію);

велика кількість об’єктів незавершеного будівництва (непрозорі схеми фінансування об’єктів будівництва, що є причиною банкрутства забудовників);

недосконаліть процесу фінансування будівництва (залежність фінансування будівельних об’єктів від коштів інвесторів-покупців);

недостатня якість українських будівельних матеріалів;

конкуренція з іншими країнами за робочу силу (масова еміграція будівельних працівників за кордон викликана низьким рівнем оплати та поганими умовами праці);

операції з нерухомістю

зміни попиту на нерухомість (зменшення попиту на комерційну (офісну) нерухомість (перехід на дистанційну роботу, збільшення частки коворкінгу);

тривалий процес закінчення недобудов (ведення кримінальних справ щодо недобудов - відсутність стимулів для забудовників закінчувати проект);

централізація процедур введення в експлуатацію (відсутність можливості отримати дозвіл на введення в експлуатацію будівель у зв’язку з перехідним періодом у реформі Держархбудінспекції, відсутністю цифровізації);

застарілість житлового фонду (критично значна частка старого житлового фонду (понад 80 відсотків), з яких 20 відсотків - в аварійному стані);

монополія на ринках підключення до мереж (відсутність нормальних ринкових відносин, монополізація сфери);

обслуговування об'єктів

неможливість оцінити майбутню вартість експлуатації будівлі (відсутність у міністерствах довідників актуальних цін і використання застарілих норм витрат);

низька енергоефективність як старих, так і нових будинків (низький фінансовий потенціал співвласників та відсутність досвіду управління будинком);

невизначеність прав та обов'язків співвласників будинків (нестача законодавчого регулювання управління будинком);

ускладнена процедура проведення реновації (неможливість проведення реновації без 100 відсоткової згоди мешканців будинку, обмеження щодо тимчасового переселення мешканців будинку);

нестача термомодернізаційних програм (законодавча неврегульованість надання фінансової допомоги щодо термомодернізації житла).

За стратегічною ціллю 2 "Забезпечення розвитку інноваційних торгових відносин, що гарантують високу якість товарів споживачам":

виробники

нестача оборотних коштів (брак оборотних коштів виробників не дає змоги забезпечити ефективне управління ризиками щодо запобігання ціновим коливанням);

переважання "чорного" ринку (висока частка продукції, завезеної з порушенням митних правил, що в свою чергу спотворює цінову конкуренцію на ринку);

переважання "чорного" ринку (висока частка несертифікованої продукції, завезеної з порушенням митних правил, що в свою чергу спотворює цінову конкуренцію на ринку);

неконтрольований рух товарів (відсутній взаємний контроль руху товарів з країнами - торговельними партнерами);

недосконала система маркування (велика кількість нормативних документів, що постійно змінюються, недосконала система перевірки етикеток/упаковок);

низький рівень технологічності підприємства (застарілі бізнес-процеси та відсутність технологічних рішень в управлінні складськими приміщеннями та запасами з урахуванням прогнозів споживчого ринку);

оптова та роздрібна торгівля

низька продуктивність праці (продуктивність праці в цьому секторі України в 15 разів нижча, ніж середньоєвропейський показник);

неефективне формування запасів (нестача джерел фінансування, що створює труднощі для формування необхідних запасів товарів);

низький рівень забезпечення торговельною площею (покриття торговельною площею значно менше, ніж в європейських країнах);

регіональний дисбаланс (нерівномірний регіональний розвиток торговельних мереж у регіонах);

проблеми з дозволами (довготривалий процес отримання дозволів та узгодження з планами містобудування для розширення торговельних мереж);

неефективна система контролю за ринком роздрібної торгівлі (наявність порушень підприємцями щодо ліцензій, офіційного працевлаштування працівників, сплати податків через схеми з фізичними особами - підприємцями, роботи з незареєстрованими касовими апаратами);

електронна комерція

низький рівень використання платіжних систем (лише деякі магазини, представлені на торговельних майданчиках, забезпечують приймання оплати через електронні платіжні системи та видають електронний чек);

застаріле законодавство (відсутнє визначення понять у сфері електронної торгівлі, які існують та застосовуються на практиці (“торговельний майданчик”, “сертифікований продавець”, “прес-агрегатор”), та механізмів регулювання їх діяльності (за існуючих потреб);

недосконаліть правового захисту споживачів (відсутність спроможної системи захисту прав споживачів у сфері електронної торгівлі; інституційних механізмів для створення дієвої системи захисту персональних даних; можливості ідентифікації онлайн-продавця під час виникнення спору між ним та споживачем);

тіньовий ринок (мала кількість продавців в онлайн-сегменті та на торговельних майданчиках провадять прозору економічну діяльність - торгують продукцією, що відповідає нормам законодавства та ввезена без порушення митних процедур).

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечення високоякісних та конкурентних поштових послуг для громадян та бізнесу”:

законодавче забезпечення

неврегульованість визначення правил для всіх учасників ринку (цінова та нормативна (на рівні надання поштових послуг) зарегульованість на універсальні послуги та періодику та відсутність прозорого механізму відшкодування різниці між фактичною собівартістю та доходами від надання цих послуг для їх надавачів, що є причиною ринкових викривлень);

відсутність гармонізації термінології з нормами ЄС (застарілість нормативної бази та її невідповідність нормам ЄС, зокрема в галузі розвитку внутрішнього ринку поштових послуг ЄС та покращення якості обслуговування);

законодавчо неврегульоване визначення статусу поштового оператора (неможливість однозначно ідентифікувати суб’єкта господарювання як поштового оператора і, як наслідок, невизначеність щодо застосування до нього поштового законодавства);

наявність перешкод для існування здорової конкуренції на ринку (викривлення ринку за рахунок вимог до національного оператора щодо утримування інфраструктури на доставку листів, газет та пенсій в сільській місцевості без відповідного своєчасного тарифного компенсування збитків або PSO);

інфраструктурне забезпечення

неналежний стан сортувальної інфраструктури (наявність великої кількості застарілих неавтоматизованих сортувальних центрів у власності національного оператора);

відсутність інвестицій (брак власних коштів та інвестицій для будівництва нових сортувальних центрів);

застарілість транспортних об’єктів поштових операторів (зношена транспортна інфраструктура, застарілі технології та глибоко вкорінена корупція);

неналежний стан логістичної інфраструктури (логістична вартість транспортування товарів на 40 відсотків вища, ніж в ЄС);

неактуальна адресна інформація стосовно споживачів (відсутність реєстру актуальних адрес та зношеність приймальної інфраструктури на місцях (поштових скриньок);

неможливість цілодобової кур’єрської доставки (неможливість впровадити кваліфікований електронний підпис у зв’язку з відсутністю поштових скриньок, які відповідають вимогам часу).

За стратегічною ціллю 4 “Створення легалізованого та детінізованого ринку”:

персональні послуги

складність оренди приміщень (висока ставка оренди державного та комерційного майна; на сьогодні не прозорі процедури оренди);

застарілий стан інженерних мереж (незадовільна якість комерційних площ та рівень забезпечення їх інженерними мережами та іншими послугами);

високий рівень тінізації сектору (певна кількість працівників працюють як фізичні особи - підприємці у разі, коли за ознаками це є трудовими відносинами. Як наслідок, це сприяє роздробленості та тінізації працівників сфери послуг);

неврегульованість сфери діяльності надання персональних послуг (відсутність законодавчої бази для започаткування свого бізнесу та відповідної сплати податків до бюджету для суб’єктів мікропідприємництва, відсутність задовільного рівня соціального захисту надавачів персональних послуг як окремої категорії підприємців);

професійні послуги

наявність бар’єрів під час залучення іноземних працівників (складна, бюрократизована система отримання дозволів та довідок для імміграції іноземних спеціалістів);

відсутність єдиного органу, який би здійснював просування бренду України як хабу загальних центрів обслуговування (такі конкурентні переваги України, як низький рівень витрат на оплату праці та високоосвічене населення, невідомі великій кількості іноземних компаній і, як наслідок, втрата Україною потенційних інвесторів у сфері розвитку загальних центрів обслуговування);

відсутність державних стимулів для відкриття іноземних загальних центрів обслуговування (обтяжлива процедура реєстрації представництва іноземних компаній в Україні; відсутність відшкодування податку на додану вартість для операцій, що здійснюються представництвами іноземних компаній в Україні, та програм стимулювання утворення нових центрів).

Стратегічний курс напряму “Сфера послуг”

За стратегічною ціллю 1 “Врегулювання та забезпечення прозорості будівельної галузі та ринку нерухомості”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Підготовчі роботи 2. Впровадження дерегуляції	завершення реформи Держархбудінспекції врегулювання питання видачі дозволів та децентралізація дозвільних процедур дерегуляція дозвільних процедур, передача функції приватним особам під наглядом держави з обов’язковим страхуванням їх діяльності відмова від процедури видачі дозволу на будівництво забезпечення доступу до всіх документів та вихідних даних для онлайн-проектування
3. Прийняття містобудівного кадастру	розроблення містобудівного кадастру з можливістю отримати всю необхідну інформацію он-лайн

	забезпечення відкритого доступу до містобудівного кадастру та інших вихідних даних, введення адміністративної відповідальності за незабезпечення такого доступу законодавче закріплення доступу для забудовників до всіх заборон на будівництво та для перевірки допустимої висотності
4. Дебюрократизація регулювання	зміна порядку розроблення проектної документації (орієнтація на моделювання всього життєвого циклу об’єкта та його оцінку)
5. Будівельні роботи, здача в експлуатацію та обслуговування об’єкта 6. Посилення контролю за забудовниками	приведення законодавства у відповідність з Регламентом ЄС 305/2011 розроблення проекту Закону України “Про захист прав інвесторів” (реєстрація права власності, страхування забудовників перед третіми особами), що дасть змогу передавати недобудови в комунальну власність, після чого місцева влада залучатиме нових власників забезпечення громадського контролю за самочинним будівництвом та порушенням вимог щодо висотності створення інституту юридичних осіб, уповноважених на здійснення містобудівного контролю впровадження технологій будівельно-інформаційного моделювання (BIM-технологій)

7. Впровадження практики відкритих даних	розроблення та затвердження методики формування плати за підключення забезпечення оприлюднення та вчасне оновлення інформації про стан електромережевої інфраструктури та дані, що необхідні для обчислення вартості підключення до мережі, на сайтах електропередавальних компаній створення онлайн-системи для видачі технічних умов зменшення кількості посередників і учасників процесу здачі в експлуатацію забезпечення відкритого доступу до містобудівного кадастру та інших вихідних даних, передбачення адміністративної відповідальності за незабезпечення такого доступу створення “єдиного вікна” для видачі вихідних даних і узгодження проекту, здійснення повного переходу на принцип оферти та акцепту в договірних відносинах
8. Впровадження реновації житла та запуск нового будівництва	розроблення проекту нового закону, що вимагатиме згоди більшості жителів на реконструкцію будівлі замість згоди всіх мешканців зниження коефіцієнта відшкодування за старе житло запуск державної програми з термомодернізації шляхом утворення спеціального суб’єкта як незалежного організатора між співвласниками,

	фінансовою установою, муніципалітетом і будівельною промисловістю забезпечення пожвавлення житлового будівництва - впровадження програми “доступне житло”, забезпечення фінансування для програми “доступне житло для ветеранів війни з числа учасників антитерористичної операції або операції Об’єднаних сил, родин загиблих захисників України з державного та місцевих бюджетів” запровадження порядку встановлення для замовників будівництва розміру пайової участі у розвитку соціальної інфраструктури населених пунктів запровадження механізму “соціальної черги на житло”
9. Посилення відповідальності учасників ринку	оновлення Житлового кодексу Української РСР (включення до нього вимог щодо закріплення за всіма сумісними домоволодіннями статусу “об’єднання власників з обмеженою правоможністю”) визначення перехідного періоду з моменту прийняття нового Житлового кодексу України і забезпечення до його закінчення прийняття всіх необхідних законодавчих та підзаконних актів
10. Врегулювання процесу управління будинком	законодавче врегулювання прав і обов’язків кожного з учасників управління будинком забезпечення застосування договорів енергосервісу (ЕСКО) у бюджетній сфері та житлово-комунальному секторі

	формування інституту відповідального власника шляхом посилення відповідальності за неналежне утримання майна, несвоєчасну оплату за надані житлово-комунальні послуги

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення розвитку інноваційних торгових відносин, що гарантують високу якість товарів споживачам”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Посилення боротьби з “чорним” ринком	удосконалення процедури митного регулювання для боротьби з незаконно ввезеною продукцією уніфікація та гармонізація стандартів, документації та тарифів у сфері торгівлі з міжнародними партнерами забезпечення повноцінного обміну інформацією з іншими країнами і створення дієвого механізму автоматизованого зіставлення відповідних документів та митної вартості товарів, яка в них зазначена запровадження комплексної національної моделі переміщення товарів через кордон на зразок системи єдиного вікна ЄС (One Stop Shop) або відповідне оновлення існуючої в Україні системи електронного адміністрування податку на додану вартість обладнання “проблемних” зон кордону системою прихованого цілодобового спостереження для забезпечення швидкого реагування на порушення вимог законодавства

	імплементація правил спільної транзитної процедури ЄС (ЄАВТ), загальноєвропейської електронної транзитної системи (NCTS) та інших сучасних технологій контролю за доставкою товарів
3. Підвищення якості продукції	забезпечення виконання НАССР забезпечення відслідковування та контролю за постачанням товарів (електронна товарно-транспортна накладна) затвердження технічного регламенту щодо пакування та відходів пакування на основі Директиви № 94/62/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС від 20 грудня 1994 р. про пакування та відходи пакування запровадження екологічних стандартів для усіх видів торгівлі на різних майданчиках впровадження європейських інструментів контролю за якістю та походженням продукції
4. Оптова та роздрібна торгівля 5. Підвищення рівня доступності торговельних мереж	забезпечення швидких та прозорих процесів отримання дозволів на будівництво та підключення до мереж забезпечення надання повної інформації щодо прогнозу кількості населення в регіоні та стану інфраструктури
6. Покращення фінансової стійкості	підвищення доступності банківських інструментів овердрафту та кредитів на поповнення обігових коштів

	збільшення вибору програм доступних кредитів для розвитку бізнесу
7. Оптимізація фіскалізації	перехід до ризикоорієнтованої моделі фіскалізації бізнесу запровадження механізму стимулювання покупця отримувати чек (фіскальна лотерея, кешбек для покупця)
8. Електронна комерція 9. Вдосконалення нормативно-правової бази	забезпечення ефективної співпраці між державними органами щодо створення спроможної системи захисту прав споживача та його персональних даних під час здійснення онлайн-покупок розроблення стратегічного документа щодо розвитку електронної комерції в Україні за участю всіх стейкхолдерів визначення, що переказ коштів під час дистанційної торгівлі за допомогою платіжних систем та POS-терміналу банку є операцією з розрахунків у безготівковій формі для отримувача коштів визначення права посередників та перехід відповідальності на кожному етапі онлайн-торгівлі визначення поняття “онлайн-підприємець” у Законі України “Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг” чітке та однозначне визначення у Законі України “Про електронну комерцію” обов’язків всіх сторін актуалізація правил торгівлі в Інтернеті

	врегулювання процедури онлайн-кредитування
10. Підвищення довіри споживачів	створення каталогу компаній, які зарекомендували себе забезпечення інформаційної підтримки та контролю за виконанням зобов'язань покупцем та продавцем створення системи врегулювання досудових спорів між продавцем та покупцем
11. Сприяння міжнародній торгівлі	сприяння інтеграції України до глобального економічного простору, забезпечення вільного транскордонного руху товарів в електронній торгівлі проведення комплексного експертного аналізу законодавства щодо імплементації Директиви 2000/31/ЄС про електронну комерцію

За стратегічною ціллю 3 "Забезпечення високоякісних та конкурентних поштових послуг для громадян та бізнесу":

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Вдосконалення законодавчого забезпечення	адаптація національного законодавства до законодавства ЄС у сфері розвитку внутрішнього ринку поштових послуг та покращення якості обслуговування розмежування на законодавчому рівні таких послуг поштового зв'язку, як доставка та універсальні послуги, від суміжних видів послуг (послуги з

	перевезення товарів, реалізація товарної продукції) чітке визначення прав та обов'язків суб'єкта господарювання як надавача універсальних поштових послуг визначення однакових ринкових умов для всіх учасників ринку поштових послуг з усуненням ринкових викривлень шляхом введення прозорого механізму компенсації надавачам обов'язкових універсальних поштових послуг їх собівартості та відшкодування різниці між фактичними доходами та витратами на надання таких послуг
2. Покращення інфраструктурного забезпечення	створення реєстру актуальних адрес оновлення всієї приймальної інфраструктури, поштових скриньок та поштоматів відповідно до сучасних потреб з доступом для всіх операторів поштового зв'язку
3. Покращення фінансової інклюзії	розроблення оновленої концепції залучення населення до фінансових послуг шляхом використання інфраструктури національного поштового оператора забезпечення населення фінансовими послугами шляхом використання інфраструктури національного поштового оператора

За стратегічною ціллю 4 "Створення легалізованого та детінізованого ринку якісних персональних послуг, а також конкурентоспроможного сектора професійних послуг":

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Надання персональних послуг	внесення змін до законодавчих актів у частині врегулювання діяльності надавачів персональних послуг та оподаткування надавачів таких послуг для виведення сектору з тіні
2. Врегулювання на законодавчому рівні діяльності з надання персональних послуг	впровадження саморегуляції в різних сегментах персональних послуг
3. Підвищення якості надавачів персональних послуг	сприяння організації заходів з обміну досвідом між працівниками, які надають персональні послуги підвищення престижності професійної (професійно-технічної) освіти, збільшення кількості здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти шляхом оновлення її змісту та впровадження інноваційних методів організації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти
4. Детінізація ринку персональних пасажирських перевезень	створення та введення в експлуатацію ефективної системи оподаткування учасників ринку з визначенням оптимальної ставки від приблизного обсягу витрат надавача послуг заміна обов’язкового встановлення реєстраторів розрахункових операцій для суб’єктів ринку на програмне забезпечення технологічної платформи для виконання функції з фіскалізації готівкових розрахунків, що дасть змогу

	об’єктивно отримувати інформацію про обсяги наданих послуг перевізниками введення зобов’язань для диспетчерських служб/технологічних платформ щодо інформування податкових органів про обороти суб’єктів ринку передбачення реєстрації іноземних компаній, які надають послуги в Україні, вітчизняними юридичними особами та забезпечення сплати податків ними в Україні спрощення процедури ліцензування та доступу до ринку перевезення пасажирів автомобільним транспортом
5. Професійні послуги 6. Удосконалення процедури реєстрації іноземних спеціалістів	створення єдиного сервісу з консолідованою інформацією про міграційні процедури на різних мовах впровадження процедури подання документів в електронному вигляді скасування визначеного переліку закладів охорони здоров’я, які можуть видавати медичну довідку; надання такого права всім закладам, які мають відповідну ліцензію
7. Спрощення процедури відкриття представництв іноземних компаній	внесення змін до законів та інших нормативно-правових актів щодо зменшення строку та плати за реєстрацію представництва спрощення вимог до реєстраційних документів, лібералізація процедури отримання представництвами дозволів, ліцензій та інших дозвільних документів,

	визначення чіткого порядку ліквідації представництв визначення єдиного органу, який забезпечуватиме просування бренда України за кордоном, для залучення іноземних компаній

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Врегулювання та забезпечення прозорості будівельної галузі та ринку нерухомості”:

забезпечення прийняття 50 відсотків рішень щодо забудов на конкурсній основі;

переведення 100 відсотків дозвільних процедур в електронну форму;

термомодернізація 15 відсотків багатоквартирного житлового фонду та 20 відсотків будівель державних органів, державних підприємств, бюджетних установ, організацій, але не менше 1 відсотка щороку;

оновлення 100 відсотків старого та аварійного житла;

подвоєння площі нового житла, введеного в експлуатацію (порівняно з 2019 роком).

За стратегічною ціллю 2 “Забезпечення розвитку інноваційних торгових відносин, що гарантують високу якість товарів споживачам ”:

збільшення покриття торговельної площі до 0,6 кв. метра на особу;

підвищення продуктивності праці до 20 тис. доларів США на працівника;

збільшення частки електронної комерції в роздрібних продажах до 20 відсотків;

входження до ТОП-30 країн за Індексом електронної комерції (UNCTAD B2C E-commerce index);

забезпечення зростання внутрішнього ринку електронної комерції на 100 відсотків на рік.

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечення високоякісних та конкурентних поштових послуг для громадян та бізнесу”:

забезпечення наявності 100 відсотків усіх адрес в єдиному електронному реєстрі;

забезпечення збільшення використання поштових послуг для купівлі товарів (до 15 млрд. доларів США).

За стратегічною ціллю 4 “Створення легалізованого та детінізованого ринку якісних персональних послуг, а також конкурентоспроможного сектору професійних послуг”:

виведення з тіні до 500 тис. робочих місць;

збільшення зайнятості у загальних центрах обслуговування до 300 тис. осіб;

збільшення обсягу експорту професійних послуг до 15 млрд. доларів США.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу забезпечити розвиток сфери послуг та сприяти підвищенню їх якості шляхом:

врегулювання будівельної галузі, ринку нерухомості та забезпечення їх прозорості;

сприяння розвитку інноваційних торгових відносин, що гарантують високу якість товарів споживачам;

врегулювання ринку поштових послуг та забезпечення високоякісних логістичних, поштових послуг для громадян та бізнесу;

створення легалізованого та детінізованого ринку якісних персональних послуг, а також конкурентоспроможного сектору професійних послуг.

Напрям 16. Регіональний розвиток

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: кожен регіон України спроможний самостійно виявити, реалізувати та примножити власний потенціал для забезпечення гідного життя людей, що проживають на його території.

Стратегічні цілі за напрямом:

забезпечення ефективного планування регіонального розвитку;

підвищення інституційної спроможності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та агенцій регіонального розвитку для ефективного забезпечення розвитку регіонів і територіальних громад;

забезпечення ефективного фінансування регіонального розвитку.

Аналіз політики регіонального розвитку: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Рівень економічного розвитку 12 регіонів України є нижчим ніж 75 відсотків середнього показника в Україні.

На регіональному рівні узагальнюючим показником, який характеризує рівень розвитку економіки регіону, є валовий регіональний продукт, який визначається як сума валової доданої вартості усіх видів економічної діяльності, включаючи податки на продукти. Під час розрахунку валового регіонального продукту на одну особу стає зрозумілим розподіл валового продукту на одну особу, яка проживає на території регіону, що дає можливість об'єктивно порівняти економічний розвиток регіонів.

Згідно з даними Держстату, за підсумками 2018 року м. Київ, Полтавська, Дніпропетровська та Київська області мають найвищий показник валового регіонального продукту на одну особу.

Валовий регіональний продукт на одну особу у 12 областях є нижчим ніж 75 відсотків середнього показника в Україні. Подібні відмінності спостерігаються за іншими соціально-економічними показниками, що свідчить про значні диспропорції у розвитку регіонів.

Висновок 2. Спостерігається дисбаланс у рівні розвитку людського капіталу регіонів України.

Більшість розвинених держав ставить за мету забезпечити максимальне ефективне врядування своїх ресурсів на усій території, а не лише в агломераціях.

Добробут громадян та загальний розвиток людського капіталу залежать від таких основних складових, як здоров'я, довголіття, доступність освіти, якість екологічного середовища, умови проживання та достаток. Усі ці складові об'єднані в методиці розрахунку Регіонального індексу людського

розвитку. За цим Індексом регіони України мають стабільно різний рівень добробуту, що призводить до нерівності всередині держави.

Так, згідно з розрахунками Регіонального індексу людського розвитку за 2017 рік, опублікованими у статистичному збірнику Держстату у 2018 році, Львівська, Закарпатська, Чернівецька, Івано-Франківська та Харківська області лідирують за цим показником через якісно вибудовану систему охоплення населення дошкільною освітою, доступом до вищої освіти, а також розвиненим соціальним середовищем з відносно низьким рівнем злочинності, меншою кількістю залежних, людей, що скоїли суїцид, та дітей, позбавлених батьківської опіки.

Водночас Хмельницька, Донецька, Херсонська, Житомирська та Кіровоградська області мають найнижчі показники Регіонального індексу людського розвитку через слабше розвинену міську інфраструктуру, відносно низьку ємність амбулаторно-поліклінічних закладів та доступ до енергопостачання.

Метою державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання.

Висновок 3. У частині регіонів спостерігається значне погіршення демографічної ситуації, що призводить до зменшення їх можливостей розвитку.

Протягом останніх років деякі регіони наблизилися до демографічної кризи, найбільших втрат зазнають сільські території, оскільки нагальною є проблема обезлюднення таких територій. Висока смертність в регіонах (насамперед на сільських територіях) часто спричинена важкодоступністю та низькою якістю послуг у сфері охорони здоров’я, недостатністю профілактичних заходів із запобігання смертності від серцево-судинних, онкологічних та інших захворювань, погіршенням екологічної ситуації.

Тенденція старіння населення найбільш характерні для Луганської, Донецької, Чернігівської, Черкаської, Сумської, Запорізької, Кіровоградської областей. Крім того, існують гендерні відмінності у демографічному складі населення. Так, найбільшу кількість громадян літнього віку становлять жінки. В Україні у 2018 році середня очікувана тривалість життя чоловіків на 10 років менша, ніж у жінок.

Крім сільських територій, втрати населення спостерігаються і у малих та середніх містах, прикордонних регіонах внаслідок зовнішньої та внутрішньої (до агломерацій) трудової міграції.

Демографічна криза в перспективі матиме негативний вплив на економічну сферу через зменшення обсягу внутрішнього ринку та чисельності робочої сили. Несприятливі демографічні зміни призводять до трансформацій на ринку праці, змін у структурі економіки. Старіння населення призводить до збільшення частки витрат у галузі охорони здоров'я та соціального обслуговування.

Від'їзд молодих, добре освічених людей до великих агломерацій або за межі держави призводить до зменшення людських ресурсів та втрати інтелектуального потенціалу деякими регіонами і, як наслідок, до зменшення їх можливостей розвитку.

Саме тому місцеві держадміністрації та органи місцевого самоврядування повинні забезпечувати збалансований соціально-економічний розвиток регіонів.

Для цього необхідно забезпечити їх інституційну спроможність для ефективного управління територіями.

Висновок 4. Забезпечується впровадження комплексного територіального підходу щодо планування та реалізації державної регіональної політики.

Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 (Офіційний вісник України, 2020 р., № 67, ст. 2155), визначено 13 функціональних типів територій, що характеризуються соціальними, просторовими, екологічними та економічними особливостями, а саме:

прикордонні регіони;

прикордонні території у несприятливих умовах;

монофункціональні міста;

сільські території у несприятливих умовах;

агломерації;

гірські території Українських Карпат;

природоохоронні території та об’єкти;

тимчасово окуповані території України;

макрорегіон “Азов - Чорне море”;

великі міста;

середні міста;

малі міста;

зони впливу міжнародних транспортних коридорів.

Для кожного із таких типів територій передбачено конкретні завдання щодо їх розвитку.

Виклики і бар’єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення ефективного планування регіонального розвитку”:

низький рівень узгодженості документів стратегічного планування на національному, регіональному та місцевому рівні;

слабкий взаємозв’язок стратегічного та просторового планування (стратегічні та програмні документи не узгоджені із містобудівною документацією);

незавершений процес впровадження підходу смарт-спеціалізації (визначення видів економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал з урахуванням конкурентних переваг регіону та сприяють трансформації секторів економіки в більш ефективні);

відсутність єдиних підходів до стратегічного планування на рівні територіальних громад;

низький рівень розвитку міжнародного партнерства для обміну досвідом та спільних проектів;

низький рівень активності суб’єктів транскордонного співробітництва щодо реалізації проектів (програм) транскордонного співробітництва;

низький рівень якості проектного менеджменту на рівні органів місцевого самоврядування, що знижує рівень спроможності до залучення зовнішнього фінансового ресурсу для реалізації спільних проектів (програм);

низький рівень використання інструментів співпраці територіальних громад та регіонів.

За стратегічною ціллю 2 “Підвищення інституційної спроможності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та агенцій регіонального розвитку для ефективного забезпечення розвитку регіонів і територіальних громад”:

низький рівень компетенції керівників та спеціалістів органів місцевого самоврядування (відсутність інституційного досвіду щодо управління проектами розвитку, стратегічного планування, низький рівень володіння англійською мовою, відсутність якісної системи підготовки кадрів для територіального управління);

низький рівень ефективності та прозорості діяльності органів місцевого самоврядування (відсутність цільових показників ефективності діяльності на всіх рівнях, а також необізнаність громадян щодо структури місцевого самоврядування та планів розвитку території, де вони проживають);

низька спроможність агенцій регіонального розвитку (агенції не виконують у повному обсязі своїх функцій, їх функції частково дублюють функції структурних підрозділів облдержадміністрацій);

незабезпеченість інструментами управління та моніторингу (низький рівень забезпеченості статистичними даними органів місцевого самоврядування, оцифрування географічних даних територій);

неактивні територіальні громади (низька активність членів територіальної громади у прийнятті рішень).

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечення ефективного фінансування регіонального розвитку”:

невідповідність цільового використання Державного фонду регіонального розвитку та державних інвестицій (спрямування державних інвестицій на покриття проблемних зон замість проектів розвитку);

застарілі міжбюджетні відносини (відсутня система обліку ефективності міжбюджетних відносин: розподілу податків між територіальною громадою, регіоном та державою, а також регіональних дотацій);

відсутність програм розвитку функціональних типів територій (комплекс правових, організаційних, наукових, фінансових, фіскальних та інших заходів для забезпечення сталого розвитку окремих типів територій);

відсутність додаткових кредитних ресурсів для органів місцевого самоврядування (органи не мають ресурсів для співфінансування проектів міжнародної технічної допомоги, інвестування в комунальні підприємства та майно, підтримку місцевого підприємництва та ефективної реструктуризації місцевих боргів);

неефективність індустріальних парків (території, які визначені як індустріальні парки, у деяких регіонах не мають інженерно-транспортної інфраструктури, відсутній аналіз впливу від залучення інвестора для територіальної громади).

Стратегічний курс регіонального розвитку

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення ефективного планування регіонального розвитку”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Забезпечення узгодженості та згуртованості	сприяння розвитку стратегічного планування на рівні територіальних громад закладення індикаторів моніторингу та оцінки ефективності стратегій включення гендерного компонента до методики формування спроможних територіальних громад узгодження стратегічних документів із відповідною планувальною та містобудівною документацією

2. Забезпечення розвитку функціональних типів територій	спрямування державної регіональної політики та секторальних політик на розвиток і підтримку окремих типів територій (зокрема, монофункціональних міст, сільських територій у несприятливих умовах) через відповідні програми, фінансування відповідних проектів із застосуванням гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі
3. Розвиток партнерства	підвищення пріоритетності фінансування проектів міжрегіонального та міжмуніципального співробітництва подальший розвиток міжрегіональної співпраці на основі створених механізмів об'єднання територіальних громад створення умов для розвитку міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування створення правової та методичної основи для організації міжнародних і міжрегіональних обмінів молоді, їх інтеграція з програмами Erasmus+ та ESC
4. Завершення узгодження смарт-спеціалізацій	завершення процесу визначення регіонами напрямів смарт-спеціалізації як обов'язкового компонента стратегічного планування регіонального розвитку включення напряму підтримки розвитку регіональної смарт-спеціалізації до оновленої Угоди про асоціацію між Україною та ЄС врегулювання питання державної фінансової підтримки проектів регіонального розвитку, що передбачають розвиток пріоритетних видів економічної діяльності, визначених на засадах смарт-спеціалізації

За стратегічною ціллю 2 “Підвищення інституційної спроможності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та агенцій регіонального розвитку для ефективного забезпечення розвитку регіонів і територіальних громад”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Розвиток компетентностей	забезпечення умов для проведення оцінки, розвитку та моніторингу рівня компетентностей державних службовців місцевих органів виконавчої влади та посадових осіб місцевого самоврядування стимулювання закладів вищої освіти до розвитку сучасних та оновлення наявних освітніх програм публічного адміністрування за другим (магістерським) рівнем для підготовки посадових осіб місцевого самоврядування та державних службовців
2. Збільшення активності територіальних громад	стимулювання розвитку діалогу між органами місцевого самоврядування та членами територіальних громад забезпечення умов для періодичної, прозорої та доступної звітності органів місцевого самоврядування ревіталізація та облаштування громадського простору для всіх верств населення впровадження бюджету участі як інструменту в місцевому управлінні всіх територіальних громад
3.Підвищення спроможності агенцій	удосконалення нормативного регулювання діяльності агенцій регіонального розвитку

регіонального розвитку	забезпечення ефективної методичної, консультативної, інформаційної підтримки агенцій регіонального розвитку
4.Налаштування ефективного забезпечення даними	створення управлінь з муніципальної статистики при міських (районних у містах), районних, сільських, селищних радах збір гендерно дезагрегованої статистики за регіонами збір статистичних даних, що відображає взаємодію між регіонами
5.Розвиток просторового планування	запровадження кращої світової практики просторового планування територій та населених пунктів на основі Цілей сталого розвитку ООН із забезпеченням принципів партисипації, інклюзивності та партнерства всіх заінтересованих сторін забезпечення територіальних громад містобудівною документацією на місцевому рівні в електронній формі, розробленою на основі концепцій інтегрованого розвитку територій територіальних громад розвиток системи містобудівного кадастру як геоінформаційної платформи геопросторових даних щодо розвитку територій територіальних громад в електронній формі та із сервісами візуалізації у доступній формі

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечення ефективного фінансування регіонального розвитку”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання

1. Запровадження державних програм підтримки та розвитку функціональних типів територій	надання державної підтримки для фінансування програм розвитку окремих типів територій (зокрема, монофункціональних міст, сільських територій у несприятливих умовах)
2. Забезпечення ефективних міжбюджетних відносин	застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі удосконалення системи розподілу податкових надходжень
3. Забезпечення ефективного функціонування Державного фонду регіонального розвитку та державних інвестицій	створення організаційно-правових передумов для фінансування з Державного фонду регіонального розвитку проектів, що мають позитивний економічний ефект, зокрема з урахуванням розвитку пріоритетних видів економічної діяльності, визначених на засадах смарт-спеціалізації
4. Розвиток системи кредитів для органів місцевого самоврядування	забезпечення функціонування кредитних інститутів для розвитку системи кредитів для органів місцевого самоврядування
5. Створення інвестиційної карти України	формування рамкових критеріїв якості та методик формування інвестиційних проектів створення, наповнення та підтримка інтерактивної карти інвестиційних можливостей, де кожна територіальна громада та регіон формує свій профіль за шаблоном

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення ефективного планування регіонального розвитку”:

розроблення 100 відсотків регіональних стратегій розвитку та стратегій розвитку територіальних громад з урахуванням стратегічних цілей і пріоритетів, визначених Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки;

забезпечення 100 відсотків територіальних громад стратегіями, які опубліковані;

розроблення 100 відсотків регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації на засадах смарт-спеціалізації та за участю громадськості; визначення в стратегіях систем моніторингу та оцінки результативності їх реалізації, а також оприлюднення їх на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних;

забезпечення кожною територіальною громадою використання міжнародного та міжмуніципального партнерства для досягнення своїх стратегічних цілей.

За стратегічною ціллю 2 “Підвищення інституційної спроможності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та агенцій регіонального розвитку для ефективного забезпечення розвитку регіонів і територіальних громад”:

забезпечення проходження 100 відсотками працівників органів місцевого самоврядування не менш як одного внутрішнього чи зовнішнього навчання на рік;

утворення та функціонування 25 спроможних агенцій регіонального розвитку в кожному регіоні, які беруть активну участь у реалізації державної регіональної політики;

забезпечення усіма стейкхолдерами планування та прогнозування своєї діяльності на основі муніципальних даних;

забезпечення членами територіальних громад високої явки на місцевих виборах, а також включення їх у суспільний діалог.

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечення ефективного фінансування регіонального розвитку”:

залучення регіонами та територіальними громадами кредитних ресурсів та ефективне використання програм за функціональним типом території та смарт-спеціалізацією регіону;

використання не менш як 30 відсотків Державного фонду регіонального розвитку чи будь-яких інших фондів для розвитку регіонів для реалізації проектів розвитку;

створення єдиної інвестиційної карти України та забезпечення функціонування єдиного реєстру вільних земельних ділянок України у розрізі регіонів;

забезпечення реалізації усіх інвестиційних проектів територіальних громад або наявність в їх паспортах необхідних обчислень для запуску проектів в єдиній інвестиційній карті України;

забезпечення функціонування в Україні системи міжбюджетних відносин, де територіальні громади мають більшість коштів для самостійного розпорядження.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу виявити та реалізувати потенціал кожного регіону та сприяти зменшенню диспропорцій у розвитку шляхом:

налаштування ефективного та узгодженого процесу стратегічного планування на рівні держави, регіонів та територіальних громад (трирівневе планування) та забезпечення згуртованості регіонів;

забезпечення узгодження секторальних стратегій з плануванням розвитку регіонів, у тому числі з просторовим плануванням;

забезпечення інтеграції гендерних підходів до стратегічного планування регіонального розвитку;

підтримки та супроводження стратегічного планування, ідентифікації потенціалу на рівні регіонів, зокрема через забезпечення ефективного, незалежного та прозорого функціонування агенцій регіонального розвитку;

підвищення інституційної спроможності місцевих держадміністрацій та органів місцевого самоврядування, зокрема щодо збору статистичних і соціологічних даних на місцях (зокрема, гендерно дезагрегованої статистики), залучення фінансування та визначення пріоритетних видів економічної діяльності із застосуванням підходу смарт-спеціалізації;

розвитку та підтримки програм підготовки та підвищення кваліфікації представників органів місцевого самоврядування;

створення та забезпечення функціонування геоінформаційної системи моніторингу розвитку регіонів і територіальних громад;

забезпечення ефективного діалогу між центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також органами місцевого самоврядування, громадськістю та бізнесом;

реалізації проектів і програм підтримки та розвитку окремих типів територій (у тому числі сільських територій у несприятливих умовах, вугільних регіонів).

Напрям 17. Підприємництво (розвиток підприємництва)

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: Україна - найкраще місце для реалізації підприємницького потенціалу та втілення ідей.

Стратегічні цілі за напрямом:

забезпечення ефективної державної політики з розвитку підприємництва;

стимулювання розвитку підприємницької культури та компетенцій;

створення умов для підвищення рівня доступу підприємств до фінансів;

створення умов для підвищення рівня доступу підприємств до ринків;

стимулювання розвитку інновацій.

Аналіз розвитку підприємництва: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Підприємницька культура не поширена серед населення України.

Низький рівень підприємницької культури відображається в результатах дослідження підприємницького середовища, де більше 40 відсотків респондентів з ЄС відповіли, що готові розробити та ризикувати під час реалізації бізнес-ідей, а близько 30 відсотків відмітили, що знають, як залучити кошти на реалізацію, в той час як в Україні показники значно нижчі (менше 10 відсотків знають, як залучити кошти, та готові ризикувати під час реалізації бізнес-ідеї і лише 10 відсотків вірить у те, що можуть розробити бізнес-ідею). Це свідчить про досить низький рівень розвитку підприємницької культури в Україні.

Такий рівень, зокрема, пов'язаний із браком необхідних компетенцій, адже лише 10 відсотків українських підприємців погоджуються, що вітчизняна освітня система надає потрібні знання, в ЄС - 36 відсотків. Це свідчить про необхідність забезпечення відповідності освіти потребам бізнесу. На сьогодні в Індексі глобальної конкурентоспроможності за компонентом "Навички" Україна займає кращу позицію (44), ніж інші держави.

Незважаючи на те, що нова українська школа передбачає розвиток підприємництва як ключової компетенції серед школярів, на сьогодні відсутнє послідовне забезпечення навчальними програмами, орієнтованими на потреби підприємців.

Українські підприємці вважають вітчизняну освіту не зовсім ефективною, число компаній, що проводять внутрішні навчальні тренінги серед українського малого та середнього бізнесу, майже в 1,5 раза менше, ніж в Європі (23 і 37 відсотків відповідно). Обмежений доступ до інформації стримує розвиток як працівників малого та середнього бізнесу, так і його зростання та масштабування.

Культуру ведення бізнесу можна також оцінити за компонентом Індексу глобальної конкурентоспроможності "Динаміка бізнесу", який включає оцінку сприйняття компаніями інноваційних ідей, ставлення до підприємницьких ризиків. Через недостатній розвиток інноваційних компаній та низький рівень сприйняття актуальних ідей Україна займає лише 73 місце за цим показником.

Висновок 2. Низький рівень доступу до фінансів не дає змоги масштабувати діяльність малого та середнього бізнесу.

Більше половини середніх підприємств мають потребу в додатковому доступі до фінансів для розвитку своєї діяльності, в той час як для мікробізнесу і малого бізнесу показник потреби становить 34 і 40 відсотків відповідно. Основним питанням щодо запиту на кредити є потреба в оборотному капіталі, який бізнес не може покрити власними коштами.

Незважаючи на те, що на даний момент для підтримки малого та середнього бізнесу в Україні існують державні програми пільгового кредитування (5-7-9 відсотків), програми пільгового кредитування органів місцевого самоврядування та міжнародних донорів, різноманітні кредити банків та небанківських фінансових установ, висока кредитна ставка та високі стандарти все ще є ключовими проблемами щодо доступу до фінансових ресурсів.

Зокрема, станом на 1 лютого 2021 р. укладено 8430 договорів на загальну суму 19700 млн. гривень. При цьому, за даними Мінфіну, найчастіше підприємцям відмовляли через низьку ділову репутацію позичальника (приблизно 60 відсотків відмов), відсутність прозорої фінансової звітності. Крім того, майже 60 відсотків загального обсягу кредитів є рефінансуванням раніше отриманих позик, що свідчить про те, що програма використовується банками для порятунку своїх клієнтів від можливого дефолту за раніше отриманими позиками, а не сприяє розвитку нового бізнесу.

Крім того, українські підприємці не знають, як залучити кошти на реалізацію власної ідеї, не мають необхідного забезпечення або фінансова звітність їх бізнесу не достатньо прозора, тому не використовують усі можливі інструменти фінансування (частка підприємців, що бере кредити в Україні, становить близько 18 відсотків, в Європі - 40 відсотків).

У рейтингу легкості ведення бізнесу в категорії "Отримання кредитів" 37 місце України демонструє потенційну конкурентоспроможність вітчизняної кредитної системи із захистом прав позичальників і позикодавців та високою кількістю фізичних осіб і фірм, включених до реєстру кредитів. Для подальшого розвитку малого та середнього бізнесу слід розвивати інші елементи - доступність інформації щодо інструментів фінансування для всіх учасників ринку та їх інституційну готовність до отримання кредитів.

Висновок 3. У малого та середнього бізнесу часто виникають проблеми із збутом товарів через низький рівень купівельної спроможності населення та неможливість її експортування.

Ефективність діяльності малого та середнього бізнесу залежить від якості налагоджених зв'язків із ринками сировини та збуту. Серед порівнюваних держав Центрально-Східної Європи Україна має найнижчий показник за часткою експорту товарів малого та середнього бізнесу від загального експорту (23 відсотки у порівнянні з регіональним показником 40-45 відсотків), зокрема через складності у веденні міжнародної торгівлі (митні процедури, проведення розрахунків, особливості податкової системи), невпевненість та брак знань, першочергову орієнтацію на внутрішній ринок, крос-культурні відмінності.

Лише 7 відсотків мікробізнесу, 11 відсотків малого бізнесу та 31 відсоток середнього бізнесу займаються експортом.

Основні товари, які експортує український малий та середній бізнес, низькомаржинальні, оскільки розвинені держави, з якими Україна провадить

торгову діяльність, мають високий попит на сировинні товари, а український малий та середній бізнес має обмежені можливості для виробництва товарів з високою доданою вартістю. Крім того, український малий та середній бізнес конкурує з великим бізнесом за ринках збуту. Експорт товарів має тенденцію до зростання. Аналогічна ситуація спостерігається в експорті послуг.

Через неможливість експортувати та порівняно низький попит на українські товари з високою доданою вартістю за кордоном виробники змушені зосереджуватися на збуті продукції на внутрішньому ринку, але в Україні низький купівельний попит споживачів, низький рівень якості продукції вітчизняного виробництва, неринковий механізм ціноутворення та обмежений асортимент продукції національного виробництва, що, на думку підприємців, є основною перешкодою для ведення бізнесу.

Відносно низький рівень внутрішнього попиту, а також низька представленість продукції малого та середнього бізнесу в експорті призводить до необхідності створення умов для ефективного збуту товарів і послуг.

Висновок 4. Незважаючи на досить високий рівень розвитку, сфера інновацій все ще потребує державної підтримки.

Розвиток інновацій характеризується Глобальним індексом інновацій, який впливає на рівень ВВП, демонструючи важливість інноваційної діяльності мікропідприємств, малих і середніх підприємств у розвитку національної економіки.

Порівняно з рейтингом 2019 року Україна піднялася на дві позиції і займає 45 позицію із 131. Таке зростання спричинене заснуванням та роботою фонду стартапів, активною цифровізацією документообігу в державі, оновленням, структуризацією та оптимізацією державних реєстрів і впровадженням онлайн-інструментів ведення звітності, реєстраційних дій та закупівель. Індекс включає сім складових - знання і результати наукових досліджень (25), людський капітал і дослідження (39), креативність (44), бізнес-досвід (оцінка сприяння інноваціям у просуванні діяльності підприємства) (54), за якими Україна займає середньорегіональні позиції, інституції (93), інфраструктура (94) та ринкові показники (99), які потребують покращення.

За даними Світового банку, український малий та середній бізнес інвестує у науково-дослідницьку діяльність втричі менше, ніж європейські компанії,

через обмеження в ресурсах порівняно з іншими державами та слаборозвинену співпрацю науково-дослідницького та реального секторів.

Відсутність інституційного досвіду щодо захисту прав інтелектуальної власності, слаборозвинена мережа та кластеризація підприємств, що не дає змоги їм зменшувати витрати на дослідження, стримують ефективний розвиток інноваційної діяльності в Україні.

Виклики і бар'єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 "Забезпечення ефективної державної політики з розвитку підприємництва" - неефективність координації (відсутність скоординованої взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших заінтересованих сторін щодо реалізації державної політики розвитку малого та середнього бізнесу).

За стратегічною ціллю 2 "Стимулювання розвитку підприємницької культури та компетенцій":

низький рівень підприємницької культури (існуючі та потенційні підприємці не володіють достатнім рівнем культури провадження господарської діяльності);

низький рівень залучення жінок до провадження підприємницької діяльності;

відсутність "єдиного вікна" для підприємців для отримання всієї необхідної їм інформації;

низький рівень фінансової грамотності підприємців.

За стратегічною ціллю 3 "Створення умов для підвищення рівня доступу підприємств до фінансів":

недоступність кредитування (недостатність коштів для забезпечення розвитку та підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва, високовартісні фінансові ресурси для малого та середнього бізнесу, завищені вимоги для їх отримання);

відсутність альтернативних механізмів для фінансування малого та середнього бізнесу (відсутність регуляторного середовища у сфері фінансових послуг для розвитку ринку альтернативного фінансування).

За стратегічною ціллю 4 “Створення умов для підвищення рівня доступу підприємств до ринків”:

низький рівень платоспроможності населення (зниження платоспроможного попиту має негативний вплив на обсяги збуту малого та середнього бізнесу на внутрішньому ринку);

складність під час виходу на міжнародний ринок (мала частка малого та середнього бізнесу експортує свої товари через відсутність знань, навичок та необхідність фінансових можливостей);

недостатній рівень розвитку майданчиків для популяризації продукції малого та середнього бізнесу.

За стратегічною ціллю 5 “Стимулювання розвитку інновацій”:

низька інноваційна активність (недостатня активність суб’єктів малого та середнього бізнесу щодо впровадження у виробництво нової інноваційної продукції);

закрита стартап-екосистема (українська стартап-спільнота не диверсифікована, іноземним стартапам важко інтегруватися в українську стартап-екосистему).

Стратегічний курс розвитку підприємництва

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення ефективної державної політики з розвитку підприємництва”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Забезпечення ефективної координації розвитку підприємництва	удосконалення нормативного забезпечення з питань координації дій з реалізації державної політики розвитку малого та середнього бізнесу проведення аналітичного огляду регіональних стратегій розвитку на 2021-2027 роки та планів заходів щодо реалізації регіональних стратегій

	розвитку на 2021-2023 роки “Стратегічне планування розвитку малого і середнього підприємництва на регіональному рівні” визначення та запровадження механізмів функціонування і взаємодії стейкхолдерів затвердження методичних рекомендацій щодо формування і реалізації політики розвитку малого та середнього підприємництва на регіональному і місцевому рівні використання можливостей програми ЄС з розвитку малого і середнього бізнесу “КОСМЕ” (“COSME”), а також Європейської мережі підприємництва (EEN)
2. Проведення ефективного моніторингу розвитку підприємництва	забезпечення періодичного опитування щодо стану розвитку малого та середнього бізнесу для визначення ключових проблем та потреб
3. Підтримка “ветеранського бізнесу”	визначення та запровадження поняття “ветеранський бізнес” розроблення та виконання регіональних програм сприяння розвитку підприємницької діяльності серед ветеранів війни з відповідним фінансовим забезпеченням розроблення та впровадження онлайн-платформи підтримки “ветеранського бізнесу” (Government to veteran business)

За стратегічною ціллю 2 “Стимулювання розвитку підприємницької культури та компетенцій”:

Шляхи досягнення	Завдання

стратегічної цілі	
1. Забезпечення розвитку підприємницької культури	забезпечення підтримки освітньо-навчальних курсів “Підприємництво” у навчальних закладах та стимулювання їх масштабування підготовка курсів “Підприємництво” для вчителів, проведення тренінгів і підвищення кваліфікації освітнього персоналу проведення дослідження щодо вивчення основних проблем, пов’язаних з початком власного бізнесу, з подальшим розробленням програм для розв’язання цих проблем та зміни ставлення до поразок у суспільстві розроблення нових навчальних курсів для потенційних та діючих підприємців у безоплатній Національній онлайн-школі для підприємців започаткування Національної премії для підприємців з метою підвищення культури ведення бізнесу та популяризації підприємництва
2. Розвиток підприємницької інфраструктури	забезпечення розвитку та інституціоналізація мережі центрів підтримки підприємців агенціями регіонального розвитку за участі органів місцевого самоврядування реалізація менторських програм на державному та регіональному рівні для внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни
3. Розвиток бізнес-об’єднань	проведення дослідження стану інфраструктури бізнес-об’єднань з метою виявлення існуючих недоліків у діяльності та їх спроможності в наданні якісних послуг суб’єктам малого і середнього підприємництва, в тому числі

	забезпечення ефективного представництва їх інтересів у межах державно-приватного діалогу
4. Розвиток підприємницьких компетенцій населення	створення дистанційної платформи для доступу до фахової експертизи та консалтингу, інноваційних та цифрових інструментів ведення бізнесу з компонентами взаємного навчання і обміну досвідом забезпечення поширення кращої практики, знань та інструментів підвищення продуктивності бізнесу в поєднанні з компонентами взаємного навчання і обміну досвідом
5. Розвиток фінансової грамотності	проведення інформаційно-освітніх заходів для різних цільових аудиторій підготовка інформаційних матеріалів про фінансові послуги та особливості користування ними для торговельних майданчиків фінансових можливостей на веб-сайті Дія. Бізнес запровадження цільових програм для формування знань та вмінь з питань користування фінансовими послугами
6. Розвиток менторських програм	реалізація менторських програм на державному рівні для переселенців, ветеранів війни та інших груп населення залучення нетипових для підприємництва категорій громадян до розвитку їх ідей та втілення у готові продукти за допомогою модульної освіти та менторства

За стратегічною ціллю 3 “Створення умов для підвищення рівня доступу підприємств до фінансів”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Забезпечення ефективного гарантування кредитів	створення єдиного інтегрованого гарантійного інструменту - фонду гарантування кредитів, орієнтованого на малі та середні підприємства, які сприймаються як високоризиковані або такі, що мають недостатній рівень забезпечення, включаючи інноваційні, культурні та творчі сектори, малі та середні підприємства, що переходять від ресурсо- та енергоємних моделей до більш сталих, а також ті, що застосовують цифрові та інноваційні методи ведення бізнесу
2. Створення фонду фондів	сприяння спрощенню доступу до капіталу для суб'єктів мікропідприємництва та малого підприємництва шляхом утворення державного фонду фондів як механізму ризиків/винагород для збільшення розміру фондів, за моделлю якого державне співфінансування може виступати як "якірна" інвестиція та додаткове співфінансування від міжнародних фінансових організацій та іноземних держав для залучення більшої кількості приватних інвесторів у малий та середній бізнес з високим темпом зростання
3. Розвиток альтернативного джерела фінансування - факторингу	лібералізація вимог Національного банку щодо операцій з факторингу внесення змін до законодавства з метою виокремлення торгового факторингу від діяльності з придбання проблемних активів ліквідованих банків та приведення законодавства з питань факторингу у відповідність з європейськими нормами

4. Розвиток альтернативного джерела фінансування - фінансування за принципом “рівний рівному” (peer-to-peer)	створення регуляторного середовища у сфері фінансових послуг для розвитку ринку альтернативного кредитування за принципом “рівний рівному” (peer-to-peer)

За стратегічною ціллю 4 “Створення умов для підвищення рівня доступу підприємств до ринків”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Створення торговельної платформи	стимулювання, просування та інтеграція електронних торговельних платформ до національної автоматизованої онлайн-платформи сталого підприємництва з метою забезпечення міжсекторального партнерства, спрощення доступу до ринків та упорядкування процесів і зниження операційних витрат малого та середнього бізнесу
2. Забезпечення доступності публічних закупівель	спрощення доступу до публічних закупівель для стимулювання діяльності малого та середнього бізнесу
3. Забезпечення стимулюючих маркетингових інструментів	забезпечення розділу на базі існуючих веб-сайтів для підприємців з метою співпраці з асоціацією телерадіомовлення для збільшення впізнаваності продуктів малого та середнього бізнесу через їх появу в телевізійних продуктах

	сприяння розвитку національної кампанії “Купуй українське” із зосередженням на підтримці малого та середнього бізнесу

За стратегічною ціллю 5 “Стимулювання розвитку інновацій”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Розвиток грантових можливостей для інноваторів	забезпечення впровадження інкубаційної та акселераційної підтримки разом із грантовими програмами для мікробізнесу та малого бізнесу сприяння наданню грантів на навчання, наукові розробки для підтримки кваліфікованої міграції створення середовища для переміщення іноземних стартапів в українську інноваційну екосистему
2. Розвиток інноваційної інфраструктури	створення національної мережі з 24 дієздатних інноваційних бізнес-інкубаторів за стандартами Європейської мережі бізнес-центрів та інноваційних центрів для підтримки доступу до ринків ЄС, розвитку підприємницької екосистеми та складових інноваційної екосистеми (наукові парки, трансфер технологій)
3. Розвиток програм обміну досвідом	забезпечення створення умов для розвитку програм міжрегіонального та міжнародного обміну інноваційним досвідом за прикладом Erasmus

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення ефективної державної політики з розвитку підприємництва”:

узгодження між собою діяльності державних органів щодо розвитку малого та середнього бізнесу, зокрема чітке визначення ролі кожного із стейкхолдерів в екосистемі розвитку малого та середнього бізнесу;

узгодження стратегій та програм розвитку малого та середнього бізнесу на державному, регіональному та місцевому рівні;

періодичний збір статистичних даних щодо проблем малого та середнього бізнесу та прийняття управлінських рішень з урахуванням зібраної інформації.

За стратегічною ціллю 2 "Стимулювання розвитку підприємницької культури та компетенцій":

покращення місця України за компанентом "Дінаміка бізнесу" Індексу глобальної конкурентоспроможності з 73 до 40;

забезпечення проходження 10 млн. громадян України курсу з підвищення рівня економічної, фінансової грамотності;

функціонування "єдиного вікна" дистанційного доступу до інформації, фінансування, навчання, консультування малого та середнього бізнесу (у тому числі на рівні регіонів).

За стратегічною ціллю 3 "Створення умов для підвищення рівня доступу підприємств до фінансів":

створення єдиного інтегрованого гарантійного інструменту для отримання кредитів малим та середнім бізнесом;

лібералізація вимог Національного банку щодо операцій з факторингу;

створення та повноцінне функціонування державного фонду фондів.

За стратегічною ціллю 4 "Створення умов для підвищення рівня доступу підприємств до ринків" - збільшення частки малого та середнього бізнесу, який експортує свою продукцію чи послуги, з 15 до 50 відсотків.

За стратегічною ціллю 5 "Стимулювання розвитку інновацій":

розвиток стартапів як одного з елементів національної інноваційної системи;

участь підприємців у процесі обміну досвідом між інноваційними центрами;

узгодження мережевої роботи існуючих організацій підтримки бізнесу;

збільшення обсягів венчурного фінансування українських стартапів з 510 млн. доларів США до 5 млрд. доларів США;

підвищення місця України за Глобальним індексом інновацій із 45 до 30.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей сприятиме утворенню нових підприємств та забезпеченню розвитку вже функціонуючих шляхом:

узгодження діяльності всіх стейкхолдерів, які займаються розвитком підприємництва в Україні на національному та місцевому рівні, державних та приватних органів/організацій;

забезпечення оперативного представлення економіко-статистичної інформації щодо розвитку підприємництва, проблем та потреб підприємців із зазначенням статі, інвалідності, статусу внутрішньо переміщеної особи тощо для прийняття управлінських рішень; проведення щорічної оцінки стану малого та середнього бізнесу;

забезпечення розвитку підприємницької культури для збільшення кількості людей, які вірять у власну ідею та готові піти на ризик для її реалізації;

стимулювання покращення ділової репутації підприємців для забезпечення їх можливості використати всі наявні інструменти розвитку підприємництва (державні програми, програми міжнародної технічної допомоги тощо);

створення умов для навчання підприємців для підвищення рівня їх компетенцій та, як наслідок, підвищення рівня конкурентоспроможності на ринку;

спрощення доступу до фінансів через програми кредитування та створення умов для альтернативних джерел фінансування підприємницької діяльності, зокрема венчурного фінансування;

створення нових можливостей для збуту товарів та послуг підприємців, зокрема за рахунок стимулювання інтернаціоналізації малого та середнього бізнесу та об’єднання підприємців для сприяння кооперації між підприємцями;

забезпечення повноцінного функціонування екосистем для розвитку інновацій.

Напрям 18. Цифрова економіка

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: цифрові технології - основа добробуту України; світ, де створюються наші нові можливості; сфера, що визначає суть трансформацій у країні для кращого життя, роботи, творчості, навчання.

Стратегічні цілі за напрямом:

акселерація економічної діяльності;

трансформація ресурсних секторів економіки у високопродуктивні, інтелектуальні та конкурентоспроможні;

трансформація сфер життя в ефективні, сучасні та комфортні;

створення нових можливостей для реалізації людського капіталу, розвитку інноваційних, креативних та цифрових індустрій і бізнесу.

Аналіз цифрової економіки: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Низький рівень розвитку цифрових інфраструктур стримує зростання цифрової економіки в Україні.

Доступ до Інтернету. Через пізнє впровадження технології 3-4G Україна має один з найнижчих рівнів покриття швидкісним мобільним Інтернетом - лише 66 відсотків (у ЄС - 84 відсотки). Забезпечення фіксованим широкосмуговим доступом до Інтернету становить близько 56 відсотків. Розрив щодо розвитку широкосмугового доступу до Інтернету між містом та селом збільшується.

Комп'ютеризація. Відносно високий рівень комп'ютеризації міських домогосподарств погіршується слабким забезпеченням об'єктів соціальної інфраструктури, а також домогосподарств у сільській місцевості.

Інтероперабельність державних реєстрів. Створено систему електронної взаємодії між державними реєстрами "Трембіта", що забезпечує сумісність реєстрів. Проте висока вартість утримання державних реєстрів (21 млн. гривень на рік), їх технічна та семантична розрізненість, дублювання та фрагментація даних у реєстрах уповільнюють розвиток електронних послуг.

"Хмарні" сервіси. Відсутність ефективної системи регулювання зменшує потенціал України на одному з найдинамічніших цифрових ринків. Новизна

технології та низький рівень її регулювання в ЄС створює можливості для України стати однією з перших у галузі в Європі.

Кібербезпека. За Глобальним індексом кібербезпеки Україна займає 54 місце із 175 країн. Відставання від розвинених країн зумовлено невідповідністю сучасним викликам системи забезпечення кібербезпеки та відповідних професійних стандартів, слаборозвиненою системою реагування на кібератаки тощо.

Цифрова ідентифікація. Інфраструктура ідентифікації використовується орієнтовно лише 3-5 млн. українцями.

Відкриті дані. Сфера відкритих даних перебуває на початковій стадії розвитку.

Безготівкові розрахунки. Розрахунки у готівковій формі становлять 50 відсотків всіх розрахунків, близько 63 відсотків суб'єктів господарювання працюють лише з коштами у готівковій формі.

Висновок 2. Цифровізація сфери державної статистики - важливий крок на шляху до розвитку цифрової економіки.

Офіційна статистика не визначає обсягу цифрової економіки в Україні (зокрема, показники обсягу цифрової економіки до загального ВВП країни). На сьогодні обчислюється лише цифрова економіка у вузькому сенсі (інформаційні та комп'ютерні послуги). Не ведеться облік високотехнологічної продукції, цифровізованих послуг тощо.

Висновок 3. Слаборозвинені цифрові навички у громадян стримують повноцінний перехід до цифрової економіки.

Загальна оцінка цифрової грамотності громадян свідчить про те, що 53 відсотки громадян перебувають нижче позначки "базовий рівень".

Аналіз рівня володіння цифровими навичками відображає стійку залежність між віком і цифровою грамотністю. У групі 40-49 років переважають ті, що не мають достатніх цифрових навичок, а в групі 60-70 років таких людей майже 85 відсотків.

За рівнем цифрових компетенцій серед громадян значно відстає від Польщі (65 відсотків) та Угорщини (69 відсотків), тоді як у Німеччині кількість населення з цифровими навичками більш як у 1,5 раза вища (78 відсотків).

Питання підвищення рівня цифрової грамотності набуває актуальності з огляду на зростання цифрових загроз - 34 відсотки громадян за останній рік стали жертвами шахрайських дій через Інтернет.

При цьому існує значний потенціал для неформальної освіти у цій сфері. Заінтересованість у навчанні цифрових навичок висловили 47 відсотків громадян.

Крім загальних цифрових компетенцій, проблемою залишається низький рівень цифрових навичок серед державних службовців, медичних і педагогічних працівників. Перехід на електронні послуги у відповідних сферах повинен супроводжуватися масштабною освітньою кампанією для державних службовців та фахівців соціальної сфери.

Висновок 4. Україна все ще в два - п’ять разів відстає від держав - членів ЄС за доступом до адміністративних послуг он-лайн, проте є позитивна динаміка.

Україна має один із найнижчих рівнів доступу до адміністративних послуг он-лайн у Європі. В 2020 році лише 12,5 відсотка українців використовували онлайн-сервіси для отримання адміністративних послуг. За цим показником Україна поступається Польщі більш як у два рази, його значення майже в чотири рази нижче середнього значення в ЄС.

Показник доступу до адміністративних послуг он-лайн в Україні свідчить про істотну динаміку. У 2019 і 2020 роках кількість громадян, які використовували Інтернет для взаємодії з державними органами, збільшилася у чотири - п’ять разів. Це зумовлено створенням Єдиного державного веб-порталу електронних послуг “Портал Дія”, яким вже встигли скористатися близько 5 млн. осіб.

На сьогодні 46 з близько тисячі видів адміністративних послуг доступні онлайн. До 2024 року планується перевести 100 відсотків адміністративних послуг для громадян та бізнесу в онлайн-режим.

За розрахунками Мінцифри, запроваджені електронні послуги заощадили державі і громадянам 495 млн. гривень, а антикорупційний ефект становить 841 млн. гривень. Збільшення частки адміністративних послуг в електронній формі може збільшити цей ефект в 12 разів.

За Рейтингом відкритості бюджету 2019, Україна займає 26 місце серед 117 країн. Ця позиція обумовлена достатньо відкритою процедурою формування

державного бюджету, яка, зокрема, обмежується низьким рівнем партисипативності та відсутністю цифрових інструментів для участі громадянського суспільства в бюджетному процесі.

Висновок 5. Рівень цифровізації секторів фінансів та торгівлі є одним з найнижчих у Європі, незважаючи на динамічні темпи її зростання.

Електронна комерція. Український ринок електронної комерції значно поступається за обсягами іншим країнам Європи (в 19 разів менший, ніж у Польщі, та майже в 150 разів менший, ніж у Німеччині).

Частка електронної комерції на ринку роздрібної торгівлі становить усього 3-4 відсотки.

Проте ринок досить динамічно розвивається. У 2018 році український ринок електронної комерції збільшився на 30 відсотків і досяг другого результату в Європі за темпами зростання.

Безготівкові розрахунки. Безготівкова інфраструктура України значно поступається державам - членам ЄС. Кількість POS-терміналів на душу населення в три рази менша, ніж у Польщі. Відсоток населення, що має безготівкові засоби оплати, майже у два рази нижчий, ніж у Німеччині.

Разом з тим безготівкові розрахунки в Україні стають популярнішими - в травні 2020 р. обсяг безготівкових операцій із платіжними картками становив 56 відсотків.

В об’єктах соціальної інфраструктури (зокрема, в закладах освіти та закладах охорони здоров’я) переважної більшості міст України відсутня можливість оплачувати послуги у безготівковій формі.

Лише у восьми містах - обласних центрах існують системи безготівкової оплати у транспорті загального користування.

Висновок 6. Недостатні стимули щодо розвитку цифрових трансформацій у секторах економіки та відсутність комплексного бачення цифрових трансформацій сфер життя.

Цифрова трансформація реального сектору. Україна інвестує в науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи (R&D) в три - чотири рази менше, ніж сусідні держави - члени ЄС. Так, за даними Держстату, частка витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП у 2019 році становила 0,43 відсотка, у 2018 - 0,47 відсотка.

Наслідком низькотехнологічного розвитку національної економіки стала одна з найнижчих у Європі продуктивність праці, яка в три рази менша за аналогічний показник Польщі та Угорщини.

Розвиток Індустрії 4.0 не входить до пріоритетів розвитку національної економіки - стратегія розвитку і дорожні карти відсутні, а Україна не інтегрована до міжнародного середовища високотехнологічних виробництв.

Експортоорієнтовані галузі не впроваджують високі технології, незважаючи на наявний потенціал кооперації з ІТ-сектором (зокрема агросектор).

Цифрова трансформація сфер життя. Спостерігається активна ревізія та переосмислення цифровізації в таких сферах, як освіта, медицина, транспорт, соціальний захист.

Однак щодо трансформації зазначених сфер у нові, більш ефективні, сучасні та дешевші щодо бюджетного утримання, то бачення саме таких змін потребує глибшого опрацювання.

Цифрові трансформації в багатьох сферах життя на місцях сприймаються як проекти цифровізації існуючих бізнес-моделей та процесів, а не як їх трансформація.

Виклики і бар’єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 “Акселерація економічної діяльності”:

низький рівень проникнення технологій та загальної комп’ютеризації, недостатній рівень покриття фіксованим та мобільним Інтернетом; проблеми з покриттям 3G і 4G автомобільних доріг;

відсутність Національного плану розвитку широкосмугового доступу до Інтернету як документа, що визначає напрям розв’язання проблеми цифрового розриву між містом та селом;

інтероперабельність державних реєстрів, що потребує пришвидшення разом із суттєвою модернізацією самих реєстрів (є позитивні зрушення - система електронної взаємодії між державними реєстрами “Трембіта”);

неврегульованість питання щодо використання хмарних сервісів державними органами, переваг та ризиків (цифровий суверенітет);

стратегія національної кібербезпеки потребує впровадження дієвої організаційно-технічної моделі з використанням принципів колективної, ешелонованої та активної кібербезпеки;

забезпечення виконання Закону України "Про електронні комунікації" та прийняття Закону України про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектру та надання послуг поштового зв'язку України;

недостатність правової бази щодо хмарних технологій та інтероперабельності;

застарілість правової бази і стандартів безпеки технологій та інформації.

За стратегічною ціллю 2 "Трансформація ресурсних секторів економіки у високопродуктивні, інтелектуальні та конкурентоспроможні":

Індустрія 4.0 не інституціоналізована, її екосистема розвивається загалом на персонально-приватних ініціативах;

існуюча екосистема не містить усіх повноцінних компонентів для її успішного функціонування (кластери, промисловий інжиніринг, центри експертизи, лабораторії, наукові парки, інкубатори, акселератори тощо);

Індустрія 4.0 не стала пріоритетом економічної політики;

відсутність національного плану розвитку Індустрії 4.0;

відсутність стимулів щодо цифровізації та модернізації галузей економіки;

відсутність правової бази щодо стимулів розвитку Індустрії 4.0 та високих технологій в економіці.

За стратегічною ціллю 3 "Трансформація сфер життя в ефективні, сучасні та комфортні":

відсутність комплексних принципів та підходів до здійснення цифрових трансформацій у таких сферах, як освіта, медицина, екологія, громадська безпека, управління містами, транспорт тощо, з урахуванням:

- здійснення трансформації поточних моделей функціонування -проведення попереднього реінжинірингу процесів та регламентів;

- досягнення економічного ефекту та економії державних коштів;

- дотримання принципу “цифрове за замовчуванням” (digital by default);

- відповідності принципам цілей сталого розвитку;

- можливості розвитку концесійних моделей та залучення у ці сфери інвестицій для реалізації проектів цифрової трансформації;

- відсутність національних принципів та моделей здійснення цифрових трансформацій.

За стратегічною ціллю 4 “Створення нових можливостей для реалізації людського капіталу, розвитку інноваційних, креативних та цифрових індустрій і бізнесу”:

використання органами державної влади автоматизованих систем діловодства, відсутність наскрізних систем електронного документообігу;

паралельне функціонування паперового та автоматизованого діловодства (не працює принцип “цифрове за замовчуванням”);

міжвідомчий документообіг на 90 відсотків паперовий;

недостатній рівень розвитку концепції “мобільних” державних службовців з відповідними інструментами ефективної дистанційної роботи;

відсутність цифрових інструментів для участі в бюджетному процесі;

необхідність створення можливостей для отримання адміністративних послуг в електронній формі;

відсутність національної низькорівневої технологічної архітектури щодо електронних послуг;

відсутність затверджених національних цілей цифрового розвитку держави;

повільний процес розроблення та адаптації законодавства до напрямів цифрового розвитку.

Стратегічний курс цифрової економіки

За стратегічною ціллю 1 “Акселерація економічної діяльності”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання

1. Підвищення рівня покриття мобільним та фіксованим Інтернетом	реалізація пілотних проектів, обчислення та масштабування 4G-покриття залізничних колій та автомобільних доріг вивільнення та підготовка до аукціонів частоти для 5G-покриття стимулювання швидкого розгортання 5G-мереж у найбільших містах та виробничих кластерах країни підтримка підвищення покриття фіксованого Інтернету та підключення домогосподарств у комерційно малопривабливій сільській місцевості забезпечення впровадження поетапного плану заходів для підключення до швидкісного Інтернету закладів охорони здоров’я, закладів дошкільної та загальної середньої освіти, бібліотек, центрів надання адміністративних послуг, територіальних органів МВС, ДСНС тощо
2. Підвищення рівня комп’ютеризації об’єктів соціальної інфраструктури	забезпечення повної комп’ютеризації об’єктів соціальної інфраструктури (закладів дошкільної та загальної середньої освіти, закладів охорони здоров’я, відділень поштового зв’язку, державних органів, бібліотек) у селищах та маленьких містах
3. Покращення системи хмарних послуг із зберігання та обчислення	забезпечення впровадження принципу “насамперед, хмарні технології” (Cloud First) забезпечення інтеграції України до міжнародного простору хмарних обчислень з одночасним вирішенням питання щодо цифрового суверенітету

	надання підтримки експорту послуг хмарних обчислень та хмарних сховищ впровадження програми залучення для побудови інфраструктури хмарних сервісів міжнародних інвесторів та високотехнологічних компаній (Microsoft, Amazon, Alphabet, Alibaba, Facebook, Apple)
4. Оцифрування даних та підвищення інтероперабельності реєстрів	повна цифровізація наявних реєстрів оптимізація кількості реєстрів впровадження у реєстрах комплексних систем захисту інформації оптимізація програмно-технічних комплексів базових державних електронних реєстрів розроблення проекту закону щодо оптимізації існуючих та утворення нових державних адміністративних послуг на основі системи інтероперабельності забезпечення фіксації та логування у реєстрах будь-яких дій осіб з реєстровою інформацією та/або даними, що містяться в реєстрах здійснення найбільш досконалих та ефективних технічних та технологічних заходів для забезпечення ведення реєстрів забезпечення ретроспективного доступу до даних, що містяться в реєстрах розроблення проекту закону щодо гарантування об’єктивності, актуальності, достовірності, повноти та захищеності інформації і даних, що містяться в реєстрі, від несанкціонованих змін

	презумпція достовірності інформації і даних, що містяться в реєстрах розроблення проекту закону щодо гарантування прав правоволодільця на доступ до будь-якої інформації, що міститься в реєстрі про нього, приналежні йому майно, майнові, правові та інші спеціальні статуси, крім випадків, передбачених законом розроблення проекту закону щодо гарантування безстрокового збереження даних, що містяться в реєстрі захист інформації і даних, що містяться в реєстрі (включаючи персональні дані), від несанкціонованого доступу обов'язковість реєстрації у реєстрах їх об'єктів та внесення інформації та/або даних (змін до них) про зареєстровані об'єкти безперервність внесення до реєстрів інформації про їх об'єкти, що змінюється законність одержання, зберігання, оброблення та поширення (передачі) інформації, що міститься в реєстрі передача державними підприємствами телекомунікаційної інфраструктури магістральної мережі зв'язку до одного державного оператора забезпечення захисту об'єктів критичної інформаційної інфраструктури розроблення проекту закону з питань створення забезпечення функціонування Національного центру резервування державних інформаційних ресурсів,

	інформаційної системи (платформи) для створення та ведення реєстрів розроблення проекту закону з питань створення галузевих центрів управління кібербезпекою та відповідних кіберінфраструктур
5. Імплементація та покращення сервісів електронної ідентифікації	розвиток інтегрованої системи електронної ідентифікації забезпечення взаємодії схем електронної ідентифікації на базі інтегрованої системи електронної ідентифікації з інформаційними системами органів державної влади та органів місцевого самоврядування
6. Підвищення рівня кібербезпеки	впровадження організаційно-технічної моделі національної системи кібербезпеки розроблення проекту закону щодо створення галузевих центрів управління кібербезпекою та відповідних кіберінфраструктур впровадження нових стандартів у галузі захисту та безпеки інформації з урахуванням міжнародних стандартів, прийнятих в інших державах, зокрема NIST, ISO, Cobit забезпечення впровадження операторами та провайдерами засобів моніторингу Інтернет-трафіку для проведення оперативно-розшукових заходів уповноваженими правоохоронними органами (системи класу DPI) утворення центрів реагування на кіберінциденти (SOC) та центрів обміну інформацією про кібератаки (ISAC) забезпечення імплементації Конвенції Ради Європи про кіберзлочинність, ратифікованої

	Законом України від 7 вересня 2005 р. № 2824-IV визначення кіберкомандування, що здійснюватиме активну протидію кібератакам на військові об’єкти та об’єкти критичної інфраструктури в мирний та воєнний час
7. Покращення сфери електронних платежів	розроблення проекту закону щодо права працівника самостійно обирати банк для отримання заробітної плати забезпечення повноцінного запровадження умов для дистанційного укладення договорів між банками та клієнтами з використанням інноваційних технологічних рішень внесення змін до законодавства, що регулює використання корпоративних платіжних карток для підтвердження операцій та подання звітності удосконалення вимог до суб’єктів господарювання щодо прийому безготівкових платежів

За стратегічною ціллю 2 “Трансформація ресурсних секторів економіки у високопродуктивні, інтелектуальні та конкурентоспроможні”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Покращення інфраструктури та регулювання Індустрії 4.0	забезпечення реалізації державної та регіональних стратегій розвитку Індустрії 4.0 налагодження трансферу технологій від українських наукових установ, наукових парків, лабораторій R&D, а також від

	міжнародних центрів та корпорацій до кінцевих замовників утворення мережі найефективніших структурних елементів екосистеми Індустрія 4.0 - центрів експертизи, лабораторій R&D, наукових парків, інкубаторів та акселераторів стартапів 4.0 утворення технологічних центрів спільного користування, які нададуть доступ до таких технологій, як широкосмуговий Інтернет, Інтернет речей, великі дані (big data), та інших для малих та середніх підприємців, які не мають змоги інвестувати у високовартісну інфраструктуру таких технологій забезпечення розвитку Фонду розвитку інновацій впровадження програм підтримки малого та середнього бізнесу, які спрямовані на підготовку кадрів, освоєння та впровадження технологій Індустрії 4.0, програми підтримки експорту та інтеграції українських розробників у глобальні ланцюги доданої вартості, зокрема створення торгової місії Індустрії 4.0 надання пріоритету у просуванні через експортний офіс для компаній, які використовують технології Індустрії 4.0 розроблення проекту закону щодо впровадження податкових пільг для компаній, які запроваджують високотехнологічні рішення, що допомагають робити виробництво більш екологічним

2. Посилення цифрової трансформації виробництв	впровадження восьми дорожніх карт цифрової трансформації ключових індустрій, зокрема в агросекторі, машинобудуванні, туризмі, легкій промисловості, харчовій та переробній промисловості, енергетиці, гірничодобувній промисловості, оборонній сфері збір інформації про успішні приклади цифрової трансформації українського та іноземного бізнесу, поширення, популяризація та масштабування таких практик
3. Стимулювання переходу на безготівкові розрахунки	забезпечення використання безготівкових розрахунків у закладах освіти, закладах охорони здоров’я тощо запровадження заходів щодо стимулювання переходу на виплату заробітної плати на карткові рахунки забезпечення рівних конкурентних умов для учасників ринку у сфері здійснення соціальних, пенсійних виплат та виплат заробітної плати працівникам бюджетних установ забезпечення інсталяції платіжних терміналів у об’єктах соціальної інфраструктури і на транспорті загального користування в містах - обласних та районних центрах забезпечення покриття платіжною інфраструктурою всіх секторів економіки розроблення проекту закону щодо скасування готівкового розрахунку у транспорті загального користування

	забезпечення повної терміналізації всіх населених пунктів України
4. Стимулювання зростання електронної комерції	забезпечення розширення способів здійснення оплати і впровадження розрахунку електронними грошима забезпечення розвитку смарт-логістики та супутніх послуг забезпечення сприяння розвитку транскордонної електронної торгівлі шляхом гармонізації відповідних стандартів та правової бази забезпечення проведення комплексного експертного аналізу законодавства України щодо імплементації Директиви 2000/31/ЄС про електронну комерцію
5. Стимулювання бізнесу до цифрових форматів співпраці	стимулювання повного переходу на електронний документообіг між підприємцями та між підприємцями і клієнтами забезпечення посилення інструментів цифрової ідентифікації

За стратегічною ціллю 3 “Трансформація сфер життя в ефективні, сучасні та комфортні”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Посилення цифрової трансформації системи освіти	забезпечення впровадження національної електронної освітньої платформи з можливістю підключення програмного інтерфейсу (далі - API) для всіх незалежних приватних освітніх платформ

	розроблення стандартів, нормативних документів та методичних матеріалів для функціонування платформи надання навчального контенту, спеціалізованого під освітню платформу створення умов для оптимальної взаємодії між викладачами, видавцями, фахівцями у сфері ІТ створення інноваційних кластерів із залученням технічних програм закладів освіти, де відбуватиметься обмін знаннями та вироблення технологічних рішень для закладів освіти (зокрема швидкісного Інтернету та машинного навчання) впровадження програми стимулювання приватних інвестицій у сферу освіти, спрямованих на її цифровізацію надання відповідного освітнього контенту з урахуванням використання цифрових інструментів розроблення стандартів, нормативних документів та методичних матеріалів для функціонування цифрових інструментів забезпечення постачання до закладів освіти сучасного комп'ютерного обладнання, а також забезпечення широкосмугового підключення всіх закладів освіти до Інтернету забезпечення переходу до принципу "гроші ходять за дитиною", який створить додаткові стимули для приватних шкіл та розвитку якісних STEM-програм (наука, технології, інженерія,

	математика) у закладах загальної середньої освіти
2. Розширення та поглиблення цифрової платформи електронної системи охорони здоров'я (система e-health)	утворення окремого державного агентства, незалежного від МОЗ, що дасть змогу забезпечити незалежність розвитку системи e-health від політичної кон'юнктури утворення єдиного центру збереження та обробки даних для об'єднання всіх медичних даних забезпечення досягнення повної інтероперабельності медичних даних (на рівні законодавства, методології, технології) забезпечення сприяння об'єднанню деперсоналізованих медичних даних забезпечення передачі "клієнтської сторони інтерфейсу користувача" (front-end) системи e-health Єдиному державному веб-порталу електронних послуг "Портал Дія" та юридичним особам приватної власності з метою створення конкурентних додатків для спостереження за станом здоров'я забезпечення постачання до закладів охорони здоров'я сучасного комп'ютерного обладнання, а також забезпечення широкосмугового підключення всіх закладів охорони здоров'я до Інтернету імплементація стандартів GDPR (Загальний регламент захисту даних) для захисту даних системи гармонізація національної системи e-health з європейськими медичними системами

	запровадження дослідження історії пацієнта (діагнозів та призначень) для діагностики та аналізу помилок лікарів забезпечення впровадження власної аналітики системи e-health та відкритого API деперсоналізованих медичних наборів даних забезпечення інтеграції всіх закладів охорони здоров'я до єдиної системи впровадження бази даних з критичною інформацією про пацієнтів та її інтеграція з системою e-health забезпечення безпечного та надійного способу підключення до бази даних працівників екстрених служб з використанням найпоширеніших ідентифікаторів (паспорт, ID-картка) забезпечення наповнення бази даних працівників екстрених служб критично важливою медичною інформацією про пацієнтів
3. Збільшення кількості соціальних послуг, що надаються он-лайн та покращення рівня їх якості	утворення Єдиної інформаційної системи соціальної сфери для адміністрування державної соціальної підтримки як розширення і продовження оновленого проекту "Е-Сошал" впровадження Єдиної інформаційної системи соціальної сфери як спільного проекту Мінсоцполітики та Мінцифри і повна інтеграція Єдиної інформаційної системи соціальної сфери із Єдиним державним веб-портом електронних послуг "Портал Дія"

	надання можливості використання Єдиної інформаційної системи соціальної сфери як державними органами, так і іншими операторами утворення підрозділу при Мінсоцполітики для генерації та аналізу інформації про соціальні видатки, отриманої з Єдиної інформаційної системи соціальної сфери забезпечення контролю за цільовим використанням соціальних видатків за допомогою Єдиної інформаційної системи соціальної сфери і прийняттям рішень щодо їх оптимізації впровадження Єдиного державного реєстру ветеранів війни, інформаційно-аналітичної системи обліку для адміністрування потреб ветеранів (персональний електронний кабінет ветерана), системи інформаційних сервісів “е-Ветеран”

За стратегічною ціллю 4 “Створення нових можливостей для реалізації людського капіталу, розвитку інноваційних, креативних та “цифрових” індустрій і бізнесу”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Підвищення рівня цифрових навичок громадян	впровадження ефективних курсів цифрової освіти до освітніх програм загального середнього та вищого рівнів освіти підтримка приватних та комунальних ініціатив щодо цифрових навичок у неформальній освіті впровадження посади цифрових консультантів для громадян в усіх державних

	органах, які переводять свої послуги в електронний чи онлайн-формати створення якісної системи навчання цифрових компетенцій для всіх груп населення, які мають порівняно низькі цифрові навички (зокрема особи пенсійного віку, мешканці сіл), створення в системі освіти програм різного рівня складності для дорослих щодо опанування цифрових компетентностей забезпечення максимального охоплення курсами з цифрових навичок, які доступні не на цифрових платформах
2. Підвищення рівня професійних та спеціалізованих цифрових навичок	розширення кількості платформ для підвищення кваліфікації вчителів у приватних, державних та комунальних закладах освіти, спрощення доступу до них забезпечення проведення масштабної промоутерської кампанії серед учителів щодо курсів з цифрових навичок, які вони можуть обирати в межах обов’язкового підвищення кваліфікації забезпечення проведення кампанії з підвищення обізнаності лікарів про функціонал наявних цифрових інструментів впровадження спеціалізованих курсів для лікарів з оволодіння інструментами систем e-health, e-ambulance (електронна система швидкої медичної допомоги), e-prescription (електронний рецепт) та телемедицини включення професійних цифрових навичок до обов’язкових кваліфікаційних вимог для медичних працівників

	забезпечення проведення кампанії з підвищення обізнаності про важливість застосування цифрових інструментів у бізнесі забезпечення проведення серії семінарів і конференцій для представників малого та середнього бізнесу із розвитку цифрових компетенцій впровадження єдиної методології оцінки цифрових навичок включення до програми підвищення кваліфікації та підготовки державних службовців програм із розвитку цифрових навичок розроблення спеціалізованих онлайн-курсів за напрямами роботи державних службовців включення вимог законодавства з питань надання адміністративних послуг в електронній формі до кваліфікаційних вимог до державних службовців створення офлайн-курсів, буклетів чи курсів на телебаченні з базових навичок цифрової грамотності для окремих груп населення (осіб пенсійного віку, мешканців селищ та сіл) впровадження базової цифрової компетенції з обов'язковою вимогою для працівників у сфері освіти впровадження обов'язкових спеціалізованих освітніх програм для медичних працівників (як до навчальних планів студентів, так і до програм підвищення кваліфікації) створення єдиної структури цифрових навичок (Digital Competence Framework - Концепція цифрової компетенції), яка

	слугуватиме дорожньою картою розвитку цифрових навичок для малого та середнього бізнесу оновлення освітніх програм на всіх рівнях освіти та включення розвитку цифрових компетенцій до ключових, якими повинні володіти представники різних професій створення системи матеріальних стимулів для заохочення освоєння цифрових навичок у сфері адміністративних послуг
3. Розширення переліку цифрових професій	оновлення державного замовлення в закладах вищої освіти відповідно до нових професій
4. Синхронізація державних даних на всіх рівнях	розроблення проекту закону з питань уніфікації та стандартизації типових ділових процесів в державних органах та органах місцевого самоврядування підключення що найменше 25 реєстрів до системи електронної взаємодії між державними реєстрами “Трембіта”
5. Підвищення прозорості місцевих та державних бюджетів	стимулювання відкриття інформації про формування та затвердження бюджетів міських територіальних громад та бюджетів об’єднаних територіальних громадах стимулювання створення інструментів онлайн-коментування, схвалення, пропозицій щодо бюджету від громадянського суспільства
6. Покращення процесу збору, обробки та доступності	координація діяльності щодо збору та обробки даних із забезпеченням їх порівняння забезпечення належного рівня роз’єднання даних, що стосуються населення (за статтю,

статистичної інформації	віковими групами, наявністю інвалідності, місцем проживання тощо) забезпечення покращення якості готових статистичних продуктів (звітів, наборів даних) забезпечення відкритості даних для державних органів, дослідницьких центрів та закладів вищої освіти модернізація системи обробки інформації залучення більшої кількості кваліфікованих кадрів, збільшення окладів та інвестування в закупівлю технічних засобів гармонізація методології та стандартів збору інформації з відповідними стандартами ЄС
7. Підвищення якості державних електронних сервісів	забезпечення ведення Національного реєстру електронних інформаційних ресурсів розроблення проекту закону щодо переведення всіх адміністративних послуг в он-лайн розширення функціоналу Єдиного державного веб-порталу електронних послуг “Портал Дія” на гіперлокальні та міжнародні сервіси гармонізація українських систем електронної ідентифікації (електронний підпис) з європейськими, взаємне визнання електронних підписів із країнами ЄС розроблення проекту закону щодо пришвидшення електронних перевірок та валідації даних для реєстрації та ліквідації бізнесу

	впровадження системи проведення моніторингу та оцінки якості адміністративних послуг, що надаються через різні канали автоматизація відповіді на типові звернення (можливість робити витяги, запити щодо об’єднаних даних тощо) розроблення проекту закону щодо впровадження е-резидентства
8. Покращення інструментів е-демократії	розроблення проекту закону з питань забезпечення впровадження електронного голосування забезпечення підвищення рівня участі громадян у процесі державного управління шляхом популяризації інструментів е-демократії, формування навичок для їх використання здійснення заходів з підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань використання в роботі інструментів е-демократії забезпечення підвищення рівня цифрової грамотності та подолання цифрової нерівності, посилення спроможності всіх громадян брати участь в е-демократії забезпечення подолання технічних та організаційних перешкод доступу та використання інструментів е-демократії

9. Гармонізація сервісів електронної ідентифікації	розроблення проекту закону щодо врегулювання питань сумісного транскордонного електронного підпису розроблення нового плану реалізації Стратегії кібербезпеки України, який буде враховувати вимоги Директиви Європейського парламенту і Ради ЄС 2016/1148 про заходи для високого спільного рівня безпеки мережевих та інформаційних систем на території ЄС (NIS) гармонізація з Регламентом Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 910/2014 про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних транзакцій на внутрішньому ринку (eIDAS) (регламент ЄС щодо електронної ідентифікації), розвиток електронних транскордонних довірчих послуг
10. Посилення міжнародного обміну інформацією	забезпечення реалізації пілотного проекту обміну даними між державними електронними реєстрами держав - членів ЄС та України, що містять інформацію про юридичних осіб і фізичних осіб - підприємців у рамках The once-only principle project (Єдиний принцип - концепція електронного уряду) впровадження та сприяння спільним моделям опису та каталогізації адміністративних послуг в Україні

11. Гармонізація цифрового законодавства	розроблення проекту закону щодо внесення необхідних змін до Закону України “Про електронну комерцію” та імплементація положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС щодо цифровізації і функціонування цифрового ринку забезпечення імплементації Стратегії інтеграції до Єдиного цифрового ринку ЄС та плану заходів з її виконання (“дорожньої карти”), розробленої відповідно до Додатка XVII до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС сприяння розвитку місцевого краудфандингу та за принципом “рівний рівному” (peer-to-peer) у рамках програми EU4Digital шляхом гармонізації правової бази України із законодавством ЄС і підтримування інтеграції до європейських платформ і мереж
12. Включення до міжнародної цифрової інфраструктури	долучення до проектів “Цифрова магістраль трьох морів” забезпечення інтеграції та обміну даними з платформами ЄС щодо життєзабезпечення (медицина, громадська безпека)
13. Затвердження та імплементація цифрових прав	забезпечення гармонізації цифрових прав з найкращими практиками ЄС

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Акселерація економічної діяльності”:

збільшення частки активних користувачів високошвидкісного Інтернету серед громадян до 95 відсотків;

збільшення частки автомобільних доріг та залізничних колій покритих технологіями мобільного Інтернету до 99 відсотків;

збільшення обсягу безготівкових операцій до 95 відсотків загальної кількості усіх операцій;

підвищення рівня цифрової ідентифікації та технічних можливостей користування довірчими послугами серед громадян та суб'єктів економічної діяльності до 99,9 відсотка;

підвищення рівня використання хмарних технологій та віртуалізації для 90 відсотків бізнесу;

забезпечення цифрового суверенітету: створення п'яти локальних операторів із потужностями класу Tier 3 та 4;

підвищення рівня взаємодії бізнесу з бізнесом і громадян із бізнесом - на 99 відсотків електронна взаємодія;

підвищення рівня взаємодії між бізнесом та громадянами із державою - 99 відсотків електронна взаємодія;

зростання внутрішнього ринку електронної комерції не менше 100 відсотків на рік та не менше 30 відсотків на рік зростання внутрішнього ринку споживання цифрової продукції та продукції ІТ.

За стратегічною ціллю 2 "Трансформація ресурсних секторів економіки у високопродуктивні, інтелектуальні та конкурентоспроможні":

підвищення рівня зростання промислового сектору до 25 відсотків на рік;

підвищення рівня зростання високотехнологічних промислових сегментів до 30 відсотків на рік;

створення п'яти національних інкубаторів та 10 кластерів промислових високотехнологічних сегментів;

збільшення кількості експортерів промислової високотехнологічної продукції до 300;

входження до топ-3 експортерів цифрової продукції та послуг (цифрова індустрія);

створення більше 300 000 нових робочих місць;

утворення 15 нових індустрій (технологічні (techs), bigdata, швидкісний Інтернет, так звані "проривні" індустрії);

отримання додатково 3-5 млрд. доларів США на рік від інвестиційних проектів;

досягнення 20-кратного зростання кількості підприємств, що випускають цифрові продукти.

За стратегічною ціллю 3 “Трансформація сфер життя в ефективні, сучасні та комфортні”:

забезпечення переходу на цифрові платформи управління - 200 міст;

збільшення частки цифрових процесів шляхом підключення до Інтернету та сервіс-орієнтації в таких сферах, як освіта, медицина, транспорт, туризм, екологія, соціальне забезпечення, громадська безпека, державне управління, до 99 відсотків.

За стратегічною ціллю 4 “Створення нових можливостей для реалізації людського капіталу, розвитку інноваційних, креативних та “цифрових” індустрій і бізнесу”:

збільшення частки громадян, що мають доступ до цифрових інфраструктур і платформ до 95 відсотків;

збільшення частки населення та домогосподарств, у яких є комп’ютерна техніка, до 80 відсотків і 90 відсотків відповідно;

збільшення чисельності громадян із базовими цифровими компетентностями до 75 відсотків;

забезпечення підвищення рівня надання понад 125 електронних послуг до стадій 3-4 (за Методологією ООН);

реалізація токенізації природних ресурсів на 50 відсотків щодо діючих та перспективних родовищ;

збільшення кількості фрілансерів на 1 млн. осіб;

збільшення надходжень від податку на доходи фізичних осіб до бюджету за рахунок кратного зростання ВВП та доданої вартості промислової продукції та послуг у 10-кратному розмірі;

забезпечення доступності цифрових технологій для 99 відсотків населення з малозахищених верств;

створення більше 100 нових цифрових професій та відповідних освітніх програм у закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти;

досягнення рівня 80 відсотків STEM-освіти в закладах загальної середньої освіти.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу забезпечити цифровізацію економіки та інших сфер життя та сприяти пришвидшенню економічного зростання в результаті:

зростання продуктивності праці та компетенцій громадян;

зменшення транзакційних витрат для громадян шляхом підвищення доступності адміністративних та соціальних послуг;

зростання доступу до ринку праці та електронної комерції;

цифрової гармонізації з іншими країнами та включення у глобальні виробничі ланцюги.

Напрям 19. Культурно-ціннісна трансформація України

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: Україна - країна відповідальних громадян, які прагнуть розвитку, країна винахідників і творців, сприятливе середовище для збереження і розвитку культурних людей.

Стратегічні цілі за напрямом:

створення умов для встановлення об'єднальної культурної парадигми в Україні;

поширення та захист загальновизнаних людських цінностей.

Аналіз культурно-ціннісної трансформації України: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. В Україні необхідно забезпечити дотримання прав і свобод кожного громадянина.

Результати опитування World Values Survey 2020 (Дослідження цінностей світу) дозволяють охарактеризувати ставлення громадян України до ключових цінностей, формальних та неформальних інститутів суспільства. Зокрема для українців сім'я посідає перше місце в житті за важливістю: 86,3 відсотка визнали її для себе дуже важливою, а ще 13 відсотків - скоріше важливою. Релігія є важливою для двох третин українців: 23,6 відсотка назвали її дуже важливою та 43,1 відсотка - скоріше важливою. Політика в цьому списку посідає останнє місце: вона дуже важлива для 8,7 відсотка та скоріше важлива - для 22,3 відсотка.

Зберігаються гендерні стереотипи щодо ролі жінок і чоловіків у житті суспільства. На питання про те, чи діти страждають, коли мати працює заради заробітку, 58,1 відсотка висловили згоду, у 2011 році таких було 36 відсотків. Третина українців погодилися з тим, що у разі, коли жінка заробляє більше грошей, ніж чоловік, це викликає проблеми. Майже 45 відсотків погодилися з тим, що загалом чоловіки краще відповідають ролі політичних лідерів, ніж жінки, а ще 43,7 відсотка погодилися, що чоловіки є кращими керівниками бізнесу, ніж жінки. Позитивною тенденцією є те, що згода з цими твердженнями знизилася в 2020 році, можливо, в результаті проведених кампаній та розширення політичного представництва жінок.

Важливість життя в демократичній Україні є порівняно високою, однак є меншою за європейські показники. Так, в Україні показник важливості демократичності менший на 14 відсотків, ніж у Німеччині, на 10 відсотків менший, ніж у Польщі, майже однаковий з показником у Румунії. Важливо, що порівняно з 2011 роком в Україні зріс показник оцінки демократичності держави - за 10-бальною шкалою 29,2 відсотка опитаних зазначили показник 7 і вище, це дані порівняно з 21,9 відсотка у 2011 році.

Спостерігається розділеність суспільства щодо реформування (47,2 відсотка), консервації (32,7 відсотка) та революції (12,6 відсотка). Надаючи відповідь про бачення подальшого розвитку нашого суспільства, майже половина українців (47,2 відсотка) вважає, що воно має бути поступово змінено шляхом реформування, третина (32,7 відсотка) висловилася за необхідність надійного захисту сучасного суспільства від впливу руйнівних сил, ще 12,6 відсотка готові до радикальних змін шляхом революційних перетворень. Щодо поваги до прав людини та участі громадян в управлінні державними справами в Україні показники зросли з 2011 до 2020 року, на думку респондентів - відповідно на 11 та 28 відсотків.

Висновок 2. Необхідно забезпечити економічну свободу громадянина.

Показник довіри до інших людей в Україні виріс на 7 відсотків з 2011 року, наблизившись до рівня Литви (31,7 відсотка) та перевищивши рівень Угорщини (27,2 відсотка) і Польщі (24,1 відсотка). Дві третини опитаних в Україні (67,3 відсотка) натомість вважає, що потрібно бути дуже обережними у стосунках з людьми, однак частка тих, хто поділяє таку думку, знизилася порівняно з 2011 роком (70,3 відсотка).

Показник оцінки впливу на своє життя зменшився порівняно з 1996 роком, коли про це заявляла третина (32 відсотки) респондентів. Протягом наступних 10 років ситуація дещо покращувалася і в 2006 р. кількість тих, хто вважав, що ніяк не впливає на своє життя, була найнижчою за останні 24 роки - 17 відсотків. Частка тих, хто вважав, що незалежність у виборі та визначенні власного життєвого шляху була найвищою у 2006 і 2011 роках - 55 та 52 відсотки відповідно. Середній показник у 2020 р. за 10-бальною шкалою був 6,2 бала. Згідно з даними останньої хвилі опитування Світового дослідження цінностей, найбільше респондентів, які вважають, що незалежні у своєму виборі, проживають у Фінляндії (82,6 відсотка), Швеції (82,2 відсотка) та Данії (81,4 відсотка), а найменше у Греції - 44,9 відсотка.

Зберігається високий рівень патерналістських установок, який зменшується дуже і дуже повільно - майже половина респондентів (49,4 відсотка - сума відповідей від 1 до 4 балів) тією чи іншою мірою поділяють точку зору, що держава повинна нести більше відповідальності за те, щоб всі громадяни були забезпечені. Натомість 22,4 відсотка підтримали думку, що люди самі повинні нести більше відповідальності за те, щоб себе забезпечити (сума відповідей від 7 до 10 балів), але в цьому питанні спостерігається позитивна тенденція, адже в 2011 році з цим твердженням погоджувалися лише 12 відсотків.

Лише 41,3 відсотка вважає, що наполеглива праця забезпечує успіх. Частка тих, хто вважає, що до успіху ведуть удача і зв'язки, суттєво не змінилася: 30 відсотків у 2011 році і 32 відсотки у 2020 році. Разом з тим чисельність людей, що визначають роботу як важливий фактор у житті, зменшилася на 7,4 відсотка порівняно з 1996 роком.

Висновок 3. Необхідно створити умови для розвитку патріотизму, довіри до влади шляхом збільшення державної спроможності.

Зафіксовано зростання частки тих, хто пишається громадянством України. За даними 1996 року, кумулятивно 61 відсоток пишалися громадянством (23 відсотки відповіли, що дуже пишаються, та 38 відсотків - скоріше

пишаються). За даними 2020 року - 82,2 відсотка (34,7 відсотка - дуже пишаються та 47,5 відсотка - скоріше пишаються). Слід зазначити, що опитування проводилося у серпні, коли Україна святкує День незалежності, і святкування могло вплинути на посилення патріотичних настроїв.

Довіра до державних інститутів серед населення дуже низька. Органам судової влади, Кабінету Міністрів України та Верховній Раді України довіряє тільки приблизно один з п'яти опитаних, при цьому довіра до всіх цих інститутів знизилася порівняно з 2011 роком. Однак довіра до Збройних Сил та до релігійних організацій фіксується на високому рівні - 74,4 та 72,6 відсотка відповідно.

Критично низькою є і довіра до політичних партій - 19,1 відсотка, що ставить під загрозу розвиток демократичного суспільства та репрезентацію інтересів населення.

Більшість населення в Україні дає досить негативну оцінку діяльності Верховної Ради України через незгоду з низкою позитивних тверджень щодо діяльності Верховної Ради України. Зокрема, тільки 8,3 відсотка згодні, що Верховна Рада України загалом компетентна та ефективна, а не згодна з цим понад половина опитаних (58,1 відсотка). Переважна більшість українців (71,4 відсотка) не погоджується, що Верховна Рада України вільна від корупції, і тільки 4,2 відсотка вважають, що вільна.

Оцінка діяльності Кабінету Міністрів України також досить критична, хоча позитивні оцінки трапляються дещо частіше, ніж для Верховної Ради України. Зокрема, 8,5 відсотка опитаних згодні, що в цілому Кабінет Міністрів України компетентний та ефективний (55,7 відсотка з цим не згодні). Разом з тим, що Кабінет Міністрів України намагається якнайкраще служити державі, згодні 7,4 відсотка, а не згодні - дві третини опитаних (62,7 відсотка). Приблизно однакові частки опитаних вважають, що робота Кабінету Міністрів України відкрита і прозора (6,2 відсотка), що Кабінет Міністрів України виконує свої обов'язки дуже добре і діє в інтересах громадян (по 6,1 відсотка); однак двоє з трьох опитаних не згодні з цими твердженнями. Найнижчий рівень згоди серед опитаних щодо того, що Кабінет Міністрів України є вільним від корупції (5,6 відсотка згодні і 70,1 відсотка не згодні).

Виклики і бар'єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 "Забезпечення умов для встановлення об'єднувальної культурної парадигми в Україні":

низький рівень організації та координації культурних інституцій;

необхідність прямого субсидування розвитку галузі;

низька орієнтація на креативний розвиток та упізнаваність експертів;

обмеженість аудиторії (споживачі культурних продуктів);

сегрегація (часткова наявність понять високої та масової культури).

За стратегічною ціллю 2 “Поширення та захист загальновизнаних громадяноутворювальних цінностей”:

переважання цінностей, що стосуються виживання та традиціоналізму в питаннях особистої економічної свободи, правопорядку і суспільного устрою;

низька підтримка інститутів громадянського суспільства;

недостатній безбар’єрний простір для всіх суспільних груп населення в різних сферах життя людини.

Стратегічний курс культурно-ціннісної трансформації

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення умов для встановлення об’єднувальної культурної парадигми в Україні”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Розвиток громадянського суспільства	формування розуміння культурного розмаїття України та її регіонів, особливостей формування та реалізації громадянської ідентичності створення умов для фінансової стійкості інститутів громадянського суспільства створення умов для делегування повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування інститутам громадянського суспільства
2. Розвиток наукових та освітніх інститутів	створення алгоритмів інтеграції наукових розробок у документи публічної політики реалізація програми медіаграмотності в моделі державно-приватного партнерства підвищення якості культурного змісту середньої та вищої освіти
3. Розвиток соціального підприємництва	створення умов для розвитку соціального підприємництва як медіатора вирішення суспільних проблем

	поширення моделі та кращих практик соціального підприємництва на соціокультурну сферу з метою підвищення її життєздатності сприяння промоції та заохоченню соціальних змін і позитивних моделей поведінки шляхом розширення мікрофінансових стимулів для соціального підприємництва створення гнучких та ефективних податкових умов для ведення соціального підприємництва

За стратегічною ціллю 2 “Поширення та захист загальновизнаних людських цінностей”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Розвиток об’єднувальної державної ціннісної політики	розширення пантеону героїв та національних символів, які посилюють спроможність суспільства до позитивного самосприйняття заохочення культури діалогу та мобільності для формування нових партнерств поширення кращих практик співіснування різних спільнот
2. Розвиток ціннісного підходу до ведення бізнесу	утворення та забезпечення ефективного функціонування Ради доброчесності за участю представників органів державної влади, територіальних громад і бізнесу

	поширення кращих практик успішного державно-приватного партнерства, спрямованих на створення спільного добробуту

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення умов для встановлення об’єднувальної культурної парадигми в Україні”:

усвідомлення своєї ідентичності та прийняття інакшості інших спільнот щонайменше 40 відсотками громадян;

залучення до культурних практик понад 65 відсотків дорослого населення;

забезпечення самоорганізації, представництва та захисту інтересів і прав для щонайменше 60 відсотків громадян через інститути громадянського суспільства;

досягнення фінансової сталості 60 відсотків інститутів громадянського суспільства;

наявність відповідальної за культурну трансформацію ефективної інституції;

зростання частки самозабезпеченості діяльності організацій у культурній галузі;

потроєння кількості проектів, що реалізуються через краудфандинг;

створення екосистеми співтворення культурного продукту споживачами;

зростання втричі частки прикладних досліджень і розробок у науковій діяльності, зокрема на етапах прототипування, дизайну та запуску інноваційних продуктів (стадії TLR 8-10);

подвоєння кількості соціальних інновацій фругального типу, розроблених у рамках партнерства держави, бізнесу, науки та інститутів громадянського суспільства.

За стратегічною ціллю 2 “Поширення та захист загальновизнаних людських цінностей”:

подвоєння частки бізнесу, що визначає підхід до бізнесу та права людини як важливий елемент провадження діяльності;

стратегія доброчесності входить до топ-5 пріоритетів у 50 відсотків бізнесу;

взаємодія суспільства за принципами екологічності буття та гендерної рівності.

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу створити сприятливе середовище для розвитку громадян в результаті:

дослідження культурного розмаїття України та її регіонів, особливостей формування та реалізації громадянської ідентичності;

створення умов для зміни парадигми усвідомлення буття з патерналістично реактивного до етичного та вільного співтворення через розроблення та поширення опису успішності, спроможності та емоційної стійкості у світі нестабільності, невизначеності, складності та неоднозначності;

стимулювання діяльності відповідального та доброчесного бізнесу, який сфокусований на створенні спільного добробуту;

кардинальної зміни парадигми освіти (навчання протягом життя) та розвитку інновацій через наукові відкриття;

стимулювання розвитку соціального підприємництва, що є рушієм соціальних інновацій, які дають змогу ефективно сприймати суспільні виклики.

Напрям 20

Якість життя

Загальні положення: візія та стратегічні цілі

Візія напряму: Україна - країна освічених, здорових, талановитих, всебічно розвинених та захищених громадян із високим рівнем добробуту.

Стратегічні цілі за напрямом:

створення інклюзивного, інноваційного та освіченого суспільства, в якому громадяни мають рівні права та можливості для розвитку свого таланту протягом життя;

створення сприятливої екосистеми для реалізації культурного потенціалу, ефективного використання економічного потенціалу культурної спадщини;

створення безпечного довкілля для населення;

забезпечення високого рівня здоров’я та високих показників тривалості життя і тривалості здорового життя;

забезпечення рівних прав та можливості для кожного, інклюзії та безбар’єрності, високого рівня соціального захисту для гідного життя; підвищення рівня зайнятості жінок і чоловіків відповідних вікових груп та скорочення розриву в оплаті праці жінок і чоловіків;

створення належних умов та забезпечення доступності для занять фізичною культурою і спортом.

Аналіз сфери якості життя: висновки та ключові аспекти

Висновок 1. Сфера освіти має ряд системних проблем, що потребують розв’язання шляхом проведення комплексних перетворень.

Витрати на освіту в Україні за 2017 рік становили близько 6,1 відсотка ВВП держави - 6,9 млрд. доларів США. В абсолютному виразі державні витрати на освіту в Україні у 2017 році були на 85 відсотків менші, ніж у Туреччині і на 71 відсоток менші, ніж у Польщі.

Загалом 1,4 відсотка закладів дошкільної освіти, 1,9 відсотка закладів середньої освіти та 18 відсотків закладів вищої освіти перебувають у приватній власності. Мережа закладів дошкільної освіти не спроможна забезпечити всіх охочих дітей місцями. Так, наприкінці 2019 року показники охоплення дітей дошкільного віку (3-5 років) закладами дошкільної освіти в Україні становили 76,4 відсотка: у містах - 86,8 відсотка, у сільській місцевості - 56,4 відсотка. Мережа шкіл є неефективною та характеризується великою кількістю малокомплектних закладів. Лише 2,5 відсотка закладів із чисельністю менше ніж 50 учнів розташовані в містах, решта 97,5 відсотка - сільські школи. При цьому у великих містах школи часто переповнені. Мережа закладів професійної (професійно-технічної) освіти скоротилася з 968 у 2013 році до 723 станом на початок 2020 року.

Україна належить до найосвіченіших суспільств у світі з коефіцієнтом валового загального охоплення вищою освітою (GER) 83 відсотки. Проте якість і зміст навчання часто не відповідають потребам ринку праці.

За рейтингом Індексу процвітання Легатум (Legatum Prosperity Index), що фокусується на охопленні навчальними послугами на всіх рівнях та якості

(початкова школа - вища освіта), Україна посідає 37 місце, що нижче за Польщу (34 місце) та Ізраїль (25 місце), однак вище, ніж Румунія (61 місце) і Туреччина (80 місце) у зв'язку з більш низьким рівнем охоплення послугами в цих державах.

Висновок 2. Державна політика у сфері культури, охорони культурної спадщини реалізується безсистемно, що призводить до низького рівня споживання культурного продукту населенням та неефективного використання економічного потенціалу культурної спадщини.

Витрати на культуру в Україні в 2018 році становили 0,1 відсотка ВВП. В абсолютних показниках витрати на культуру в Україні становили 217 млн. доларів США, що в 12 разів менше за Словаччину та майже в 70 разів менше за Польщу.

Згідно з дослідженням, проведеним Київським міжнародним інститутом соціології у 2018 та 2020 роках, близько 50 відсотків населення взагалі не відвідує культурно-мистецькі заходи та не користується культурними послугами. За результатами опитування дорослого населення в Україні (жовтень 2018 року), більш як одна третина населення не може забезпечити власні культурні потреби та/або в них немає доступу до якісних культурних послуг.

Існує тенденція щодо зниження спроможності базової мережі культурних закладів надавати якісні та потрібні для населення культурні послуги. З 1991 до 2017 року ліквідовано чи реорганізовано 34 відсотки бібліотек, 31 відсоток клубів, 15 відсотків мистецьких шкіл, що призвело до зниження рейтингу України за індексом розвитку людського капіталу із 47 (1991 рік) до 88 місця (2017 рік).

За період з грудня 2015 до березня 2019 року середньооблікова кількість штатних працівників сфери культури, зайнятих у закладах культури, знизилася із 1,7 відсотка до 1,5 відсотка і має стійку тенденцію до подальшого зниження.

Функціонування української мови як єдиної державної в Україні не відповідає цьому статусу. Так, за даними дослідження, проведеного соціологічною групою "Рейтинг" у грудні 2018 року, 89 відсотків опитаних зазначили, що є українцями за національністю, при цьому лише 47 відсотків опитаних зазначили, що розмовляють вдома українською мовою.

За рейтингом Культурного впливу Індексу найкращих країн (Best Countries Index), який вимірює поняття культурної значущості з точки зору розваг, моди, щастя, впливовості культури, сучасності, престижності та трендовості, Україна посідає 56 місце, що нижче, ніж Польща (47 місце), Чехія (48 місце) та Ізраїль (44 місце).

На території України розташовано близько 170 000 об'єктів культурної спадщини, які перебувають на державному обліку, 65 історико-культурних заповідників, шість унікальних культурних об'єктів, включених до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, які мають виняткову загальнолюдську цінність. В Україні 401 населений пункт постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. № 878 "Про затвердження Списку історичних населених місць України" (Офіційний вісник України, 2001 р., № 31, ст. 1402) визначено історичним населеним місцем. Цей потужний історико-культурний потенціал не використовується належним чином як конкурентна перевага України.

Серед ключових проблем, що потребують розв'язання: хаотична забудова історичних ареалів населених місць, територій об'єктів всесвітньої спадщини, пам'яток культурної спадщини та історико-культурних заповідників, що призводить до неминучих втрат історико-культурного потенціалу та незбалансованого розвитку населених місць, коли приватні інтереси превалюють над інтересами громади та позбавляють можливості щодо залучення інвестицій у створення масштабних культурних атракцій.

Основною відмінністю для населених пунктів, внесених до Списку історичних населених місць України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. № 878, є розроблення у складі генерального плану (як основного виду містобудівної документації на місцевому рівні, призначеного для обґрунтування довгострокової стратегії планування та забудови території такого населеного пункту і для уникнення необґрунтованих втручань у традиційний характер середовища історичних населених місць, протидії штучним інструментам регулювання забудови територій історичних населених місць) історико-архітектурного опорного плану.

Такий шлях регулювання планування, забудови та іншого використання територій є цілком виправданим з огляду на підходи до інтегрованого розвитку історичних місць, що проголошуються в деяких міжнародних актах. Проте на сьогодні лише 33 відсотки історичних населених місць України мають містобудівну документацію, що відповідає вимогам

законодавства. Не розроблено історико-архітектурні опорні плани у таких потужних мегаполісах, як Харків, Львів, Київ. При цьому Київ і Львів є місцями розташування об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, які відповідно до Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини є загальною спадщиною людства.

Висновок 3. Сфера охорони довкілля в Україні потребує структурного реформування в питаннях забезпечення здійснення державної політики.

За інформацією Держстату, відношення витрат на охорону навколишнього природного середовища до ВВП становило: у 2010 році - 1,21 відсотка, у 2019 році - 1,1 відсотка, при цьому в структурі витрат на охорону навколишнього природного середовища кошти з державного та місцевого бюджетів становлять менш як 10 відсотків.

У 2018 році викиди забруднювальних речовин у повітря від стаціонарних джерел дорівнювали 2 508 тис. тонн, викиди від автомобільного транспорту - 138 тис. тонн, загальні викиди парникових газів в Україні - 341,9 млн. тонн діоксиду вуглецю, що становить 39 відсотків рівня 1990 року. Україні притаманні комплексні проблеми довкілля через незбалансоване використання природних ресурсів та забруднення довкілля внаслідок промислової діяльності. У зв'язку з урбанізацією, розвитком транспортної і промислової галузей відбулося зростання виробництва з високою енерго- та ресурсоємністю, впровадження та нарощування потужностей якого здійснювалося без застосування відповідних очисних технологій. Це створило значне навантаження на довкілля, зокрема забруднення повітря, водойм, ґрунтів, особливо у промислових регіонах.

Україна має один із найнижчих серед європейських держав показників забезпеченості власними водними ресурсами - 1 тис. куб. метрів місцевого стоку на одного жителя (США - 7,4 тис. куб. метрів, Німеччині - 1,9 тис. куб. метрів). Серед європейських держав Україна посідає низьке місце за показником щорічної забезпеченості місцевого річкового стоку на одного мешканця, він становить 1,3 - 1,9 тис. куб. метрів (для порівняння Франція - 4,6; Польща - 1,7; Німеччина - 1,3 тис. куб. метрів).

Лісистість в Україні становить 15,9 відсотка території України (рекомендований показник - 18 відсотків). Частка земель природно-заповідного фонду становить 6,8 відсотка (у державах - членах ЄС у середньому 21 відсоток). Більше половини земель України (53,9 відсотка) розорані, що є одним з найвищих показників у світі.

У 2018 році в Україні утворилося близько 9 млн. тонн побутових відходів, 2 відсотки з них було спалено на сміттєспалювальному заводі “Енергія”, 4,2 відсотки потрапило на заготівельні пункти вторинної сировини та сміттєпереробні заводи і 93,8 відсотка було захоронено на полігонах.

Згідно комплексним Індексом екологічних показників (Environmental Performance Index) у 2018 році Україна посіла 109 місце. В 2020 році Україна покращила свій показник і посіла 60 місце, поступаючись найближчим сусідам - Словаччині (26 місце), Румунії (32 місце) і Польщі (37 місце). Найгірші показники у сфері якості життя, збереження біорізноманіття та екосистем. Існує потреба в удосконаленні державної політики в галузі управління та охорони довкілля, природокористування, адаптації до зміни клімату та переходу до принципів “зеленої економіки”.

Висновок 4. У сфері охорони здоров’я необхідні системні зміни для покращення показників здоров’я та тривалості життя громадян.

За інформацією Держстату, Україна витрачає 237 доларів США на громадянина на забезпечення надання медичних послуг, що приблизно у 2,7 раза менше, ніж у Польщі, та у 11,5 раза менше, ніж в Ізраїлі.

Показники рівня розвитку системи охорони здоров’я свідчать про кризову ситуацію у сфері охорони здоров’я. За рівнем розвитку здоров’я Україна посідає 114 позицію із 167 у рейтингу Індексу процвітання Легатум (Legatum Prosperity Index), що є критичним та потребує фокусу на розвитку цієї сфери. Українці живуть на дев’ять років менше, ніж у середньому громадяни ЄС: у 2018 році середня очікувана тривалість життя під час народження в Україні була трохи менше 72 років (77 років - жінки, 67 років - чоловіки), а у державах - членах ЄС - 81 рік. Значний гендерний розрив у тривалості життя зумовлений надвисокою смертністю чоловіків працездатного віку, зокрема від зовнішніх причин смерті.

Україна посідає одне з перших місць серед країн Європи за захворюваністю на ВІЛ. У 2019 році вперше в житті діагноз ВІЛ-інфекція був встановлений 16 405 особам (16 357 громадян України та 48 іноземців). Показник захворюваності на ВІЛ-інфекцію в 2019 році становив 42,5 на 100 тис. населення за даними офіційної реєстрації. Показник охоплення медичним наглядом ВІЛ-позитивних людей у 2019 році досяг 82,6 відсотка. На початок 2020 року під медичним наглядом у закладах охорони здоров’я перебувало 136 130 ВІЛ-позитивних осіб - 355,1 на 100 тис. населення та 4 431 дитина з діагнозом

ВІЛ-інфекції в стадії підтвердження. Серед вперше зареєстрованих осіб у 2019 році: більшість становлять чоловіки (співвідношення чоловіків і жінок становить 6 до 4); переважна кількість осіб належить до вікової групи 25-49 років (78,7 відсотка) та поступово зростає чисельність і відсоток людей віком 50 років і старше (16,3 відсотка).

Європейський центр з контролю і профілактики захворюваності та Європейське регіональне бюро ВООЗ спільно здійснюють посилений епідеміологічний нагляд за випадками ВІЛ/СНІДу в 53 країнах Європейського регіону ВООЗ. Держави, що входять до зазначеного регіону, розділені на три географічні зони: захід (23 країни), центр (15 країн) і схід (15 країн). Показники захворюваності на ВІЛ-інфекцію в західній частині регіону (23 країни) становить 5,5 на 100 тис. населення та 3,3 на 100 тис. населення в центральній частині зазначеного регіону (15 країн).

Рівень охоплення вакцинами DPT-3 (дифтерія - стовбняк - кашлюк) у 2017 році становив лише 50 відсотків (один з найгірших результатів серед усіх країн світу). Однак за останні роки Україна значно покращила цей показник - у 2018 році він вже становив 69,3 відсотка, у 2019 і 2020 роках - 80 відсотків. Також Україна має високий рівень смертності та інвалідизації внаслідок дорожньо-транспортних пригод: 76 відсотків травмованих у дорожньо-транспортних пригодах в Україні помирають на догоспітальному етапі, тоді як в ЄС - лише 28 відсотків.

Висновок 5. Ефективна соціальна політика, забезпечення рівних прав і можливостей, гідного пенсійного забезпечення є критично важливим для підтримки високого рівня життя населення.

Пенсійне забезпечення

У 2019 році державні витрати на пенсійне забезпечення становили 10,5 відсотка загального ВВП держави, що відповідає рівню виплат у Німеччині, Польщі та Іспанії. Утім попри високі відносні витрати розмір річної середньої пенсії в Україні становить лише 1 562 долари США порівняно з 16 650 доларами США в середньому в ЄС, 6 105 доларами США в Польщі. Ключовою проблемою пенсійної системи було зменшення у 2016 році ставки єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та функціонування пенсійної системи в умовах демографічного тиску і великої частки тіньового сектору економіки (зайнятості та заробітної плати). Коефіцієнт залежності пенсійної системи становить в Україні 91 відсоток, що є одним із найвищих у світі (на одного пенсіонера припадає

майже один працівник). На державному рівні функціонує лише солідарна пенсійна система, накопичувальна система діє лише в рамках добровільного пенсійного страхування.

Зайнятість та безробіття

В Україні критично низький рівень використання трудових ресурсів. Попри високий потенціал трудових ресурсів у 2019 році лише 56,3 відсотка українців віком 15 років і старше належали до робочої сили (до 2019 року - економічно активне населення). Україна має один із найвищих показників безробіття в регіоні Центрально-Східної Європи. Рівень безробіття населення працездатного віку (за методологією МОП) становить 8,6 відсотка, що більше ніж у 2,5 раза перевищує аналогічний показник у Польщі. Однак протягом останніх років спостерігається тенденція до зменшення рівня безробіття з 9,5 відсотка у 2015 році до 8,6 відсотка у 2019 році. Також спостерігається позитивна тенденція щодо підвищення рівня зайнятості населення віком 20-64 роки з 64,4 відсотка (за статтю: жінки - 59,1 відсотка; чоловіки - 70,2 відсотка) у 2015 році до 66,9 відсотка (61,6 відсотка і 72,7 відсотка відповідно) у 2019 році. При цьому можливості жіночої зайнятості обмежуються непропорційним навантаженням хатньою та доглядовою працею (близько 1,9 млн. жінок віком 15-70 років не реалізують економічну активність на ринку праці через виконання домашніх (сімейних) обов'язків).

Особи з інвалідністю як одна із вразливих груп населення перебувають у складних умовах на ринку праці. Станом на 1 січня 2020 року в Україні налічувалося близько 2,7 млн. осіб з інвалідністю, серед яких понад 1,3 млн. осіб з інвалідністю III групи, які переважно можуть працювати. Водночас кількість працюючих осіб з інвалідністю за 2019 рік офіційно становила лише близько 418 тис. осіб.

Соціальні виплати та допомоги

Видатки України на соціальні виплати (без урахування пенсій) становлять понад 100 млрд. гривень. Порівняно з Німеччиною, Чехією, Угорщиною, Литвою, Польщею в Україні цей показник у 8-20 разів менший. При цьому Україна потребує значно більше витрат на соціальну допомогу, оскільки **кількість громадян, що перебувають за межею бідності, в 2-5 разів більша за показники порівнюваних країн**.

Молодіжна політика

В Україні одна з найвищих часток молоді віком 15-24 років (16 відсотків - всього, серед чоловіків - 12 відсотків, жінок - 20 відсотків), що не працює і не навчається, порівняно з іншими країнами регіону. За цим показником Україна в 1,5 раза поступається середньому в Європі та майже в 2 рази - Польщі. Частка молоді у структурі населення України становить 25,3 відсотка, що менше за показник ЄС (31 відсоток), навіть незважаючи на відносно зрілу вікову структуру його населення. Головні причини зменшення частки молоді - негативний природний приріст населення та високий рівень еміграції серед молоді.

Рівність прав та можливостей

Ініціативи для подолання дискримінації на ринку праці, а також в інших сферах, наприклад скасування у 2018 році переліку заборонених для жінок професій (діяв попередні 25 років), дали змогу знизити розрив між середньою заробітною платою чоловіків і жінок на 0,5 відсотка у 2019 році порівняно з 2018 роком. У 2020 році порівняно з 2019 роком в результаті зростання заробітної плати в системі охорони здоров'я зменшення розриву між середньою заробітною платою чоловіків і жінок було ще більш значним - 2,3 відсотка.

Разом з тим зберігається високий рівень гендерної сегрегації ринку праці, через що жіноча зайнятість зосереджується на посадах нижчого рівня та в менш оплачуваних видах економічної діяльності.

Важливий вплив на існування гендерного дисбалансу на ринку праці здійснює непропорційне навантаження жінок хатньою та доглядовою працею.

Існування гендерного розриву в заробітній платі призводить до відмінностей у рівні пенсійного забезпечення, внаслідок чого жінки літнього віку стикаються з підвищеними ризиками малозабезпеченості.

Також спостерігається низьке представництво жінок у парламенті: лише 20,8 відсотка складу Верховної Ради України становлять жінки, що майже в два рази менше за середні європейські показники. Водночас цей показник зріс у близько 1,5 раза порівняно з попереднім скликанням.

Суттєвою проблемою залишається не адаптована для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення інфраструктура в містах і селах, через

що необхідно враховувати аспект безбар'єрності та інклюзії під час ухвалення державної політики та в роботі органів місцевого самоврядування.

Висновок 6. Популяризація та поширення здорового способу життя сприятимуть зниженню захворюваності населення.

Значна частина населення України веде нездоровий та пасивний спосіб життя, практично вся спортивна інфраструктура недоступна для осіб з інвалідністю.

Механізми саморозвитку спорту не функціонують належним чином.

За результатами адміністративної звітності за формою № 2-ФК "Звіт з фізичної культури і спорту" за 2019 рік кількість осіб, які охоплені фізкультурно-оздоровчою та спортивною діяльністю становить 14,7 відсотка загальної чисельності населення держави (2018 рік - 14,3 відсотка, 2017 рік - 13,7 відсотка).

За даними ВООЗ, у 2019 році за рівнем здоров'я українці перебували на 93 місці із 169 країн світу. В Україні щороку від серцево-судинних захворювань помирають тисячі українців.

Регулярні заняття фізичною культурою допомагають знизити рівень захворюваності серцево-судинної системи до 36 відсотків, зменшити негативний вплив на організм людини шкідливих звичок, підвищити рівень стресостійкості та уникнути проявів асоціальної поведінки, сприяти розвитку всіх сфер суспільства.

Виклики і бар'єри на шляху досягнення стратегічних цілей

За стратегічною ціллю 1 "Створення інклюзивного, інноваційного та освіченого суспільства, в якому громадяни мають рівні права та можливості для розвитку свого таланту впродовж життя":

у частині "Дошкільна освіта":

мережа закладів дошкільної освіти неспроможна охопити всіх дітей дошкільного віку якісними та інклюзивними послугами, спостерігається перевищення планової наповнюваності груп у закладах дошкільної освіти, що функціонують;

зміст дошкільної освіти є застарілим та потребує оновлення відповідно до потреб формування первинного соціального досвіду та позитивних якостей особистостей дітей;

наявні стимули для відкриття та функціонування приватних закладів дошкільної освіти є недостатніми для подолання черги на зарахування до закладів дошкільної освіти;

у частині “Повна загальна середня освіта”:

зміст освіти, підходи до організації освітньої діяльності, методики навчання та культура оцінювання, а також освітній простір є застарілими;

педагогічна професія не є престижною та не забезпечує гідних умов праці;

до закладів вищої освіти, що надають педагогічну освіту, не вступають кращі випускники шкіл;

мережа шкіл є неефективною та характеризується великою кількістю малокомплектних шкіл;

освітнє середовище закладів загальної середньої освіти не завжди є інклюзивним, безпечним і комфортним, що не мотивує та не заохочує учнів до навчання;

слабка матеріально-технічна база шкіл;

школа не створює умов до вчасної професійної орієнтації та усвідомлення учнями власного вибору подальшої освітньої траєкторії;

навчальні програми часто репродукують гендерні стереотипи, що обумовлюють професійну сегрегацію ринку праці за ознакою статі;

недостатня кількість кваліфікованих кадрів у сфері освіти всіх рівнів у зв’язку з неконкурентною заробітною платою;

у частині “Професійна (професійно-технічна) освіта”:

мережа закладів професійної (професійно-технічної) освіти потребує оптимізації відповідно до потреб регіональних ринків праці;

матеріально-технічна база закладів професійної (професійно-технічної) освіти потребує суттєвого оновлення;

ефективність управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти є низькою;

зміст та якість професійної (професійно-технічної) освіти не повною мірою відповідають вимогам сучасного ринку праці та потребам особистості;

суспільний стереотип другорядності, непрестижності професійної (професійно-технічної) освіти відштовхує потенційних вступників;

у частині "Вища освіта, освіта дорослих":

система державного фінансування стимулює заклади вищої освіти орієнтуватися на показник кількості студентів, а не на якість їх освіти;

заклади вищої освіти позбавлені фінансової автономії, тому не можуть оперативно реагувати на виклики, які перед ними постають;

недостатній рівень фінансування вищої освіти та зношеність матеріально-технічної бази через заниження цін на контрактне навчання та відсутність можливостей для приватних інвестицій, у тому числі через державно-приватне партнерство;

наявні системні виклики щодо якості вищої освіти в окремих закладах вищої освіти, що не відповідає вимогам ринку праці;

випускники закладів вищої освіти мають обмежений доступ до послуг освіти протягом життя за кошти державного і місцевих бюджетів.

За стратегічною ціллю 2 "Створення сприятливої екосистеми для реалізації культурного потенціалу, ефективного використання економічного потенціалу культурної спадщини":

у частині "Національна пам'ять":

маніпулювання Російською Федерацією історією для делегітимізації Української державності, виправдання анексії Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та збройної агресії на території Донецької та Луганської областей;

використання іноземними державами символіки та пропаганда комуністичного тоталітарного режиму як інструментів дестабілізації внутрішньополітичної ситуації в Україні;

недостатнє забезпечення відновлення прав жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років;

неналежна охорона місць поховань загиблих (померлих) осіб, які брали участь у захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України;

неналежне увіковічення пам'яті Героїв Небесної Сотні та інших учасників Революції Гідності;

у частині "Засоби масової інформації":

законодавством встановлені різні правові режими для одних і тих самих засобів масової інформації залежно від форми їх випуску (друкована, електронна тощо);

деякі форми існування медіа перебувають поза правовим полем і не підпадають під дію вимог, заборон чи обмежень, які встановлені для інших засобів масової інформації;

законодавство містить ряд застарілих та неефективних процедурних норм, що стосуються реєстрації та/або ліцензування діяльності у сфері засобів масової інформації;

законодавство не передбачає дієвих механізмів захисту національного медіапростору України та побудови інформаційного середовища, здатного протистояти актуальним реаліям гібридної війни;

у частині "Культурна спадщина":

низький політичний пріоритет культурної спадщини;

відсутність цілісної державної політики у сфері охорони культурної спадщини, музейної справи, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей;

відсутність єдиної достовірної системи даних у сфері культурної спадщини, створеної на засадах інтероперабельності;

хаотичні забудови території пам'яток, зон охорони, історичних ареалів населених місць, занесених до Списку історичних населених місць України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. № 878;

низька інституційна спроможність органів охорони культурної спадщини, музеїв, історико-культурних заповідників;

відсутність прозорих правил та процедур у сфері охорони культурної спадщини, музейної справи, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей;

у частині "Мистецтво":

низький рівень залучення і споживання національного культурного продукту суспільством;

недостатня кількість культурно-мистецьких просторів (у тому числі кінотеатрів та залів для перегляду фільмів);

більшість об'єктів культурної інфраструктури потребують модернізації та робіт із капітального ремонту;

мистецький продукт не є цілком доступним для людей з інвалідністю, зокрема з порушенням слуху та зору;

низька якість кадрового потенціалу у сфері кіно через застарілість змісту навчальних програм та відсутність матеріально-технічного забезпечення у профільних закладах вищої освіти;

застарілі бібліотечні фонди, умови збереження не відповідають загальноприйнятим стандартам;

у частині "Мовна політика":

функціонування української мови як єдиної державної в Україні не відповідає цьому статусу;

недостатня системна підтримка україномовного культурного продукту в сферах книгодрукування, кіно- та аудіовиробництва;

відсутність належних умов для вивчення державної мови особам, які не мали можливості вивчити її під час здобуття освіти;

у частині "Мистецька освіта":

низька популярність вступу за більшістю мистецьких спеціальностей;

низький відсоток іноземних студентів, які вступають на навчання на мистецькі спеціальності;

роботодавці не задоволені якістю компетентностей випускників закладів вищої освіти мистецького спрямування;

фінансування підготовки кадрів у закладах вищої освіти мистецького спрямування не стимулює їх до підвищення рівня ефективності та результативності роботи;

відсутні інструменти для реалізації визначених законодавством фінансових стимулів для педагогічних працівників;

недостатній рівень якості/кількості прикладних наукових досліджень у закладах вищої освіти мистецького спрямування, що відповідають європейським стандартам наукової продукції.

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечення безпечного довкілля для населення”:

у частині “Державне управління та контроль”:

екологічний компонент не враховується під час розроблення державних і галузевих стратегій;

між центральними органами виконавчої влади існує дублювання повноважень та поєднання повноважень із формування політики та управління господарською діяльністю;

низька ефективність державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів;

низький рівень зарплат, застаріла матеріально-технічна база не дає змоги ефективно здійснювати технічний контроль;

не встановлено прозорі і відкриті для всіх порядки доступу до вихідних даних у дозвільній документації підприємств щодо викидів, водокористування і скидання зворотних вод, надрокористування;

низька інституційна спроможність Держекоінспекції;

відсутність єдиних зведених електронних реєстрів даних про видані дозволи, результати перевірок і виконання приписів Держекоінспекції, про кількість викидів, загальної інформації про стан довкілля в режимі он-лайн у відкритому доступі;

відсутність електронного обліку використання природних ресурсів, поводження з небезпечними матеріалами;

недостатнє фінансування сфери охорони довкілля, у тому числі системи державного екологічного моніторингу;

у частині "Збереження природних ресурсів та раціональне природокористування":

1) слабкий контроль за незаконними вирубками лісів, непрозорий ринок деревини, відсутність системи моніторингу та ліквідації лісових пожеж;

2) відсутня стратегія розвитку лісової галузі;

3) відсутня концепція збільшення лісових площ і загальної лісистості України;

4) незбалансована структура використання земельного фонду і високий показник розораності земель України;

5) відсутній контроль за порушенням умов розорювання земельних ділянок;

6) незадовільна якість поверхневих і підземних вод;

7) низька якість атмосферного повітря;

8) низькі темпи збільшення заповідних територій, а їх площа є недостатньою для збереження рідкісних і зникаючих видів рослин та тварин, середовищ їх існування;

9) недофінансування заходів, пов'язаних із функціонуванням територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

у частині "Реалізація принципів сталого розвитку та поступовий перехід до "зеленої економіки":

1) галузеві стратегії, політики та плани не узгоджені з документами з кліматичного планування, відсутні плани з адаптації до зміни клімату;

2) наявні великі обсяги накопичених відходів, місця розміщення відходів не відповідають вимогам екологічної безпеки;

3) відсутні ефективні заходи щодо запобігання утворенню відходів, їх переробленню та екологічно безпечному видаленню;

4) недостатні податкові стимули і фінансова підтримка для проведення вітчизняними підприємствами екомодернізації та зменшення кількості викидів у довкілля;

5) відсутня комплексна скоординована політика щодо адаптації до зміни клімату різних галузей економіки та суспільного життя;

6) нормативно-правова система у сфері хімічної безпеки має фрагментарний неузгоджений характер, відсутнє комплексне управління хімічною безпекою та управління хімічною продукцією.

За стратегічною ціллю 4 "Забезпечення високого рівня здоров'я та високих показників тривалості життя і тривалості здорового життя":

у частині "Політика у сфері громадського здоров'я":

1) високий рівень передчасної смертності, особливо серед чоловіків працездатного віку, що спричинює нижчу порівняно з розвиненими країнами тривалість життя;

2) Україна посідає одне з перших місць серед країн європейського регіону за кількістю ВІЛ-позитивних осіб;

3) розпорошеність функцій з контролю за громадським здоров'ям між різними центральними органами виконавчої влади призводить до неналежного дотримання санітарних норм та стандартів;

4) наявні застарілі стандарти, що ускладнює ефективний контроль якості послуг у сфері громадського здоров'я;

5) недостатність наукових і практичних розробок у сфері громадського здоров'я для формування політики громадського здоров'я;

6) система реагування на надзвичайні ситуації (радіологічні, хімічні загрози, загрози природного характеру, біологічні загрози) є недостатньо ефективною;

у частині "Політика у сфері надання медичних послуг":

1) недостатній рівень фінансування;

2) надмірна, застаріла та недостатньо оснащена мережа закладів охорони здоров'я, у тому числі лікарень;

3) неефективне використання наявних ресурсів ліжкового фонду;

4) високий рівень тіньових платежів та низький рівень оплати праці медпрацівників;

5) недостатність методологічної обґрунтованості і узгоджених підходів до розрахунку вартості медичних послуг, а також відсутність прозорості у розрахунку їх вартості;

6) відсутність стандартів лікування та високий рівень використання лікарських засобів з недоведеною ефективністю;

7) недостатня роль профілактики, рівень спеціалізації в наданні медичних послуг надмірний;

8) невисокий рівень використання інноваційних технологій у щоденній медичній практиці;

9) відсутність узгодженої стратегії розвитку за багатьма основними видами медичної допомоги;

10) нерозвинений сектор надання амбулаторних послуг;

11) недостатньо високий рівень забезпечення медичними послугами осіб з інвалідністю;

12) малорозвинена система реабілітації та паліативної допомоги;

13) відсутність сталої системи медичної інформації в електронному вигляді;

у частині "Медична освіта, наука та розвиток кадрового потенціалу":

1) низька престижність професії лікарів у суспільстві;

2) низький рівень практикоорієнтованості медичної освіти та регулювання підготовки кадрів за державним замовленням відповідно до потреб держави;

3) низька відповідність медичної освіти міжнародним стандартам та стандартам ЄС;

4) недостатня кількість висококваліфікованих управлінських кадрів;

5) малоефективна робота лікарського самоврядування;

6) неефективна модель роботи інтернатури;

7) диспропорції у структурі медичних кадрів;

8) неефективне планування наукових тем (напрямів), потрібних державі, та недостатній рівень фінансування;

9) неузгодженість вимог у довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників;

10) регуляторні бар'єри, прогалини в законодавстві, висока додаткова вартість проведення міжнародних клінічних досліджень;

у частині "Фармацевтична політика":

1) відсутність єдиної системи моніторингу обігу ліків значно ускладнює визначення обсягу фальсифікованих ліків;

2) процедури допуску лікарських засобів на ринок не відповідають нормам і практикам ЄС;

3) можливості експорту українських виробників обмежені, тому що не укладено Угоду про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції;

4) недостатня ефективність механізмів із забезпечення післяреєстраційного контролю якості лікарських засобів;

5) несприятливі умови для проведення клінічних досліджень в Україні;

6) неефективні обмеження обігу нових психоактивних речовин на ринку;

7) неефективне регулювання реклами ліків;

8) відсутність підтвердження біоеквівалентності частини лікарських засобів.

За стратегічною ціллю 5 "Забезпечення рівних прав та можливості для кожного, інклюзії та безбар'єрності, високого рівня соціального захисту для гідного життя; підвищення рівня зайнятості жінок і чоловіків

відповідних вікових груп та скорочення розриву в оплаті праці жінок і чоловіків”:

у частині “Соціальний захист та соціальні послуги”:

1) низька спроможність територіальних громад надавати якісні та своєчасні соціальні послуги, у тому числі вразливим групам населення, і, як наслідок, низький рівень охоплення такими послугами;

2) недостатнє фінансування для ефективного функціонування та підтримки закладів соціальної інфраструктури;

3) недостатній рівень кадрового забезпечення та брак кваліфікованого персоналу, що надає соціальні послуги та забезпечує соціальний захист;

4) недостатній контроль за забезпеченням та якістю технічних та інших засобів реабілітації;

5) поширеність випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі;

у частині “Політика зайнятості”:

1) високий рівень тіньової зайнятості;

2) наявність структурної диспропорції між попитом та пропозицією щодо робочої сили;

3) гендерні дисбаланси на ринку праці, зокрема нижчий рівень економічної активності жінок, збереження професійної сегрегації за ознакою статі та гендерного розриву в заробітній платі;

4) обмежені можливості доступу вразливих категорій населення до ринку праці;

5) недостатній рівень практичних знань бізнесу щодо підбору кандидатів з інвалідністю та їх супроводу на робочому місці;

6) невідповідність професійних і загальних компетентностей працівників потребам ринку праці;

7) недостатня співпраця центрів зайнятості з приватними організаціями та іншими учасниками;

8) переважання пасивних методів підтримки (фінансові виплати) у роботі центрів зайнятості;

9) недостатній рівень працевлаштування ветеранів війни, військовослужбовців, які закінчили військову службу у військових формуваннях та правоохоронних органах спеціального призначення;

у частині "Соціальне страхування та пенсійне забезпечення":

1) видатки на пенсійне забезпечення не забезпечують пенсійні виплати на рівні мінімальних гарантій, передбачених Конвенцією Міжнародної організації праці про мінімальні норми соціального забезпечення № 102, ратифікованою Законом України від 16 березня 2016 р. № 1024-VIII;

2) не введений у дію другий рівень пенсійної системи;

3) малорозвинутий ринок послуг недержавних пенсійних фондів через відсутність розвинутих ринків капіталу і надійних фінансових інструментів;

4) недостатній вибір інвестиційних інструментів;

5) відсутність ефективного механізму контролю обґрунтованості видачі листків непрацездатності;

у частині "Молодіжна політика":

1) міграція значної кількості молоді за кордон;

2) несформована екосистема підприємництва, відсутність стартового капіталу та відповідних навичок ускладнюють початок підприємницької діяльності молоді;

3) невисокий рівень участі молоді в житті суспільства (політична активність, мобільність, волонтерська діяльність, участь у діяльності інститутів громадянського суспільства);

4) недостатньо ефективні програми підтримки молодих сімей, іпотеки для купівлі житла, пільгових кредитів для здобуття освіти;

у частині "Політика рівних прав і можливостей":

1) недостатнє забезпечення інклюзії, рівних прав і можливостей між жінками і чоловіками (зокрема оплата праці жінок нижча, ніж у чоловіків, прояви сексизму в публічному просторі);

2) відсутність моніторингу та низька якість впровадження норм законодавства щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у різних сферах життя, а також щодо викорінення гендерно зумовленої дискримінації та насильства;

3) збереження традиційних гендерних стереотипів щодо патріархального розподілу ролей жінок і чоловіків у суспільстві;

4) низька готовність публічних просторів та будівель, інфраструктури міст і сіл до вимог безбар'єрності та використання маломобільними групами населення;

5) відсутність комплексної державної політики щодо реалізації принципів інклюзії та безбар'єрності у різних сферах життя.

За стратегічною ціллю 6 "Створення належних умов та забезпечення доступності для занять фізичною культурою і спортом":

у частині "Фізично активна нація":

1) недосконала система взаємовідносин між державою та іншими суб'єктами сфери, що перешкоджає популяризації фізичної культури і спорту;

2) неврегульованість на законодавчому рівні механізму здійснення контролю за кваліфікацією кадрів у фітнес-індустрії, відносин меценатства та інвестицій у сфері фізичної культури і спорту;

3) недостатня кількість інформаційно-соціальних кампаній, спрямованих на популяризацію спорту, мотиваційних презентацій масового спорту та спорту вищих досягнень;

4) недостатній рівень інформування суспільства про перспективи та привабливість спортивної кар'єри, що зменшує мотивацію населення до систематичних занять фізичною культурою і спортом;

у частині "Спортивна інфраструктура":

1) відсутність привабливої та доступної інфраструктури для регулярних занять населення фізичною культурою і спортом;

2) застаріла матеріально-технічна база комунальних і державних інфраструктурних об’єктів;

3) недостатня кількість спортивних споруд та місць для заняття фізичною культурою, зокрема облаштованих для осіб з інвалідністю, що пов’язано з обмеженим фінансуванням будівництва об’єктів з державного та місцевих бюджетів;

4) низький рівень суспільного попиту на будівництво сучасної спортивної інфраструктури територіальними громадами;

5) законодавча невизначеність щодо можливості передачі спортивних інфраструктурних об’єктів в управління комерційним установам;

6) недосконала система відносин між державою та приватним сектором економіки, відсутність ефективної системи управління інфраструктурою;

7) недостатня кількість об’єктів спортивної інфраструктури, що відповідають міжнародним стандартам для проведення офіційних міжнародних та всеукраїнських спортивних змагань.

Стратегічний курс політики в сфері якості життя

За стратегічною ціллю 1 “Створення інклюзивного, інноваційного та освіченого суспільства, в якому громадяни мають рівні права та можливості для розвитку свого таланту впродовж життя”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Покращення якості та доступності дошкільної освіти:	
1) доступність і якість	створення антидискримінаційного навчального контенту
2) охоплення	створення додаткових місць у закладах дошкільної освіти
3) регулювання	сприяння прийняттю нової редакції Закону України “Про дошкільну освіту” затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладах дошкільної освіти

4) мережі закладів	розвиток мережі закладів освіти різних типів та форм власності, що забезпечують здобуття дошкільної освіти
5) модель фінансування	запровадження нової моделі фінансування дошкільної освіти з метою забезпечення її широкої доступності
6) якість освіти	затвердження типової програми підвищення кваліфікації для педагогічних працівників закладів дошкільної освіти запровадження інституційного аудиту в закладах дошкільної освіти
7) освітнє середовище	розбудова сучасного, безпечного, інклюзивного та комфортного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти
2. Розвиток повної загальної середньої освіти:	
1) зміст освіти та методики навчання	розроблення системи оцінювання компетентностей, набутих на рівні базової середньої освіти розроблення типових освітніх програм базової середньої освіти запровадження моніторингу якості базової середньої освіти

	антидискримінаційна експертиза підручників, посібників та інших навчальних матеріалів розроблення змісту профільної середньої освіти на компетентнісних засадах розроблення та впровадження системи оцінювання результатів навчання на рівні профільної середньої освіти запровадження моніторингу якості профільної середньої освіти
2) педагогічні працівники	створення умов для функціонування центрів професійного розвитку педагогічних працівників запровадження педагогічної інтернатури розбудова мережі центрів професійного розвитку педагогічних працівників імплементація моделі вільного вибору педагогічними працівниками провайдерів надання послуг з підвищення кваліфікації запровадження нової концепції оплати праці та забезпечення поступового підвищення заробітної плати педагогічним працівникам усіх рівнів оновлення системи оцінювання педагогічних працівників (атестація та сертифікація)
3) мережа закладів загальної	схвалення дорожньої карти впровадження профільної середньої освіти оновлення нормативно-правових актів про освітній округ і опорний заклад освіти

середньої освіти	забезпечення умов для інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти формування мережі закладів середньої освіти, що забезпечують здобуття профільної середньої освіти покращення матеріально-технічного забезпечення закладів середньої освіти створення умов для розвитку державно-приватного партнерства у сфері середньої освіти
4) освітнє середовище	розбудова нового освітнього середовища в рамках реформи “Нова українська школа” розроблення критеріїв та вимог до нового освітнього середовища під час здобуття повної загальної середньої освіти підключення закладів загальної середньої освіти до високошвидкісного Інтернету
5) система професійної орієнтації	проведення базового моніторингового дослідження щодо професійної орієнтації учнів у закладах загальної середньої освіти розроблення інструменту тестування для школярів на основі міжнародних методик укладення угод про співпрацю та розроблення проектів за підтримки МОН із залученням громадських організацій, бізнес-асоціацій та інших партнерів до формування політики профорієнтаційної роботи в школах забезпечення умов переходу між загальною середньою та професійною освітою для дітей з особливими освітніми потребами

	підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо здійснення профорієнтації в закладах загальної середньої освіти утворення центрів кар'єри у закладах професійної (професійно-технічної) освіти розроблення гендерно чутливих методичних рекомендацій щодо проведення профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти проведення інформаційної кампанії щодо можливостей професійно орієнтованого навчання осіб з особливими освітніми потребами
3. Розвиток професійної (професійно-технічної) освіти:	
1) мережа закладів професійної освіти	схвалення Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти до 2023 року сприяння прийняттю Закону України "Про професійну освіту" оптимізація мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти державної та комунальної форми власності забезпечення передачі цілісних майнових комплексів державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти у спільну власність територіальних громад

	створення наглядових рад у державних та комунальних закладах професійної (професійно-технічної) освіти забезпечення багатоканального фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти створення умов для розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти завершення передачі закладів професійної (професійно-технічної) освіти з державної в комунальну власність модернізація навчально-виробничої та соціальної інфраструктури, покращення матеріально-технічного забезпечення закладів професійної (професійно-технічної) освіти
2) зміст та якість освіти	розроблення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі запровадження моніторингових досліджень якості професійної (професійно-технічної) освіти удосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти удосконалення механізму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти за дуальною формою запровадження інституційного аудиту закладів професійної (професійно-технічної) освіти

	створення умов для професійного розвитку педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти
3) престижність професійної (професійно-технічної) освіти	проведення комунікаційної кампанії щодо реформи професійної (професійно-технічної) освіти та престижності робітничих професій проведення регіональних та всеукраїнських конкурсів фахової майстерності, зокрема змагання з робітничих професій, що проводяться для учнів, студентів та молодих спеціалістів (WorldSkills Ukraine) запровадження системи консультування з питань розвитку кар'єри в закладах професійної (професійно-технічної) освіти залучення бізнесу до популяризації професійної (професійно-технічної) освіти та робітничих професій
4. Розвиток вищої освіти та освіти дорослих:	
1)фінансування та управління	зміна підходів до управління закладами вищої освіти (наглядові ради в системі управління закладами вищої освіти, фінансова автономія, антикризовий менеджмент, кадровий резерв) розширення застосування формули розподілу видатків державного бюджету на вищу освіту між закладами вищої освіти

	реформа системи фінансування фахової передвищої освіти відповідно до Закону України “Про фахову передвищу освіту” здійснення запуску електронної системи моніторингу працевлаштування випускників закладів фахової передвищої і вищої освіти посилення функції наглядових рад, моніторинг та аудит економічної діяльності закладів вищої освіти після запровадження фінансової автономії створення умов для розвитку державно-приватного партнерства у сфері фахової передвищої і вищої освіти та освіти протягом життя
2)якість вищої освіти	завершення розроблення стандартів фахової передвищої, вищої освіти всіх рівнів на компетентнісній основі удосконалення системи конкурсного вступу до закладів фахової передвищої, вищої освіти з метою відбору вмотивованих осіб, які спроможні здобувати вищу освіту дерегуляція ліцензійних умов та запровадження електронного ліцензування діяльності у сферах фахової передвищої, вищої освіти сприяння заохоченню до здобуття фахової передвищої та вищої освіти у вітчизняних закладах вищої освіти вступниками з тимчасово окупованих територій популяризація можливостей здобуття вищої освіти в Україні для іноземних студентів популяризація дуальної форми здобуття фахової передвищої, вищої освіти

	запровадження інституційної акредитації, а також створення умов для роботи незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти відповідно до стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) залучення представників бізнесу до управління закладами фахової передвищої освіти та закладами вищої освіти, до систем забезпечення якості та до формування змісту освіти розроблення та впровадження різноманітних моделей практико-орієнтованого навчання у закладах фахової передвищої освіти та закладах вищої освіти
3)освіта дорослих	сприяння прийняттю Закону України “Про освіту дорослих” заохочення закладів фахової передвищої освіти та закладів вищої освіти надавати освітні послуги дорослим запровадження механізмів оцінки якості в системі освіти дорослих запровадження механізмів визнання в системі формальної освіти результатів неформальної та інформальної освіти створення умов для здобуття фахової передвищої та вищої освіти соціально вразливими, маломобільними групами населення запровадження механізмів реалізації освітніх програм на державному та регіональному рівні, набуття додаткової освіти ветеранами війни

4)система кваліфікацій	створення та забезпечення функціонування електронного реєстру професій створення та забезпечення функціонування електронного реєстру кваліфікацій прогнозування потреби у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці створення мережі кваліфікаційних центрів для оцінювання і визнання результатів навчання (зокрема здобутих особами шляхом неформальної або інформальної освіти), присвоєння та/або підтвердження відповідних професійних кваліфікацій

За стратегічною ціллю 2 “Створення сприятливої екосистеми для реалізації культурного потенціалу, ефективного використання економічного потенціалу культурної спадщини”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	**Завдання**
1. Покращення політики в сфері національної пам’яті, зокрема:	
1) моніторинг	здійснення постійного моніторингу дотримання законодавства щодо недопущення пропаганди та використання символіки комуністичного тоталітарного режиму

	забезпечення належного обліку, збереження та охорони місць поховань загиблих (померлих) осіб, які брали участь у захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України
2) інформування	проведення інформаційної кампанії щодо роз'яснення вимог законодавства, що забороняє публічне використання символіки та пропаганду комуністичного тоталітарного режиму популяризація в Україні та світі подій і постатей української історії
3) контроль	забезпечення належного функціонування Національної комісії з реабілітації
4) обробка інформації	залучення науковців, представників громадських організацій до опрацювання архівної інформації репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму
5) співпраця	налагодження співпраці з державними органами, архівними установами у державах - республіках колишнього СРСР для отримання доступу до архівної інформації репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років
6) фінансування	забезпечення в повному обсязі фінансування будівництва Меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні та Музею Революції Гідності забезпечення фінансування та проведення реконструкції приміщень галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті забезпечення в повному обсязі фінансування будівництва Національного військового меморіального кладовища

2. Сприяння розвитку медіа, зокрема:	
1) створення сприятливих умов	сприяння прийняттю Закону України “Про медіа” запровадження державної підтримки у сфері медіа
2) забезпечення міжнародних рейтингів	реалізація комплексу заходів щодо підвищення показника “Культурний вплив” України в рейтингу Best Countries Index
3) застосування міжнародних практик	узгодження положень законодавчих актів з практикою європейських інституцій та відповідного законодавства
4) систематизація	оновлення положень законодавства з урахуванням технологічного розвитку та появи нових видів медіа
5) планування	забезпечення чіткості та передбачуваності законодавчого регулювання, зокрема у частині уніфікації вимог до різних медіа, обмежень діяльності в цій сфері (ліцензування, контроль (нагляд), санкції)

6) стимулювання	забезпечення гарантій незалежності медіа, а також прозорості, незалежності діяльності державних органів у сфері медіа, зокрема під час регулювання і нагляду (контролю), запобігання виникненню у них дублюючих повноважень
7) захист	законодавче закріплення та забезпечення дотримання на території України вимог і обмежень у сфері медіа з метою захисту національного медіапростору України та побудови інформаційного середовища, здатного протистояти актуальним реаліям гібридної війни
3. Покращення політики у сфері охорони культурної спадщини, музейної справи, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, шляхом:	
1)людського розвитку	ліквідація дефіциту кваліфікації працівників сфери

2)ефективного управління	покращення ефективності менеджменту в управлінні об’єктами культурної спадщини
3)популяризації	утвердження національної ідентичності, популяризація національної культурної спадщини в Україні та світі, визнання української культурної спадщини частиною всесвітньої спадщини людства
4)здійснення контролю	забезпечення ефективної системи контролю у сфері охорони культурної спадщини, музейної справи, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей
5)регулювання діяльності	формування прозорих процедур та правил у сфері охорони культурної спадщини, музейної справи, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей оптимізація процесу надання адміністративних послуг
6) обліку об’єктів культурної спадщини	формування національної інфраструктури даних про об’єкти культурної спадщини та культурні цінності затвердження історико-архітектурних опорних планів населених пунктів, занесених до Списку історичних населених місць України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. № 878
7)охорони культурної спадщини	збереження нематеріальної культурної спадщини (традиційної народної культури, фольклору, традицій, звичаїв і обрядів, народних художніх промислів та ремесел) реставрація пам’яток культурної спадщини в різних регіонах України

	відновлення системи охорони культурної спадщини (рухомої, нерухомої, нематеріальної) на місцевому рівні
8)захисту	усунення корупційних ризиків у сфері охорони культурної спадщини, недопущення незаконних будівництв в історичних ареалах населених місць
9)охорони і збереження	охорона і збереження нематеріальної та нерухомої культурної спадщини розбудова системи реставраційних інституцій музейних предметів запровадження державної підтримки проектів реставрації пам’яток культурної спадщини
4. Покращення державної політики в сфері мистецтва, зокрема:	
1)розвиток культурного продукту	розроблення системи стимулів щодо створення інноваційного культурного продукту сприяння створенню програм залучення аудиторій до національного культурного продукту надання доступу до якісного національного культурного продукту та культурних послуг якнайширшому колу громадян

2)інклюзивність	створення інклюзивного середовища відповідно до світових стандартів як для митця, так і для споживача культурного продукту
3)розвиток творчості	створення умов для творчого самовираження та творчої взаємодії громадян на базі аматорської мистецької діяльності
4)розвиток кінематографії	врегулювання механізму надання державних субсидій на закупівлю мобільних пересувних цифрових комплексів, транспортних засобів, комплексів електронного кіно для забезпечення демонстрування національних фільмів у містах, селах, селищах з населенням не більше ніж 250 тис. мешканців, відновлення об'єктів інфраструктури, які будуть задіяні у процесі виробництва або демонстрації фільмів розроблення механізмів надання державної субсидії на заходи кінокомісій, спрямовані на просування (промоцію) локацій України як привабливого місця для створення кінематографічної та аудіовізуальної продукції створення умов для функціонування та розвитку платформ "Відео за запитом" (VoD (video on demand) платформ), зокрема у виробництві та розповсюдженні аудіовізуальних творів створення механізмів стимулювання наукової діяльності та інноваційної роботи у сфері кінематографії звільнення від сплати податку на додану вартість та ввізного мита суб'єктів кінематографії, яким відповідно до Закону України "Про державну підтримку кінематографії в Україні" надається державна підтримка

	сприяння розробленню професійних стандартів у галузі кінематографії
5)популяризація	запровадження ініціатив залучення нових аудиторій, які активно споживають національний культурний продукт створення ефективної системи просування української культури та мистецтва у світі
6)трансформація простору	впровадження новітніх підходів щодо функціонування закладів культури відповідно до викликів часу
7)стимулювання	створення можливості для практичної реалізації студентами закладів вищої освіти мистецького спрямування власних творчих задумів створення механізмів стимулювання наукової та інноваційної діяльності у сфері кінематографії сприяння розробленню професійних стандартів у галузі кінематографії
8)гнучкість	впровадження новітніх підходів щодо функціонування закладів культури відповідно до викликів часу
9)фінансування	забезпечення в Державному бюджеті України на відповідний рік коштів для реалізації механізмів представлення на провідних міжнародних кінофестивалях, кіноринках та долучення до міжнародних програм підтримки кінематографії

	забезпечення в Державному бюджеті України на відповідний рік коштів на фінансування фундаментальних та прикладних досліджень, а також освітньої діяльності у сфері кінематографії, зокрема виробництва (створення) фільмів студентами закладів вищої освіти мистецького спрямування удосконалення та впровадження механізмів залучення позабюджетних коштів та коштів з інших джерел
10) освіта	залучення студентів профільних закладів вищої освіти мистецького спрямування до процесу кіновиробництва шляхом запровадження дуальної форми освіти
5. Формування та реалізація державної мовної політики, зокрема:	
1) врегулювання нормативно-правового поля	удосконалення нормативно-правового регулювання сфери мовної політики
2) державна підтримка та стимулювання	розроблення, затвердження та реалізація державної цільової програми, спрямованої на забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя, створення єдиного культурного простору України та збереження цілісності культури

3) популяризація	забезпечення реалізації Стратегії популяризації української мови до 2030 року “Сильна мова - успішна держава”
4) фінансування	активна популяризація створених механізмів для вивчення і вдосконалення української мови
5) стимулювання	розширення доступу до україномовного культурного продукту для всіх верств населення України
6. Покращення політики в сфері мистецької освіти, зокрема:	
1) підвищення конкурентності	внесення змін щодо принципів фінансування закладів вищої освіти, включивши до них “творчий критерій” для диференціації фінансування закладів вищої освіти мистецького спрямування запровадження програм дуальної мистецької освіти та застосування такої форми підготовки мистецьких та мистецько-педагогічних кадрів розроблення і реалізація концепції фахових мистецьких коледжів як центрів підготовки кадрів для регіональних потреб галузі культури модернізація матеріально-технічної бази державних закладів вищої освіти мистецького спрямування

	запровадження інструментів фінансової підтримки наукових досліджень та атестації наукової роботи закладів вищої освіти мистецького спрямування забезпечення нормативно-правового регулювання сертифікації педагогічних працівників закладів вищої освіти мистецького спрямування затвердження стандартів фахової передвищої освіти надання державної підтримки розвитку наукових досліджень у сфері культури і мистецтв, діяльності закладів вищої освіти мистецького спрямування через цільові та грантові програми створення бази даних викладачів-методистів мистецьких шкіл, ліцеїв та коледжів і підтримка репозитарію їх навчально-методичних напрацювань
2) інклюзивність	запровадження програм підготовки педагогічних працівників для реалізації інклюзивного навчання в закладах вищої освіти та закладах фахової передвищої освіти мистецького спрямування реалізація пілотного проекту із впровадження інклюзивної мистецької освіти та розроблення відповідних рекомендацій щодо її загальноукраїнського запровадження створення постійної комунікаційно-інформаційної платформи для методичного супроводу викладачів, які навчають осіб з особливими освітніми потребами

За стратегічною ціллю 3 “Забезпечення безпечного довкілля для населення”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Покращення державного управління, моніторингу та контролю, зокрема:	
1)державне управління	покращення інституційної і технологічної спроможності оцінки впливу на довкілля і стратегічної екологічної оцінки впровадження державних екологічних нормативів і природоохоронних вимог у нову господарську діяльність і в державне управління та планування удосконалення регулювання та звітності оцінки впливу на довкілля розроблення позиції України щодо участі в “Європейському зеленому курсі” та адаптації державної політики відповідно до такого курсу впровадження екосистемного підходу в галузеву політику та удосконалення системи інтегрованого екологічного управління реформування системи нарахування і розподілу рентних платежів, екологічного податку та штрафних санкцій, пов’язаних із порушенням природоохоронного законодавства, зокрема забезпечення спрямування 100 відсотків надходжень з

	екологічного податку та не менше 15 відсотків надходжень з рентних платежів за використання природних ресурсів на фінансування природоохоронних заходів та екологічних проектів розширення переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів та можуть фінансуватися за рахунок коштів із спеціальних фондів державного і місцевого бюджетів сприяння екомодернізації українських підприємств за рахунок екологічного податку та шляхом доступу до міжнародного фінансування утворення екологічного фонду як окремої юридичної особи із залученням додаткових коштів для фінансування природоохоронних заходів та реалізації природоохоронних інвестиційних проектів встановлення порядку взаємообміну даними державного моніторингу навколишнього природного середовища, оцінки впливу на довкілля і перевірок державного нагляду і контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища, інтеграція екологічних даних в інформаційну систему, призначену для цілей державного управління і планування
2)контроль за дотриманням природоохоронного законодавства	прийняття закону про державний екологічний контроль відповідно до кращих практик країн ЄС оновлення матеріально-технічної бази Держекоінспекції відповідно до європейських стандартів і практик

	приведення законодавства та інституційної спроможності Держекоінспекції у відповідність з державною екологічною політикою розбудова електронної системи управління даними щодо суб'єктів господарювання, дозволів, ліцензій, перевірок, результатів інструментально-лабораторного контролю, приписів Держекоінспекції посилення відповідальності за порушення природоохоронного законодавства усунення дублювання повноважень між різними органами влади запровадження фінансових гарантій екологічної відповідальності утворення в установленому порядку та забезпечення функціонування центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного екологічного контролю
3)моніторинг стану навколишнього природного середовища	впровадження системи моніторингу навколишнього природного середовища відповідно до стандартів ЄС запровадження системи моніторингу якості атмосферного повітря відповідно до стандартів ЄС інтеграція даних державного моніторингу навколишнього природного середовища, оцінки впливу на довкілля і перевірок державного нагляду і контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища у спільну інформаційну систему екологічної інформації

	запуск інформаційно-аналітичної системи накопичення та оприлюднення екологічної інформації, даних про використання природних ресурсів і дозвільної документації та даних про стан навколишнього природного середовища он-лайн у відкритому доступі і забезпечення на цій основі електронних послуг забезпечення належного інформування громадськості про стан якості навколишнього природного середовища
2. Збереження природних ресурсів та раціональне природо-користування, зокрема:	
1)лісове господарство	запровадження системи управління лісовим господарством на основі збалансованого забезпечення лісами економічних, екологічних, соціальних функцій з урахуванням необхідності адаптації до зміни клімату, збереження біорізноманіття, участі громадськості в прийнятті рішень та прозорості розроблення стратегії управління лісами України до 2035 року удосконалення законодавства щодо ринку деревини розмежування дублюючих повноважень у сфері лісового господарства та управління лісами

	проведення національної інвентаризації лісів створення механізму запобігання лісовим пожежам і рубкам з урахуванням цілей збереження біорізноманіття, збільшення лісистості, кліматичної політики, охорони річок і водойм
2)земельні ресурси	удосконалення заходів щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням ідентифікація зон, уразливих до (накопичення) нітратів посилення роботи за напрямами збереження, відновлення і сталого використання торфовищ водно-болотних, лучних, степових та інших цінних екосистем забезпечення переходу на засади екологічно збалансованого землекористування
3)біорізноманіття	розроблення Стратегії з біорізноманіття до 2030 року оновлення переліку видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України ратифікація Нагойського протоколу про доступ до генетичних ресурсів та справедливий і рівноправний розподіл вигод від їх використання відповідно до Конвенції про біологічне різноманіття ратифікація Нагойсько-Куала-Лумпурського додаткового протоколу про відповідальність і відшкодування до Картахенського протоколу про біобезпеку удосконалення законодавства про державну систему біобезпеки під час створення, випробування, транспортування та використання генетично модифікованих організмів

	створення системи центру моніторингу біорізноманіття та ведення державних кадастрів рослинного і тваринного світу інтеграція національної екологічної мережі України до Генеральної схеми планування територій України формування національної екологічної мережі України та її інтеграція до національної інфраструктури геопросторових даних введення заборони на використання диких тварин у цирках, а також у будь-якій іншій комерційній діяльності публічного характеру, крім стаціонарних зоопарків
4)природно-заповідний фонд	збільшення площі територій та об’єктів природно-заповідного фонду до 15 відсотків території держави прийняття законодавства про території Смарагдової мережі реформування управління установами природно-заповідного фонду внесення змін до адміністративного та кримінального законодавства щодо посилення відповідальності за порушення у сфері природно-заповідного фонду створення відкритої бази даних Державного кадастру територій та об’єктів природно-заповідного фонду надання у постійне користування установам природно-заповідного фонду відповідних земельних ділянок та встановлення меж територій та об’єктів природно-заповідного фонду

	залучення інвестицій та розроблення механізмів фінансування управління природно-заповідного фонду, рекреаційної інфраструктури та освітніх програм
5)водні ресурси та моря	перехід до інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом впровадження нового порядку здійснення державного моніторингу вод розроблення та затвердження планів управління річковими басейнами розроблення та затвердження Морської природоохоронної стратегії України розроблення та затвердження плану дій для досягнення та підтримки доброго екологічного стану Азовського і Чорного морів запровадження програми державного моніторингу вод відповідно до вимог Водної рамкової директиви ЄС
6)надра	запровадження державної політики у сфері надрокористування, що стимулюватиме збільшення обсягів власного видобутку корисних копалин, зменшення залежності України від імпорту енергоносіїв та залучення інвестицій у видобувну галузь створення відкритої електронної бази даних, що містить відомості про надра, дозволи на користування
3. Реалізація принципів сталого	

розвитку та поступовий перехід до “зеленої економіки”, зокрема щодо:	
1) зміни клімату	прийняття обґрунтованого другого Національно-визначеного внеску України до Паризької угоди з урахуванням перспектив відновлення та нарощування обсягів виробництва української промисловості впровадження системи моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів на рівні установок запровадження національної системи торгівлі викидами парникових газів затвердження інтегрованого плану боротьби із зміною клімату та розвитку енергетики до 2030 року розроблення та впровадження Рамкової стратегії адаптації до зміни клімату в Україні до 2030 року розроблення секторальних кліматичних політик та встановлення конкретних цілей для кожної з них створення національного кліматичного фонду впровадження “зелених облігацій” для залучення інвестицій в екомодернізацію та проекти екологічного спрямування

	впровадження секторальних кліматичних політик для енергетики, промисловості, транспорту, житлово-комунального господарства, аграрного сектору та інших галузей
2) відходів	прийняття Законів України “Про управління відходами”, “Про відходи упаковки”, “Про управління відходами видобувної промисловості”, “Про відходи електричного та електронного обладнання”, “Про батарейки, батареї і акумулятори”, “Про обмеження обігу пластикових пакетів” ухвалення регіональних планів управління відходами впровадження найкращих практик з оброблення відходів встановлення ієрархії управління відходами залучення інвестицій у сферу управління відходами створення сучасної інфраструктури управління відходами зменшення кількості полігонів та звалищ унормування транскордонного перевезення відходів забезпечення безпечного управління відходами, що утворюються в результаті видобування попередження аварій та створення систем управління безпекою передбачення гарантій власників щодо рекультивації земельних ділянок

	запровадження принципу розширеної відповідальності виробника створення системи роздільного збирання та перероблення відходів упаковки збільшення обсягів використання вторинної сировини та промислових відходів створення належного інформаційного сервісу як для суб'єктів господарювання, так і для органів державної влади, у галузі відходів
3) промислового забруднення	забезпечення правових та інституційних передумов для ефективного запобігання, зменшення і контролю промислового забруднення підвищення ефективності державного регулювання у сфері промислового забруднення прийняття Закону України "Про запобігання, зменшення та контроль промислового забруднення" запровадження інтегрованого дозволу і найкращих доступних технологій та методів управління запровадження Єдиної державної електронної інформаційної системи інтегрованих дозволів удосконалення системи нагляду (контролю) за дотриманням суб'єктами господарювання законодавства про охорону навколишнього природного середовища

	забезпечення доступу громадськості до інформації в процесі видачі інтегрованого дозволу та контролю його виконання
4) Чорнобильської АЕС та зони відчуження	розроблення і ухвалення Стратегії розвитку території зони відчуження прийняття Закону України “Про внесення змін до Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об’єкта “Укриття” на екологічно безпечну систему” оновлення законодавства про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи затвердження програми поводження з радіоактивними відходами перетворення території зони відчуження на точку зростання економіки створення безпечної та комплексної системи поводження з відпрацьованим ядерним паливом
5) хімічної безпеки	створення інфраструктури для поводження з різними видами відходів підвищення рівня хімічної безпеки ухвалення законодавства про хімічну безпеку, яке передбачатиме встановлення цілей державної політики у сфері хімічної безпеки; визначення джерел загроз хімічної безпеки; запровадження гарантій хімічної безпеки; нормування і стандартизацію у сфері хімічної безпеки; функціонування інформаційної системи у сфері хімічної безпеки; вимоги до виробництва та поводження з хімічною продукцією; формування планів і програм у сфері хімічної безпеки; впровадження

	фінансово-економічних інструментів у сфері хімічної безпеки; відповідальність за порушення законодавства у сфері хімічної безпеки тощо запровадження системи управління хімічною безпекою та хімічними речовинами

За стратегічною ціллю 4 “Забезпечення високого рівня здоров’я та високих показників тривалості життя і тривалості здорового життя”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	**Завдання**
1. Створення ефективної системи громадського здоров’я шляхом:	
1)виконання зобов’язань щодо профілактики неінфекційних захворювань	виконання Національного плану заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку запровадження заходів для розвитку масового спорту впровадження механізмів зменшення передчасної смертності та захворюваності від хвороб, викликаних вживанням тютюну, шляхом ухвалення відповідних нормативно-правових актів та реалізації зобов’язань України перед ЄС, зокрема

	імплементації Директив 2014/40/ЄС та 2011/64/ЄС, Рамкової конвенції ВООЗ із боротьби проти тютюну, посилення податкової політики, зокрема щодо тютюнових виробів для нагрівання і рідин для електронних сигарет виконання плану заходів щодо зниження рівня опромінення населення радоном та продуктами його розпаду, мінімізації довгострокових ризиків від поширення радону в житлових і нежитлових будівлях, на робочих місцях на 2020-2024 роки
2)виконання зобов'язань щодо профілактики інфекційних захворювань	виконання Стратегії розвитку імунопрофілактики та захисту населення від інфекційних хвороб, яких можна запобігти шляхом проведення імунопрофілактики запровадження європейських стандартів та практики у системі нагляду за інфекційними захворюваннями забезпечення населення імунопрофілактикою шляхом неухильного виконання програм імунопрофілактики з дотриманням Національного календаря профілактичних щеплень та проведення відповідних інформаційних кампаній забезпечення сталої системи управління та закупівель якісних імунобіологічних препаратів згідно з календарем Національних профілактичних щеплень, що задовольнить 100 відсотків потреби
3)запровадження національної системи крові	запровадження національної системи крові як складової частини системи громадського здоров'я впровадження європейських стандартів та практик у системі крові

2. Розбудова мережі закладів епідемічного контролю і біологічної безпеки та розбудова системи громадського здоров'я для оцінювання стану здоров'я населення і оперативного виявлення загроз для українців	проведення аудиту, оптимізація мережі та консолідація аналітичних ресурсів науково-дослідних установ та лабораторних центрів МОЗ забезпечення функціонування системи реагування на надзвичайні ситуації у сфері громадського здоров'я, пов'язані з біологічними ризиками впровадження інструментів управління біологічними ризиками оновлення законодавства у сфері захисту населення від інфекційних захворювань, санітарного та епідемічного благополуччя населення та системи громадського здоров'я імплементація в законодавство у сфері громадського здоров'я положень відповідних нормативно-правових актів ЄС розроблення та ухвалення базового закону про систему громадського здоров'я та необхідних для його реалізації нормативно-правових актів забезпечення належної інфраструктури для уповноваженого державного органу у сфері громадського здоров'я покращення фінансового, матеріально-технічного та кадрового задоволення потреб системи громадського здоров'я підвищення культури гігієни в освітніх процесах забезпечення сталого фінансування та виконання програми "Громадське здоров'я та заходи боротьби з епідеміями"

	виконання Стратегії забезпечення біологічної безпеки та біологічного захисту за принципом “єдине здоров’я” на період до 2025 року та плану заходів з її реалізації
3. Протидія туберкульозу, ВІЛ/СНІДу та вірусним гепатитам	виконання програми протидії туберкульозу та ВІЛ/СНІДу забезпечення інфекційного контролю соціально небезпечних хвороб (ВІЛ, туберкульоз, гепатит С) підвищення ефективності лікування та профілактичних заходів у сфері боротьби з ВІЛ-інфекцією, туберкульозом і вірусними гепатитами виконання Державної стратегії протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 року та Державної стратегії розвитку системи протитуберкульозної медичної допомоги населенню
4. Система біобезпеки та біозахисту	створення єдиної системи біобезпеки та біозахисту за принципом “єдине здоров’я”, виконання зобов’язань щодо охорони здоров’я і здоров’я людей, тварин, запобігання поширенню на території країни небезпечних інфекційних захворювань, підвищення рівня готовності до спалахів інфекційних хвороб
5. Реалізація політики у сфері надання медичних послуг, зокрема:	

1)трансформування системи фінансування охорони здоров'я	гарантування юридичного механізму комбінованої оплати медичних послуг і лікарських засобів, що включені до програми медичних гарантій моніторинг ефективного витрачання бюджетних коштів на заклади охорони здоров'я, детінізація неофіційних платежів у системі охорони здоров'я деталізація переліку медичних послуг та вимог до їх надання, встановлення прозорих та обґрунтованих тарифів на платні послуги відповідно до показників здоров'я та смертності населення, а також економічної ефективності забезпечення гідного рівня оплати праці медичних працівників з визначенням на кожному рівні мінімального рівня заробітної плати впровадження нових фінансових механізмів на рівні високоспеціалізованої медичної допомоги (стаціонарного рівня) стимулювання розвитку ринку медичного страхування: запровадження податкових стимулів для роботодавців, які забезпечують добровільне медичне страхування для працівників, передбачення податкових механізмів для відрахувань страхових платежів працівників та фізичних осіб - підприємців, активізація роботи з асоціаціями роботодавців щодо ширшого застосування добровільного медичного страхування забезпечення фінансового захисту населення від надмірних витрат на охорону здоров'я забезпечення ефективного функціонування моделі державного гарантування пакета медичної допомоги, який має бути доступним для всього населення, незалежно від

	статі, місця проживання, рівня статків та інших соціально-демографічних характеристик включення пріоритетних послуг до програми медичних гарантій збільшення видатків державного бюджету на реалізацію програми медичних гарантій не менше ніж 5 відсотків ВВП зміцнення та розвиток вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги розроблення та регулярне оновлення стандартів якості надання медичної допомоги на основі доказової медицини та світових стандартів забезпечення максимального охоплення населення України доступними та якісними медичними послугами запровадження ефективної системи стратегічних закупівель розроблення, організація і здійснення в закладах охорони здоров'я Мінветеранів комплексу профілактичних, лікувальних та реабілітаційних заходів, спрямованих на охорону і зміцнення здоров'я ветеранів війни та членів їх сімей формування та забезпечення функціонування переліку медичних послуг для ветеранів війни та членів їх сімей, не включених до програми державних гарантій медичного обслуговування населення, оплату надання яких гарантує держава
2)покращення якості надання	створення системи забезпечення якості медичних послуг

медичної допомоги	розвиток та забезпечення спроможності мережі закладів охорони здоров’я згідно з розробленими планами розвитку госпітальних округів консолідація ресурсів для інвестицій у розвиток перспективних закладів охорони здоров’я в новоутворених госпітальних округах зміцнення системи якісної та доступної первинної медичної допомоги та запровадження моніторингу якості послуг забезпечення розвитку екстреної медичної допомоги, онкологічної, паліативної допомоги, охорони психічного здоров’я, реабілітації розбудова системи трансплантації органів та гемопоетичних стовбурових клітин оптимізація організації надання медичної допомоги особам, що постраждали в дорожньо-транспортних пригодах створення умов для розвитку державно-приватного партнерства в охороні здоров’я, санаторно-курортній сфері та сфері психологічної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей запровадження страхування професійної діяльності медичних працівників формування ефективної мережі надавачів медичних послуг відповідно до фактичних потреб населення та з урахуванням основних показників здоров’я українців, оновлення матеріально-технічної бази, забезпечення інформаційного та кадрового ресурсу закладів охорони здоров’я на всіх рівнях медичної допомоги відповідно до міжнародних стандартів

	впровадження інноваційних технологій в щоденній медичній практиці та забезпечення доступу до високотехнологічного лікування врегулювання питання застосування допоміжних репродуктивних технологій ухвалення державної цільової програми щодо репродуктивного здоров'я нації реалізація гендерно чутливих інформаційних кампаній, спрямованих на пропаганду здорового способу життя
3)розбудова якісної, безпечної та доступної електронної системи охорони здоров'я	забезпечення надання якісних, безпечних та доступних цифрових медичних послуг депаперизація та зменшення адміністративного навантаження на медичних працівників розширення функціональності електронної системи охорони здоров'я та впровадження понад 30 нових електронних сервісів для пацієнтів затвердження законодавства для розвитку електронної охорони здоров'я та телемедицини забезпечення інформаційної безпеки та захисту інформації і персональних даних відповідно до міжнародних стандартів і стандартів ЄС
6. Реалізація фармацевтичної політики і забезпечення доступу до	

якісних, ефективних та безпечних ліків:	
1)розвиток національного фармвиробництва	забезпечення підтримки розвитку виробництва критично необхідної продукції запровадження кредитного стимулювання фармацевтичних компаній (експортне кредитування, кредитування закупівель виробничого обладнання) зменшення податкового та митного навантаження на обладнання, комплектувальні вироби до нього та інші матеріали для виробництва інноваційних лікарських засобів, вакцин, медичної техніки залучення міжнародного фінансування для розвитку фармвиробництва в Україні
2)забезпечення населення України доступними, якісними, ефективними і безпечними лікарськими засобами, медичними та косметичними виробами	забезпечення державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення в частині реімбурсації лікарських засобів підвищення доступності лікарських засобів через розширення програми реімбурсації “Доступні ліки” та інформування населення про цю програму запровадження вимог до підтвердження біоеквівалентності ліків, що гарантуються програмою “Доступні ліки” запровадження рецептурного відпуску ліків за електронними рецептами приведення процедури допуску лікарських засобів, медичних виробів та косметичної продукції на ринок у відповідність із законодавством та практиками ЄС

	реформування патентної системи та забезпечення умови для вільної конкуренції медичної продукції на ринку України удосконалення системи державного регулювання цін на лікарські засоби створення системи моніторингу обігу нових психоактивних речовин забезпечення розбудови системи оцінки медичних технологій, що дасть змогу ухвалювати ефективні стратегічні рішення у сфері охорони здоров'я на підставі показників клінічної ефективності, економічної доцільності та організаційних питань застосування лікарських засобів, медичних виробів та інших медичних технологій повне впровадження оцінки медичних технологій та договорів керованого доступу утворення незалежного агентства з оцінки медичних технологій відповідно до кращої міжнародної практики розвинутих країн світу гармонізація регулювання охорони здоров'я із законодавством ЄС вдосконалення національного законодавства щодо лікарських засобів покращення безпеки продукції через протидію незаконній торгівлі та підробці лікарських засобів, впровадження системи серіалізації/перевірки (двовимірне кодування) відповідно до норм і стандартів ЄС створення єдиної системи моніторингу обігу ліків легалізація рослин роду коноплі, що використовуються для медичних цілей

	оптимізація регулювання торгівлі “безрецептурними препаратами”
3)удосконалення механізму регулювання щодо клінічних випробувань	удосконалення процедурних механізмів проведення клінічних випробувань та клінічних випробувань вакцин запровадження вимог до страхування відповідальності спонсора клінічних випробувань замість страхування кожного учасника клінічних випробувань врегулювання оподаткування та оплати за роботу над клінічними випробуваннями медичних установ та лікарів запровадження компенсації податку на додану вартість та пільгового оподаткування для імпорту препаратів і технологій для проведення клінічних випробувань стимулювання проведення клінічних досліджень українськими та зарубіжними фармацевтичними компаніями через податкові пільги, спрощення регулювання галузі і процедур, електронну подачу документів і матеріалів клінічних досліджень тощо оновлення регуляторної бази для визначення чітких, прозорих та сучасних вимог до проведення клінічних досліджень декриміналізація галузі клінічних досліджень забезпечення розвитку та вдосконалення системи професійної підготовки та підвищення кваліфікації медичного персоналу, який забезпечує проведення клінічних досліджень

4)цифровізація	переведення в електронний спосіб процесу подання документів та комунікації фармацевтичних компаній та сторін клінічних випробувань з державними органами
7. Забезпечення рівня медичної освіти, науки та розвитку кадрового потенціалу:	
1)медична освіта	підвищення якості до- та післядипломної медичної освіти запровадження ефективної системи фінансування закладів вищої освіти відповідно до результатів діяльності забезпечення проведення незалежних кваліфікаційних іспитів, що відповідають вимогам міжнародних стандартів впровадження нової моделі інтернатури впровадження системи ефективного та прозорого розподілу випускників закладів вищої освіти у галузі знань охорони здоров'я забезпечення побудови системи безперервного професійного розвитку працівників галузі охорони здоров'я із залученням представників фармацевтичної професійної спільноти, молодших спеціалістів з медичною освітою, професіоналів з немедичною освітою, які працюють в системі охорони здоров'я

	надання можливості вступу до аспірантури та докторантури з галузі охорони здоров’я вступникам на базі вищої немедичної освіти впровадження кваліфікаційного іспиту КРОК під час підготовки фахівців з галузі охорони здоров’я реалізація стратегії розвитку медичної освіти інтеграція стандартів доказової медицини у систему медичної освіти
2)медична наука	покращення умов для розвитку медичної науки, проведення наукових досліджень впровадження автоматизованої системи подання заявок, обробки інформації та моніторингу проектів наукових досліджень створення умов для розвитку державно-приватного партнерства у сфері медичної науки та проведення наукових досліджень
3)розвиток кадрового потенціалу	розроблення методології визначення потреб галузі охорони здоров’я у спеціалістах та формування на її основі державного замовлення на додипломному і післядипломному рівні запровадження лікарської резидентури забезпечення розвитку та підтримки медсестринства створення та забезпечення належного функціонування реєстру вакансій в системі охорони здоров’я

	запровадження в областях програми місцевих стимулів для залучення спеціалістів у сфері охорони здоров’я зміна підходів до атестації медичних працівників на підвищення/підтвердження кваліфікації, запровадивши обов’язковий іспит з оцінки практичних навичок за відповідними спеціальностями, у тому числі шляхом розвитку мережі симуляційних центрів (центрів симуляційних методів навчання)

За стратегічною ціллю 5 “Забезпечення рівних прав та можливості для кожного, інклюзії та безбар’єрності, високого рівня соціального захисту для гідного життя; підвищення рівня зайнятості жінок і чоловіків відповідних вікових груп та скорочення розриву в оплаті праці жінок і чоловіків”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Соціальний захист і соціальні послуги, зокрема:	
1)посилення адресності та розвиток надання соціальних послуг та соціального захисту	1) налагодження ефективної системи соціального захисту населення відповідно до міжнародних стандартів 2) створення системи управління та надання соціальних послуг безпосередньо за місцем проживання і перебування у громаді та впровадження єдиної моделі організації їх надання

	3) підвищення рівня спроможності об’єднаних територіальних громад щодо надання якісних соціальних послуг, щодо розширення доступу до соціальної та комунальної інфраструктури громади, покращення охоплення послугами вразливих груп населення 4) проведення оцінки потреб населення в соціальних послугах, проведення навчання та поширення інформації про найкращі практики проведення оцінки потреб населення в соціальних послугах для об’єднаних територіальних громад 5) впровадження ефективних механізмів фінансування соціального захисту в об’єднаних територіальних громадах з різних джерел 6) затвердження стандартів надання соціальних послуг 7) створення механізмів контролю якості надання соціальних послуг та соціального захисту 8) проведення перепису населення 9) цифровізація соціальної допомоги та прийняття рішень з надання соціальних послуг та соціального захисту 10) забезпечення надання соціальних послуг вразливим групам населення та особам, що мають обов’язки по догляду 11) забезпечення якості та доступності соціальних послуг особам, постраждалим від домашнього насильства, насильства за ознакою статі та торгівлі людьми

	12) створення реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг 13) запровадження системи підвищення компетентностей працівників установ, закладів надавачів соціальних послуг та соціального захисту
14) запровадження в системі соціальної допомоги механізмів, які стимулюють малозабезпечені сім'ї до самозабезпечення	забезпечення вжиття заходів для повернення на ринок праці довготривалих безробітних з числа членів малозабезпечених сімей, яким передбачено надання фінансової підтримки на здобуття економічної самостійності
15) забезпечення прав дітей	1) реформування системи забезпечення прав дітей в умовах децентралізації 2) забезпечення захисту прав дітей на охорону здоров'я, достатній життєвий рівень, захист від усіх форм насильства, контакт з батьками, житло і освіту, зайняття підприємницькою діяльністю; об'єднання в дитячі та молодіжні організації 3) реалізація програми підготовки до самостійного життя випускників закладів інституційного догляду та виховання дітей, осіб з числа вихованців прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу
4)соціальні програми для осіб з інвалідністю,	1) удосконалення системи надання реабілітаційних послуг для осіб з інвалідністю

інших маломобільних груп населення	2) удосконалення системи забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації
2. Реалізація ефективної політики зайнятості, зокрема:	
1)підвищення рівня зайнятості	удосконалення державної політики у сфері зайнятості населення на основі кращих міжнародних практик сприяння залученню безробітних на ринок праці за допомогою активних програм зайнятості впровадження нових електронних сервісів у роботу державної служби зайнятості, розширення можливостей для самообслуговування суб'єктів ринку праці налагодження партнерства між стейкхолдерами ринку праці на всіх рівнях прийняття рішень осучаснення програм зайнятості удосконалення методики здійснення моніторингу попиту і пропозиції робочої сили на ринку праці модернізація інформаційних систем державної служби зайнятості для сприяння інклюзивності доступу до електронних послуг, електронного

	обслуговування клієнтів, розширення переліку електронних послуг та забезпечення їх відповідності сучасним вимогам ринку праці забезпечення впровадження інституту спеціалізованого кар'єрного радника з питань інклюзивного працевлаштування налагодження співпраці державної служби зайнятості з підприємствами, які реалізують інвестиційні проекти та цільові програми, приватними агентствами зайнятості та роботодавцями з метою працевлаштування безробітних сприяння співпраці учасників ринку праці на місцевому рівні та посиленню їх інституціональної спроможності імплементація міжнародних підходів щодо сприяння підприємництву і самозайнятості населення в організацію діяльності державної служби зайнятості створення інституційних та фінансових можливостей для самореалізації потенціалу економічно активної частини населення, сприяння підприємницькій діяльності та реалізації можливостей для осіб похилого віку сприяння створенню робочих місць і підтримка зайнятості для соціально вразливих верств населення, осіб з інвалідністю запровадження альтернативних можливостей виконання обов'язкового нормативу щодо кількості робочих місць для осіб з інвалідністю

	удосконалення механізму надання державних дотацій роботодавцю на створення спеціальних робочих місць для осіб з інвалідністю, зареєстрованих у державній службі зайнятості удосконалення механізму професійного навчання зареєстрованих безробітних розроблення комплексу заходів щодо детінізації зайнятості прогнозування потреби у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці удосконалення механізму професійного навчання ветеранів війни
2)створення умов для професійного навчання протягом життя та підвищення здатності конкурувати на ринку праці	удосконалення державної системи професійної орієнтації населення розроблення та впровадження професійних стандартів і галузевих рамок кваліфікацій, зокрема військовооблікових спеціальностей запровадження нових форм здобуття освіти та професійного навчання безробітних, зокрема дистанційної, дуальної оновлення переліку професій, спеціальностей, напрямів підготовки та підвищення кваліфікації, для навчання за якими може бути виданий ваучер з метою підтримання конкурентоспроможності осіб на ринку праці, з урахуванням пріоритетних видів економічної діяльності держави удосконалення системи підтвердження результатів неформального професійного навчання, зокрема за робітничими професіями

	удосконалення підходів до надання державною службою зайнятості послуг з професійної орієнтації створення умов для соціального захисту, перекваліфікації, навчання та працевлаштування шахтарів, звільнених через закриття шахт підвищення конкурентоспроможності осіб на ринку праці шляхом перепідготовки, спеціалізації, підвищення кваліфікації за професіями та спеціальностями для пріоритетних видів економічної діяльності удосконалення підходів до надання ветеранам війни послуг з професійної орієнтації підвищення конкурентоспроможності ветеранів війни, військовослужбовців, які закінчили військову службу у військових формуваннях та правоохоронних органах спеціального призначення, на ринку праці шляхом перепідготовки, спеціалізації, підвищення кваліфікації за професіями та спеціальностями для пріоритетних видів економічної діяльності
3. Соціальне страхування та пенсійне забезпечення шляхом:	
1)підвищення рівня пенсійного забезпечення	підвищення рівня пенсійного забезпечення, зокрема шляхом проведення щорічної індексації пенсії, додаткових соціальних виплат пенсіонерам старше 75 років

	запровадження законодавчих змін щодо підвищення розміру пенсійних виплат з урахуванням рекомендацій Конвенції Міжнародної організації праці про мінімальні норми соціального забезпечення № 102 розроблення та ухвалення законодавства про накопичувальну пенсійну систему
2)запровадження другого рівня (загальнообов'язкового накопичувального страхування) та створення умов для розвитку третього рівня пенсійного забезпечення (добровільного накопичувального страхування)	запровадження другого рівня системи пенсійного забезпечення (загальнообов'язкове накопичувальне страхування) забезпечення високої інституційної спроможності регуляторів фінансового сектору, що здійснюватимуть контроль за суб'єктами, які надають послуги з накопичувального пенсійного забезпечення створення передумов для функціонування суб'єктів накопичувальної системи пенсійного забезпечення та визначення правил та інструментів гарантування внесків учасників накопичувальної системи пенсійного забезпечення, зокрема їх захисту від знецінення внаслідок інфляційних процесів забезпечення ефективного функціонування системи накопичувального пенсійного забезпечення (другого та третього рівнів пенсійного забезпечення)
3)соціального страхування	спрощення процедур, необхідних для надання матеріального забезпечення та послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасного випадку на

	виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності покращення доступності сервісів Фонду соціального страхування шляхом його цифровізації зменшення кількості паперових документів, які подають застраховані особи та члени їх сімей для отримання страхових виплат забезпечення функціонування електронного реєстру листків непрацездатності
4. Реалізація ефективної молодіжної політики, зокрема:	
1)підвищення рівня компетентностей молоді для реалізації свого потенціалу в Україні, економічної активності, професійного та кар'єрного розвитку, враховуючи власні інтереси, можливості та потреби ринку	1) забезпечення підтримки підприємців з числа молоді 2) забезпечення підтримки участі молоді в наукових дослідженнях 3) забезпечення переходу до державної підтримки молодих вчених на основі застосування критерію ідентифікації за етапами розвитку наукової кар'єри 1) стимулювання молоді до оволодіння знаннями і навичками технологічних наукових напрямів (STEAM-освіта) 2) полегшення переходу молоді від навчання до працевлаштування

праці, зокрема шляхом розвитку культури підприємництва серед молоді	3) сприяння ранній професійній орієнтації молоді 4) підвищення рівня навичок молоді для відповідності потребам ринку праці за участю представників роботодавців та бізнес-сектору 5) затвердження та виконання Національної стратегії державної молодіжної політики
6)створення можливостей, які допоможуть молоді бути свідомими, відповідальними, активними, інтегрованими в суспільне життя країни і адаптованими до викликів сучасного світу та мати високий рівень життєстійкості, самостійності і спроможності	1) підвищення рівня компетентностей молоді 2) підвищення рівня культури волонтерства серед молоді 3) активізація залучення молоді до процесів ухвалення рішень на державному та місцевому рівні 4) зміцнення соціальної згуртованості молоді 5) поширення наявних і запровадження нових моделей для розвитку, інтеграції та участі молоді в суспільному житті із застосуванням цифрових інструментів та з урахуванням реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади 6) впровадження громадянської освіти на всіх рівнях 7) поширення неформальної та інформальної освіти 8) впровадження інклюзивного підходу та забезпечення рівних прав, а також доступу до послуг, можливостей, інформації для різних категорій молоді

	9) підвищення рівня спроможності інститутів громадянського суспільства та установ, що працюють з молоддю, для виконання ними ефективної роботи та надання якісних послуг для молоді
10) надання пільгових кредитів на житло	1) запровадження програми кредитування молоді на пільгових умовах для придбання житла 2) запровадження спеціальних умов кредитування молодих сімей з дітьми для придбання житла
3)надання соціальної допомоги та пільгових кредитів для отримання освіти	1) запровадження програми кредитування молоді на пільгових умовах для отримання освіти 2) запровадження програм соціальної допомоги, пільгових кредитів для отримання освіти для сімей з дітьми
5. Забезпечення рівних прав та можливостей для всіх, зокрема:	
1)впровадження європейських стандартів рівності та забезпечення рівних прав та можливостей	1) удосконалення законодавства щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, осіб з фізичними та іншими обмеженнями, маломобільних груп населення 2) удосконалення законодавства щодо протидії торгівлі людьми та домашньому насильству

	3) удосконалення механізмів надання допомоги та захисту особам, які постраждали від домашнього насильства, забезпечення доступу до якісних соціальних послуг відповідно до їх потреб 4) покращення якості та доступності необхідної допомоги осіб, які постраждали від торгівлі людьми 5) удосконалення систем протидії дискримінації за ознакою статі, протидії торгівлі людьми та домашньому насильству 6) удосконалення механізмів забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства шляхом впровадження міжнародної ініціативи “Партнерство Біарріц” з утвердження гендерної рівності 7) забезпечення правових інструментів, які сприятимуть впровадженню принципу рівної винагороди за працю рівної цінності, відповідно до Конвенції Міжнародної організації праці № 100 8) сприяння подоланню гендерних стереотипів, визнанню внеску неоплачуваної хатньої та доглядової праці, рівномірному розподілу сімейних і батьківських обов’язків тощо 9) удосконалення національних механізмів забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, інклюзії та безбар’єрності, відповідної інституційної та матеріально-технічної інфраструктури

2)забезпечення рівних прав та можливостей для кожного (незалежно від статі, расового чи етнічного походження, релігії чи віросповідання, інвалідності, віку чи сексуальної орієнтації)	усунення дискримінаційних положень із законодавства для забезпечення рівних прав та можливостей для кожного (незалежно від статі, расового чи етнічного походження, сексуальної орієнтації, релігії чи віросповідання, інвалідності, фізичних та інших обмежень, віку)

За стратегічною ціллю 6 “Створення належних умов та забезпечення доступності для занять фізичною культурою і спортом”:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
1. Створення умов для отримання населенням доступних, якісних фізкультурно-	1) удосконалення законодавства з питань заохочення людей до оздоровчої рухової активності 2) розроблення державних соціальних нормативів у сфері обслуговування закладами фізичної культури та спорту 3) запровадження пілотного проекту “Гроші ходять за послугою” у системі масового спорту та оздоровчого фітнесу

спортивних послуг	4) створення умов для розвитку вітчизняної фітнес-індустрії, адаптованої до потреб масового спорту 5) розроблення нових підходів до проведення занять з фізичної культури (виховання) у закладах освіти як органічної складової здорового способу життя, зокрема з метою покращення інклюзивності та доступності для осіб з інвалідністю 6) залучення суб'єктів масового спорту та оздоровчого фітнесу до надання послуг з фізкультурно-спортивної реабілітації дітям, молоді та особам з інвалідністю, учасникам операції Об'єднаних сил на сході України з використанням засобів фізичної культури і спорту для забезпечення сприяння їх соціальній інтеграції
2. Забезпечення проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів у місцях масового відпочинку населення	1) виконання Національної стратегії з оздоровчої рухової активності на період до 2025 року "Рухова активність - здоровий спосіб життя - здорова нація" та планів заходів з її реалізації 2) стимулювання проведення загальнодоступних спортивних заходів для активного сімейного відпочинку в місцях масового відпочинку, зокрема організаційна підтримка та координація діяльності регіональних центрів фізичного здоров'я населення "Спорт для всіх" 3) запровадження заходів для розвитку масового спорту 4) запровадження соціального проекту "Активні парки - локації здорової України"

	5) облаштування безпечних маршрутів для пішохідного, велосипедного, водного туризму за участю органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання 6) створення умов для проведення фізкультурно-оздоровчих заходів для дітей у літніх школах плавання у відкритих водоймах
3. Створення умов для безперешкодного доступу всіх верств населення, зокрема осіб з інвалідністю, до спортивних споруд, що побудовані в Україні	1) проведення інвентаризації об'єктів усієї спортивної інфраструктури для визначення їх стану та рівня доступності, зокрема шляхом прийняття цифрових інформаційних рішень 2) здійснення моніторингу стану спортивних споруд, їх відвідування та ефективності використання 3) формування мережі сучасних та привабливих спортивних споруд за місцем проживання, у місцях масового відпочинку, що повинні бути легкодоступними для різних верств населення, зокрема для осіб з інвалідністю 4) ініціювання внесення змін до планування території у частині створення місць для активного відпочинку, зокрема парків для фізичної активності та спорту на свіжому повітрі, облаштування безпечних велосипедних і пішохідних доріжок, внесення необхідних змін до відповідних будівельних норм і стандартів 5) створення нормативно-правового підґрунтя, що сприятиме залученню інвесторів, меценатів та спонсорів до будівництва, відновлення та реконструкції наявної спортивної інфраструктури

	6) забезпечення безперешкодного доступу осіб з інвалідністю до спортивних споруд, що побудовані в Україні
1. Формування інформаційного простору, спрямованого на популяризацію фізичної культури і спорту	1) сприяння поширенню у засобах масової інформації соціальної реклами щодо пропаганди здорового способу життя з урахуванням потреб різних груп населення, зокрема маломобільних, залежно від статі, віку, місця проживання, інших ознак 2) виготовлення та розміщення інформаційних повідомлень на сторінках соціальних мереж та фільмів на телебаченні із залученням провідних спортсменів з інвалідністю та їх тренерів 3) залучення провідних спортсменів, громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості до проведення у закладах освіти майстер-класів, відкритих занять у рамках уроків фізичної культури (виховання)

Цільові індикатори - 2030

За стратегічною ціллю 1 “Створення інклюзивного, інноваційного та освіченого суспільства, в якому громадяни мають рівні права та можливості для розвитку свого таланту протягом життя”:

1) збільшення показника охоплення дітей 3-5 років дошкільною освітою;

2) зменшення різниці в результатах навчальних досягнень випускників закладів загальної середньої освіти сільської та міської місцевості;

3) збільшення кількості здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти;

4) збільшення частки роботодавців, які позитивно оцінюють якість вищої освіти;

5) збільшення частки учнів, які досягли базового рівня грамотності за результатами участі України у міжнародному порівняльному дослідженні якості освіти PISA;

6) виконання національних завдань Цілі сталого розвитку № 4 (UN SDG).

За стратегічною ціллю 2 “Створення сприятливої екосистеми для реалізації культурного потенціалу, ефективного використання економічного потенціалу культурної спадщини”:

1) входження України до ТОП-30 країн в Індексі м’якої сили (Soft Power Index);

2) підвищення позиції України в рейтингу Індексу брендів націй (Nation Brands Index) щонайменше за чотирма показниками на 3-4 пункти;

3) щорічне оновлення бібліотечних фондів книжковою продукцією, виданою українською мовою, на рівні не менше ніж 5 відсотків їх розміру;

4) збільшення частки дітей з особливими освітніми потребами, що здобувають початкову мистецьку освіту в мистецьких школах;

5) виконання національних завдань Цілі сталого розвитку № 11.3 (UN SDG);

6) збільшення щороку не менше ніж на 5 відсотків молоді (віком від 18 до 39 років), залучених до споживання культурного продукту;

7) збільшення кількості фільмів спільного виробництва, принаймні 50 відсотків загальної суми витрат на виробництво яких здійснені в Україні, на 20 відсотків;

8) збільшення щороку кількості нових культурно-освітніх програм та проектів, спрямованих на залучення і виховання аудиторій.

За стратегічною ціллю 3 "Забезпечення безпечного довкілля для населення":

1) підвищення позиції України із 60 на 30 місце в Індексі продуктивності у сфері довкілля (Environmental Perfomance Index);

2) виконання національних завдань Цілей сталого розвитку № 6, 12 - 15 (UN SDG).

За стратегічною ціллю 4 "Забезпечення високого рівня здоров'я та високих показників тривалості життя і тривалості здорового життя":

1) підвищення тривалості життя і тривалості здорового життя до рівня не менше середньоєвропейського;

2) підвищення показника народжуваності та зменшення показника смертності на 1000 осіб;

3) зменшення середньої кількості днів непрацездатності на рік;

4) зменшення середньої кількості днів на лікарняному ліжку;

5) підвищення частки людей, які пройшли обстеження;

6) охоплення програмою медичних гарантій 100 відсотків населення України;

7) виконання національних завдань Цілі сталого розвитку № 3 (UN SDG).

За стратегічною ціллю 5 "Забезпечення рівних прав та можливостей для кожного, інклюзії та безбар'єрності, високого рівня соціального захисту для гідного життя; підвищення рівня зайнятості жінок і чоловіків відповідних вікових груп та скорочення розриву в оплаті праці жінок і чоловіків":

1) підвищення рівня зайнятості населення віком 20-64 роки;

2) скорочення частки молоді віком 14-35 років, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок;

3) підвищення співвідношення середнього розміру пенсії та середньої заробітної плати в економіці (за наявності 35 років страхового стажу);

4) досягнення рівня доходів та соціальних виплат не менше середньоєвропейського рівня;

5) виконання національних завдань Цілей сталого розвитку № 1, 5, 10, 16 (UN SDG).

За стратегічною ціллю 6 "Створення належних умов та забезпечення доступності для занять фізичною культурою і спортом":

1) регулярне та свідоме зайняття фізичною культурою або спортом не менш як 30 відсотків населення;

2) доступність для кожної людини, зокрема особи з інвалідністю, до розгалуженої мережі спортивної інфраструктури світового рівня;

3) утворення п'яти сучасних центрів підготовки спортсменів (центр, схід, захід, південь, північ);

4) будівництво спортивних споруд, що входять до програми Президента України "25 спортивних магнітів" (введення до 2030 року в експлуатацію 25 спортивних об'єктів).

Очікувані результати за напрямом

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу забезпечити побудову інклюзивного суспільства всебічно розвинутих, освічених, здорових та захищених громадян з високим рівнем добробуту завдяки:

1) реалізації рівних прав та можливостей, інклюзії та безбар'єрності, розвитку свого таланту, здобуття освіти і розширених можливостей для працевлаштування протягом життя;

2) підвищенню рівня здоров'я та тривалості життя населення;

3) покращеній системі соціального захисту та підтримки вразливих верств населення;

4) забезпеченню сприятливих умов для створення і споживання культурного продукту, реалізації культурного потенціалу, збереження культурної спадщини та її сталому використанню;

5) забезпеченню кращої якості та безпеки навколишнього природного середовища;

6) популяризації занять фізичною культурою і спортом.

{Національна економічна стратегія із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 202 від 10.03.2021}

***